

Technická univerzita v Košiciach

Strojnícka fakulta

Ústav priemyselného inžinierstva, manažmentu a inžinierstva prostredia

Katedra inžinierstva prostredia

INTERREG V-A
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA

SPOLOČNE BEZ HRANÍC

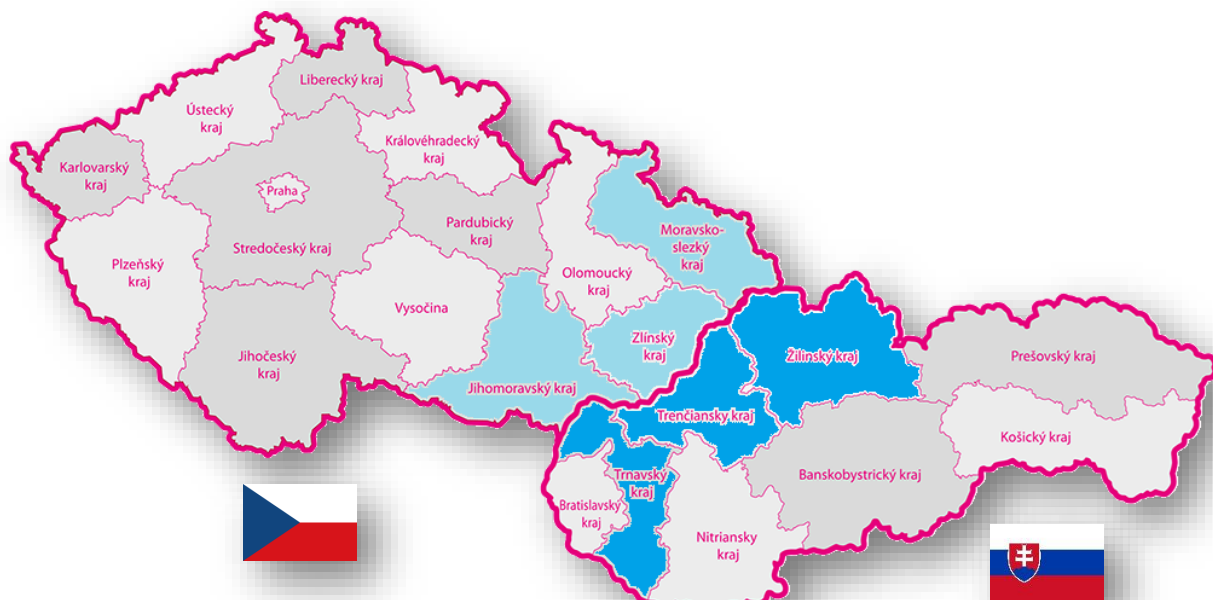
SPRÁVA O HODNOTENÍ

STRATEGICKÉHO DOKUMENTU

„Program cezhraničnej spolupráce Interreg

Slovensko - Česko - 2021 - 2027“

*podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene
a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov*

Obstarávateľ:

*Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie
Slovenskej republiky*

Dátum publikovania:

15.12.2021

Vedúci tímu:

Dr.h.c. mult. prof. Ing. Miroslav Badida, PhD.

Zodpovedný riešiteľ:

prof. Ing. Dušan Šebo, CSc.

Obsah

1	(I.) Základné údaje o obstarávateľovi	4
1.1	Označenie.....	4
1.2	Adresa sídla.....	4
1.3	Meno, priezvisko, adresa, telefónne číslo a iné kontaktné údaje oprávneného zástupcu obstarávateľa	4
2	(II.) Základné údaje o strategickom dokumente	5
2.1	Názov	5
2.2	Územie	5
2.3	Dotknuté obce.....	5
2.4	Dotknuté orgány.....	5
2.5	Schvaľujúci orgán.....	5
2.6	Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu a jeho vzťah k iným strategickým dokumentom.....	6
3	(III.) Základné údaje o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia	8
3.1	Informácie o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať	8
3.1.1	Stav životného prostredia Žilinského kraja	9
3.1.2	Stav životného prostredia Trnavského kraja.....	15
3.1.3	Stav životného prostredia Trenčianskeho kraja.....	30
3.1.4	Stav životného prostredia Zlínskeho kraja	38
3.1.5	Stav životného prostredia Moravskosliezského kraja	43
3.1.6	Stav životného prostredia Juhomoravského kraja	51
3.1.7	Pravdepodobný vývoj v prípade nerealizovania Programu a výhody z jeho realizácie	58
3.2	Informácia vo vzťahu k environmentálne zvlášť dôležitým oblastiam, akými sú navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, súvislá európska sústava chránených území (NATURA 2000), chránené vodohospodárske oblasti a pod.	59
3.2.1	Žilinský kraj a NATURA 2000.....	60
3.2.2	Trnavský kraj a NATURA 2000	72

3.2.3	Trenčiansky kraj a NATURA 2000	84
3.2.4	Zlínsky kraj a NATURA 2000.....	91
3.2.5	Moravskosliezský kraj a NATURA 2000	93
3.2.6	Juhomoravský kraj a NATURA 2000.....	94
3.3	Charakteristika životného prostredia vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú významne ovplyvnené.....	97
3.4	Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu	98
3.5	Environmentálne ciele vrátane zdravotných cieľov zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu, ako aj to, ako sa zohľadnili počas prípravy strategického dokumentu	100
4	(IV.) Základné údaje o predpokladaných vplyvoch strategického dokumentu vrátane zdravia.....	103
4.1	Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne).....	103
5	(V.) Navrhované opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie	116
6	(VI.) Dôvody výberu zvažovaných alternatív zohľadňujúcich ciele a geografický rozmer strategického dokumentu a opis toho, ako bolo vykonané vyhodnotenie vrátane ťažkostí s poskytovaním potrebných informácií, ako napr. technické nedostatky alebo neurčitosti.....	127
7	(VII.) Návrh monitorovania environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie	128
8	(VIII.) Pravdepodobne významné cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie	132
9	(IX.) Netechnické zhrnutie poskytnutých informácií.....	134
10	(X.) Informácia o ekonomickej náročnosti (ak to charakter a rozsah strategického dokumentu umožňuje)	136
11	(XI.) Špecifické požiadavky hodnotenia	137
11.1	Vyjadrenia k iným strategickým dokumentom.....	137
12	(XII.) Zoznam riešiteľov a organizácií, ktoré sa na vypracovaní správy o hodnotení podieľali.....	142
	Použité zdroje	143
	Použité skratky a zjednodušenia	145

1 (I.) Základné údaje o obstarávateľovi

1.1 Označenie

Riadiaci orgán: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
DIČ: 2120287004, IČO: 50349287

1.2 Adresa sídla

Štefánikova 15, 811 05 Bratislava, Slovenská republika

1.3 Meno, priezvisko, adresa, telefónne číslo a iné kontaktné údaje oprávneného zástupcu obstarávateľa

Ing. Lea Malá, poverená riadením sekcie programov cezhraničnej spolupráce
Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky

Adresa: Račianska 153/A, 830 03 Bratislava 33, Slovenská republika

Tel.č.: +421 2 583 17 262

e-mail: lea.mala@mirri.gov.sk

Kontaktná osoba:

Ing. Eliška Szabo

Odbor metodiky a koordinácie programov cezhraničnej spolupráce

Tel.: 02/20 92 8755 | mob. +421 940 946 483

e-mail: eliska.szabo@mirri.gov.sk

2 (II.) Základné údaje o strategickom dokumente

2.1 Názov

Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027
(ďalej len "Program").

2.2 Územie

Slovenská republika (SR, kraje, obce):

Česká republika (ČR, kraje, obce):

2.3 Dotknuté obce

Mestá a obce Slovenskej republiky v 3 samosprávnych krajoch: Trnavský, Trenčiansky, Žilinský.

Mestá a obce Českej republiky v 3 samosprávnych krajoch: Zlínsky, Moravskosliezský, Juhomoravský.

2.4 Dotknuté orgány

Orgány centrálnej štátnej správy:

- Úrad Vlády SR,
- Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR,
- Ministerstvo financií SR,
- Ministerstvo životného prostredia SR,
- Ministerstvo hospodárstva SR,
- Ministerstvo zdravotníctva SR,
- Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR,
- Ministerstvo vnútra SR,
- Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Českej republiky,
- Ministerstvo životního prostředí České republiky,
- Ministerstvo kultury České republiky,
- Ministerstvo zdravotnictví České republiky,
- Ministerstvo zemědělství České republiky.

Regionálne samosprávne orgány:

- Trnavský samosprávny kraj, jeho okresné úrady a obce.
- Trenčiansky samosprávny kraj, jeho okresné úrady a obce.
- Žilinský samosprávny kraj, jeho okresné úrady a obce.
- Cezhranične dotknuté správne orgány v ČR - Zlínsky, Moravskosliezsky, Juhomoravský kraj.

2.5 Schvaľujúci orgán

Úrad vlády Slovenskej republiky, Námestie slobody 1, 813 70 Bratislava

2.6 Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu a jeho vzťah k iným strategickým dokumentom

Obsah a stratégia dokumentu vychádza z Agendy 2030 EÚ a je nástrojom zabezpečenia udržateľného rozvoja na Slovensku a plní tiež úlohu národnej stratégie regionálneho a územného rozvoja SR. Vytvorila sa ním podmienka na sebarealizáciu obyvateľov a na zachovanie súdržnosti rodín a kultúrnej identity v pohraničných regiónoch Slovenska. Návrh programu cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027 predstavuje strednodobý strategický dokument určujúci základné rámce a prioritné oblasti pre podporu cezhraničných aktivít medzi Slovenskom a Českom v programovom období 2021-2027. Materiál bol vytvorený na základe socio-ekonomickej analýzy programového územia (ďalej aj „PÚ“), v súvislosti s financovaním aktivít z prostriedkov štátneho rozpočtu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja, Program definuje oprávnené prihraničné regióny, oprávnených žiadateľov a činnosti, ktoré je možné z predmetného programu financovať.

Hlavným cieľom Programu je čeliť najdôležitejším výzvam a prekonať slabé stránky typické pre pohraničie. Prostredníctvom realizácie spoločných cezhraničných projektov bude program implementovať politické ciele stanovené v príslušných nariadeniach EÚ týkajúcich sa Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Pracovná skupina vybrala štyri kľúčové oblasti podpory programu na roky 2021-2027: životné prostredie, vzdelávanie, kultúra a cestovný ruch, inštitucionálna spolupráca (miestne iniciatívy - Fond malých projektov).

Vzťah k iným strategickým dokumentom:

Dokumenty všeobecného charakteru

- NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2021/1060, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku.
- NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2021/1058 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde.
- NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013.
- NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY EÚ 2021/1059 o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Európska územná spolupráca (Interreg) podporovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a vonkajších finančných nástrojov.
- (Návrh) NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o mechanizme riešenia právnych a administratívnych prekážok v cezhraničnom kontexte, COM (2018) 373.
- NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu.

Strategické dokumenty Európskej únie

- *Interreg CENTRAL EUROPE 2021-2027 (on 24.06.2021).*
- *Európa 2020: Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu.*
- *Border Orientation Paper Slovakia- Czech republic.*
- *Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj - rezolúcia prijatá Valným zhromaždením OSN 25. septembra 2015.*
- *Biela kniha o budúcnosti Európy a ďalší vývoj. Úvahy a scenáre pre EÚ-27 do roku 2025, COM(2017) 2025, 1. marca 2017.*
- *Európska zelená dohoda, oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, Brusel 11. decembra 2019, COM (2019) 640 záver.*
- *Balík opatrení v oblasti energetiky a klímy (vrátane Rámca politik v oblasti klímy a energetiky na obdobie do roku 2030).*
- *EÚ - Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj (jún 2021).*

Slovenské strategické dokumenty

- *Predpoklady partnerskej dohody.*
- *Národný program reforiem Slovenskej republiky 2020..*
- *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030.*
- *Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj (Vláda SR, 2016).*
- *Nízkouhlíková stratégia do roku 2030, s výhľadom do roku 2050 a jej aktualizácia (MŽP, 2018).*
- *Stratégia hospodárskej politiky pre Slovenskú republiku do roku 2030.*
- *Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky.*
- *Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky.*
- *Zelenšie Slovensko - Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030).*
- *Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky.*
- *Akčný plán pre inteligentný priemysel SR (s Národným investičným plánom na roky 2018 -2030).*
- *Strategický plán rozvoja cestnej dopravy SR do roku 2030 - Fáza II.*
- *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania.*

České strategické dokumenty

- *Dohoda o partnerství České republiky pro programové období 2021 - 2027.*
- *Národní program reformy České republiky 2021+.*
- *Krizový akční plán cestovního ruchu v České republice 2020-2021.*
- *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+.*
- *Strategický rámec Česká republika 2030.*

3 (III.) Základné údaje o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia

3.1 Informácie o súčasnom stave životného prostredia vrátane zdravia a jeho pravdepodobný vývoj, ak sa strategický dokument nebude realizovať

Informácie k dokumentu boli získané predovšetkým z celoštátnych databáz a súborných materiálov MŽP SR a jeho odborných organizácií: Environmentálna regionalizácia SR - 2016 (MŽP, 2016) a Správa o hodnotení strategického dokumentu "Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 a doplňujúcich materiálov Inštitútu environmentálnej politiky MŽP SR a ďalších odborných organizácií MŽP SR (najmä SAŽP, SHMÚ, VÚVH, ŠGÚDŠ) a súvisiacich strategických dokumentov, plánov a programov. Okrem toho vychádzame aj z materiálov OECD, Európskej komisie a Európskej environmentálnej agentúry, ktoré sa týkajú Slovenskej republiky, hlavne Interreg Central Europe 2021 - 2027 on: 24.06.2021.

V mapových výstupoch sú prehľadne spracované informácie o kvalite jednotlivých zložkách a o faktoroch životného prostredia dotknutého územia.

Obr. 1 Mapa dotknutých krajov Programu

Celková dĺžka spoločnej hranice medzi Slovenskou republikou a Českou republikou je 251,8 km. Z južnej strany programové územie hraničí s Rakúskom a Maďarskom, na severe s Poľskom (Obr. 1). Na území cezhraničného regiónu žije aktuálne cca spolu cca 4,9 mil. obyvateľov na ploche viac ako 32 000 km². Priemerná hustota obyvateľov je okolo 150 obyv./km² a vysoko prekračuje priemerné hodnoty v Českej republike (133 obyv./km²) a Slovenskej republike (110,3 obyv./km²).

Sídlná štruktúra záujmového územia je ovplyvnená fyzicko-geografickými podmienkami Západných Karpát. Charakter Karpatskej sústavy umožnil vznik prirodzených vidieckych sídel, ktoré sa rozvinuli v polycentrický systém osídlenia. Vzniknuté sídelné centrá potom figurujú ako póly ekonomického rastu regionálneho a nadregionálneho významu.

Stav životného prostredia vrátane zdravia, rozvedený po jednotlivých krajoch:

Informácie o súčasnom stave životného prostredia dotknutého územia je pre jednotlivé kraje zhrnuté v bodoch:

Územno-správne členenie kraja.

Zložky ŽP (vzduch, voda, pôda, fauna a flóra).

Technická infraštruktúra kraja.

Demografické údaje + údaje o zdraví.

3.1.1 Stav životného prostredia Žilinského kraja

Územno-správne členenie kraja

Územie Žilinského samosprávneho kraja sa rozprestiera na území severozápadného Slovenska na ploche 6 788,43 km, t.j. 13,85 % rozlohy Slovenskej republiky. Rozlohou je tretím najväčším krajom Slovenskej republiky. Zahŕňa 5 prirodzených regiónov: Liptov, Orava, Kysuce, Turiec a Horné Považie. Na severozápade hraničí s Českou republikou, na severe a severovýchode s Poľskou republikou, s Prešovským krajom susedí na východe, na juhu s Banskobystrickým krajom a na juhozápade s Trenčianskym krajom.

Z hľadiska územno-správneho členenia sa územie ŽSK skladá z 11 okresov: Bytča, Čadca, Dolný Kubín, Kysucké Nové Mesto, Liptovský Mikuláš, Martin, Námestovo, Ružomberok, Turčianske Teplice, Tvrdošín a Žilina.

Zložky ŽP (vzduch, voda, pôda, fauna a flóra)

Ovzdušie a klimatické pomery

Podnebie ŽSK (tak ako celej SR) ovplyvňuje prevládajúce západné prúdenie vzduchu v miernych šírkach medzi dvoma stálymi tlakovými útvarmi: Azorskou tlakovou výšou a Islandskou tlakovou nížou. Najmä v letných mesiacoch do tohto územia môžu preniknúť tropické vzduchové hmoty prichádzajúce od Stredomoria, kým v zime je územie tiež ovplyvňované arktickými vzduchovými hmotami od severovýchodu.

Podľa Mapy klimatických oblastí SR patrí územie ŽSK prevažne do chladnej oblasti (vlhké podnebie s júlovým priemerom < 16 °C) a v kotlinách a nižšie položených dolinách do mierne teplej oblasti a priemerne menej ako 50 letných dní za rok s denným maximom > 25 °C a júlovým priemerom teploty vzduchu > 16 °C.

Kvalita ovzdušia

Územie SR je z hľadiska merania kvality ovzdušia rozdelené na 8 zón zodpovedajúcich krajom a dve aglomerácie (Bratislava a Košice). Pre vytvorených 8 zón sa hodnotí znečistenie ovzdušia pre SO₂, NO₂, NO_x, PM₁₀, PM₂₅, benzén a CO. V rámci 19 oblastí riadenia kvality ovzdušia, kde opakovane dochádza k prekročeniu limitných hodnôt znečistenia sú tri lokality na území ŽSK: Martin, Ružomberok a Žilina. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že menej priaznivými obdobiami roka z hľadiska výskytu znečisťujúcich látok v ovzduší je zima a jar.

Významní znečisťovatelia ovzdušia ŽSK:

1. OFZ, a.s., Istebné, okr. Dolný Kubín,
2. Mondi SCP, a.s. Ružomberok, okr. Ružomberok,
3. SOTE s.r.o., Čadca,
4. ŽOS Vrútky a.s., okr. Martin,
5. ZDROJ MT s.r.o. Martin - Priekopa, okr. Martin,
6. AFG Turčianske Teplice,
7. RABČAN, s.r.o. Rabča, okr. Námestovo,
8. AVEX electronics, s.r.o., prev. Oravská Lesná, okr. Námestovo.

Voda

Pitná voda

Najvýznamnejšie zdroje sa nachádzajú v okrese Martin (pramene Necpaly - Lazce a pramene v Blatnickej doline) a Žilina (pramene a vrt v oblasti Fačkova, vrty Lietava, Lietavská Svinná, zdroje Teplička). Významné zdroje sú aj na Orave v oblasti Oravíc.

Situácia v zásobovaní pitnou vodou z verejných vodovodov v kraji je pomerne priaznivá. Podľa údajov ŠU SR bolo napojených na verejný vodovod 89,5 % obyvateľov kraja, čo je viac priemer v SR.

V rámci okresov sú zaznamenané rozdiely v podieloch obyvateľstva zásobovaného pitnou vodou z verejného vodovodu - najnižší podiel obyvateľov s prístupom k pitnej vode z verejného vodovodu je v okrese Bytča (61 %) a Čadca (66,1 %), najvyšší podiel pokrytia vodovodnou sieťou vykazujú okresy Turčianske Teplice (98,5 %) a Martin (99,9 %).

Po ukončení v súčasnosti realizovaných projektov (Bytčiansko, Stredné Kysuce, Ružomberok, Orava, Kysuce) dôjde k ďalšej pozitívnej zmene v celkovej napojenosti obyvateľstva kraja na verejné vodovody.

Územie Žilinského kraja patrí do pôsobnosti piatich vodárenských spoločností:

- Severoslovenské vodárne a kanalizácie, a.s., Žilina - okresy ZA, BY, KNM, CA,
- Oravská vodárenská spoločnosť, a.s., Dolný Kubín - okresy DK, NO, TS,
- Liptovská vodárenská spoločnosť, a.s., Liptovský Mikuláš - okres LM,
- Vodárenská spoločnosť Ružomberok, a.s., Ružomberok - okres RK,
- Turčianska vodárenská spoločnosť, a.s., Martin - okresy TR, TR.

Z hydrografického hľadiska územie ŽSK leží na hlavnom európskom rozvodí. Celá časť územia patrí do povodia Váhu a k úmoriu Čierneho mora. Hlavným tokom v kraji je Váh, vznikajúci sútokom Čierneho a Bieleho Váhu v Kráľovej Lehote. Malé prietoky Váhu sú významne nadlepšované najmä najväčšími zásobnými nádržami Liptovskou Marou na Váhu a Oravou na Orave. Riečnu sieť popri Váhu tvoria jeho hlavné prítoky: Belá, Revúca, Ľubochňanka, Orava, Turiec, Varínka, Kysuca, Rajčanka. Najväčšie povodia z nich majú toky Orava (1991,6 km²), Kysuca (988,5 km²), Turiec (930,7 km²), Rajčanka (359,1 km²), Revúca (285,73 km²), Belá (244,3 km²), Varínka (167,3 km²). Kvalita povrchových vôd sa v posledných rokoch zlepšila.

Žilinskom kraji sa nachádza 8 veľkých vodných nádrží, ktoré okrem využitia hydroenergetického potenciálu zabezpečujú reguláciu odtokových pomerov: Čierny Váh, Liptovská Mara, Bešeňová, Orava, Tvrdošín, Krpeľany, Žilina, Hričov a 2 vodárenské nádrže: Nová Bystrica a Turček.

V ŽSK je vyhlásených 78 vodohospodársky významných vodných tokov, ktoré sú významným zdrojom vody najmä pre priemysel a poľnohospodárstvo, príp. slúžia ako vodohospodársky ucelené úseky.

Ďalej sa na území ŽSK nachádza 21 vodárenských tokov, ktoré sa môžu využívať na odber pitnej vody a to najmä v okresoch Liptovský Mikuláš (6) a Čadca (5). V okresoch Žilina, Kysucké Nové Mesto a Dolný Kubín sa nenachádzajú žiadne vodárenské toky.

Bohatstvo vodných zdrojov v kraji je možné preukázať aj podľa rozlohy chránených vodohospodárskych oblastí. Z celkovej plochy chránených vodohospodárskych oblastí v SR (6 942 km²) zaberá plocha chránených vodohospodárskych oblastí na území Žilinského kraja väčšiu časť. Sú to CHVO Beskydy - Javorníky, Strážovské vrchy, Veľká Fatra a Nízke Tatry s celkovou plochou 4 547 km².

Kvalita pitnej vody

Údolná niva Váhu a jeho prítokov je najvýznamnejšou oblasťou z hľadiska tvorby zásob podzemných vôd na území Žilinského kraja. V kraji je evidovaných 218 zdrojov podzemnej vody na odbery na hromadné zásobovanie pitnou vodou (studne, vrty, pramene). Najbohatšie zdroje sa nachádzajú v okrese Martin a Žilina, významné zdroje sú aj na Orave v oblasti Oravíc. Problémy vo vodovodoch z hľadiska poklesu výdatnosti vodných zdrojov a deficitu v období minimálnych výdatností vodných zdrojov uvádza v Žilinskom kraji okres Čadca, Žilina a Námestovo. Z hľadiska zásobovanosti pitnou vodou z verejných vodovodov patrí Žilinský kraj medzi lepšie zásobené slovenské regióny. V súčasnosti na verejný vodovod napojených okolo 90 % obyvateľov kraja, čo kraj radí na 4 miesto medzi kraji SR.

Pôdne pomery

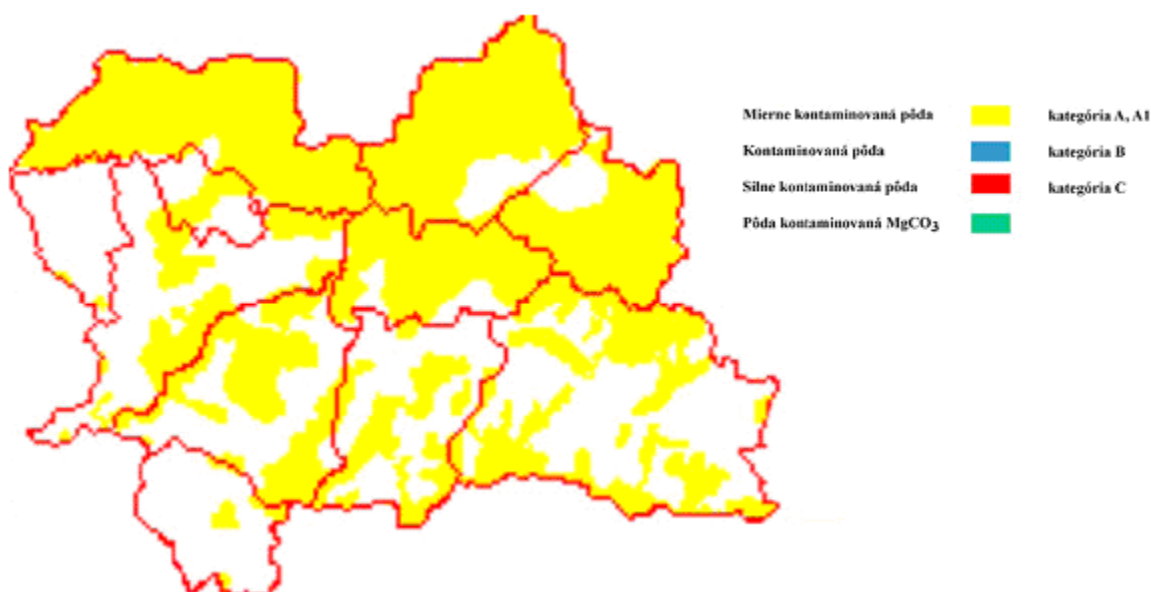
Na území ŽSK sú najviac rozšírené kambizeme (kyslé aj nasýtené variety), menej sa vyskytujú rendziny, gleje, podzoly a fluvizeme.

Nízky podiel poľnohospodárskej pôdy vrátane ornej pôdy na celkovej ploche ŽSK v porovnaní s priemerom SR sa prejavuje aj pri prepočte týchto ukazovateľov na jedného obyvateľa. V r. 2013 na jedného obyvateľa Žilinského kraja pripadalo 0,3526 ha poľnohospodárskej pôdy a

0,0878 ha ornej pôdy, čím u oboch ukazovateľov dosiahol podpriemerné hodnoty. Priemer na občana v SR bol u poľnohospodárskej pôdy 0,4434 ha a u ornej pôdy 0,2609 ha.

Kontaminácia pôdneho fondu v ŽSK (Obr. 2)

Monitorovaním kontaminácie pôdy zistené hodnoty sú posudzované podľa Rozhodnutia Ministerstva pôdohospodárstva SR o najvyšších prípustných hodnotách škodlivých látok v pôde číslo 521/1994-540.

Obr. 2 Mapa č. 1 Kontaminácia pôdneho fondu na území ŽSK (Zdroj: Krajská správa o stave živ. prostredia v Žilinskom kraji)

Územie ŽSK je bohaté na ložiská stavebného kameňa, ktorý predstavujú hlavne dolomitické vápence a pieskovce. Energetické suroviny sa v Žilinskom kraji nenachádzajú v ekonomicky významnom množstve. V kraji majú najväčší vplyv na životné prostredie činné povrchové lomy, väčšinou na stavebný kameň a na výrobu vápna a cementu.

Zoznam chránených ložiskových území, ložísk vyhradených nerastov a dobývacích priestorov ako aj ložísk nevyhradených nerastov v kraji je uvedený v Územnom pláne VÚC Žilinského kraja v znení platných zmien a doplnkov.

Flóra

Na území ŽSK sú zastúpené prevažne karpatské druhy rastlín. Od juhozápadu a juhu sem prenikajú aj panónske, teplo a suchomilnejšie druhy, z ktorých mnohé tu majú severnú hranicu ich výskytu. Vzhľadom na geologické podložie sa tu vyskytujú ako kyslomilnejšie, tak aj vápnomilné druhy. Druhovo pestrejšia skladba vegetácie sa nachádza na vápencovom podklade.

V druhovom zložení rastlinstva sa odráža aj stupňovitá členitosť územia kraja. Vyčleniť tu možno stupeň pahorkatín od 280 do 500 m n.m. charakterizovaný dubovými a dubovo-hrabovými lesmi, stupeň podhorský (submontánny) od 500 do 1000 m n.m., pokrytý pôvodne bukovými alebo bukovojedľovými lesmi dnes na mnohých miestach so značne pozmenenými

porastmi, často so smrekom, na slnečných expozíciách aj s borovicou a montánný stupeň zastúpený bukovo- jedľovými, jedľovo-smrekovými a smrekovými lesmi. Najvyššie polohy zaberá subalpínsky vegetačný stupeň.

Fauna

Dnešné rozšírenie a zloženie fauny je výsledkom dlhodobého vývinu. Vzhľadom na dlhodobý vývin územia možno vo faune ŽSK rozlíšiť z hľadiska zoogeografického tieto hlavné zložky: kozmopolitickú, holarktickú, paleoarktickú, európsko-sibírsku, karpatskú, ale i endemickú a reliktnú. Fauna územia ŽSK sa vyznačuje popri všeobecne známých prvkoch pozmenenej krajiny veľkým množstvom pôvodných zachovaných zoocenóz so širokým ekologickým rozpätím. Mimoriadne vysoká diverzita druhov a živočíšnych spoločenstiev je odrazom pestrej geologickej stavby, značného hypsometrického rozpätia, geomorfológie a veľkej rôznorodosti flóry, s ktorou je živočíšstvo úzko späté.

Pôvodné zachované zoocenózy v území sú v rozhodujúcej miere sústredené v súčasne legislatívne chránených územiach (NP Malá Fatra, NP Veľká Fatra, TANAP, CHKO Kysuce, CHKO Horná Orava, v prírodných rezerváciách a chránených areáloch). Možno tu zaznamenať výskyt typických zoocenóz západokarpatských lesov horského stupňa, často aj s pralesnými prvkami, reliktnými a endemitami. Diverzitu fauny dopĺňajú azonálne zoocenózy zachovalých úsekov tokov (rieka Orava, horný tok Váhu a jeho zachovalé prítoky) a tiež prvky pahorkatín a podhorských zón.

Technická infraštruktúra kraja

Doprava

V zmysle Nariadenia EP a Rady (EÚ) 1315/2013, ktoré definuje štruktúru transeurópskej dopravnej siete ako dvojúrovňovú, prechádzajú Žilinským krajom dva multimodálne koridory základnej dopravnej siete TEN - T (TEN-T CORE Network), ktorá bude tvoriť základnú prioritnú kostru rozvoja udržateľnej multimodálnej európskej dopravnej siete do roku 2030, a to:

- Balticko - jadranský koridor: Gdynia - Gdansk - Katowice - Ostrava - Brno - Viedeň; Katowice - Bialsko-Biala - Žilina - Bratislava - Viedeň - Graz - Terst - Koper a Terst - Benátky - Bologna - Ravenna, na území ZSK tvorený: železničným traťovými úsekmi Žilina - Bytča (č. trate 106), Žilina - Čadca - Mosty u Jablunkova (č. trate 106), Čadca - Zwardoň (č. trate 114), diaľnicami D1, D3, časťou rýchlostnej cesty R3 od Martina po južnú hranicu kraja a plánovanou Vážskou vodnou cestou.
- Koridor Rýn - Dunaj: Přerov - Ostrava - Žilina; Zlín - Žilina a Žilina - Košice - hranica s Ukrajinou, v Žilinskom kraji tvorený: železničným traťovým úsekom Žilina - Vrútky - Ružomberok - Liptovský Mikuláš - Liptovský Hrádok - Važec (č. trate 106,105) a diaľnicou D1.

ŽSK, ktorý susedí s Českou republikou a Poľskom má na svojom území pomerne hustú sieť hraničných priechodov. Najvýznamnejší hraničný priechod s Českou republikou je Svrčinovec - Mosty u Jablunkova na ceste I/11.

Železničná sieť

Najdôležitejšie dopravné prepojenia sever - juh a západ - východ zabezpečujú v kraji železničné trate č. 106, 105, čo sú tiež najdôležitejšie dopravné prepojenia v smere S - J a Z - V územím SR s prepojením na ČR, Poľsko a Ukrajinu. Tieto trate patria medzi najvýznamnejšie v SR aj z hľadiska objemov verejnej osobnej dopravy.

Letecká doprava

Letisko Žilina má štatút medzinárodného letiska. Súčasnú technickú parametre letiskovej infraštruktúry neumožňujú naplno využiť potenciál letiska, ktoré je umiestnené na križovatke diaľnic D1 a D3 a v budúcnosti po jeho dobudovaní môže plniť strategickú úlohu v oblasti leteckej dopravy pre medzinárodnú nákladnú i osobnú dopravu, ako aj pre cestovný ruch.

Vodná doprava

Za účelom prepojenia severu a juhu Európy vodnou cestou sa zvažovalo so splavnením Váhu po Žilinu a jeho prepojením s tokom Odry cez Kysuce a Sliezsko. V súčasnosti sa preferuje alternatíva vybudovania Vážskej vodnej cesty po Žilinu, kde by sa s využitím terminálu intermodálnej prepravy v Žiline tovar preložil na železniciu a dopravil by sa k plánovanému terminálu v Bohumíne, odkiaľ by ďalej na sever mohol pokračovať po Oderskej vodnej ceste.

Zneškodňovanie odpadových vôd

Problematika odvádzania a čistenia odpadových vôd na území ŽSK obzvlášť citlivá vzhľadom na vysoký podiel územia s rôznym stupňom ochrany ako aj vzhľadom na prítomnosť cenných podzemných minerálnych zdrojov v území.

Vzhľadom na ekonomické ukazovatele, je problémom odkanalizovanie veľkého počtu malých obcí - v Žilinskom kraji je 249 obcí s počtom obyvateľov do 2000, pričom z toho je 169 obcí do 1000 obyvateľov (stav k 31.12.2019).

Demografické údaje + údaje o zdraví

Obyvateľstvo a sídla

Žilinský kraj má celkom cca 690 tis. obyvateľov. Kým do r. 2010 počet jeho obyvateľov plynule rástol, tak ako rástol aj počet obyvateľov Slovenskej republiky, v r. 2011 došlo k poklesu počtu obyvateľov o 8 673, čo činí úbytok o 1,3 %. Podobný vývoj je však aj v celonárodnom meradle. V r. 2012 však už opäť dochádza k miernemu nárastu obyvateľstva tak v Žilinskom kraji, ako aj v SR, najmä zásluhou migrácie. Možno konštatovať, že Žilinský kraj z hľadiska vývoju počtu obyvateľstva patrí medzi kraje s dlhodobým trendom medziročného nárastu obyvateľstva v SR. V prípade Žilinského kraja ale tento trend slabne - pokiaľ v prvej polovici sledovanej dekády 2004 - 2013 sa nárast obyvateľstva pohyboval okolo 600 ročne, v druhej polovici sledovanej dekády s výnimkou medziročného poklesu v r. 2010 - 2011 sa tento nárast pohybuje na úrovni okolo 300 obyvateľov ročne.

Nepriaznivý trend je možné sledovať u vekovej štruktúry obyvateľstva - narastá počet obyvateľov vo veku nad 65 rokov a zároveň počet obyvateľov v produktívnom veku klesá.

Žilinský kraj nárastom obyvateľov v poproduktívnom veku kopíruje celoslovenský vývoj. Životná úroveň obyvateľov ŽSK je porovnateľná s ostatnými slovenskými regiónmi prostredníctvom štatistických ukazovateľov definujúcich čisté príjmy a výdavky domácností v prepočte na osobu a mesiac. Z podielu obyvateľstva žijúceho v mestách a obyvateľstva žijúceho na vidieku možno konštatovať, že vidiecke obyvateľstvo má v ŽSK miernu prevahu, hoci v rámci priemeru SR prevažuje mestské obyvateľstvo. V kraji je možné sledovať trend postupného odlivu obyvateľov z miest na vidiek. Dôvodom je skutočnosť, že značnú časť územia kraja pokrývajú lesy.

Zdravotný stav obyvateľstva

Najčastejšími príčinami úmrtí obyvateľov v SR, ako aj v Žilinskom kraji, sú dlhodobo choroby obehovej sústavy, nádory, vonkajšie príčiny, choroby dýchacej sústavy a choroby tráviacej sústavy. Zatiaľ čo počet úmrtí na choroby obehovej sústavy postupne klesá, úmrtia na nádory sa zvyšujú. U mužov boli treťou najčastejšou príčinou úmrtí vonkajšie príčiny úmrtnosti (dopravné nehody, náhodné poranenia a úmyselné sebapoškodenia), u žien sa na tretie miesto radia choroby dýchacej sústavy (u mužov štvrtá príčina).

Najčastejšou príčinou hospitalizácií v kraji sú choroby obehovej sústavy, nasledujú choroby tráviacej sústavy. Počet hospitalizácií v tejto skupine klesá, skraca sa aj priemerný ošetrovací čas. Stúpajúci trend hospitalizácií na nádorové ochorenia sa v posledných rokoch sice spomalil, ale nezastavil. Priemerný ošetrovací čas postupne klesá aj pri tejto skupine hospitalizovaných.

Životná úroveň obyvateľov ŽSK je porovnateľná s ostatnými slovenskými regiónmi prostredníctvom štatistických ukazovateľov definujúcich čisté príjmy a výdavky domácností v prepočte na osobu a mesiac.

3.1.2 Stav životného prostredia Trnavského kraja

Územno-správne členenie kraja

Trnavský kraj tvoria okresy (Tab. 1) Trnava, Dunajská Streda, Galanta, Hlohovec, Piešťany, Skalica a Senica. Má rozlohu 4 148 km², celkový počet obyvateľov je cca 551 tisíc, celkový počet obcí 249 (z toho mestských sídel 14). Krajské mesto Trnava má cca 71 tis obyvateľov (SODB 2019).

Tab. 1 Územno-správne členenie Trnavského kraja

Územie	Rozloha [m ²]	Obyv. na km ² v r. 2001	Počet obcí
Dunajská Streda	1 075 003 564	105	66
Galanta	641 791 381	148	35
Hlohovec	267 165 029	171	24
Piešťany	381 147 816	168	27
Senica	683 680 777	89	31
Skalica	357 392 942	132	21
Trnava	741 321 298	170	45
Trnavský kraj	4 147 502 807	133	249

Zdroj: SOBB 2019

Na severe hraničí s Českou republikou, na juhu s Maďarskom, na juhovýchode s Nitrianskym krajom, severovýchodnú hranicu má s Trenčianskym krajom a na západe hraničí s Rakúskom a Bratislavským krajom.

Krajské mesto Trnava patrí k najvýznamnejším obchodným a kultúrno-historickým mestským centráram na Slovensku už od stredoveku. Mestské privilégia získalo v roku 1238 ako prvé na území dnešného Slovenska. Mesto vzniklo na križovatke ciest, ktoré mali už v dávnej minulosti strategický a obchodný význam, ich trasy sa nezmenili ani v súčasnosti, terajšia hlavná cestná sieť ich kopíruje.

Trnavskom kraji rozlišujeme z hľadiska geomorfológie 5 oblastí. Južnú a takmer celú centrálnu časť územia zaberá Podunajská nížina s celkami Podunajská pahorkatina a Podunajská rovina, Fatransko-tatranskú oblasť tvoria v centrálnej časti Malé Karpaty a na východe Považský Inovec, Slovensko-moravské Karpaty na severe sú tvorené Bielymi Karpatmi a Myjavskou pahorkatinou. V severozápadnej časti územia leží Záhorská nížina s celkami Borská nížina a Chvojnicka pahorkatina, pozdĺž hranice s Českou republikou sa tiahne Juhomoravská panva s celkom Dolnomoravský úval.

Okresy Senica a Skalica sa nachádzajú v severnej časti kraja v Záhorskej nížine, okresy Trnava, Piešťany a Hlohovec sú lokalizované na sprašovej pahorkatine a Dolnovážskej nive, južnú časť územia kraja na Podunajskej rovine zaberajú okresy Galanta a Dunajská Streda.

Zložky ŽP (vzduch, voda, pôda, fauna a flóra)

Ovzdušie

Trnavský kraj patrí v rámci SR z hľadiska znečistenia ovzdušia k najmenej zaťaženým územiám. Vďaka priaznivým orografickým a klimatickým podmienkam je územie prevetrávané, čím dochádza k rozptylu emitovaných znečisťujúcich látok. Kvalita ovzdušia Trnavského kraja je okrem diaľkového prenosu znečisťujúcich látok ovplyvňovaná najmä emisiami z veľkých priemyselných zdrojov nachádzajúcich sa na území kraja. Priemysel je charakteristický vysokou energetickou náročnosťou, čo má za následok aj vysoký únik emisií. Z tohto dôvodu možno pozorovať zvýšenú koncentráciu znečisťujúcich látok najmä v okolí veľkých sídelných útvarov.

Medzi hlavné zdroje znečistenia ovzdušia na území Trnavského kraja patrí lokálne vykurovanie a cestná doprava. Na vykurovanie sa využíva najmä zemný plyn. Podiel tuhých palív patrí v porovnaní s ostatnými kraji medzi najnižšie, ale mierne vyššie je tu spotreba palivového dreva v hornatejšej oblasti Malých Karpát. Cestná doprava, ktorá má výrazný dopad na znečistenia ovzdušia, má v Trnavskom kraji najkritickejší úsek diaľnice D1 pred Trnavou z Bratislavy a rýchlostnej cesty R1 Trnava-Sereď. Mimo diaľnic a rýchlostných ciest je najväčšia intenzita cestnej dopravy v kraji na obchvate Trnavy (cesta č. 61), na úseku cesty č. 51 spájajúcej Trnavu so Senicou, na ceste č. 426 Holíč-Skalica, na ceste č. 499 z Piešťan do Vrbového, na úseku cesty č. 63 za Šamorínom a na ceste č. 513 vedúcej z Hlohovca na západ. Priemyselné zdroje znečisťovania ovzdušia sú tu z hľadiska príspevku k lokálnemu znečisteniu ovzdušia základnými znečisťujúcimi látkami menej významné. Na území Trnavského kraja

aktuálne nie sú vymedzené oblasti riadenia kvality ovzdušia (ORKO), teda oblasti s preukázateľne zhoršenou kvalitou ovzdušia. V minulosti bolo ako ORKO vymedzené územie mesta Trnava. Najväčšími producentmi emisií tuhých znečisťujúcich látok (TZL) v Trnavskom kraji sú stacionárne zdroje, v prevažnej miere malé ZZO. Emisie SO₂ sú v kraji najviac produkované stacionárnymi zdrojmi, veľkými a malými ZZO. Najvýznamnejším zdrojom emisií NO_x a CO v kraji je cestná doprava.

Na území Trnavského kraja bolo v roku 2003 lokalizovaných 671 veľkých a stredných zdrojov znečisťovania ovzdušia. Z tejto sumy je 132 prevádzkovateľov zdrojov územne začlenených do okresu Trnava (z toho 23 veľkých zdrojov), 167 do okresu Dunajská Streda (6 veľkých zdrojov), 128 do okresu Piešťany (6 veľkých zdrojov), 65 do okresu Senica (2 veľké zdroje), 59 do okresu Hlohovec (5 veľkých zdrojov), 41 do okresu Skalica (1 veľký) a 79 do okresu Galanta (4 veľké). Tieto podniky však nepatria medzi najväčších znečisťovateľov na Slovensku. V nasledujúcej (Tab. 2) je vymenovaných 10 najväčších znečisťovateľov ovzdušia v kraji v členení podľa jednotlivých znečisťujúcich látok.

Tab. 2 Poradie hlavných znečisťovateľov rámci kraja podľa množstva emisií

Eastern Sugar Slovensko, a.s.,	Dunaj. Streda
SKLOPLAST, a.s., Trnava	Trnava
PD Jaslovské Bohunice	Trnava
Zlieváreň Trnava, s.r.o.	Trnava
AMYLUM SLOVAKIA, s.r.o.,	Trnava
Liehovar Krystal Sedín,s.r.o.	Galanta
BELAR-DUNAJ, a.s., Dunajská	Dunaj.Streda
Slovenský hodváb, a.s., Senica	Senica
Kodreta Štefanov	Senica
Technické služby mesta Galanta	Galanta

Zdroj: SHMÚ

Regionálne znečistenie ovzdušia je znečistenie hraničnej vrstvy atmosféry krajiny vidieckeho typu v dostatočnej vzdialenosti od lokálnych priemyselných a mestských zdrojov. Hraničná vrstva atmosféry je vrstva premiešavania, siahajúca od povrchu do výšky asi 1 000 m. V regionálnych polohách sú už priemyselné exhaláty viac - menej rovnomerne vertikálne rozptýlené v celej hraničnej vrstve a úroveň prízemných koncentrácií je nižšia ako v mestách. V regionálnom meradle sa uplatňujú škodliviny zo spaľovacích procesov, oxid siričitý, oxidy dusíka, uhľovodíky, ťažké kovy. Doba zotrvania týchto látok v ovzduší je niekoľko dní, preto môžu byť v atmosfére prenesené až do niekoľko tisíc kilometrov od zdroja.

Od roku 2002 je v meste Trnava lokalizovaná automatická monitorovacia stanica Slovenského hydrometeorologického ústavu na sledovanie kvality ovzdušia v blízkosti frekventovanej križovatky pri železničnej stanici. Výsledky z doterajšieho monitorovania koncentrácií znečisťujúcich látok sú v procese spracovávaní.

Prahová koncentrácia prízemného ozónu pre varovanie obyvateľstva $I_{H_{1h}} = 240 \mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, prahová koncentrácia pre informáciu obyvateľstva $I_{H_{1h}} = 180 \mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$. Cieľová hodnota koncentrácie prízemného ozónu pre ochranu ľudského zdravia je podľa slovenskej legislatívy ochrany ovzdušia, v súlade s legislatívou EU, $I_{H_{1h}} = 120 \mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$ (priemer za 8 hodín). Táto koncentrácia nesmie byť prekročená vo viac ako 25 dňoch v roku, a to v priemere za tri roky.

Voda

Voda je v Trnavskom kraji veľkým bohatstvom a má potenciál uplatniť sa v Programe Interreg, preto sa jej venujeme podrobnejšie.

Zrážkové a odtokové pomery

Zrážkovo-odtokové pomery sú najvýznamnejšími faktormi formovania povrchových vôd. Spomínaný indikátor preto predstavuje základ pre zhodnotenie vodných zdrojov a je jedným zo vstupných údajov pre hodnotenie bilančnej situácie na tokoch v rámci štátnej vodohospodárskej bilancie (ŠVHB). Rozdelenie zrážok na jednotlivé dotknuté povodia dokumentuje Tab. 3.

Tab. 3 Plocha odtoku v dotknutých povodiach

Povodie	Čiastk. povodie	Plocha povodia (km ²)
Dunaj	Morava*	2282
	Dunaj*	1138
Váh	Váh	14268
	Nitra	4501
SR	Spolu	49014

Zdroj: Hydrologická ročenka - povrchové vody

Čiastkové povodie dolná Morava

Možnosti nadlepšenia prietokov vodnou nádržou v povodí Myjavy patria z hľadiska celoslovenských hydrologických podmienok medzi podpriemerné. Súčasný využiteľný potenciál hraničnej rieky Morava (bez neznámych vplyvov na území Česka a Rakúska) je možné odhadnúť asi na 19 %, z čoho náš podiel je polovičný.

Čiastkové povodie Dunaj

Dlhodobý priemerný prietok Dunaja v Bratislave je $2\,044 \text{ m}^3\cdot\text{s}^{-1}$. V porovnaní s dlhodobým priemerným mesačným prietokom sú na Dunaji nadpriemerné vodné mesiace: marec, apríl, máj, jún (maximum), júl, august; na Čiernej vode sú to mesiace: december, február, marec, apríl (maximum), máj. Hydrologický režim Dunaja na našom území je prakticky neovplyvnený. Rovnako aj ostatné toky v oblasti čiastkového povodia Dunaja sú neovplyvnené.

Možnosti nadlepšenia prietokov vodnými nádržami z hydrologického hľadiska sú na Dunaji len teoretickou záležitosťou, pretože na našom území nie sú vhodné hlavne morfológické podmienky na realizáciu primeranej zásobnej nádrže.

Čiastkové povodie Váh

Dlhodobý priemerný prietok Váhu v ústí do Dunaja je $195,8 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ (vrátane Nitry a M. Dunaja). V porovnaní s dlhodobým priemerným mesačným prietokom sú nadpriemerne vodné mesiace na Váhu: marec, apríl (maximum), máj jún, júl; na Nitre: december, január, február, marec (maximum), apríl, máj. Minimálne vodný mesiac na Váhu je január a na Nitre september. Typy režimu odtoku sa vyskytujú od prechodne snehového vo vysokohorskej oblasti po dažďovo-snehový v oblasti vrchovinná-nízinnej.

Možnosti zlepšenia prietokov vodnými nádržami patria v povodí samotného Váhu z hľadiska hydrologického medzi najlepšie na Slovensku.

Kvalita povrchových vôd

Kvalita povrchových vôd je hodnotená na základe sumarizácia výsledkov klasifikácie v zmysle STN 75 7221 „Kvalita vody. Klasifikácia kvality povrchových vôd“, ktorá kvalitu vody hodnotí v 8 skupinách ukazovateľov Pozorovacia sieť sledovania kvality povrchových vôd je založená na princípe povodí.

Povodie Váhu (Tab. 4)

Tab. 4 Kvalita povrchových vôd v povodí Váhu

Tok - miesto odberu vzorky	Riečny km	Počet meraní	Trieda kvality povrchových vôd a určujúce ukazovatele jednotlivých skupín							
			A	B	C	D	E	F	H	
Váh - Hlohovec	100,70	24	III	II	II	III	IV			
Horný Dudvák - Veľké Kostoľany	18,80	13	II	III					II	
Manivier - Zlkovce (EBO)	0,50	23	I	IV					II	
Horný Dudvák - Trakovice	11,00	13	I	III					II	
Váh - Nad Sereďou	81,00	24	III	II	II	III	IV	II		
Trnávka - Modranka	8,10	24	V	IV	V	IV	V	IV		
Dolný Dudvák - Sládkovičovo	11,30	24	V	III	V	V	IV	IV	II	

Triedu kvality vody v rieke Váh nad vodným dielom Kráľová (v úseku medzi sútokom Váhu s Biskupickým kanálom a vodným dielom Kráľová) určuje skupina mikrobiologických ukazovateľov, pričom rozhodujúcim ukazovateľom je obsah koliformných baktérií.

Povodie Moravy

povodie Moravy bola na území Trnavského kraja sledovaná kvalita povrchovej vody (Tab. 5) v 6 základných miestach odberov vzoriek. Nepriaznivý stav kvality vody v sledovanom povodí Moravy naďalej pretrváva najmä na prítokoch Myjava a Teplica v dôsledku vypúšťania znečistenia z bodových a plošných zdrojov, z ktorých najvýznamnejším je podnik Slovenský hodváb Senica na prítoku Teplica. Z hľadiska množstva vypúšťaných odpadových vôd majú výrazný podiel na výslednej kvalite vody v povodí Moravy mestá a obce ako sú Skalica, Holíč a Senica.

Tab. 5 Kvalita povrchových vôd v povodí Moravy

Tok - miesto odberu vzorky	Riečny km	Počet meraní	Trieda kvality povrchových vôd a určujúce ukazovatele jednotlivých skupín						
			A	B	C	D	E	F	H
Morava - Brodské	79,00	24	III	III	IV	III	IV	IV	
Brezovský potok - Osuské	1,70	13	III	III	IV	III	IV	III	
Teplica - Pod Senicou	0,80	24	V	V	V	V	V	V	
Myjava - Dojč	23,90	24	III	IV	V	IV	IV	IV	
Myjava - Kúty	3,00	24	III	IV	IV	III	IV	III	
Morava - Moravský Ján	67,10	24	III	II	IV	IV	IV	III	

V celkovej klasifikácii sa zaraďuje kvalita vody povodia Moravy na území Trnavského kraja do IV. - V. triedy kvality, pričom do V. triedy boli vyhodnotené sledované miesta na prítokoch Myjava (Myjava - Dojč) a Teplica (Teplica - Pod Senicou). V skupine ukazovateľov kyslíkového režimu v období 2000 - 2001 pretrvávajú na prítoku Teplica extrémne hodnoty BSK₅ (max. hodnota 30 mg/l) a v porovnaní s kľzavým dvojročným obdobím 1999 - 2000 bolo zaznamenané zhoršenie hodnoty rozpustného kyslíka zo IV. na V. triedu kvality (min. hodnota 1,2 mg/l). V skupine základných fyzikálno - chemických ukazovateľov bola do V. triedy opäť zaradená kvalita vody v profile Teplica - Pod Senicou, na ktorej sa podieľali rozpustené látky, merná vodivosť a sírany.

Povodie Dunaja

Kvalita vody v Dunaji (Tab. 6) sa v hodnotenom období 2000 - 2001 oproti predchádzajúcim rokom výrazne nezmenila. Dunaj je ovplyvňovaný priemyselnými a odpadovými vodami z bodových zdrojov znečistenia, plošnými zdrojmi, predovšetkým poľnohospodárskou výrobou, ale aj znečistením, ktorým sú zťažené jeho prítoky, v hornom úseku prítok Morava, v dolnom úseku prítoky Váh, Hron a Ipeľ.

Tab. 6 Kvalita povrchových vôd v povodí Dunaja

Tok - miesto odberu vzorky	Riečny km	Počet meraní	Trieda kvality povrchových vôd a určujúce ukazovatele jednotlivých skupín						
			A	B	C	D	E	F	H
Dunaj - Gabčíkovo	1819,60	24	I	II	III	III	IV	III	
Dunaj - Medvedov	1806,00	24	II	III	II	III	III	IV	I
Odpadový kanál - SAP (Palkovičovo)	0,50	24	II	III	II	III	III	IV	I

Kvalita vody (Tab. 6) v sledovanom povodí zodpovedá IV. triede v dôsledku vysokého mikrobiologického znečistenia koliformnými a termotolerantnými koliformnými baktériami v mieste odberu vzoriek Dunaj - Gabčíkovo a zvýšenej koncentrácii chlórbenzénu v profiloch Odpadový kanál - SAP a Dunaj - Medvedov. Všetky ostatné sledované ukazovatele sú zaradené do I - III triedy kvality vody.

Povodie Malého Dunaja (Tab. 7).

Tab. 7 Kvalita povrchových vôd v povodí Malého Dunaja

Tok - miesto odberu vzorky	Riečny km	Počet meraní	Trieda kvality povrchových vôd a určujúce ukazovatele jednotlivých skupín						
			A	B	C	D	E	F	H
Malý Dunaj - Jelka	81,50	24	II	II	III	III	IV	IV	
Čierna voda - Čierna Voda	4,80	24	III	III	V	III	IV	III	
Kanál Gabčíkovo - Topoľníky - Kútniky	10,40	17	IV	II	IV	IV	V	III	
Chotárny kanál - Jánošíkovo na ostrove	11,00	17	II	II	III	III	III		

Voda na kúpanie

Predmetom riešenej problematiky boli najvýznamnejšie prírodné vodné rekreačné lokality. Pri výbere lokalít je zohľadnený ich význam z hľadiska rekreačného využívania, veľkosť areálov, typ lokality a možnosť znečisťovania.

Za medzné hodnoty kvality vôd v rekreačných oblastiach boli považované hodnoty III. triedy kvality podľa STN 75 7221 "Kvalita vody. Klasifikácia kvality povrchových vôd".

Tab. 8 Triedy čistoty vôd vybraných zdrojov

Lokalita	Triedy čistoty vody podľa STN v roku 2001		
	Ch.	MB.	B.
Kráľová n/V. 3 pláž. oblasti	V	IV	IV
Kunov	II	III	III
Saštín Stráže-Gazarka	II	IV	III
Buková-Hrudky	IV	V	II
Suchá n/Parnou	V	IV	III
Cerenec	III	III	II

Podzemné vody

Objem odoberaných množstiev podzemnej vody vo vzťahu k množstvám, časovo-priestorovému rozloženiu a hydrologickým charakteristikám využiteľných množstiev podzemných vôd je dôležitým indikátorom z hľadiska ochrany vodných zdrojov, ich racionálneho využívania a trvaloudržateľného rozvoja spoločnosti

Odpadové vody

roku 2019 bol v dotknutých povodiach zaznamenaný pokles v množstve vypúšťaných odpadových vôd. Zníženie celkového vypúšťaného množstva bolo pozorované takmer vo všetkých ukazovateľoch (Obr. 9). Veľký podiel znečistenia v sledovanom **povodí Váhu** predstavuje dusík a fosfor z poľnohospodárstva a lesníctva. Neodkanalizované obyvateľstvo predstavuje iba 17 % v ukazovateli BSK₅ a 15 % u CHSK_{Cr}.

Tab. 9 Zataženie bilancovaných zdrojov znečistenia vypúšťané do povrchových vôd

Povodie	Množstvo odpad. vôd (tis. m ³ .r ⁻¹)	BSK ₅	ChSK _{cr}
		mg/l	mg/l
Dunaj	39 239,3	3 424,4	8 456,3
Morava	15 648,2	424,8	1 065,8
Malý Dunaj	137 356,7	788,5	2 685,9
2001	192 244	4637,7	12 208
1998	254 333,3	4 906,7	11 375,1
Váh	212 331,3	4 311,9	15 515,0
Nitra	56 323,4	3 014,8	6 193,6
2001	268 654,7	7 326,7	21 654,6
1998	293 007,3	8 127,1	25 657,5

Zdroj: SHMÚ

Pôda

V rámci Trnavského kraja sú zastúpené geologické vrstvy od prvohôr až k najmladším štvrtohorám. Takáto geologická pestrosť sa odráža i na rozmanitosti prírodnej krajiny. Charakter hornín určuje, aký bude výsledný reliéf, pôdny kryt a v neposlednom rade aj biota. Fyzikálno-chemické vlastnosti hornín vplyvajú aj na charakter, kvalitu a výdatnosť podzemnej vody.

Prvohorné horniny sa zúčastňujú na stavbe kryštallického jadra Malých Karpát a Považského Inovca. Zo starších - proterozoických ide o biotitické granodiority, ku ktorým sa v paleozoiku pridávajú fylity (oblasť Pezinských Karpát nad Orešanmi). V rámci Trnavského kraja je potenciálne najviac ohrozená východná časť Bielych Karpát, ležiaca vo východnej až severovýchodnej časti okresov Skalica a Senica. Určité riziko zosuvných procesov hrozí na svahoch Považského Inovca vo východnej časti okresu Piešťany. Veterná erózia sa prejavuje vo voľnej, otvorenej krajine bez prirodzených prekážok. Podľa odvodených máp radónového rizika Slovenska sa najkompaktnejší výskyt plôch s vysokým radónovým rizikom nachádza v línii obcí: Nižná - Kátlovce - Horné Dubové - Horná Krupá - Bíňovce. Línii menších plôch prechádzajú obcami Chtelnica - Dolný Lopašov - Kočín-Lančár - Šterusy, Košariská - Prašník a tektonickým zlomom pozdĺž Váhu pri Piešťanoch.

Základné vlastnosti pôd

Pôdotvorné procesy sú podmienené rôznymi endogénnymi a exogénnymi faktormi ako je materská hornina, klíma, biologické činitele, geografia terénu. Odrasom vplyvu týchto faktorov sú základné vlastnosti pôdy, a to chemické, fyzikálne a biologické.

Súbor základných vlastností pôd podmieňuje aj produkčný potenciál pôd. Chemické vlastnosti pôd sú výslednicou chemického zloženia pôd formujúceho sa v dlhodobom procese premeny materskej horniny, odumretých rastlinných a živočíšnych zvyškov a vzájomného pôsobenia medzi minerálnymi a organickými látkami. Medzi základné chemické vlastnosti pôd patrí pôdna reakcia, obsah živín, kvantita a kvalita humusu, obsah uhličitanov, vlastnosti sorpčného komplexu, a iné. Pôdna reakcia, obsah živín ako aj kvalita a kvantita humusu boli pozorované aj v rámci Čiastkového monitorovacieho systému Pôda (ČMS-P)(Linkeš a kol.,

Správa o hodnotení strategického dokumentu podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

1997). Porovnanie sledovaných parametrov v rámci I. (1993) a II. (1998) cyklu vyjadrujú nasledujúce tabuľky základných chemických vlastností pôd.

Vplyv ťažby nerastov na ZP

Ťažba nerastných surovín predstavuje výrazný zásah do prírodného prostredia, čím vytvára nutný konflikt so záujmami ochrany prírody a krajiny. Najmarkantnejšie sa tento vplyv prejavuje v CHKO Malé Karpaty, kde prebieha lomová ťažba vápencov a dolomitov. Z lokalít tu možno spomenúť už zlikvidované lomy v Smoleniciach, Dehticiach a Vrbovom Prášniku, Plaveckom Petre, Hradišti pod Vrátnom. Ide predovšetkým o jemnozrnné materiály odkalísk rôzneho charakteru. V Trnavskom kraji vznikli odkaliská popri banskej činnosti na Záhorí v Gbeloch a Brodskom. Materiál v nich sedimentoval tzv. mokrou cestou - naplavovaním s vysokým podielom dopravnej vody prevyšujúcim niekoľkonásobne podiel pevnej fázy, s postupnou dehydratáciou a prechodom sedimentovaných kalov do zemín tuhej až pevnej konzistencie, čím sa časom menia vlastnosti týchto kalov.

Flóra

Z hľadiska fytogeografického členenia (Futák, 1980) patrí územie trnavského kraja do dvoch oblastí: oblasť panónskej flóry (Pannonicum) a oblasť západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentale). Detailnejšie fytogeografické členenie je uvedené v Tab. 10.

Tab. 10 Fytogeografické členenie Trnavského kraja

Fytogeografická oblasť	Fytogeografický obvod	Fytogeografický okres	Okres (územno-správne členenie)
panónskej flóry (Pannonicum)	eupanónskej xerothermnej flóry (Eupannonicum)	4. Záhorská nížina &	SE, SI
		6. Podunajská nížina	DS, GA, HC, PN, TT
západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentale)	predkarpatskej flóry (Praecarpaticum)	Biele Karpaty (južná časť)	SE (okrajovo SZ časť okresu), SI (okrajovo SV časť okresu)
		10. Malé Karpaty	SE, TT

Jednotlivé fytogeografické okresy sa navzájom líšia:

Oblasť panónskej flóry (Pannonicum) - územie nížin a pahorkatín južného Slovenska, na túto oblasť sú naviazané teplomilné druhy rastlín.

Záhorská nížina - Záhorie charakterizujú kyslé piesky, ktoré z najväčšej časti pokrývajú borovicové lesy, lúky väčšinou vlhké až mokré, slatiny a rašeliniská. Pôvodné lesy boli zväčša zničené a nahradené borovicami.

Svojrázne je rastlinstvo na nezalesnených pieskoch. Veľmi pestré zloženie majú vlhké až mokré lúky. V povodí Moravy a Rudavy sa vyskytujú rašeliniská, v pahorkatinnej severnej časti sa druhové zloženie rastlín približuje kvetene Bielych Karpát.

Podunajská nížina - väčšina územia bola premenená na polia, na vlhkejších miestach sa zachovali miestami lúky, lesov sa zachovalo málo - v povodí riek sú to rôzne typy lužných lesov, pristupuje rastlinstvo vôd a močiarov. Svojrázne je rastlinstvo pieskov.

Oblasť zakarpatskej flóry (Carpaticum occidentale) - územie pohorí, charakter rastlinstva závisí predovšetkým od nadmorskej výšky, ale prenikajú sem aj teplomilné druhy panónskej oblasti.

Obvod predkarpatskej flóry (Praecarpaticum - rastlinstvo tvorí prechod medzi teplomilnou panónskou vegetáciou a vegetáciou vysokých Karpát). V rámci neho sem zasahujú okresy:

Biele Karpaty (južná časť) - geologický podklad tvorí najmä flyš, z lesov v nižších polohách prevládajú dubiny, vo vyšších polohách bučiny, rastlinstvo nie je veľmi pestré (horských druhov je vzhľadom na nadmorskú výšku vrchov málo). Niektoré teplomilné druhy dosahujú v považskej časti Bielych Karpát severnú hranicu rozšírenia u nás.

Malé Karpaty (pestré geologické podložie sa prejavuje aj na pestrosti rastlinstva).

Považský Inovec (leží medzi dolinami Váhu a Nitry, zasahuje do panónskej oblasti, čiže sa tu vyskytujú aj teplomilné druhy rastlín).

Fauna

Živočíchy tvoria nezastupiteľnú zložku všetkých typov spoločenstiev biosféry.

zložitých potravných reťazcoch prispievajú rozhodujúcou mierou k ekologickej rovnováhe v obehú látok a energie. Čím väčšia je druhová rozmanitosť, tým sa vytvárajú lepšie podmienky pre ďalší rozvoj územia aj v prípade, ak ich chápeme z hľadiska ekologickej stratégie ľudskej spoločnosti.

Dnešné rozšírenie a zloženie fauny je výsledkom dlhodobého vývinu. Vzhľadom na to možno vo faune rozlíšiť z hľadiska zoogeografického tieto hlavné zložky: kozmopolitickú, holarktickú, paleoarktickú, európsko-sibírsku, karpatskú, ale i endemickú a reliktnú.

Druhová ochrana je zabezpečovaná v zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, vyhlášky MZP SR č. 24/2003 k zákonu o ochrane prírody a krajiny, ako aj v zmysle iných právnych noriem SR dotýkajúcich sa ochrany prírodných zložiek a ratifikovaných medzinárodných dohovorov (CITES, Bonn, Bern, Ramsar, ...).

Základná charakteristika fauny na území kraja:

Rozšírenie živočíchov v krajine je podmienené ich nárokmi na potravu a vhodné životné prostredie a teda nepoznajú žiadne hranice. Keďže aj inventarizačné výskumy a monitoring populácií sa viaže prevažne na legislatívne chránené územia, čiže územia s vysokou ekologickou hodnotou, charakterizujeme faunu hlavne z pohľadu jej rozšírenia práve vo veľkoplošných chránených územiach nachádzajúcich sa alebo zasahujúcich do Trnavského kraja (CHKO Malé Karpaty, CHKO Záhorie, CHKO Dunajské luhy a CHKO Biele Karpaty).

Významné chránené a ohrozené živočíchy kraja:

Na prostredie zaplavovaných lužných lesov sú naviazané z ulitníkov napr. pásikavec krovinný (*Tachea hortensis*), z hmyzu je to napr. peniarka vrbová (*Aphrophora salicina*), z motýľov drobní k topoľový (*Stigmella trimaculella*), červotoč obyčajný (*Cossus cossus*), bábôčka osiková (*Nymphalis antiopa*), dúhovce väčší (*Apatura iris*). Z chobákov je rozšírený fúzač vrbový (*Lamia textor*), fúzač pestrý (*Xylotrechus rusticus*), bystuška kožovitá (*Carabus coriaceus*). Z obožživelníkov sa najčastejšie vyskytuje kunka obyčajná (*Bombina bombina*), rosnička zelená (*Hyla arborea*), užovka obojková (*Natrix natrix*). Z vtákov za charakteristické

môžeme považovať napr. kúdeľničku lužnú (*Remiz pendulinus*) a slávika veľkého (*Luscinia luscinia*). Väčšina druhov vtákov využíva vodné aj lesné prostredie napr. kormorán veľký (*Phalacrocorax carbo*). Cicavce využívajú toto prostredie hlavne kvôli potrave a ochrane, napr. sviňa divá (*Sus scrofa*), srnec hôrny (*Capreolus capreolus*). Z drobných cicavcov sa tu vyskytuje napr. dulovnica vodná (*Neomysfodiens*) a hraboš severský (*Microtus oeconomus*).

Na dubové lesy nížin je naviazaný napr. roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), fúzač dubový (*Plagionotus arcuatus*), z motýľov je to napr. mniška veľkohlavá (*Lymantria dispar*), obaľovač zelený (*Totrix viridana*) a obaľovač dubový (*T. loeflingiana*), z blanoklídlovcov napr. hrčiarka listová (*Cynips = Diplolepis quercus - folii*). Z veľkej skupiny vtákov naviazanej na tento biotop sú tu napr. ďatlovice, strakoše, hrdlička poľná (*Streptopelia turtur*), drozd čvíkotavý (*Turdus pilaris*) a iné. Znáмым je introdukovaný druh bažant obyčajný (*Phasianus colchicus*) alebo daniel škrvnitý (*Dama dama*).

Borovicové nížinné lesy predstavujú osobitný svet pre väčšinu živočíchov. Najväčšou živočíšnou skupinou vyhľadávajúce toto prostredie je hmyz, z motýľov napr. priadkovec borovicový (*Dendrolimus pini*), obaľovač borovicový (*Blasthesia turionella*), mora borovicová (*Panolis flammea*). Z chrobákov napr. krasoň borovicový (*Chalcophora mariana*), lykokaz borovicový (*Myelophiluspiniperda*), lienka veľká (*Anatis ocellata*).

V lesoch pahorkatín sa z motýľov vyskytujú napr. obaľovač dubový (*Aleimma loeflingiana*), mniška veľkohlavá (*Lymantria dispar*), z chrobákov napr. húseničiar hnedý (*Calosoa inquisitor*), droščík čierny (*Ocybus tenebricosus*), z ulitníkov slimák červenkastý (*Monachoides incarnata*), vretienka lesklá (*Cochlodina laminata*). Z plazov tu žijú vzácne druhy napr. jašterica zelená (*Lacerta viridis*), užovka stromová (*Elaphe longissima*). Z vtákov sú najhojnejšie napr. žlna zelená (*Picus viridis*), slávik obyčajný (*Luscinia megarhynchos*), sýkorka belasá (*Parus caeruleus*) a z cicavcov napr. plch sivý (*Glis glis*), veverka stromová (*Sciurus vulgaris*), líška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), sviňa divá (*Sus scrofa*), srnec hôrny (*Capreolus capreolus*).

V podhorských lesoch je početnou skupinou hmyz, z chrobákov napr. drvinár hnedý (*Hylocoetus dermestoides*), bystrušky (*Carabus*) - bystruška nosatá (*Cychrus caraboides*), bystruška zlatá (*Carabus auronitens*), fúzač bukový (*Cerambyx scopolii*), fúzač alpínsky (*Rosalia alpina*). Z obožživelníkov tu žije napr. mlok veľký (*Triturus cristatus*), zo žiab ropucha obyčajná (*Bufo bufo*), ropucha zelená (*Bufo viridis*), skokan hnedý (*Rana temporaria*). Z plazov sa vyskytuje jašterica múrová (*Lacerta muralis*), vretenica obyčajná (*Vipera berus*).

Zo skupiny vtákov sa tu prelínajú druhy lesov nížinných, pahorkatinných a podhorských. Stabilnejšie sa v podhorských lesoch vyskytujú napr. holub hrivnák (*Columba palumbus*), sluka hôrna (*Scolopax rusticola*), z dravcov je to jastrab veľký (*Accipiter gentilis*), myšiak hôrny (*Buteo buteo*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*), sova obyčajná (*Strix aluco*). Zo spevavcov (*Passeriformes*) sú známe sýkorky - sýkorka chochlatá (*Parus cristatus*), sýkorka uhliarka (*Parus ater*) a iné. Z netopierov sa v tomto prostredí môžu vyskytnúť netopier veľkouchý (*Myotis bechsteini*) a rajniak hrdzavý (*Nyctalus noctula*). Z cicavcov tu žije kuna lesná (*Martes martes*), mačka divá (*Felis silvestris*), jazvec obyčajný (*Meles meles*), v hornej hranici lesov jeleň obyčajný (*Cervus elaphus*).

Charakteristické druhy polí a lúk sú napr. prepelica poľná (*Coturnix, coturnix*), jarabica poľná (*Perdixperdix*), zajac poľný, syseľ obyčajný (*Citellus citellus*), chrček poľný, kaňa močiarna (*Asio flammeus*), škovránok poľný, strnádka lúčna, pipiška chochlatá. Bestavovce sú druhovo chudobnejšie, ale početnejšie v rámci jedného druhu. Zo škodcov je to napr. hrbáč obilný (*Zabrus gibbus*), háďatko repné (*Heterodera schachtii*), zdochlinár obyčajný (*Silpha obscura*) a iné. Na lúkach majú dobré podmienky pavúky a pestrosfarbené motýle (bábôčky, očkáne a modráčiky).

Technická infraštruktúra kraja

Priemysel

Na území kraja prevažuje strojársky a potravinový priemysel. V súčasnosti je jeho štruktúra pestrá. Energiiu pre priemysel dodáva Jadrová elektrárň v Jaslovských Bohuniciach v okresoch Trnava, Hlohovec a Piešťany a vodná elektrárň v Gabčíkove, ktoré majú celoslovenský význam. V priemysle dominuje výroba osobných automobilov a elektrotechnická výroba, zastúpená najväčšími závodmi Groupe PSA Slovakia (Peugeot-Citroen) a Samsung, najziskovejšími firmami v Trnavskom kraji Slovakofarma, a. s. v Hlohovci (zisk 4,56 mil. Sk; 2 366 zamestnancov), Nafta, a. s. v Gbeloch (zisk 3,08 mil. Sk; 2 588 zamestnancov) a Skloplast, a. s. v Trnave (zisk 2,37 mil. Sk; 1 316 zamestnancov). Medzi firmy, ktoré zamestnávali viac než tisíc zamestnancov, sa zaradovali tiež ŽOS, a. s. v Trnave, Slovenský hodváb, a. s. v Senici, Drôtovňa, a. s. v Hlohovci či Trikota, a. s. vo Vrbovom.

Štruktúra priemyslu sa v priebehu úvodných rokov 21. storočia zmenila zánikom mnohých tradičných, najmä textilných firiem, a príchodom nového automobilového priemyslu, ktorý na seba naviazal viacero subdodávateľov. Hlohovecká Slovakofarma sa pretransformovala na Zentivu. Najväčším zamestnávateľom v kraji je strojárka firma vyrábajúca komponenty pre automobily, INA Skalica, ktorá zamestnávala 4 770 ľudí. Druhým najväčším zamestnávateľom v Trnavskom kraji bola automobilka PCA Slovakia, ktorá zamestnávala 2 718 zamestnancov, na treťom mieste s 2 130 zamestnancami bola ďalšia firma zameriavajúca sa na automobilový priemysel, ZF Slovakia. Spomedzi najväčších podnikov z 90. rokov 20. storočia ostala fungovať hlohovecká Drôtovňa ako BEKAERT Hlohovec (1 506 zamestnancov), elektronický priemysel zastupuje Samsung Electronics Slovakia v Galante.

Zásobovanie elektrickou energiou

Územie Trnavského kraja má z hľadísk zásobovania energiou dominantné a výlučné postavenie v Slovenskej republike. Na území kraja sú sústredené najväčšie zdroje na výrobu elektrickej energie v areáli Atómovej elektrárne Jaslovské Bohunice - 4 x 440,0 MW, vodných elektrární Gabčíkovo - výkon 720,0 MW, Kráľová - výkon 45,0 MW a Madunice MW.

Súčasná konfigurácia prenosovej sústavy v danej oblasti sieti 220,0 a 400,0 kV umožňuje vyvedenie výkonov pre všetky uvažované varianty vývoja dopytu elektrickej energie. Pri ďalšom využití hydroenergetického potenciálu je možné uvažovať s využitím úsekov medzi Sereďou a Hlohovcom s možnosťou získania ďalších 62,9 MW inštalovaného výkonu.

Podľa Aktualizácie energetickej koncepcie pre SR do roku 2005 ako i zákona o hospodárení s energiou, treba pri výstavbe nových blokových a okrskových kotolní pomerne veľký význam prikladať realizácii kogeneračných zdrojov. Napriek intenzívnej plynofikácii je možné očakávať ďalší rast spotreby elektrickej energie najmä zo strany malospotrebiteľov.

Zásobovanie plynom

Cez územie Trnavského kraja prechádzajú nasledovné trasy hlavných plynovodov: tranzitný plynovod DN 1 x 1400 + 3 x 1200mm, PN 75; medzištátny plynovod DN 700mm, PN 75; Špačince - Piešťany DN 500, PN 64; Šaľa - Bratislava Bernolákovo - DN 500, PN 40; Bratislava -Piešťany DN 30, PN 25; Bratislava - Dunajská Streda DN 300, PN 25.

Tranzitné plynovody pri Plaveckom Petri sa rozdeľujú v Brodskom (ČR) - DN 1400, 2 x DN 900; DN 800 PN 64; DN 1200 PN 75; pri Vysokej pri Morave (smer do Rakúska) 2 x DN 700; DN 900. Pri Lakšanskej Novej Vsi je zo sústavy tranzitných plynovodov vyvedený VVTL plynovod DN 1200, PN 64 smerom na Vysokú pri Morave. Z komplexného hľadiska v Trnavskom kraji je dostatočná kapacita zemného naftového plynu pre možnosť rozvoja podnikateľských aktivít.

Zásobovanie teplom

V okresných mestách Trnavského kraja je zásobovanie teplom riešené z centrálnych tepelných zdrojov, ktoré sú v súčasnosti rekonštruované (alebo tieto úpravy už boli realizované). Pevné alebo tekuté palivá sú nahradzované zemným naftovým plynom, ktorý bude mať dominantné postavenie a bude aj naďalej základným tepelným médiom v rámci kraja.

Vykurovací systém v meste Holíč je špecifický v tom, že teplo získava z elektrárne Hodonín (horúcovod 150/70 °C).

V súčasnej dobe je dobudovaný horúcovod z atómovej elektrárne Jaslovské Bohunice do Leopoldova a Hlohovca 2 x DN 600 s pokračovaním 2 x 400/2 x 300 do Drôtovne Hlohovec, kde sa buduje v prípade výpadku horúcovodného napájajú náhradný tepelný zdroj o inštalovanom výkone 24.

Železničná doprava

Trnavskom kraji prechádzajú hlavné železničné dopravné ťahy:

- trať č. H 110 - Česka republiky - Kúty - Bratislava - Štúrovo - Maďarska republika trať č. H 120 - Bratislava - Žilina
- trať č. H 130 - Bratislava - Galanta - Nové Zámky - Štúrovo trať č. H 116 - Galanta - Trnava - Jablonica - Kúty - Břeclav trať č. H 131 - Bratislava - Dunajská Streda - Komárno
- trať č. H 133 - Trnava - Sered' - Galanta (v úseku Leopoldov - Sered' je odklonenou traťou mimo uzol Trnava)
- trať č. H 114 - Kúty - Holíč (Hodonín), Skalica - Veselí nad Moravou. a celoštátne dopravné ťahy trať č. C 141 - Leopoldov - Lužianky - Kozárovce trať č. C 134 - Šaľa - Neded Trať č. 120 je súčasťou medzinárodného koridoru č. IV a trať č. 110 je súčasťou medzinárodných koridorov č. V - Bratislava- Košice- Čierna nad Tisov- Ukrajina, v

nákladnej železničnej doprave má najväčší význam trať č. 120, ktorá je zaradená medzi trate AGTC.

Automobilová doprava

Ťažiskom dopravného systému v Trnavskom kraji je cestná a železničná doprava. Územím kraja prechádzajú cesty medzinárodného významu E 65, E 75, E 571, E 575.

Nosným dopravným systémom sú magistrálne dopravné ťahy:

- diaľnica D2 (E 65) Maďarská republika - Bratislava - Kúty - Brno,
- diaľnica D61 Bratislava - Trnava - Žilina,
- diaľnica I/51 (E 571) - Nitra - Sereď - Trnava - Senica - Holíč - Hodonín - ČR,
- diaľnica I/63 (E 575) - Bratislava - Dunajská Streda - Komárno,
- diaľnica I/62 (E 571) - Senec - Sereď s prepojením na I/51,
- diaľnica I/75 - Sládkovičovo - Galanta - Nové Zámky,
- Uvedenú cestnú sieť v hlavných dopravných smeroch dopĺňajú cesty II. triedy.

Územím kraja prechádzajú diaľnice v celkovej dĺžke 67,426 km, čo predstavuje 22,8 % z celkovej dĺžky diaľnic v SR.

Vodná doprava

Najväčší predpoklad pre rozvoj vodnej dopravy sa predpokladá na rieke Dunaj, ktorá je súčasťou transeurópskej vodnej cesty E 80 (Rýn - Moman - Dunaj). Dunajská vodná cesta predpokladá umiestnenie prístupu v Trnavskom kraji v Gabčíkove (nákladný a osobný prístav). Dĺžka vodnej cesty na území Trnavského kraja je 48,35 km, čo predstavuje 28 % z celkovej dĺžky 172,06 km.

Letecká doprava

Najvýznamnejším letiskom regiónu je letisko Piešťany, s betónovou vzletovou a pristávacou dráhou, v dĺžke 2 000 m, ktorá má štatút medzinárodného letiska a je využívaný na nepravidelnú prevádzku v súvislosti s kúpeľmi Piešťany. Je využívané pre civilnú a vojenskú prevádzku. V kraji sa nachádzajú ďalšie 3 letiská využívané pre športové účely a pre poľnohospodárstvo.

Turizmus a cestovný ruch

Turizmus ako odvetvie ekonomickej činnosti nemá vysoké nároky na spotrebu vody, pričom celková úroveň spotreby vody v turizme nie je príliš rozdielna od dosiahnutej úrovne spotreby vody v domácnostiach. Turizmus v porovnaní s ostatnými odvetviami ekonomickej činnosti neprodukuje vysoké množstvá odpadov i odpadových vôd, často výrazné sezónne rozdiely v návštevnosti stredísk rekreácie a cestovného ruchu však kladú značné nároky na zabezpečenie nevyhnutnej infraštruktúry a úrovne manažmentu.

Turistickí návštevníci zo zahraničia znamenajú výrazný ekonomický prínos na lokálnej i regionálnej úrovni, dominantná časť z nich však využíva environmentálne nevhodnú

individuálnu automobilovú dopravu. Negatívne vplyvy znečistenia ovzdušia vplyvom turistickej dopravy sa najvýraznejšie prejavujú v najnavštevovanejších turistických oblastiach na území národných parkov, ale tieto nie sú metodicky sledované a údajovo vyhodnocované.

Turizmus neprináša spravidla veľký rozsah environmentálnej degradácie v globálnej mierke. Viaceré z negatívnych vplyvov turizmu sú spôsobené predovšetkým sezónnou časovou a lokálnou koncentráciou priestorových aktivít v hodnotných prírodných územiach.

Z hľadiska lokalizačných predpokladov, stupňa atraktívnosti pre domácich i zahraničných turistických návštevníkov i z hľadiska miery významnosti potenciálnych negatívnych vplyvov na prírodné prostredie dominantné postavenie na území Trnavského kraja majú kúpeľný turizmus, poznávací turizmus a rekreačný turizmus.

Kúpeľný cestovný ruch sa v porovnaní s rekreačným, horským či poznávacím turizmom vyznačuje určitými špecifickými črtami. Výrazne prevažujúcou motiváciou účastníka kúpeľného cestovného ruchu sú liečebné dôvody zamerané na zlepšenie zdravotného stavu vyžadujúce práve zachovalé prírodné prostredie, ktoré je významným podporným činiteľom vykonávanej liečby a výrazne zvyšuje atraktívnosť a prestíž príslušného kúpeľného miesta. Z uvedeného dôvodu sa toto územie spravidla chráni vyhlásením napr. kúpeľného lesoparku (lesy osobitného určenia) s vyznačením okružných peších vychádzkových trás a vtiahnutím prírodných prvkov do vnútorného územia kúpeľného miesta prostredníctvom vysokej úrovne parkovej úpravy tam nachádzajúcich sa zelených plôch.

Významným kúpeľným miestom z medzinárodného hľadiska sú predovšetkým Piešťany zamerané na liečbu pohybového ústrojenstva, celoslovenský význam majú kúpele Smrdáky zamerané na liečbu kožných chorôb.

Poznávací turizmus, prináša viaceré priaznivé ekonomické dopady pre odvetvie cestovného ruchu v podobe využívania ubytovacích, stravovacích a iných doplnkových služieb (nákup suvenírov a pod.) Priaznivý vplyv z hľadiska záťaže na prírodné prostredie spočíva v skutočnosti, že títo návštevníci sa v prevažnej miere sústreďujú v lokalitách koncentrácie kultúrnych a historických pamiatok, ktorými sú prevažne väčšie sídla a tak nezaťažujú prírodné prostredie.

Medzi najvýznamnejšie prvky kultúrneho a historického dedičstva patria predovšetkým historické krajinné štruktúry - MPR Trnava, PRLA Plavecký Peter a pamiatkové zóny Piešťany a Hlohovec.

Významné postavenie na území Trnavského kraja má i rekreačný turizmus. Najčastejšie vykonávanými aktivitami v rámci rekreačného turizmu sú rekreačné pobyty na termálnych kúpaliskách s príslušným vybavením v Dunajskej Strede a Veľkom Mederi.

Podstatne negatívnejší vplyv má naopak živelná rekreácia pri vodných plochách v letnom období s chýbajúcou environmentálnou infraštruktúrou a hygienickou vybavenosťou. Rekreačné využívanie nových vodných plôch (vodné nádrže, bagroviská) sa vyznačuje značnou nekonceptnosťou a „provizórnosťou“ výstavby s následným negatívnym vplyvom intenzívnej rekreácie na životné prostredie.

Ostatnými vykonávanými aktivitami v rámci rekreačného turizmu sú prechádzky a poznávanie prírody, ktoré výrazným spôsobom nezaťažujú prírodné prostredie. Z hľadiska

plošného priemetu a lokalizácie svojich aktivít a činností dominantnými regiónmi rekreačného turizmu je predovšetkým stredná časť Malých Karpát v oblasti Zárub a čiastočne územie Bielych Karpát s rozptýleným kopaničiarskym osídlením.

Demografické údaje + údaje o zdraví

Zdravotný stav obyvateľstva je výsledkom pôsobenia viacerých faktorov - ekonomická a sociálna situácia, výživové návyky, životný štýl, úroveň zdravotníckej starostlivosti, ako aj životné prostredie. Vplyv znečisteného prostredia na zdravie ľudí je doteraz len málo preskúmaný, odzrkadľuje sa však najmä v nasledovných ukazovateľoch zdravotného stavu obyvateľstva:

Aj napriek tomu, že stredná dĺžka života v SR sa od roku 1970 do roku 2019 zvýšila u mužov zo 66,7 na 69,54 a u žien zo 72,9 na 77,60 rokov, je to pod hranicou európskeho priemeru a vysoko zaostáva za najvyspelejšími krajinami. V rámci okresov Trnavského kraja dosahuje najvyššiu strednú dĺžku života u mužov i u žien okres Piešťany (71,15 rokov, resp. 77 89 rokov). Naopak najnižšie hodnoty boli zaznamenané u mužov v okresoch Dunajská Streda (68,19) a Galanta (68,53), u žien tiež v okrese Dunajská Streda (76,12) a Senica (76,01).

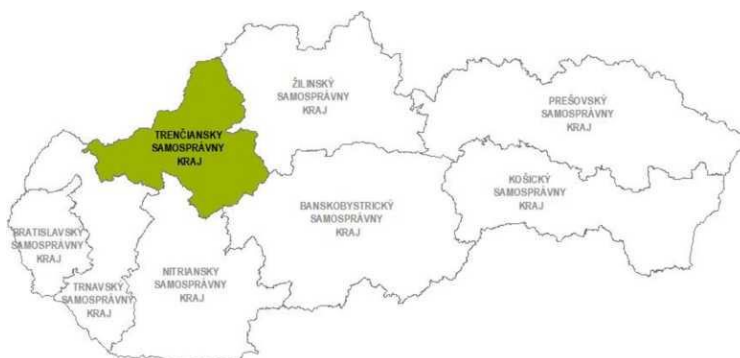
V priemere však Trnavský kraj v porovnaní so SR dosahuje o niečo vyššiu strednú dĺžku života u žien, no nižšiu u mužov žiadnom z okresov v celom sledovanom období pôrodnosť nedosiahla celoslovenský priemer - k jeho hodnote sa priblížil jedine okres sledovanom období dosahuje okres Piešťany.

3.1.3 Stav životného prostredia Trenčianskeho kraja

Územno-správne členenie kraja

Trenčiansky kraj patrí medzi menšie kraje Slovenska (Obr. 3) a jeho rozloha dosahuje len dve tretiny hodnoty pre priemerne veľký kraj. Nachádza sa v západnej časti Slovenska, obklopený 4 krajinami. Na severovýchode susedí so Žilinským krajom, na juhovýchode s Banskobystrickým, na juhu s Nitrianskym, na juhozápade s Trnavským a na severozápade so Zlínskym krajom v Česku.

Trenčiansky kraj sa nachádza v západnej časti Slovenska a tvoria ho okresy Trenčín, Bánovce nad Bebravou, Ilava, Myjava, Nové Mesto nad Váhom, Partizánske, Považská Bystrica, Prievidza a Púchov. Na severozápade susedí s Českou republikou a predstavuje pohraničný kraj, ktorý má významné geopolitické postavenie vo vzťahu k južnej Morave.

Obr. 3 Územné členenie a poloha Trenčianskeho kraja

Zložky ŽP (vzduch, voda, pôda, fauna a flóra)

Stav životného prostredia je dlhodobou sledovaný prostredníctvom ukazovateľov zložiek životného prostredia, v rámci čiastkových monitorovacích systémov. Každoročne sú údaje o kvalite zložiek životného prostredia spracované v Správe o stave životného prostredia SR, ktorá je jedným z hlavných zdrojov k tejto problematike v súlade s požiadavkami Smernice SEA, správa o hodnotení zahŕňa popis týchto oblastí:

Ovzdušie

V dlhodobom časovom horizonte (1990 - 2017) bol zaznamenaný výrazný pokles emisií základných znečisťujúcich látok (ZZL). Porovnaním rokov 2005 - 2017 bol zistený pokles u emisií SO₂ 68,6 %, 36,4 % NO_x 36,4 % a CO 34,4 %. Trend emisií pevných častíc v porovnaní rokov 2005 - 2017 bol klesajúci o 44 % v prípade PM₁₀ a 47,4 % v prípade PM_{2,5}. V medziročnom porovnaní (2016 - 2017) pokračoval mierny pokles emisií s výnimkou SO₂, kde bol zaznamenaný mierny nárast. Tento pozitívny trend vývoja bol zaznamenaný v dôsledku legislatívneho i technologického pokroku a zmenou palivovej základne. Na vývoj mala vplyv aj zmena štruktúry a objemu priemyselnej produkcie.

Čo sa týka podielu dopravy na emisiách základných znečisťujúcich látok v porovnaní s inými sektormi, najvyššou mierou sa podieľa na emisiách NO_x a to 45,9 %, nasledujú emisie CO (14,7 %), a emisie PM₁₀ (9,2 %) a PM_{2,5} (9,0 %).

Napriek týmto zlepšeniam dochádza na viacerých monitorovacích staniciach kvality ovzdušia opakovane k prekročeniu limitných hodnôt vybraných znečisťujúcich látok v ovzduší stanovených na zabezpečenie ochrany zdravia ľudí. Na relatívne vysokej úrovni zostávajú aj niektoré charakteristiky koncentrácií prízemného ozónu.

Celkové antropogénne emisie skleníkových plynov za rok 2017 na Slovensku predstavovali 43 316 448 ton CO₂ ekvivalentov. V porovnaní s rokom 1990 celkové antropogénne emisie klesli o 41 %.

V priebehu rokov 1996 - 2008 boli emisie zhruba na rovnakej úrovni. Po výraznejšom poklese v roku 2009 v dôsledku hospodárskej krízy bol trend celkových antropogénnych emisií za roky 2010 - 2014 mierne klesajúci a v rokoch 2015, 2016 a 2017 bol zaznamenaný mierny nárast. Na emisiách skleníkových plynov v roku 2017 sa najviac podieľala energetika 50,3 %, ďalej priemysel 22,3 %, 17,7 % doprava, 5,9 % poľnohospodárstvo a 3,9 % odpady.

Konečná spotreba energií na Slovensku od roku 2005 dlhodobou klesá. Energetická náročnosť hospodárstva oproti roku 1990 klesla, stále sa však drží nad priemerom EÚ. Za obdobie od roku 2005 do 2017 sa podiel obnoviteľných zdrojov energie zvýšil zo 6,7 % na 11,5 %. Tento podiel však v súčasnosti klesá. Konečná spotreba energií na Slovensku od roku 2005 dlhodobou klesá. Energetická náročnosť hospodárstva oproti roku 1990 klesla, stále sa však drží nad priemerom EÚ. Za obdobie od roku 2005 do 2017 sa podiel obnoviteľných zdrojov energie zvýšil zo 6,7 % na 11,5 %. Tento podiel však v súčasnosti klesá.

V sektore elektroenergetiky dosiahol podiel obnoviteľných zdrojov v roku 2017 približne 21 %, pričom najväčší podiel majú hydroelektrárne. Okolo 80 % vyrobenej elektriny na Slovensku pochádza z bezuhlíkovej výroby, predovšetkým z jadrových elektrární, ktoré v roku 2017 vyrobili zhruba 55 % všetkej elektriny.

Voda

Hlavným tokom v riešenom území je Váh, ktorý vzniká sútokom Čierneho a Bieleho Váhu v Kráľovej Lehote. Jeho priemerný prietok je $153 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, čím sa radí na tretie miesto za Dunaj a Moravu. Riečna sieť riešeného územia je popri Váhu tvorená jeho hlavnými prítokmi: Súčanka, Orechovský potok, Zlatovský potok, Drietonica, Turniansky potok, Sedličiansky potok, Soblahovský potok, Hukov potok, Lavičkový potok, Kubrica, Opatovský potok.

Kvalita pitnej vody

Pri sledovaní kvality pitnej vody dodávanej do verejných vodovodov, ktoré realizovali úrady verejného zdravotníctva v rámci jednotlivých krajov SR, limitné hodnoty najčastejšie prekračovali mikrobiologické ukazovatele. Ostatné ukazovatele kvality pitnej vody počas sledovaných rokov 2008 - 2011 dosiahli v priemere iba 1 - 2 % nevyhovujúcich vzoriek. Najčastejšie prekračovanými ukazovateľmi kvality pitnej vody vo verejných vodovodoch boli koliformné baktérie (od 0,82 % do 9,38 %) a kultivovateľné mikroorganizmy pri $37 \text{ }^\circ\text{C}$ (od 2,11 % do 7,59 %). Trenčiansky kraj patrí medzi vodohospodársky významné vodné toky riešeného územia patrí Váh, spolu so svojim prítokmi (Teplička, Zlatovský potok, Orechovský potok, Kubrica), patrí podľa Vyhlášky Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky č. 211/2005 Z.z., ktorou sa ustanovuje zoznam vodohospodársky významných vodných tokov a vodárenských vodných tokov, na celom území mesta Trenčín medzi vodohospodársky významne toky (číslo hydrologického poradia 4-21-01-038).

Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

V roku 2019 celkové množstvo odpadových vôd vypúšťaných do povrchových vôd predstavovalo 597 133 tis. m^3 , čo oproti predchádzajúcemu roku znamenalo pokles o 2,4 %, v porovnaní s rokom 2005 je to menej o 32,3 %. Oproti predchádzajúcemu roku bol zaznamenaný pokles v ukazovateľoch znečistenia odpadových vôd - chemická spotreba kyslíka dichrómanom (CHSK_{Cr}) o $933 \text{ t} \cdot \text{rok}^{-1}$, biochemická spotreba kyslíka (BSK_5) o $289 \text{ t} \cdot \text{rok}^{-1}$ a celkový fosfor ($P_{\text{celk.}}$) o $11 \text{ t} \cdot \text{rok}^{-1}$. Celkový dusík ($N_{\text{celk.}}$) a nerozpustné látky (NL) boli približne na úrovni roku 2017 a nárast bol len v ukazovateli nepolárne extrahovateľné látky NEL_{uv} o $2,51 \text{ t} \cdot \text{rok}^{-1}$. Podiel vypúšťaných čistených odpadových vôd k celkovému množstvu odpadových vôd vypúšťaných do tokov roku 2018 predstavoval 93,06 %.

Pôda

Pôdny typ predstavuje súbor pôd s príbuznými vlastnosťami, ktorý je charakterizovaný špecifickým usporiadaním pôdnych horizontov. Špeciálnou taxonomickou jednotkou používanou v systéme bonitácie pôd SR je Hlavná pôdna jednotka (HPJ). HPJ predstavuje účelové zoskupenie pôd rovnakej alebo podobnej kvality, vymedzuje sa najčastejšie na úrovni pôdnych subtypov a ich kombinácií, niekedy aj substrátu, hĺbky pôdy, textúry a obsahu skeletu. Údaje o hlavných pôdnych jednotkách (HPJ) v záujmovom území sú spracované podľa Bonitačného informačného systému pôd SR (zdroj VÚPOP Bratislava). Údaje o zastúpení jednotlivých pôdnych typov a ich rozšírení na poľnohospodárskej pôde sú odvodené od zatriedenia pôd do HPJ.

Najrozšírenejším pôdnym typom v okrese Trenčín (RÚSES Trenčín, 2013) sú kambizeme, zaberajúce takmer tretinu (30,7 %) výmery poľnohospodárskej pôdy okresu a tiež väčšinu pôdy lesnej (tzv. hnedá lesná pôda). Kambizeme patria do skupiny hnedých pôd s dominantným procesom vnútro pôdneho zvetrávania (hnednutia - brunifikácie), vyskytujú sa najmä na svahoch.

Z Vonkajších Karpát sem zasahujú Biele Karpaty, Javorníky, Myjavská pahorkatina a Považské Podolie, z Fatransko - tatranskej oblasti Malé Karpaty, Považský Inovec, Strážovské Vrchy, Súľovské skaly, Hornonitrianska kotlina, Trábeč a z Podunajskej nížiny Podunajská pahorkatina. Povrch územia je značne členitý. Pohoria majú prevažne charakter hornatín, z ktorých vystupujú chrbty, hrebene z odolnejších hornín. Na mieste menej odolných hornín vznikli erózne doliny a kotliny. Riečne toky sprevádzajú pásy rovinatých nív. Na úpätí pohorí vo výbežku Podunajskej nížiny sú pahorkatiny s úvalinami a úvalinovitými dolinami. Považské Podolie, Podunajská pahorkatina a Hornonitrianska kotlina patria do teplej klimatickej oblasti. Ostatné územie prechádza s narastajúcou nadmorskou výškou do mierne teplej a chladnej klimatickej oblasti.

Západnú časť kraja odvodňuje Váh, do ktorého sa z pravej strany vlieva Biela Voda, Vlára a Drietomica. Východnú časť kraja odvodňuje Nitra, do ktorej vteká Bebrava, Nitrica a Handlovka. Na rieke Nitra je problémom kvalita vody zhoršovaná priemyselnými činnosťami v okrese Prievidza. Kraj má pomerne značné zásoby podzemných vôd (Pružina a Domaníža v okrese Považská Bystrica).

Fauna

Pestrá mozaika krajinných typov podmieňuje aj pomerne pestré zastúpenie živočíchov. V pohoriach nájdeme zástupcov spoločenstiev hôr, z ktorých k najznámejším patria diviaky, líšky, srny, jelene. V poslednom období, najmä v Strážovských vrchoch, je častým zjavom medveď, ba dokonca bol pozorovaný aj vlk. V kotlinách a na výbežkoch Podunajskej nížiny dominujú zástupcovia spoločenstiev polí a lúk (zajace, jarabice, bažanty, rôzne druhy hlodavcov). Špecifické živočíšne druhy obývajú okolie väčších tokov a vodných plôch.

V oblasti Vršatských bradiel je hojné zastúpenie chránených druhov živočíchov medzi ktoré patria napríklad rôzne druhy motýľov, článkonožcov, 65 druhov mäkkýšov, ale aj užovky, či z vtákov krkavce. Spomedzi cicavcov je tu zastúpená zverina jeleňov, sviň, srn dokonca tu bol zaznamenaný aj výskyt medveďa hnedého. Z rastlínstva tu vystupujú prevažne lužné, bukové a jedľové lesy. Veľká časť flóry podľahla stavebným, no aj poľnohospodárskym účelom.

Druhové zloženie fauny zodpovedá geografickým podmienkam Malých Karpát. Z jednotlivých podcelkov horstva osobitné postavenie zaujíma Devínska Kobyla (514 m n.m.), vyznačujúca sa veľkými prírodnými hodnotami. Zistilo sa tu napr. vyše šesťsto druhov motýľov (Lepidoptera), z ktorých viaceré teplomilné druhy sa na iných územiach Slovenska nevyskytujú. Z iných radov hmyzu (Insecta) si pozornosť zasluhujú sága stepná (Saga peda), modlivka zelená (Mantis religiosa) a náš najväčší chrobák roháč obyčajný (Lucanus cervus). Žije tu aj náš najväčší pavúk strehúň škvornitý (Lycosa singoriensis). Z plazov (Reptilia) v Malých Karpatoch možno bežne stretnúť napr. jaštericu zelenú (Lacerta viridis) či nášho najdlhšieho hada užovku stromovú (Elaphe longissima). Pestrá je druhová skladba vtákov

(Aves) najmä spevavých. Z dravcov tu žije sokol rároh (*Falco cherrug*), sokol sťahovavý (*Falco peregrinus*), sova plamienka driemavá (*Tyto alba*). K vzácnnejším druhom patrí skaliar pestrý (*Monticola saxatilis*) a bocian čierny (*Ciconia nigra*). Z cicavcov (Mammalia) tu žije viacero druhov hlodavcov, z dravcov napr. líška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), mačka divá (*Felis silvestris*), kuna skalná (*Martes foina*) i kuna lesná (*Martes martes*). Významné je zastúpenie poľovnej zveri – jeleň lesný (*Cervus elaphus*), daniel škvrtitý (*Dama dama*), muflón obyčajný (*Ovis musimon*) a divá sviňa (*Sus scrofa*).

Flóra

Fytogeograficky sa Malé Karpaty radia do oblasti predkarpatskej (panónskej) flóry s prevažujúcim zastúpením teplomilných rastlín. Slabo zastúpené sú nížinné druhy, ktoré tu nemajú vhodné stanovišťa. Z lesných porastov prevažujú dubovo-hrabové lesy v nižších polohách; vyšším polohám úplne dominujú bučiny, miestami prechádzajúce do jaseňovo-javorových lesov. Z ihličnatých stromov sú zastúpené jedľa biela (*Abies alba*) nad Modrou, tis (*Taxus*) v okolí Plaveckého Mikuláša a borovica sosna (*Pinus sylvestris*), sekundárne vysadená najmä na západnom predhorí. Charakter rastlinného pokryvu ovplyvňuje pestré geologické zloženie. Vzhľadom na to, je územie Malých Karpát považované v mnohých ohľadoch za endemickú lokalitu. Rastie tu množstvo druhov, neznámych z iných oblastí Slovenska. Z fytogeografického hľadiska je zaujímavá oblasť vrchu Devínska Kobyla pri Bratislave, najmä jej južné svahy. Vyskytujú sa tu teplomilné druhy, napr. ponikleč čiernasty (*Pulsatilla nigricans*), ponikleč veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*) divozel tmavočervený (*Verbascum phoeniceum*), ľan chlpatý (*Linum hirsutum*), rešetliak skalný (*Rhamnus saxatilis*), viaceré druhy čeľade vstavačovitých (*Orchidaceae*) a ďalšie druhy. Hojný je výskyt tráv.

Inou významnou lokalitou so svojráznou flórou (i faunou) je kopec Sandberg (260 m n.m.) nad Devínskou Novou Vsou s pieskomilnými druhmi. Na vápencových a dolomitických horninách v masíve hrebeňa Vysokej rastie viacero horských druhov – arábka alpínska (*Arabis alpina*), vápnička skalná (*Kernera saxatilis*), večernica snežná (*Hesperis nivea*) či zvonovník hlavatý (*Phyteuma orbiculare*). Na území kraja dominujú pahorkatiny až vrchoviny. Kraj sa rozprestiera na celkoch Vonkajších flyšových Karpát, Fatransko – tatranskej oblasti, Podunajskej nížiny a pohorím Vtáčnik sem zasahuje aj Slovenské stredohorie. Doliny a kotliny kraja sú odlesnené. V pohoriach v nižších polohách rastú dubové a hrabové lesy, vo vyšších polohách bučiny a v najvyšších smrečiny.

Technická infraštruktúra kraja

Priemysel

Na Hornej Nitre je najvýznamnejšia banícka a vo veľkej miere aj energetická oblasť Slovenska. Silnú tradíciu v kraji má aj odevná a textilná výroba, aj keď v súčasnosti veľa odevných podnikov zaniklo a ďalšie bojujú s existenčnými problémami. Medzi významné priemyselné odvetvia v kraji patrí výroba pneumatík, sklárstvo, výroba stavebných hmôt, chemický, obuvnícky a automobilový priemysel.

Materiálne zdroje môžu byť v materiáloch takéhoto charakteru vnímané rôznym spôsobom. Najčastejšie sa využívajú ukazovatele vyjadrujúce tvorbu odpadov. Tvorba odpadov je ukazovateľom, ktorý úzko súvisí s úrovňou ekonomickej činnosti v danej krajine. Je tiež indikátorom modelu spotreby surovín. Bohatšie ekonomiky majú tendenciu produkovať viac odpadov. V mnohých vyspelých krajinách je znižovanie celkového objemu produkovaného odpadu prejavom zmien v spotrebe surovinových zdrojov a zvyšovania recyklácie a opätovného využívania.

Pod materiálnymi zdrojmi však môžeme v širšom kontexte myslieť aj iné komodity alebo predmety, napr. pohonné látky, ktorých spotreba môže byť ukazovateľom celospoločenskej úrovne.

Pre účely tohto vyhodnotenia sme zobrali do úvahy, keď sa to ukazovalo reprezentatívne aj ďalšie materiály ako sú potreba stavebných materiálov a zeminy.

V niektorých prípadoch bol využitý efekt premietnutia materiálnych zdrojov až do ekonomického vyjadrenia.

Celkové trendy smerovania odpadového hospodárstva a nakladania s materiálnymi zdrojmi realizácia Stratégie môže ovplyvniť len okrajovo, napr. vytvorením tlaku na recykláciu stavebného odpadu a tým na posilnenie prevádzkového zázemia. V zmysle vykonaných hodnotení však možno konštatovať, že ak by sa Stratégia nezrealizovala, nedošlo by k značným absolútnym či relatívnym úsporám na spotrebe pohonných hmôt.

Doprava:

- *Cestná: frekventovaná autostráda z juhu na sever a tranzitné cesty do Českej republiky a na stredné Slovensko, kvalitné regionálne i miestne úseky.*
- *Železničná: najfrekventovanejšia trať z juhu na sever s pokračovaním (mimo teritória kraja) na východné Slovensko, do Poľskej a Českej republiky, niekoľko ďalších regionálnych a lokálnych tratí.*
- *Letiská: Prievidza (medzinárodné pre nepravidelné lety aerotaxíkov, športových a malých dopravných lietadiel, záchranná služba), Trenčín, Dubnica nad Váhom - Slávnica a Partizánske - Malé Bielice (aeroklub a záchranná služba, výcvik športového lietania, parašutizmus, lety balónom).*

Hraničné priechody:

- *Cestné: Vrbovce - Velká nad Veličkou, Myjava - Velká nad Veličkou, Moravské Lieskové - Strání, Drietoma - Starý Hrozenkov, Horné Smie - Bylnice, Lysá pod Makytou - Strelná, Nová Bošáca - Brezová, Červený Kameň - Nedašova Lhota.*
- *Železničné: Lúky - Horní Lideč, Nemšová - Vlársky průmysk, Myjava - Velká nad Veličkou.*

Kúpeľníctvo:

- Najväčšia vodná nádrž je na Váhu pri Nosiciach. Termálne pramene v Trenčianskych Tepliciach, Bojniciach a Nosiciach podmienili vznik kúpeľov.
- Mimoriadnym bohatstvom kraja sú termálne a minerálne pramene, pri ktorých vznikli tri vyhľadávané kúpeľné mestá s kvalitnou medicínskou starostlivosťou. Najvýznamnejšie sú staré kúpele **Trenčianske Teplice**, ktoré do 19. storočia patrili majiteľom Trenčianskeho hradu. Výdatné termálne vody, ktoré objavili ľudia už v 13. storočí, majú blahodarný účinok predovšetkým na ochorenia pohybového ústrojenstva a liečbu nervových chorôb. Sírnaté 37,7 - 40 °C teplé pramene sa používajú priamo bez úpravy na vonkajšiu balneoterapiu. Účinky minerálnych vôd a zdravotnej starostlivosti umocňuje aj čistý vzduch, ticho a hlboké lesy, ktoré kúpeľné mestečko obklopujú. Okrem liečebných pobytov s prísnou sanatórnou starostlivosťou kúpele čoraz viac poskytujú aj kratšie rekondičné pobyty a wellness. Najkrajšou stavebnou pamiatkou je kúpeľný dom Hammam, postavený v orientálnom maurskom slohu v roku 1888.
- Nádhernú polohu v Hornonitrianskej kotline majú kúpele **Bojnice**. Z troch strán ich ovzdušie chráni účinný filter listnatých i ihličnatých lesov na svahoch okolitých hôr, príroda im nadelila ročne priemerne dvetisíc hodín slnka. Minerálne pramene, ktoré dávajú liečivú vodu s teplotou 28 - 52 °C, sú známe už od 12. storočia. Prírodné faktory liečby poúrazových a pooperačných stavov a nervových chorôb vhodne umocňujú aj moderné terapeutické procedúry.
- Vznik tretieho kúpeľného strediska - **Nimnica** - je značne kuriózný. Vysoko účinnú liečivú minerálnu vodu vhodnú na pitné kúry i inhalácie pri liečení chorôb dýchacích ciest, látkovej výmeny, tráviacej sústavy i niektorých gynekologických i onkologických chorôb objavili iba náhodou. Stalo sa tak v roku 1953 pri výstavbe priehrady na rieke Váh.

Demografické údaje + údaje o zdraví

Podľa počtu obyvateľov patrí Trenčiansky kraj medzi menšie kraje Slovenska s počtom obyvateľov cca 590 tis. osôb. Osídlenie však nie je rovnomerné. Husto zaľudnené sú rovinatejšie územia na severozápade a juhovýchode (Považské podolie, Hornonitrianska kotlina, Nitrianska niva a Bánovská pahorkatina), podstatne redšie osídlené sú pohoria nachádzajúce sa prevažne po obvode kraja (Biele Karpaty, Javorníky, Strážovské vrchy, Vtáčnik a Považský Inovec).

Najviac obyvateľov žije v Trenčíne (55 698), ktoré však v porovnaní s inými krajskými mestami nie je viditeľne dominantné. Ďalšími veľkými mestami sú Prievidza s počtom 47 tis. obyvateľov a Považská Bystrica so 40 tis. obyvateľmi.

Podrobná analýza obyvateľstva je spracovaná v prvej časti strategického materiálu Plán udržateľnej mobility Trenčín s názvom Analýza, ktorá bola ukončená 31. marca 2020 (časť Demografia a územný rozvoj).

Podľa štatistickej evidencie žije v meste Trenčín cca 55 500 trvalo bývajúcich obyvateľov, pričom počet osôb, ktoré sa reálne denne pohybujú na území mesta, je približne 67 700. Denná migrácia obyvateľstva alebo osôb cestujúcich do Trenčína a z neho sa pohybuje na úrovni 72,4 tis.

Prognóza demografického vývoja predpokladá nárast obyvateľstva mesta do roku 2050 na približne 60,5 tis. obyvateľov, a to pomerne rovnomerným tempom rastu. Vo vekovej štruktúre populácie mesta Trenčín dôjde k zásadným zmenám, z ktorých tými hlavnými bude výrazný nárast podielu staršieho obyvateľstva na úkor detskej a produktívnej zložky obyvateľstva, teda demografické starnutie. Na rozdiel od súčasného stavu tak v roku 2050 budú jeho dôsledky v populačnej štruktúre omnoho výraznejšie. K zásadnejšiemu nárastu počtu starších osôb a obyvateľov v dôchodkovom veku by malo dôjsť po roku 2030. Aj v okolitých obciach sa bude demografické starnutie populácie prejavovať, ale úbytok detskej a produktívnej zložky obyvateľstva nebude takého rozsahu ako v prípade mesta Trenčín.

Zmeny vo vekovej štruktúre sa premietnu do ekonomickej aktivity obyvateľstva Trenčína, a to predovšetkým nárastom podielu seniorov a poklesom podielu pracujúcich. Prehľad o zdravotnom stave obyvateľstva vychádza z údajov prezentovaných na stránke RÚVZ v Trenčíne.

Zdravotný stav obyvateľstva je výsledkom pôsobenia viacerých faktorov - ekonomická a sociálna situácia, výživové návyky, životný štýl, úroveň zdravotníckej starostlivosti ako aj životné prostredie (ŽP). Vplyv znečisteného ŽP na zdravie ľudí je dosiaľ málo preskúmaný, odzrkadľuje sa však najmä v ukazovateľoch ako sú stredná dĺžka života pri narodení, celková úmrtnosť, dojčenská a novorodenecká úmrtnosť, počet rizikových tehotenstiev a počet narodených s vrodenými a vývojovými vadami, štruktúra príčin smrti, počet alergických, kardiovaskulárnych a onkologických ochorení, stav hygienickej situácie, šírenie toxikománie, alkoholizmu a fajčenia, stav pracovnej neschopnosti a invalidity, choroby z povolania a profesionálne otravy.

Syntetickým ukazovateľom úrovne životných podmienok obyvateľstva a úmrtnostných pomerov je stredná dĺžka života, t.j. nádej na dožitie. Po roku 1991 pokles celkovej úmrtnosti, ale najmä dojčenskej a novorodeneckej sa prejavil v predĺžení strednej dĺžky života pri narodení. Podľa ŠÚ SR stredná dĺžka života pri narodení (nádej na dožitie), má stúpajúci trend u oboch pohlaví. Tak napr. v roku 2013 dosiahla za SR stredná dĺžka života u mužov hodnotu 72,9 roka a u žien 79,6 roka a v roku 2015 to už bolo u mužov 73,03 roka a u žien 79,73 roka. Priemerná stredná dĺžka života pri narodení v dotknutom okrese Trenčín za roky 2012 - 2016 bola u mužov 75,53 a žien 82,24 rokov, v súčasnosti sú tieto hodnota mierne vyššie.

Úmrtnosť podľa príčin smrti, podobne ako v celej republike, tak aj v Trenčianskom kraji, okrese Trenčín a jeho jednotlivých sídlach dominuje úmrtnosť na ochorenia obehovej sústavy, predovšetkým ischemické choroby srdca a nádorové ochorenia.

Z porovnania štatistík za dlhšie obdobie je zrejmé, že v štruktúre úmrtnosti podľa príčin smrti nedochádza v posledných rokoch v SR k podstatným zmenám. Päť najčastejších príčin smrti: kardiovaskulárne ochorenia, zhubné nádory, vonkajšie príčiny (poranenia, otravy, vraždy, samovraždy a pod.), choroby dýchacej sústavy a ochorenia tráviacej sústavy, majú za následok cca 90 až 95 percent všetkých úmrtí.

Podrobné aktuálne informácie sa nachádzajú na stránke RÚVZ Trenčín, ktoré sa týkajú rozhodujúcich ukazovateľov tzv. civilizačných chorôb vzťahnutých k Trenčianskemu kraju a okresu Trenčín.

3.1.4 Stav životného prostredia Zlínskeho kraja

Zlínský kraj

Územně-správní členění kraje

Reliéf Zlínskeho kraje je zejména ve východní části značně členitý. Jih a jihovýchod kraje zaujímají Bílé Karpaty, Vizovická vrchovina a Javorníky (oblast Slovensko-moravské Karpaty), sever kraje vyplňuje Hostýnsko-vsetínská hornatina, Rožnovská brázda a do kraje také zasahují Moravskoslezské Beskydy (oblast Západní Beskydy). Na severozápadě kraje se nachází Podbeskydská pahorkatina (oblast Západobeskydské podhůří), do západní části kraje zasahuje Hornomoravský úval (oblast Západní Vněkarpatské sníženiny). Jihozápad kraje je tvořen Litenčickou pahorkatinou, Chřiby a Kyjovskou pahorkatinou (oblast Středomoravské Karpaty) a Dolnomoravským úvalem (oblast Jihomoravská pánev). Nejvyšším bodem je Čertův Mlýn (1 206 m n. m.) v pohoří Moravskoslezské Beskydy, nejnižším bodem je hladina Moravy na hranici s Jihomoravským krajem (173 m n. m.). Převážnou část území odvodňuje Morava se svými přítoky do úmoří Černého moře.

Nejnižší partie kraje mají velmi teplé klima, na většině území je však klima teplé a mírně teplé, pouze severovýchodní část kraje má klima chladné

Příhraniční poloha kraje poskytuje možnost vzájemné spolupráce jak v oblasti environmentální, tak hospodářské v rámci euroregionu Bílé Karpaty.

Složky ŽP (ovzduší, voda, půda, fauna a flóra)

Ovzduší

Kvalita ovzduší ve Zlínském kraji je dlouhodobě ovlivněna zejména dálkovým přenosem znečištění z Moravskoslezského kraje, silniční dopravou, a také lokálními topeništi v kombinaci s aktuálními meteorologickými a rozptylovými podmínkami.

V roce 2018 byl překročen imisní limit pro ochranu lidského zdraví vyjádřený denními 8hodinovými klouzavými průměrnými koncentracemi ozonu ($120 \mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$), a to na 1 lokalitě Štítná n. Vláří.

Imisní limit pro 24-hodinovou koncentraci PM_{10} ($50 \mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$, maximální povolený počet překročení za kalendářní rok je 35krát) byl v roce 2018 v kraji překročen na 3 stanicích, došlo tak k meziročnímu poklesu stanic (o 1), na kterých byl tento imisní limit překročen.

Imisní limit ($1 \text{ ng}\cdot\text{m}^{-3}$) pro roční průměrnou koncentraci B(a)P byl v kraji v roce 2018 překročen na 2 lokalitách, a to na lokalitě ve Valašském Meziříčí a na lokalitě Zlín. Ostatní imisní limity nebyly na stanicích sítě imisního monitoringu v kraji překročeny.

Ucelenou informaci o kvalitě ovzduší na území Zlínskeho kraje udává mapa oblastí s překročením imisních limitů bez a se zahrnutím přízemního ozonu. Dle tohoto vymezení došlo v roce 2018 na celkem 61,2 % území kraje k překročení imisního limitu pro alespoň

jednu znečišťující látku bez zahrnutí přízemního ozónu 1. Při hodnocení kvality ovzduší se zahrnutím přízemního ozónu 2 se v roce 2018 jednalo o 96,4 % území kraje.

Emise znečišťujících látek ve Zlínském kraji v období 2008 – 2018 vykazují rozkolísaný vývoj, od roku 2008 a v posledním meziročním srovnání 2017 a 2018 však klesly. Největší pokles v průběhu hodnoceného období byl zaznamenán u emisí NO_x, a to o 37,3 %, a také v případě emisí SO₂ o 36,9 %. Zlínský kraj má dlouhodobě průměrnou emisní zátěž na plochu kraje.

Emise TZL vyprodukované v kraji (celkově 2,3 tis. t v roce 2018) pocházely především z malých stacionárních zdrojů (84,2 %), mezi které patří mimo jiné i vytápění domácností. Stejně tak i emise CO, jejichž celkový objem činil 35,4 tis. t, byly produkovány především těmito zdroji (89,7 %). Emise SO₂ (celkově 3,2 tis. t) byly emitovány především velkými průmyslovými zařízeními (87,3 %). Emise NO_x (4,7 tis. t) pocházely z mobilních (41,9 %) a také velkých zdrojů znečišťování (46,0 %).

Emise NH₃ s celkovou produkcí 3,1 tis. t souvisely v kraji zejména se zemědělskou činností (98,5 %), především s chovem hospodářských zvířat. Vznik emisí VOC (11,3 tis. t) byl vázán na používání a výrobu organických rozpouštědel (85,1 %).

Voda

Ve Zlínském kraji v období 2017–2018 3 byly vodní toky převážně hodnoceny I. až III. třídou jakosti. Pouze krátký úsek toku Haná, která se na území kraje vlévá do Moravy, byl hodnocen V. třídou jakosti, tedy voda velmi silně znečištěná. Na Dřevnici ve Zlíně a dolním toku Olšavy a Rožnovské Bečvy byla voda hodnocena jako silně znečištěná (IV. třída jakosti). Na jakost vody mělo vliv především znečištění z průmyslových zdrojů, plošné znečištění ze zemědělství a v některých oblastech kraje také bodové komunální znečištění.

V rámci monitoringu koupacích vod bylo ve Zlínském kraji v koupací sezoně 2018 sledováno 13 koupacích oblastí. V důsledku přemnožení sinic byla kvalita vody hodnocena jako nebezpečná ke koupání v koupací oblasti Pahrbek Napajedla, v přírodním biotopu Dvůr Honětice a v biotopu Modrá. Na ostatních sledovaných profilech se po celou sezonu udržela voda vhodná ke koupání nebo se zhoršenými smyslově postižitelnými vlastnostmi.

Zlínský kraj vyniká vysokou mírou připojení na vodohospodářskou infrastrukturu. Podíl obyvatel zásobovaných vodou z vodovodu v roce 2018 činil 97,2 %. Podíl obyvatel připojených ke kanalizaci činil také 97,2 % a podíl obyvatel připojených ke kanalizaci zakončené ČOV byl 89,0 %. V rámci krajů ČR má tak Zlínský kraj třetí nejvyšší podíl obyvatel připojených na kanalizaci a na ČOV. Zvýšení vybavenosti sídel Zlínského kraje o velikosti do 2 000 obyvatel vodohospodářskou infrastrukturou, které znamená pro tyto obce velkou finanční zátěž, je podporováno dotačním titulem kraje. Ve Zlínském kraji bylo v roce 2018 v provozu celkem 115 ČOV, tj. o 4 více než v roce 2017. Terciární stupeň čištění mělo 52,2 % ČOV v kraji. V roce 2018 bylo dokončeno několik stavebních prací, které vedly k modernizaci kanalizační sítě anebo ČOV.

Ve Zlínském kraji bylo v roce 2018 vyrobeno celkem 29,6 mil. m³ vody. Spotřeba vody v domácnostech je dlouhodobě pod průměrem ČR a v roce 2018 činila 75,7 l.obyv.-1.den-1. Spotřeba vody ostatních odběratelů, mezi něž se řadí např. služby, zdravotnictví, školství či menší průmyslové podniky připojené na veřejný vodovod, byla v roce 2018 v rámci ČR

rovněž podprůměrná a dosáhla hodnoty 38,9 l.obyv.-1.den-1. Spotřeba vody je mj. ovlivněna aktuálními klimatickými podmínkami a cenou vody. Průměrná cena vodného v roce 2018 dosáhla 35,8 Kč.m⁻³ bez DPH a stočného 30,8 Kč.m⁻³ bez DPH. Podíl ztrát pitné vody ve vodovodní síti, který je ovlivněn stářím a stavem této sítě, se po meziročním vzrůstu v roce 2017 vrátil na 16,7 % v roce 2018 a je dosud v krajském srovnání nadprůměrný.

Půda

Kraj má členitý, převážně kopcovitý charakter, tvořený pahorkatinami a vrchovinami. Nacházejí se zde dvě chráněné krajinné oblasti: Beskydy a Bílé Karpaty. Největším a nejvýznamnějším vodním tokem je řeka Morava, do které se vlévá většina toků protékajících územím. Intenzita využití území je rozdílná v závislosti na přírodních podmínkách. Z celkové výměry Zlínského kraje zaujímá 48,5 % zemědělské a 51,5 % nezemědělské půdy. Nejvíce zemědělské půdy má okres Uherské Hradiště (56 711 ha, z toho je 68,6 % půdy orné), zcela opačné postavení má okres Vsetín, kde je podíl nezemědělské půdy výrazně vyšší (64,5 %) a z níž 84,9 % zabírají lesy, převážně smrkové.

Fauna a flóra

Zlínský bioregion je tvořen převážně vrchovinou na nevápnitém flyši s výrazným pískovcovým hřbetem. Z pedologického hlediska se bioregion vyznačuje těžkými jílovitými půdami. Dominuje zde ochuzená biota karpatského bukového lesa (3. a 4. vegetační stupeň) a jeho náhradních stanovišť. Potenciální vegetaci nižších částí bioregionu tvoří karpatské dubohabřiny (*Carici pilosae-Carpinetum*) nebo acidofilní doubravy (*Genisto germanicae Quercion*), ve vyšších polohách vegetace přechází do bučin (*Carici pilosae-Fagetum*). Přírozenou náhradní vegetaci tvoří mezofilní luční porosty svazů *Arrhenatherion* a *Cynosurion*, na vlhčích místech přecházející v *Calthion*. Xerofilnější vegetační typy vegetace se vyskytují pouze ve fragmentech. Na kyselých substrátech se fragmentárně objevuje vegetace svazu *Vilion caninae*, na svahových prameništích pak vegetace svazu *Caricion davalliana*. Křoviny náleží do svazu *Prunion spinosae*. V současnosti se zde vyskytují především smíšené lesy s převahou nepůvodního smrku a borovice a fragmenty bučin. Hojně jsou i intenzivně využívané mezofilní pastviny. Krajina je tak tvořena mozaikou lesů, polí a pastvin. Pro bioregion je typická ochuzená fauna předhůří Karpat ve zkulturnělé krajině, nachází se zde i zbytky suchomilných společenstev. Z významných druhů lze uvést např. strakapouda jižního (*Dendrocopos syriacus*), lejska malého (*Ficedula parva*), ořešníka kropenatého (*Nucifraga caryocatactes*), skokana štíhlého (*Rana dalmatina*), mloka skvrnitého (*Salamandra salamandra*), řasnatku nadmutou (*Macrogastera tumida*) či trojzubku stepní (*Chondrula tridens*).

Hranický bioregion je tvořen pahorkatinou na měkkých sedimentech s vystupujícími kulmovými kopci. Z půd převažují hnědozemní černozemě nebo šedozemě. Potenciálně se zde vyskytují především dubohabrové háje (*Carici pilosae-Carpinetum*), na kulmu jsou zastoupeny i ostrůvky květnatých bučin (*Luzulo-Fagetum*) či bikových bučin (*Carici pilosae-Carpinetum*) a acidofilních doubrav (*Genisto germanicae-Quercion*). Dominuje biota 3. dubovo – bukového, při západním okraji 2. bukového – dubového stupně. Ve flóře i fauně dochází k prolínání prvků

karpatského a hercinského předhůří. Biota je bohatá se zastoupením subtermofilních druhů. Horské prvky chybí. Z rostlin je zde zastoupena například ostřice chlupatá (*Carex pilosa*), ostřice převislá (*Carex pendula*), přeslička obrovská (*Equisetum telmateia*), hvězdnatec čemeřicový (*Hacquetia epipactis*), pryšec mandloňový (*Tithymalus amygdaloides*) apod. Z významných živočichů můžeme vyjmenovat např. vrápence malého (*Rhinolophus hipposideros*), hýla rudého (*Carpodacus erythrinus*), mloka skvrnitého (*Salamandra salamandra*), kuňku žlutobřichou (*Bombina variegata*), srstnatku jednozubou (*Trichia unidentata*) či řasnatku chlumní (*Macrogastera plicatula*). V současnosti převažuje orná půda, v lesích je krom kulturních jehličnatých lesů i velké zastoupení dubohabřin, na kulmu s fragmenty bučin.

Technická infrastruktura kraje

Zlínský kraj v současnosti (2021) patří mezi ekonomicky vyspělé kraje České republiky. Ve Zlínském kraji působilo k 31. 3. 2016 v průmyslovém sektoru 189 podniků se 100 a více zaměstnanci, což představuje 5. příčku v porovnání s ostatními kraji. Více podniků je pouze v kraji Jihomoravském, Moravskoslezském, Středočeském a v hl. m. Praze.

Nachází se zde řada tradičních podniků - především v obuvnictví (např. firma BAŤA), gumárenství (např. Continental Barum v Otrokovicích) a ve strojírenském průmyslu především v leteckém průmyslu (např. Let Kunovice) nebo zbrojním průmyslu (Česká zbrojovka Uherský Brod). Díky úrodným slováckým a hanáckým nížinám v Dolnomoravském a Hornomoravském úvalu je v těchto oblastech rozvinutý i potravinářský průmysl. V oblasti Bílých Karpat a Beskyd je rozvinutý zase dřevozpracující a chemický průmysl.

Strojírenský průmysl

Ve strojírenství je významná především výroba letadel. Nacházejí se zde dvě velké letecké firmy - Let Kunovice a ZLIN Aircraft v Otrokovicích. Ve Zlínském kraji se také nachází významný výrobce zbraní Česká zbrojovka Uherský Brod. V Uherském Brodě se také nachází Slovácké strojírny.

Oděvní a obuvnický průmysl

Především výroba obuvi má ve Zlínském kraji tradici. Celosvětově je známá zlínská firma na výrobu obuvi Baťa. V současnosti má ve Zlínském kraji firma pobočky v Otrokovicích, Dolním Němčí a Napajedlech. Mezi další obuvnické firmy patří např. FARE, která vyrábí ve Valašských Kloboucích dětskou obuv.

Chemický průmysl

Ve Zlínském kraji jsou především továrny zabývající se výrobou gumy a plastů. V Otrokovicích se nachází celosvětově známý výrobce pneumatik Continental Barum. Mezi další gumárenské podniky patří např. Gumárny Zubří nebo pobočka firmy Mitas zase v Otrokovicích. Z výrobců plastů je známá firma Fatra v Napajedlech. Mezi další patří plastikářské firmy patří např. ZÁLESÍ v Luhačovicích. Další chemička se nachází např. ve Valašském Meziříčí - DEZA.

Dřevozpracující průmysl

Dřevozpracující průmysl navazuje na zalesněná území Zlínského kraje (Beskydy, Chřiby, Bílé Karpaty), kde probíhá těžba dřeva. Zde se nachází několik menších dřevozpracujících firem, nejvýznamnější velkou firmou je ale firma TON zabývající se výrobou ohýbaného nábytku. Dříve měla pobočku v několika městech a obcích Zlínského kraje, dnes se je ale výroba soustředěna v Bystřici pod Hostýnem.

Potravinářský průmysl

Potravinářské podniky jsou rozmístěny především v oblasti slováckých a hanáckých nížin u řeky Moravy (Dolnomoravský a Hornomoravský úval), kde je vyspělé zemědělství. Nachází se zde například významný výrobce trvanlivých potravin Hamé v Kunovicích a v Babicích. Na Valašsku, kde se chovají dojná zvířata, se zase nachází mlékárna Valašské Meziříčí, která se zaměřuje na výrobu jogurtů a kysaných výrobků. Dále se ve Zlínském kraji nachází výrobce sirupů LINEA NIVNICE nebo Pivovar Uherský Brod, odkud se ale výroba piva přesunula v roce 2020 do Černé Hory. V Holešově má zase pobočku firma Nestlé.

Filmový průmysl

Zlínský kraj (především město Zlín) je taky známé díky filmovým studiím. Nachází se zde druhé největší filmové studio Bontonfilm, které vyrábí filmy a seriály pro děti a má zde tradici.

Zemědělství

Přesto, že zemědělská půda zaujímá 50% rozlohy Zlínského kraje, v rostlinné i živočišné výrobě patří Zlínsko mezi **kraje s nižší intenzitou výroby**. Kvalitní půdy v **úvalech** slouží pro pěstování obilovin a řepky, na méně kvalitních půdách se pěstují píce nebo je rozšířen **pastevní chov skotu a ovcí - Valašsko**.

Doprava

Základem dopravní infrastruktury ve Zlínském kraji je hustá silniční síť v celkové délce přesahující 2 tisíce kilometrů, doplněná o síť železniční. Krajem nevede žádná vodní dopravní cesta; Baťův kanál je využíván pouze k rekreačním účelům. V kraji jsou k dispozici 2 civilní letiště: v Kunovicích a Otrokovicích.

Cestovní ruch

Zlínský kraj je jedinečný. Nikde jinde v České republice nenajdete oblast, která současně nabízí hory, zahradní architekturu, lázně, vinařská údolí, pozůstatky Velkomoravské říše a řadu církevních památek i historicky cenných staveb včetně příkladů moderní baťovské funkcionalistické architektury.

Demografické údaje + údaje o zdraví

Zlínský kraj je co do charakteru osídlení spíše venkovským a zemědělským regionem. Zvyšuje se zde podíl obyvatel v poproduktivním věku, přesto je věková struktura kraje z ekonomického hlediska stále příznivá. Je devátým nejlidnatějším krajem v republice. Kraj

má k 31. 12. 2019 582 555 **obyvatel** (z toho 49,1 % mužů a 50,9 % žen). Průměrný věk obyvatel – **muži 41,6 let, ženy 44,9 let**.

Zlín (80 tis.) je správní a administrativní **centrum kraje**. Z dalších měst jsou významné: **Kroměříž** (29 tis.), **Vsetín** (28 tis.), **Valašské Meziříčí** (28 tis.), **Uherské Hradiště** (26 tis.). Obyvatelstvo je koncentrováno do úrodných **úvalů a zlínské aglomerace**, která má více než 100 tis. obyvatel. Podíl městského obyvatelstva je kolem 61 %, a Zlínský kraj proto řadíme mezi kraje s **nejmeším stupněm urbanizace**.

Obyvatelstvo

Zlínský kraj, jako územní statistická jednotka, má dle veřejné databáze ČSÚ (ke dni 29. 10. 2016) celkem 579 944 obyvatel, z toho 282 500 mužů a 297 444 žen. Ukazatelem „počet obyvatel“ se rozumí dle vysvětlení ČSÚ počet obyvatel s obvyklým pobytem k určitému okamžiku, přičemž jsou zde zahrnuty všechny osoby s obvyklým pobytem v daném území (tj. osoby, které v daném území obvykle tráví období svého každodenního odpočinku bez ohledu na dočasnou nepřítomnost z důvodu rekreace, návštěv, pracovních cest atd. a zároveň jsou zde členem konkrétní domácnosti). Rozdělení dle věku:

Střední délka života po narození

Termín střední délka života po narození vyjadřuje období, neboli počet let, které v průměru prožije osoba právě narozená, avšak za podmínky, že se po dobu jejího života nezmění tendence vymírání zjištěná úmrtnostní tabulkou pro určený kalendářní rok, popřípadě delší časový úsek. Jde tedy o ukazatel, předpokládající kolika let by se osoba určitého věku dožila, pokud by byla zachována úroveň a struktura úmrtnosti jako v předmětném roce, kdy se osoba narodila. S ohledem na rozdílnou úroveň úmrtnosti mezi pohlavími se střední délka života uvádí zvláště pro muže a ženy (Krajská hygienická stanice Středočeského kraje se sídlem v Praze, 2014).

Při srovnání střední délky života po narození u mužů i žen ve Zlínském kraji, ČR a EU15 v období 2004–2013 můžeme spatřit souvisle vzrůstající tendenci. Za 10 let vzrostla střední délka života ve Zlínském kraji u mužů o 2,9 let a u žen o 2,0 let. V roce 2013 činí rozdíl střední délky života mezi muži a ženami ve Zlínském kraji 6,8 let, v ČR 5,9 let a v EU15 4,9 let, vždy ve prospěch žen. U obou pohlaví je viditelný významný rozdíl v tomto ukazateli mezi hodnotami Zlínského kraje a EU15. Ženy Zlínského kraje zaostávají za ženami EU15 o 2,5 let, muži v tomto případě trátí více a rozdíl činí 4,3 roky. Příznivě můžeme nahlížet na skutečnost, že střední délka života se za posuzované desetiletí zvýšila více u mužů a žen ve Zlínském kraji (ženy + 2,0 let, muži + 2,9 let) než u obou pohlaví EU15 (ženy + 1,9 let, muži + 2,6 let).

3.1.5 Stav životního prostředí Moravskoslezského kraje

Moravskoslezský kraj

Územně-správní členění kraje

Moravskoslezský kraj (od ledna 2000 do května 2001 **Ostravský kraj**) je jedním ze 14 vyšších územních samosprávných celků v Česku. Žije zde přibližně 1,19 milionu obyvatel. Sídlem kraje je Ostrava.

Kraj se nachází na severovýchodě České republiky. Z větší části leží v Českém Slezsku (7 desetin), zbývající část zabírá severovýchod a malý kousek severu Moravy. Hranici mezi těmito historickými zeměmi v kraji v převážné většině tvoří řeky Odra a Ostravice (to v případě severovýchodu Moravy). Na západě kraje je severní Morava zastoupena jihozápadní částí bývalého okresu Bruntál, což je zhruba okolí Rýmařova. Na jihu kraj sousedí se Zlínským krajem, na západě s Olomouckým krajem, na severu s polskými vojvodstvími Opolským a Slezským, na jihovýchodě s Žilinským krajem na Slovensku. Na území kraje se nacházejí čtyři euroregiony – Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko.

V kraji je celkem šest statutárních měst. Ostrava a Frýdek-Místek leží v obou tzv. historických zemích, zbývající čtyři, Opava, Havířov, Karviná a Třinec, leží ve Slezsku

Kraj leží na severovýchodě České republiky a tvoří jednu z nejvíce okrajových částí. Na severu a východě hraničí s polskými vojvodstvími – Slezským a Opolským, na jihovýchodě s Žilinským krajem na Slovensku. V rámci krajského uspořádání ČR je lemován Olomouckým krajem a na jihu se letmo dotýká kraje Zlínského. Příhraniční charakter kraje poskytuje možnosti efektivní spolupráce ve výrobní sféře, rozvoji infrastruktury, v ochraně životního prostředí, v kulturně-vzdělávací činnosti a především v oblasti turistického ruchu. Za tímto účelem působí na území kraje v současné době 4 euroregiony – Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko.

Složky ŽP (ovzduší, voda, půda, fauna a flóra)

Moravskoslezský kraj je geograficky velice rozmanitý region. Ze západu je sevřen masívem Hrubého Jeseníku s nejvyšším vrcholem kraje a celé Moravy horou Praděd (1 491 m n. m.). Hornatina postupně přechází do Nízkého Jeseníku, náhorní plošiny s pozvolnějším terénem, a Oderských vrchů. Střední část kraje je charakteristická hustě osídleným nížinatým terénem Opavské nížiny, Ostravské pánve a Moravské brány. Směrem na jihovýchod krajina opět získává horský charakter a kulminuje hřbety Beskyd – u slovenské hranice Moravskoslezských s nejvyšším vrcholem Lysou horou (1 323 m n. m.) a Slezských Beskyd na hranici s Polskou republikou.

Ovzduší

Dne 24. 11. 2020 vyšlo ve Věstníku MŽP (ROČNÍK XXX – listopad 2020 – ČÁSTKA 9, č. j. MZP/2020/130/994) Sdělení odboru ochrany ovzduší MŽP k vydání **Programu zlepšování kvality ovzduší zóna Moravskoslezsko CZ08Z: Aktualizace 2020**. Program je vydáván v souladu s § 9 odst. 1 zákona č. 201/ 2012 Sb., o ochraně ovzduší, v platném znění, a nahrazuje program ke zlepšení kvality ovzduší ze dne 14. 4. 2016. **Cílem Programu je v co možná nejkratší době dosáhnout zákonem požadované kvality ovzduší pro znečišťující látky, jejichž imisní limity dle bodu 1 až 3 přílohy č. 1 zákona jsou v zóně Moravskoslezsko CZ08Z překročeny, tuto kvalitu ovzduší udržet a dále ji zlepšovat, a to na celém území zóny Moravskoslezsko CZ08Z.**

Dne 17. 6. 2021 schválilo Zastupitelstvo Moravskoslezského kraje **Časový plán Moravskoslezského kraje pro provádění opatření uvedených v Programu zlepšování kvality ovzduší aglomerace Ostrava/Karviná/Frýdek-Místek – CZ08A: Aktualizace 2020 a v Programu**

zlepšování kvality ovzduší zóna Moravskoslezsko – CZ08Z: Aktualizace 2020. Časový plán je vypracován v souladu s § 9 odst. 4 zákona o ochraně ovzduší.

Pro území Moravskoslezského kraje byla v roce 2019 zpracována **Analýza zranitelnosti Moravskoslezského kraje vůči dopadům klimatické změny**. V roce 2019 byla schválena **Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje 2019-2027 (SRK)**, která tuto problematikou obsahuje v rámci oblasti změny. Adaptace na dopady klimatické změny a souvisejícího strategického cíle „Adaptace většiny měst kraje, venkova i území pohornické krajiny na klimatickou změnu“.

Projevy a dopady změny klimatu byly pro poznání základních souvislostí popsány v dokumentu **Analýza zranitelnosti Moravskoslezského kraje vůči dopadům klimatické změny**. Z této **Analýzy zranitelnosti MSK** uvádíme pouze **nejdůležitější závěry pro charakteristiku současného stavu a předpokládaných budoucích změn**.

Na potřebu adaptace cílí rovněž jedno z nadregionálních opatření strategie hospodářské restrukturalizace RESTART, která by měla pomoci systematické a efektivní restrukturalizaci postiženým regionům, mezi které patří také Moravskoslezský kraj.

Adaptační strategie Moravskoslezského kraje je jedním z kroků, které pomohou v dlouhodobém měřítku nastavit základní principy pro adaptaci území Moravskoslezského kraje.

Na úrovni měst byly dosud v Moravskoslezském kraji zpracovány adaptační strategie pro města Ostrava, Opava, Kopřivnice a Hlučín.

Adaptační strategie Moravskoslezského kraje na dopady změnu klimatu (dále také **Adaptační strategie MSK**) na uvedená rizika reaguje a přináší soustavu adaptačních (případně kombinovaných) opatření.

Voda

Vodní hospodářství a vodní režim – hlavní identifikované dopady a rizika jsou: Předpovídaná kombinace nárůstu teplot, poklesu srážek v letním období, čtenějších a intenzivnějších období sucha a zvýšený výskyt extrémních meteorologických situací má přímý dopad i na vývoj vodního hospodářství v Moravskoslezském kraji.

V budoucnu je předpokládáno zvýšení rizika povodní. Rovněž je předpokládán čtenější výskyt sucha (meteorologického, hydrologického atd.). Opatření pro zadržení vody v krajině tak budou stěžejní pro zachování vodní bilance v povodích a zabránění vysychání malých vodních toků. Naopak s ohledem na přítomnost řady vodních nádrží v kraji a většinovým napojením obyvatel na vodovodní síť není předpokládán akutní nedostatek pitné vody.

Vzhledem ke sníženým průtokům a vyšším teplotám ve vodních tocích zejména v letním období může docházet ke zhoršování kvality povrchových vod, což se může projevit i zhoršením kvality podzemních vod. Zcela zásadní je dopad na vodní ekosystémy tekoucích vod. Za předpokladu vhodné manipulace na vybudované vodohospodářské soustavě povodí Odry mohou být dopady a rizika minimalizovány.

Dalším rizikom je eroze zemědělské půdy a potenciální aktivizace sesuvů s ohledem na vyšší četnost a intenzitu přívalových srážek. Řešením je realizace již zmíněných opatření pro zmírnění povrchového dotoku a pro zadržení vody v ploše povodí, tedy v krajině.

V souladu s ustanovením § 19 vyhlášky č. 24/2011 Sb., o plánech povodí a plánech pro zvládnutí povodňových rizik, ve znění pozdějších předpisů, se zpřístupňují návrhy národních plánů povodí společně s návrhy příslušných plánů dílčích povodí a návrhy plánů pro zvládnutí povodňových rizik **od 18. prosince 2020 po dobu 6 měsíců (do 18. června 2021)** k písemným připomínkám uživatelů vody a veřejnosti na Ministerstvu zemědělství, Ministerstvu životního prostředí a na všech krajských úřadech a u všech správců povodí, a to v listinné podobě a v elektronické podobě na jejich internetových stránkách.

Zastupitelstvo Moravskoslezského kraje schválilo usnesením č. 19/1955 ze dne 21. 4. 2016 **Plán dílčího povodí Horní Odry a Plán dílčího povodí Moravy a přítoků Váhu, které jsou platné pro období 2016 – 2021**, a které nahradily původní Plány oblasti povodí.

Plány dílčích povodí jsou základní koncepční dokumenty pro území Moravskoslezského kraje v oblasti vodního hospodářství, které spolu s Národními plány povodí představují podklad pro výkon veřejné správy, zejména pro územní plánování, územní rozhodování, vodoprávní rozhodování a povolování staveb.

Plná znění těchto rozsáhlých dokumentů lze nalézt na webových stránkách příslušných správců povodí, tj. Povodí Odry, státní podnik (Plán dílčího povodí Horní Odry), Povodí Moravy, státní podnik (Plán dílčího povodí Moravy a přítoků Váhu) a na stránkách Ministerstva zemědělství (Národní plán povodí Odry, Národní plán povodí Dunaje). V listinné podobě je Plán dílčího povodí Horní Odry po dobu jeho platnosti k dispozici na Povodí Odry, státní podnik a na krajských úřadech Moravskoslezského kraje a Olomouckého kraje, Plán dílčího povodí Moravy a přítoků Váhu na Povodí Moravy, státní podnik a na krajských úřadech Moravskoslezského kraje, Olomouckého kraje, Jihomoravského kraje, Pardubického kraje a Zlínského kraje.

Půda

Část kraje je charakterizována jako Pohornická krajina a je zcela specifickým typem území v rámci Moravskoslezského kraje. Nachází se mezi městy Orlová, Havířov a Karviná (vymezení podrobněji v příloze). Jedná se o území narušené dlouhodobou lidskou činností, a to jak na povrchu, tak v podzemí.

Území má charakter silně antropogenně přetvořené krajiny přizpůsobené probíhající těžbě uhlí s absencí sídel, s převahou průmyslových objektů a s nimi související technické infrastruktury i prvků zajišťujících bezpečnost po zlikvidovaných důlních dílech.

Pro dané území je připravována „**Koncepce rozvoje pohornické krajiny Karvinska do r. 2030**“, která by měla sloužit k usměrnění budoucího rozvoje území.

Z hlediska předpokládaných změn klimatu a adaptace na ně je z důvodu stávajícího a významného narušení obtížné identifikovat míru rizika a zranitelnosti, které tyto změny způsobí. Území je již výrazně narušené a jeho zranitelnost (tj. v tomto případě myšleno zhoršení oproti současnému stavu) je proto nízká. Mezi identifikovaná rizika související se změnou klimatu patří zejména sucho, snížení průtoků vevodotečích a pokles hladiny

na vodních plochách. Rizikem je také znečištění vod a eutrofizace, kterémůže být umocněno zvýšením teplot a snížením průtoků. Vysoká biodiverzita území může být ohroženaabsencí vhodného managementu nebo šířením běžných a invazních druhů na úkor stávajících ohrožených.

Území má velký rozvojový potenciál a rovněž je velký prostor pro uplatnění adaptačních opatření.

Fauna a flóra

Sledované území náleží z pohledu biogeografického členění České republiky k Západokarpatské podprovincii, kde se mj. nachází Podbeskydský bioregion. Biota západokarpatské podprovincie je ovlivněna charakteristickou geologií a geomorfologií Karpatské soustavy. Vegetační stupňovitost bioregionů západokarpatské podprovincie začíná 1. dubovým (resp. planárním) vegetačním stupněm, 2. bukovo-dubový stupeň bývá málo vyvinut. Široké vertikální rozmení má naopak 3. dubovo-bukový (suprakolinní) a především 4. bukový (submontánní) vegetační stupeň. V ČR je vegetační stupňovitost zakončena 7. smrkovým (supramontánním stupněm).

Fauna západokarpatské podprovincie je oproti podprovinciím hercynské i polonské odstatně bohatší jak v počtu druhů, tak v hustotě jedinců. Zvláště pestrá je horská fauna s řadou endemitů. Je to dáno podstatně větší výškovou členitostí v jádrovém území západních Kaprat na Slovensku i zachovalostí vegetace, především bučin a horských smrčín. Podbeskydský bioregion sousedí na severu s Ostravským bioregionem patřícím do Polonské podprovincie a na jihu s Beskydským bioregionem náležícím do Západokarpatské podprovincie.

Podbeskydský bioregion leží na východě Moravy na hranicích se Slezskem. Zabírá východní část geomorfologických celků Podbeskydská pahorkatina a Moravská brána a na SV zasahuje do Polska. Plocha bioregionu je 949 km². Převažuje 4. bukový stupeň, na jižních svazích se nachází i 3. dubovo-bukový stupeň. Biota je oboacena řadou horských druhů, splavených ze sousedních Beskyd. Dnes zde převažuje orná půda, hojné jsou vlhké louky, v lesích kulturní smrčiny se zbytky bučin. Dominantní potenciální jednotkou jsou dubohabrové háje (*Tilio cordatae-Carpinetum*). Do rovinatého prostoru mezi Frýdkem-Místkem a Třincem zasahují z Ostravska dubové bučiny (*Carici-Quercetum*). V lužních lesích podél menších toků zcela převládají střemchové olšiny (*Pruno-Fraxinetum*), ojediněle ptačincové olšiny (*Stellario-Alnetum glutinosae*), v blízkosti úpatí Moravskoslezských Beskyd fragmenty luhů *Arunco sylvestris-Alnetum glutinosae*. Flóra je poměrně bohatá, ovlivněná četnými oreofyty z Beskyd. Charakteristickým znakem je výskyt lokálních mezních prvků (CULEK 1996).

Technická infrastruktura kraje

Větší část Moravskoslezského kraje se již za dob Rakouska-Uherska stala jednou z nejdůležitějších průmyslových oblastí. Jádrem je ostravsko-karvinská průmyslová a těžební pánev, jejíž industrializace byla úzce spojena s využíváním místního nerostného bohatství, zejména kvalitního koksovateľného černého uhlí a s navazujícím rozvojem těžkého průmyslu a hutnictví. Kraj je tak celostátním centrem hutní výroby, současně je zde soustředěna i těžba téměř celé produkce černého uhlí ČR, i když dochází k poklesu vytěženého množství. Vedle

těchto tradičních odvětví se v kraji dále prosazuje výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody, výroba dopravních prostředků a chemický a farmaceutický průmysl.

I přes současný útlum těžkého průmyslu a dobývání nerostných surovin pracuje podle Výběrového šetření pracovních sil v průmyslových odvětvích více než třetina z celkového počtu 579,8 tis. osob zaměstnaných v národním hospodářství, dalších 11 % v obchodu a opravách zboží. Průměrná hrubá měsíční mzda v Moravskoslezském kraji (pracovištní metoda, předběžné údaje) byla v roce 2019 o cca 3 200 Kč nižší než republikový průměr, přičemž byla ve srovnání s ostatními kraji desátá nejvyšší. Činila na zaměstnance 30 932 Kč. Rozložení mezd mezi odvětvími je obdobné jako v ostatních krajích Česka. Nejvyšší mzdy jsou v sektorech informační a komunikační činnosti, výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu, těžba a dobývání a peněžnictví a pojišťovnictví, zatímco nejnižší mzdy jsou v odvětví ubytování, stravování a pohostinství.

Odvětvová struktura Moravskoslezského kraje přináší v současnosti nemalé problémy, jež jsou spojeny zejména s vyšším podílem nezaměstnaných osob. Relativně dobře jsou na tom okresy Opava, Frýdek-Místek a Nový Jičín, vysoký podíl nezaměstnaných osob naopak vykazují okresy Karviná, Bruntál a Ostrava-město, které zauímají jedny z posledních míst mezi všemi okresy v ČR.

Doprava - hlavní identifikované dopady a rizika

Moravskoslezský kraj hraje významnou roli v tranzitní dopravě, jak silniční, tak i železniční. Z hlediska klimatické změny je citlivější doprava silniční. Povrchy vozovek (ale také kolejnice) jsou poměrně citlivé na poškození vlivem extrémních teplot (vysoké teploty, mráz a ledovka). Pro všechny druhy přepravy představují nejvyšší riziko meteorologické extrémy, jako jsou přivalové srážky, vichřice, bouřky, ledovka. Extrémní teploty mají spíše vliv na komfort cestujících a koncentraci řidičů, ostatní extrémy (povodně, sesuvy půdy) mohou vést k poškození samotné dopravní infrastruktury a způsobit tak hospodářské škody a ohrožení na životech.

Doprava samotná má rovněž řadu negativních aspektů. Dopravní komunikace a parkoviště představují kromě záboru půdního fondu také zpevněné nepropustné povrchy, které většinou neumožňují zásak dešťových vod v území, ty tak bývají odváděny kanalizací pryč. Větší plochy rovněž přispívají k efektu městského tepelného ostrova. Doprava je také významným zdrojem skleníkových plynů, proto je vhodné kromě adaptačních opatření řešit také opatření mitigační, tj. směřující ke snížení vypouštěného množství skleníkových plynů.

Průmysl

Moravskoslezský kraj patří mezi nejprůmyslovější kraje České republiky. Tradiční a nejrozšířenější je těžký průmysl (především těžké strojírenství, hutnictví a těžba černého uhlí - Ostravsko-karvinská uhelná pánev). Postupně je především těžba černého uhlí omezována kvůli silnému znečištění prostředí, které patří kvůli těžkému průmyslu mezi nejznečištěnější v České republice. Kvůli zavírání dolů má Moravskoslezský kraj velkou nezaměstnanost, a i proto zde vzniká řada velkých nových průmyslových zón (lehká výroba) a logistických

center. V Nošovicích se také nachází výrobní závod automobilů Hyundai, který patří k největším zaměstnavatelům v kraji.

Hutnictví

Hutnictví je jeden z nejrozšířenějších průmyslových oborů v Moravskoslezském kraji. Nacházejí se zde obě hutní firmy v České republice s úplným hutním cyklem - Třinecké železárny a Liberty Steel Ostrava (bývalá Nová huť v Ostravě). Mezi hutní firmu s neúplným hutním cyklem patří např. Vítkovice Steel. Významným zpracovatelem oceli je firma ŽDB Drátovna v Bohumíně.

Strojírenství

V kraji je rozšířeno především těžké strojírenství (např. Škoda Vagonka v Ostravě) a významná je i výroba automobilů. V Nošovicích má továrnu významný výrobce aut Hyundai. V Kopřivnici se nachází český výrobce nákladních aut Tatra. V Kopřivnici se také nachází významný výrobce automobilových dílů Brose CZ.

Těžební průmysl

Těží se zde především ve velkém černém uhlí. Dříve se zde nacházelo několik dolů, které byly ale pro neekonomickou těžbu a znečišťování životního prostředí zavřeny. Dnes (2021) se zde nachází ale jenom dva velké černouhelné doly, které provozuje firma OKD. I tak ale pořád patří těžba černého uhlí mezi nejvýznamnější průmyslová odvětví v Moravskoslezském kraji a zajišťuje spoustu pracovních míst.

Potravinářství

V Moravskoslezském kraji se nachází taky několik potravinářských firem i přesto, že kraj má málo zemědělské půdy (nejvíce je jí na Opavsku, kde neprobíhá těžba černého uhlí). V Opavě má sídlo a jednu z výroben tradiční výrobce sušenek Opavia. Mezi další tradiční firmu patří výrobce limonád Kofola, která sídlí a vyrábí limonády v Krnově. Mezi další výrobce nápojů patří několik pivovarů – např. Pivovar Ostravar v Ostravě nebo Radegast v Nošovicích. V Ostravě-Martinově se nachází jedna z největších mlékáren v České republice Mlékárna Kunín.

Cestovní ruch

Hlavní dopady změn klimatu na cestovní ruch se týkají zimního cestovního ruchu (provoz lyžařských středisek, včetně běžeckého lyžování), částečně také letního cestovního ruchu (městský CR, vodní turistika). Navíc se i v tomto případě projevuje synergie dopadů klimatické změny, kterou je v případě sjezdového lyžování kombinace nedostatku sněhu a v posledních letech také vody k umělému zasněžování areálů, bez něhož již téměř nelze část areálů provozovat.

S klimatickými změnami bude docházet k posunu vegetačních stupňů a tím i snaze o posun prostoru ski-areálů do vyšších nadmořských výšek, což se zákonitě projeví střety s požadavky ochrany přírody.

Se snižováním mrazových a ledových dní a zvýšením teplot i v zimním období bude také docházet ke zkracování sezóny pro zimní sporty v důsledku zhošení sněhových podmínek. Obdobné problémy se týkají také běžeckého lyžování, kdy vzrůstají nároky na úpravu běžeckých tras, a tím i zlepšení jejich využívání i v období s nižší sněhovou pokrývkou.

V oblasti letního cestovního ruchu hrozí riziko snížení atraktivity městské turistiky z důvodů častějšího výskytu vln veder. To se může projevit ohrožením zdraví obyvatel a také vyššími provozními náklady turistických zařízení ve smyslu zajištění dostatečného chlazení prostor. Vzhledem k části turistických cílů, které jsou ve správě rezortu kultury (kulturní památky, muzea, ad.), se problematika dotýká také objektů ve správě odboru kultury.

Demografické údaje + údaje o zdraví

Sídlení struktura Moravskoslezského kraje se vyznačuje **mimořádnou hustotou obyvatelstva a vysokou mírou urbanizace**. Většina obyvatel (60 %) kraje žije ve městech nad 20 tisíc obyvatel.

Největší hustoty zalidnění je dosahováno v okresech **Ostrava-město a Karviná**, naopak nejméně je zalidněn okres Bruntál. V celém kraji se nachází 300 obcí, což představuje 4,8 % z počtu 6 258 obcí celé ČR (počet obcí je tedy ve srovnání s ostatními kraji relativně nižší).

Zdraví i kvalita života obyvatel měst je stále více ovlivňována projevy změny klimatu, ke kterým patří především nárůst teplot, častější vlny veder a nárůst počtu tropických dní i nocí. Ve větších městech jako je Ostrava, Havířov, Opava, Frýdek-Místek a Karviná jsou tyto projevy umocněny **efektem tepelného ostrova**.

Krajina sídel se vyznačuje **vysokou koncentrací zastavěných ploch**, které významně ovlivňuje mikroklima uvnitř města, způsobuje přehřívání povrchů, zvýšenou výparnost, vyšší teploty vzduchu, rychlý odtok srážkových vod, prašnost atd.

Výskyt extrémních meteorologických situací má a bude mít vliv na **majetek na území měst**. Většina budov a infrastruktury není projektována a stavěna s odolností vůči dlouhodobému vystavení se vysokým teplotám. Majetek měst je rovněž ohrožen rizikem častějších požárů, silných přivalových dešťů, silného větru a rizikem povodní. Tato rizika mohou znamenat i rizika ztráty na lidských životech v hustě osídlených oblastech. Častější výskyt extrémních projevů změny klimatu může vést ke snížení majetku a celkové ekonomické stability regionu.

Obyvatelstvo

Moravskoslezský kraj je počtem 1 201 tis. obyvatel třetí nejlidnatější v ČR, se svými 300 obcemi však patří k regionům s nejmenším počtem sídel. Tomu odpovídá i hustota osídlení 221 obyvatel na km², přičemž týž údaj pro celou ČR je 136 obyvatel na km². Průměrná rozloha katastru obce 18,1 km² je druhá největší v republice a je o necelých 50 % větší než katastr průměrné obce v ČR (12,6 km²). V obcích do 499 obyvatel bydlí jen necelá 2 % obyvatel, v obcích od 500 do 4 999 obyvatel cca 26 % obyvatel, v obcích od 5 000 do 19 999 obyvatel žije 14 % občanů kraje. Většina obyvatel kraje (přes 58 %), což je v rámci ČR výjimečné, žije ve městech nad 20 tisíc obyvatel. V krajské metropoli Ostravě žije

288 tis. obyvateľ, tj. zhruba čtvrtina obyvateľ kraja. Dalšími veľkými mesty s počtom obyvateľ nad 50 tisíc jsou Havířov, Opava, Frýdek-Místek a Karviná.

Nízka porodnosť je základným rysem súčasnej populačnej situácie nejen nášho regiónu, ale i v rámci celej republiky, a preto dochádza k pozvoľnému stárnutiu populácie. Vedľa pokračujúceho prirodzeného úbytku obyvateľ dochádza navyše v Moravskoslezskom kraji, na rozdiel od zvyšku republiky, od roku 1993 k nepretržitému poklesu obyvateľstva migrácií.

3.1.6 Stav životného prostredia Juhomoravského kraja

Územně-správní členění kraje

Jihomoravský kraj je vymezen okresy Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Hodonin, Vyškov a Znojmo. Rozlohou je čtvrtým největším krajem ČR, počtem obyvateľ zaujíma třetí místo. Metropoli kraje je největší moravské a druhé největší město ČR Brno.

Přírodní podmínky jsou v kraji velmi různorodé a mají vliv na způsob využívání krajiny a způsob života v ní. Jedná se o tyto základní typy přírodních krajín: Východní okraj České vysočiny s Českomoravskou vysočinou, Boskovickou brazdou, Brněnským masivem, Moravským krasem a Dražanskou vysočinou, dále moravské úvaly s Dyjsko-svrateckým a Dolnomoravským úvalem a Vyškovskou branou a karpatské vysočiny zahrnující Jihomoravské Karpaty – Palavu a Dunajovické kopce, Středomoravské Karpaty – Ždanický les a Litenčické vrchy a Bílé Karpaty s podhůřím. Přírodní vlastnosti jednotlivých částí, ať už z hlediska nerostného bohatství, úrodnosti a využitelnosti půd pro zemědělství a lesnictví, zdrojů pitné vody, dopravní dostupnosti nebo obytnosti krajiny významně charakterizují možnosti rozvoje kraje jako celku, ale i jeho jednotlivých prostorových částí.

Poloha kraje z hlediska geografického je poměrně výhodná, což je dáno jeho postavením na historickém spojení mezi jihem a severem Evropy. Spolu s krajem Vysočina vytváří statistickou jednotku NUTS II – Jihovýchod. Přírodní, historické, kulturní a ekonomické podmínky Jihomoravského kraje jsou velmi rozmanité.

Geografická poloha je zejména v rámci zahraniční turistiky velmi výhodná, ale kraj netvoří přirozeny a po všech stránkách vyvážený turistický region. Jihomoravský kraj může turistům nabídnout mnohé zajímavosti jak mezinárodního významu, tak místa nadregionální a regionální atraktivity, ale také území v turistice nepřilíživě známá.

K přednostem kraje z hlediska možnosti rozvoje cestovního ruchu patří vinařská turistika. Nezaměnitelný charakter dodávají kraji folklorní tradice a lidová kultura. Velký rozvoj zaznamenává v posledních letech na jihu Moravy cykloturistika. Krajem prochází nadregionální cyklotrasy (například Moravsko-slezská dálková cyklotrasa, Greenways Praha–Videň, Greenways Brno–Videň, Jantarova stezka), na které navazuje řada dalších tras regionální a místní úrovně. Potenciální rozvojové možnosti lze hledat i v rozvoji pobytové venkovské turistiky ve většině území kraje.

V oblasti zemědělství dochází v současné době k přiklonu k trvale udržitelnému rozvoji. Hlavním předmětem je přímo ekologické zemědělství, nebo přechod z konvenčního zemědělství na zemědělství ekologické, např. zapojením do Svazu pro integrovaný systém pěstování ovoce (SISPO).

K 31. 12. 2005 bylo v Jihomoravském kraji evidováno 35 subjektů hospodařících formou ekologického zemědělství na ploše 4 944 ha půdy, která zaujima 1,16 % z celkové rozlohy zemědělské půdy Jihomoravského kraje.

Podnikatelské subjekty se v Jihomoravském kraji v roce 2005 zapojily do komplexních nástrojů ochrany životního prostředí, jako jsou integrována prevence a omezování znečištění, EMAS a jiné.

V Jihomoravském kraji bylo v roce 2005 do povolení procesu integrována prevence zařazeno 170 zařízení. V roce 2005 bylo vydáno 25 integrovaných povolení, z toho největší podíl představovaly velkochovy drůbeže a prasat (celkem 10 zařízení).

Dalším komplexním nástrojem ochrany životního prostředí je systém EMAS (Eco-Management and Audit Scheme) resp. systém environmentálního managementu podle normy ISO 14001. V registru subjektů, které mají certifikovan některé z těchto dobrovolných nástrojů environmentálního managementu, je celkem 134 firem se sídlem v Jihomoravském kraji.

Složky ŽP (vzduch, voda, půda, fauna a flóra)

Ovzduší

Jihomoravský kraj nepatří v rámci České republiky mezi kraje významně zatížene emisemi hlavních znečišťujících látek. Oproti roku 2004 došlo v roce 2005 k poklesům celkových emisí NO_x (16 %), CO (6 %), VOC (7 %) a NH₃ (15 %) a k mírnému nárůstu celkových emisí u tuhých znečišťujících látek (o 3 % v důsledku růstu emisí z malých zdrojů) a u SO₂ (o 3 % v důsledku růstu emisí z velkých a malých zdrojů). Současně se výrazně projevuje sekundární prašnost způsobena uvolňováním prachových částic ze zemědělských ploch. Mobilní zdroje jsou nejvýznamnějším producentem emisí CO (81 %), NO_x (73 %) a tuhých znečišťujících látek (56 %). Nevýznamnějším producentem SO₂ jsou velké zdroje (65 %), u VOC jsou to malé zdroje (59 %) a u NH₃ rovněž malé zdroje (57 %).

Na území Jihomoravského kraje je evidováno celkem 128 zvláště velkých zdrojů znečišťování ovzduší a 288 velkých zdrojů znečišťování ovzduší. Emisní stropy pro základní škodliviny stanovené v Národním programu České republiky byly v roce 2005 překročeny u SO₂ a nepatrně také u VOC.

Mezi největší znečišťovatele v Jihomoravském kraji patří (podle kritéria výše vyměřených poplatků za znečišťující látky) následující společnosti: 1. ČEZ a.s., elektrárna Hodonín, 2. VETROPACK MORAVIA GLASS a.s. – provoz Kyjov, 3. Českomoravský cement a.s. – cementárna Mokra, 4. Moravskoslezské cukrovary, a.s. – provozovna Hrušovany, 5. GUMOTEX, akciová společnost – provozovna Břeclav, 6. Teplárny Brno, a.s. – provozovna Brno-sever, 7. CARMEUSE CZECH REPUBLIC s.r.o. – provoz Mokra.

V roce 2005 nebyla na území kraje zaznamenána žádná havarie ve vztahu k ochraně ovzduší, nebyla přijata žádná regulační opatření v této oblasti.

Měření a posuzování kvality ovzduší se provádí podle zákona č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů, a podle vyhlášky č. 415/2012 Sb., o přípustné úrovni znečišťování a jejím zjišťování a o provedení některých dalších ustanovení zákona o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů. V Jihomoravském kraji zůstává stálým problémem

překračovani limitních hodnot (LV) u suspendovaných částic velikostní frakce PM_{10} . K mírnému překračování imisních limitů došlo v roce 2005 také u přízemního ozónu (O_3), oxidu dusičitého (NO_2) a benzo(a)pyrenu. V roce 2005 bylo prováděno měření kvality ovzduší v Jihomoravském kraji na 21 stanicích imisní kontroly.

Překročení limitní hodnoty u 24hodinového aritmetického průměru suspendovaných částic PM_{10} bylo zjištěno na stanici Brno – ulice Dobrovskeho, Brno-Tuřany, Brno-střed, Brno – ulice Kroftova, Vyškov, Mikulov-Sedlec, Kuchařovice a Znojmo.

Voda

Odtokové poměry byly v roce 2005 v povodí řek Svratky, Svitavy, v dolní části povodí Jihlavy, v dolní části řeky Moravy a v povodí řeky Dyje mírně podprůměrné, ve Znojmě na Dyji a v Brně na Svratce mírně nadprůměrné. Ve srovnání s dlouhodobým průměrem Q_a za období 1931–1980 měla řeka Svitava v Bilovicích 84 % Q_a , Svratka v Židlochovicích 97 % Q_a , Jihlava v Ivančicích 87 % Q_a , Dyje v Ladné 94 % Q_a a Morava ve Stražnici 89 % Q_a . Rozložení odtoku během roku bylo nerovnoměrné. Průměrná roční uroveň hladiny podzemní vody v objektech pozorovací sítě podzemních vod byla v roce 2005 asi 1 cm pod dlouhodobým ročním průměrem určeným za období 1971–2000. Od ledna do března byly průměrně měsíční urovně hladiny podzemní vody nižší než příslušné normály období 1971–2000, od dubna do října, s výjimkou června, byly průměrně měsíční hladiny podzemní vody nad příslušným normálem a v listopadu a prosinci došlo opět k poklesu pod normální hladiny. Roční chod kolísání hladiny podzemní vody byl vcelku typický. Od ledna až do dubna, kdy se vyskytla roční maxima, hladina podzemní vody stoupala, potom docházelo k postupnému poklesu hladiny až k ročním minimálním úrovním, které se vyskytly v listopadu. V prosinci došlo k mírnému vzestupu hladiny podzemní vody.

Roční chod vydatnosti pramenů byl podobně jako u stavů hladiny podzemní vody typický pro naše území. Od ledna do dubna se vydatnosti pramenů zvyšovaly až k ročnímu maximu a potom nastal pokles vydatnosti.

Ve statní síti jakosti podzemních vod bylo v tomto kraji sledováno 42 objektů podzemních vod, na kterých bylo odebráno celkem 84 vzorků. Lokální překročení normativu B bylo zjištěno u ukazatele NH_4 . Koncentrace NO_3 - přesahující limit pro pitnou vodu* byla naměřena u 15 vzorků v 8 lokalitách.

Na území Jihomoravského kraje nejsou v současné době signalizovány žádné závažné a těžko řešitelné problémy se zásobením obyvatelstva pitnou vodou, je nadále vykazována kladná bilance v celkové vydatnosti zdrojů podzemní i povrchové vody. Za problematickou oblast lze v poslední době označit výskyt zvýšeného množství dusičnanů ve vodách a to až do té míry, že některé zdroje mohou být v budoucnu odstaveny.

Mezi největší a nejvýznamnější provozovatele lze uvést Brněnské vodárny a kanalizace, a.s., VODARENSKOU AKCIOVOU SPOLEČNOST,

V tomto kraji bylo sledováno 31 profilů na řekách Morava, Dyje, Svitava, Svratka, Jihlava, Trkmanka, Jevišovka, Litava, Kyjovka, Oslava, Rokytna a Velička.

Nejčastěji IV. a V. třídy dosahovaly NL 105°C, V. třída byla klasifikována na devíti, IV. na šesti z 29 měřených profilů. AOX byly sledovány na dvanácti profilech a z toho na sedmi dosahly V.

třidy a na třech IV. třidy. Na Trkmance bylo na obou profi lech ve IV. a V. třídě deset ukazatelů z patnacti měřených v této skupině, obdobně tomu bylo i na profilu Litava – Židlochovice, kde ve IV. a V. třídě bylo jedenact z šestnacti měřených ukazatelů. Na profilu Svratka – Tišnov byly IV. a V. třidou hodnoceny ukazatele CHSK a BSK₅. Teměř polovina profi lů měla v těchto třídách zařazen i veškery fosfor. Nejznečištěnějšími řekami byly jednoznačně Trkmanka a Litava, jen o malo lepe byla hodnocena Kyjovka. Na opačné straně hodnocení leží většina profi lů na Dyji a hraniční profi l Morava – Hohenau.

Půda

Vyměra zemědělske půdy se v roce 2005 v Jihomoravském kraji v porovnání s předchozím rokem zvýšila. Důvodem je rozšíření správního obvodu Jihomoravského kraje o cca 20 obcí Kraje Vysočina.

Proto nemůžeme porovnat ubytek zemědělske půdy na úkor ostatních (zastavěných) ploch v hektarech, ale pouze v procentech z celkové výměry.

Celková výměra zemědělske a nezemědělske půdy Jihomoravského kraje byla v roce 2004 – 706 674 ha, v roce 2005 – 719 633 ha. V roce 2004 z toho bylo 60,2 % zemědělske půdy, v roce 2005 to bylo 60 %. Snižila se především výměra orné půdy, výměra trvalých travních porostů se prakticky nezměnila.

Z nezemědělske půdy se zvyšuje výměra ostatních ploch (zastavěných) a mírně se zvýšila i výměra lesních pozemků. K největším zaborům půdy z důvodů vystavby dochází tradičně v okolí Brna a větších měst a také v pohraničí.

Jihomoravský kraj je oblast s intenzivně využívanou zemědělskou krajinou. Intenzivně obhospodařované zemědělske pozemky jsou vystaveny erozi. Jedná se především o erozi vodní a větrnou. Negativní dopady obou forem eroze vyžadují vzrůstající pozornost.

Fauna a flóra

Z hmyzí fauny je zastoupen např. drobníček *Stigmella hanniella*, píďalka běločárník dubový (*Campaea honoraria*) a okáč voňavkový (*Brintesia circe*), z obratlovců slepýš křehký (*Anguis fragilis*), plšík lískový (*Muscardinus avellanarius*), krutihlav obecný (*Jynx torquilla*), lejsk bělokrký (*Ficedula albicollis*) a rehek zahradní (*Phoenicurus phoenicurus*), v okolních lesích hnízdí datel černý (*Dryocopus martius*), holub doupeňák (*Columba oenas*), včelojed lesní (*Pernis apivorus*) a vzácně sýc rousný (*Aegolius funereus*).

Na převážné ploše extrémního stanoviště zůstala zachována mozaika lesních společenstev borovice lesní (*Pinus sylvestris*), dubu zimního (*Quercus petraea*) a buku s příměsí dalších dřevin: habr obecný (*Carpinus betulus*), lípa velkolistá (*Tilia platyphyllos*), javory (mléč, klen a babyka), jilm horský (*Ulmus glabra*), jeřáb břek (*Sorbus torminalis*) a dřín jarní (*Cornus mas*), v keřovém patru brslen bradavičnatý (*Euonymus verrucosus*), hloh dvoubližný (*Crataegus oxyacantha*), růže plstnatá (*Rosa tomento*) a převislá (*Rosa pendulina*) a řešetlák počistivý (*Rhamnus cathartica*), v bylinném patru bažanka vytrvalá (*Mercurialis perennis*), bělozářka větvitá (*Anthericum ramosum*), bika hajní (*Luzula nemorosa*), česnáček lékařský (*Alliaria officinalis*), dymnivka bobovitá (*Corydalis intermedia*), kakost smrdutý (*Geranium robertianum*), kyčelnice cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), lilie zlatohlávek (*Lilium*

martagon), lýkovec jedovatý (*Daphne mezereum*), medovník velkokvětý (*Melittis melissophyllum*), okrotice bílá (*Cephalanthera damasonium*), osladič obecný (*Polypodium vulgare*), ostřice bledavá (*Carex pallescens*), ostřice prstnatá (*Carex digitata*), puchýřník křehký (*Cystopteris fragilis*), rozrazil horský (*Veronica montana*), rozchodník velký (*Sedum telephium*), strdivka jednokvětá (*Melica uniflora*), strdivka sedmihradská (*Melica transsilvanica*).

Technická infrastruktura kraje

Jihomoravský kraj je významným dopravním uzlem, který je protínán v zapado-východním směrupateřní dálnici statu a severo-j jižním směrem pateřním železničním koridorem. Tyto tepny jsou začleněny do mezinárodní sítě dopravních koridorů.

Nejvýznamnějšími silničními tahy na území kraje jsou obě páteřní dálnice D1, D2 a dálnice R46 a R52. Ze silnic pak I/43, I/50, I/55, I/53 a I/38. Nejzatiženější komunikace se nacházejí ve městě Brně, zejm. průjezdni úsek dálnice D1, kde zatížení překračovalo padesát tisíc vozidel za den, dale velký městský okruh a některé radially s více jak 40 tis. vozidel za den. Z ostatních měst byly významně zatíženy (přes 18 tis. vozidel) i průjezdy Znojmem, Břeclavi a Vyškovem. Z hraničních přechodů byly nejvyužívanější Lanžhot a Hodonin na Slovensko a Mikulov, Hatě a Břeclav do Rakouska.

Integrovaný dopravní systém má aktuálně **324 linek**. V pracovní dny je vypraveno cca 20 tisíc spojů s celoročním dopravním výkonempřesahujícím 814 milionů osobokilometrů (přeprava jedné osoby na vzdálenost jednokilometru). Páteřní infrastrukturu v oblasti letecké dopravy na území Jihomoravského kraje představuje **Mezinárodní letiště Brno-Tuřany**.

Území kraje protínají rovněž **významné cyklotrasy**: cyklotrasa Brno – Vídeň, cyklotrasa Moravská stezka a Beskydsko-karpatská magistrála. Krajem prochází i **úseky tří evropských cyklotras**. Na regionální úrovni jsou pak významné **úseky vinařských stezek**.

Oproti průměru ČR disponuje Jihomoravský kraj vysokým podílem zastoupení zemědělské půdy na celkové rozloze území (vyšší o 6 p.b.), což díky vysoké kvalitě půd vytváří příznivé podmínky pro zemědělství (viz strana 9). Z hlediska udržení ekologické stability území se však jedná o rizikový faktor. Potenciál do budoucna jednoznačně představuje podpora ekologicky šetrných forem zemědělství a také **zvýšení retenční schopnosti krajiny**, která s tím úzce souvisí, aby bylo možné **ekologickou stabilitu území udržet dlouhodobě**

Strojírenský průmysl

V Jihomoravském kraji je stále na prvním místě strojírenský průmysl. V Brně jsou především možnosti pro investování a energetiku (Alstom Power, První brněnská strojírna), výroba traktorů a zemědělského průmyslu (Zetor), hydraulické a pneumatické / vzduchové stroje (Poclain Hydraulics), zpracovatelské stroje (Šmeral), provozní stroje (IFE, Frencken, E.W.C.), kuličková ložiska (ZKL). Další významné obory, ve kterých se pohybují firmy, zabývající se strojním průmyslem se nacházejí v oblasti Blanska - severně od Brna. (ČKD a Metra - vodní turbíny), Adamov (Adast - kompresory, a pumpy), Kuřimi (TOS - obráběcí stroje a centrum obráběcího průmyslu), Boskovicích (Minerva - šicí stroje, Novibra - jehly pro textilní stroje a

Vyškově (Fritzmaier - zemědělská a ostatní transportní technika, Fischer Vyškov - kovoobráběcí).

Textilní a obuvnický průmysl

jsou obory, které v průběhu 90- tých let prožily velké změny. Mnoho podniků úplně zmizelo a jejich činnost byla jen z částí převzata nově vzniklými firmami. Nejdůležitější centra textilního průmyslu a výroby oblečení v Brně jsou Nová Mosilana a Luwa (obě se zahraničním kapitálem).

Potravinářský průmysl

je vysoce rozvinutý ve většině okresů - největší koncentrace je v jižních a východních okresech tj. Brno-město, Brno-venkov, Hodonín, Znojmo a Břeclav - zpracování masa, cukrovary, konzervárny ovoce a zeleniny. V Jihomoravském regionu se také nacházejí čtyři velké pivovary - Starobrna v Brně, Hostan ve Znojmě, pivovar Vyškov a pivovar Černá Hora; a velký počet velkovýrobců vína - především: Víno Mikulov, Vinium Velké Pavlovice, Znovín Znojmo. Vinařství a výroba vína reprezentují významné ekonomické aktivity, stejně tak jako hlavní turistické atrakce v jižní části regionu.

Chemický a farmaceutický průmysl

je zastoupen především ve městech: Břeclav, Brno Vyškov a Ivanovice na Hané (Bioveta). V Brně se také nachází **společnost Veletrhy Brno, a.s.** - nejspecializovanější společnost na veletrhy a výstavy ve střední Evropě - s téměř 50 výstavami za rok. Majoritním vlastníkem je německá společnost Messe Düsseldorf a zaměstnává přes 750 lidí.

V roce 2020 bylo v průmyslových podnicích v Jihomoravském kraji zaměstnáno 67,5 tisíc osob, jejich průměrná mzda dosáhla hodnoty 35 237 Kč. Tržby z prodeje výrobků a služeb průmyslové povahy meziročně poklesly o desetinu na 223,5 mld. Kč.

Téměř **250 velkých průmyslových podniků** (se 100 a více zaměstnanci) sídlících v Jihomoravském kraji zaměstnávalo v roce 2020 přibližně **67,5 tisíc osob** (meziročně pokles o 2,2 %). Ve velikosti zaměstnanosti v průmyslu obsadil Jihomoravský kraj v mezikrajském porovnání 4. místo. Nejvíce pracujících v průmyslu má Středočeský kraj (109,5 tisíc osob), následuje Moravskoslezský kraj (104,7 tisíc osob) a Praha (78,0 tisíc osob). Pouze v Královéhradeckém kraji došlo oproti roku 2019 k nárůstu počtu zaměstnanců, v ostatních krajích se jejich počet snížil.

Problematiku vypouštění odpadních vod, jejich čištění a vůbec nakladání s odpadními vodami lze označit za jeden ze zájmových okruhů, na který navazují, byť se to nezda, rozvoje obcí, podnikání, turistika, a celá řada dalších činností, které ve svém názvu nemají ani malou napovědu, že by mohly být nějakým způsobem ovlivněny a spojeny usekem odkanalizování a čištění odpadních vod. Typickým kontaminantem ve vodním hospodářství jsou právě komunální odpadní vody, které jakožto poměrně agresivní látka jsou odváděny kanalizací, v řadě případů na čistírny odpadních vod. V mnohých obcích je stav kanalizace nevyhovující

ať už vlivem staří, materialu, apod. a slouží tak pouze k odvádění dešťových vod a odpadní vody jsou zachycovány do septiků a jímek.

Odkanalizování a čištění odpadních vod lze označit za zvláště složitý systém, o který je nutné pečovat a starat se, neboť se v něm odraží právě ty činnosti, které zdanlivě jsou touto problematikou nedotčeny. Mezi největší a nejvýznamnější provozovatele kanalizací a čištění odpadních vod řadíme společnosti uvedené v odstavci 3.1 Zásobování pitnou vodou.

Demografické údaje + údaje o zdraví

Demografické trendy neúprosně determinují populaci, jedná se o péči o velkou populaci, 1,2 mil. obyvatel. Jihomoravský kraj je jedním z mála regionů České republiky, kde počet obyvatel stále přirozeně narůstá.

To je až výjimečné demografické pozitivum, které ovšem zvyšuje důraz na zajištění péče o matky a děti.

Dalším pozitivem je, že populace Jihomoravského kraje patří mezi regiony s nejnižším výskytem jednočlenných domácností a osob žijících osaměle. Opět jde o trend, který je výzvou pro zdravotní a zdravotně sociální systém zaměřený na rodinu a zejména na vícegenerační domácnosti – tato podpora umožní udržet nízký počet osaměle žijících lidí i v budoucnosti.

Naděje na dožití (střední délka života) se postupně zvyšuje, vzrostla na 82,72 let u žen a na 76,33 let u mužů, přičemž se od roku 2001 jedná o nárůst o 2,5 roku u žen a o 2 roky u mužů. S tím roste i tlak na zajištění zdravotních služeb pro chronicky nemocné pacienty.

Populace Jihomoravského kraje demograficky významně stárne a zdravotnictví se musí připravit na podstatně větší rozsah péče o seniory, o pacienty s neuro-behaviorálními poruchami (Alzheimerova choroba) či s jinými závažnými faktory limitujícími jejich soběstačnost.

Významně se prodlužuje věk matek při prvním porodu – odkládané rodičovství se bude v následujících letech promítat do úbytku dostupných pracovních sil, zdravotnictví nevyjímaje. Bude nutné hledat efektivní cesty v organizaci zdravotních a zdravotně sociálních služeb.

Obyvatelstvo

Údaje o zdravotním stavu obyvatelstva Jihomoravského kraje a České republiky jsou čerpány z Portálu zdravotnických ukazatelů Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR, údaje jsou za rok 2017. V Jihomoravském kraji bylo za rok 2017 hlášeno 242.488 hospitalizačních epizod, oproti roku 2016 se jedná o snížení o 3.398, přičemž nejčtenější je věková skupina nad 65 let.

Nejčastější příčiny hospitalizací obyvatel v Jihomoravském kraji jsou v roce 2017:

- nemoci oběhové soustavy: 11,3 %,
- nemoci trávicí soustavy: 10,1 %,
- poranění a otravy: 9,0 %,
- nemoci močové a pohlavní soustavy: 8,3 %,
- těhotenství, porod a šestinedělí: 8,0 %.

Jedním ze strategických cílů Strategie rozvoje lidských zdrojů Jihomoravského kraje 2016–2025 je zlepšit životní styl obyvatel. Na tento strategický cíl navazuje strategické opatření 2.2.1 Podpora aktivního stárnutí, jehož obsahem je mj. posilování informovanosti o zdravém životním stylu, realizace preventivních programů, podpora využití relaxačních tělovýchovných aktivit (zlepšování zdravotního stavu), přičemž Jihomoravský kraj iniciuje a zajišťuje aktivity v oblasti zdravého životního stylu.

3.1.7 Pravdepodobný vývoj v prípade nerealizovania Programu a výhody z jeho realizácie

V rámci hodnotenia vývoja v prípade nerealizovania Programu bola uskutočnená analýza s ohľadom na podiel finančných prostriedkov smerovaných z programu "Interreg CENTRAL EUROPE 2021 - 2027 (on 24.06.2021)" na ochranu životného prostredia vo vzťahu k hodnotenému Programu.

Objem prostriedkov určených na celý program (bez započítania technickej pomoci), je taký významný, že ak by tieto prostriedky v prípade nerealizovania programu neboli využité, bolo by možné realizovať o to menej projektov v prospech ochrany životného prostredia v regióne. Týkalo by sa to predovšetkým aktivít v oblasti ochrany prírody, propagácie prírodného dedičstva, ekologizácie dopravy a vzdelávanie. S ohľadom na všeobecný charakter programu je ťažké presne definovať efekty programu, možno ale s určitosťou prehlásiť, že aktivity programu sú v tomto prírodne cennom území veľmi potrebné.

Predpokladá sa, že nerealizovanie programu (alokácia finančných prostriedkov) ovplyvní stav životného prostredia. Síce by sme sa tak vyhli negatívne mu vplyvu časti aktivít spojených s investíciami do dopravnej infraštruktúry, ku ktorým by došlo v prípade realizácie programu, ale zároveň môže dôjsť k nasledujúcim potenciálnym negatívnym dôsledkom pre životné prostredie:

- obmedzenie postupu v zlepšovaní stavu ochrany prírody v regióne,
- obmedzenie investícií do oblasti adaptačných prostriedkov reagujúcich na zmeny klímy (napr. erózia pôdy, povodne, víchrice atď.),
- nezlepšenie stavu kvality miestneho ovzdušia v oblastiach s intenzívnou obytnou zástavbou,
- obmedzenie investícií do tzv. "zelenej infraštruktúry",
- obmedzenie prístupu obyvateľov k infraštruktúre priemyslu voľného času, ako sú napr. cyklotrasy.

Pokiaľ to zhrnieme, možno povedať, že s ohľadom na prírodné prostredie i s ohľadom na spoločenské a ekonomické faktory je výhodné smerovať k realizácii cieľov programu pri zachovaní zásad udržateľného rozvoja.

Navyše je v plnej verzii Správy o hodnotení predstavený celý rad odporúčaní týkajúcich sa programu a výberu projektov na realizáciu, podrobne **komentovaný v kapitole 11 (XI.) v Špecifických požiadavkách, pripojených ako Príloha 1.Správy.**

3.2 Informácia vo vzťahu k environmentálne zvlášť dôležitým oblastiam, akými sú navrhované chránené vtáčie územia, územia európskeho významu, súvislá európska sústava chránených území (NATURA 2000), chránené vodohospodárske oblasti a pod.

Svetové prírodné a kultúrne dedičstvo

Kostrou národnej legislatívy v tejto oblasti je zákon 506/2013, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony spolu s vykonávacou vyhláškou MŽP SR č. 24/2003 Z.z. V zmysle tohto zákona sú z hľadiska zachovalosti alebo ohrozenosti biotopov s vysokou ekologickou a biologickou hodnotou vyhlásené za chránené v niektorej z kategórií chránených území alebo podliehajú osobitnej ochrane. Špeciálnu starostlivosť a režim na chránených územiach zabezpečujú jednotlivé stupne ochrany.

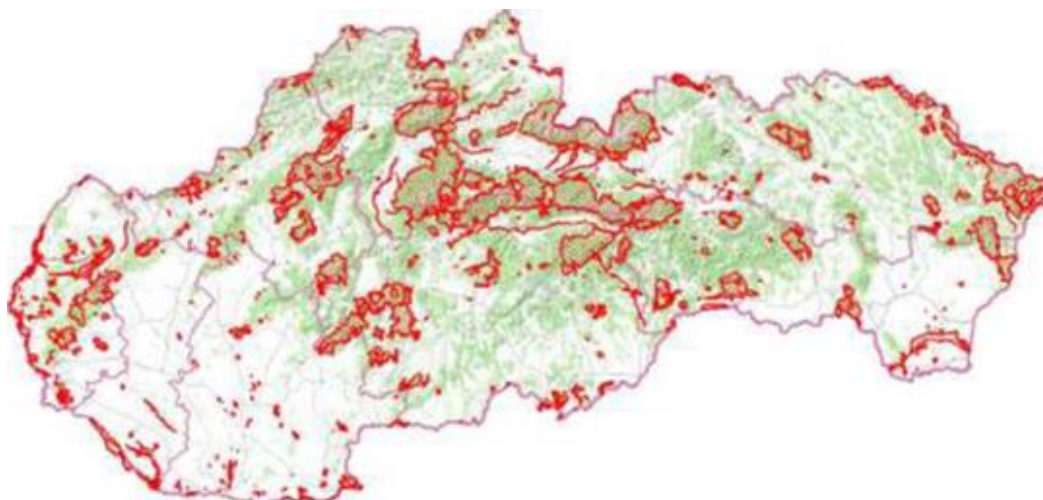
Celkovo je do Zoznamu Svetového dedičstva v rámci Slovenska zapísaných sedem lokalít (SAŽP, 2017). V dotknutom území sú to:

- **v rámci kultúrneho dedičstva**

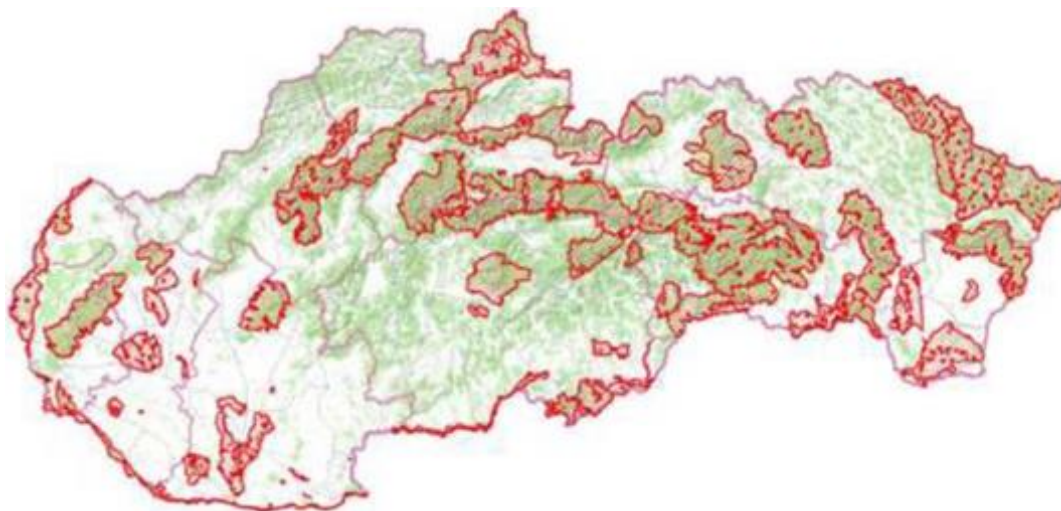
Pamiatková rezervácia ľudovej architektúry Vlkolínec, miestna časť Ružomberka, aj s ochranným pásmom.

- **v rámci prírodného dedičstva**

V rámci európskej sústavy CHÚ NATURA 2000 sa od roku 2016 pokračovalo v príprave projektov ochrany pre vyhlásenie území európskeho významu (ÚEV) (Obr. 4) neprekrývajúcich sa s národnou sústavou CHÚ, ako aj v procese doplnenia národného zoznamu ÚEV v zmysle záverov rokovaní s Európskou komisiou (EK) z roku 2018 ohľadne dostatočnosti vymedzenia ÚEV. Dopracovaných a prerokovaných bolo prvých 6 programov starostlivosti o chránené vtáčie územia (Veľká Fatra, Horná Orava, Kysuce, Strážovské vrchy) - (Obr. 5).

Obr. 4 Územia európskeho významu prírodného dedičstva (z podkladov ŠOP SR - SAŽP, 2017)

Obr. 5 Chránené vtáčie územia významu v aktualizovanom národnom zozname spracované na základe podkladov zo ŠOP SR (z podkladov ŠOP SR - SAŽP, 2017)

Environmentálne zvlášť dôležité oblasti sú podrobne popísané v dotknutej oblasti podľa jednotlivých krajov. Podotýkame však, že presahy jednotlivých oblastí majú cezhraničný aj celoslovenský charakter, čo je potrebné zohľadniť predovšetkým pri realizácii Priorít 1.1. Životné prostredie.

3.2.1 Žilinský kraj a NATURA 2000

ŽSK je regiónom s najväčším plošným podielom územia so zvýšeným stupňom ochrany prírody a krajiny v rámci Slovenska.

Národná sústava chránených území

Na území kraja sa v súčasnosti nachádzajú, alebo do neho čiastočne zasahujú štyri národné parky a tri chránené krajinné oblasti (Tab. 11).

Tab. 11 Zoznam národných parkov a chránených krajinných oblastí na území ŽSK

Kategória	Názov	Celková výmera (v ha)	Z toho výmera v kraji (v ha)	Rok vyhlásenia, aktualizácie
Národný park	Malá Fatra	22 630,0000 OP 23 262,000	22 630,0000 OP 23 262,000	1967 ako CHKO, 1988
Národný park	Nízke Tatry	72 842,0000 OP 110 162,000	48 032,943 OP 38 998,290	1978, 1997
Národný park	Tatranský	73 800,0000 OP 30 703,000	24 560,290 OP 14 440,435	1948, 1987, 2003
Národný park	Veľká Fatra	40 371,3433 OP 26 132,5817	35 934,316 OP 24 547,084	1974 ako CHKO, 2002
Chránená krajinná oblasť	Horná Orava	58 738,0000	58 738,0000	1979, 2003
Chránená krajinná oblasť	Kysuce	65 462,0000	65 462,0000	1984
Chránená krajinná oblasť	Strážovské vrchy	30 979,0000	7 122,941	1989

Zdroj: ŠOP SR

Maloplošné chránené územia predstavuje 54 prírodných rezervácií, 38 prírodných rezervácií, 18 národných prírodných pamiatok, 40 prírodných pamiatok a 18 chránených areálov (Tab. 12 až Tab. 18). Ako prírodné pamiatky sú chránené priamo zo zákona č. 543/2002 Z.z. v platnom znení taktiež všetky jaskyne a prírodné vodopády.

Tab. 12 Prehľad národných prírodných rezervácií v ŽSK

Číslo v štátnom zozname	Názov chráneného územia	Rozloha (v ha)	Rozloha ochranného pásma (v ha)	Stupeň ochrany	Okres
212	Bielska skala	15,0500	x	5	Tvrdošín
217	Borišov	449,7400	x	5	Martin
238	Čierny kameň	34,4000	28,4200	5	Ružomberok
239	Demänovská dolina	836,8800	x	5	Lipt. Mikuláš
246	Ďumbier	2 043,7600	x	5	Lipt. Mikuláš
274	Chleb	412,8700	x	5	Žilina, Martin
275	Choč	1 428,0500	x	5	Dolný Kubín, Ružomberok
278	Jánošíkova kolkáreň	243,3700	x	5	Ružomberok
280	Jánska dolina	1 696,5300	x	5	Lipt. Mikuláš
294	Juráňova dolina	434,3200	x	5	Tvrdošín
303	Kľačianska Magura	204,4700	x	5	Martin
304	Kľak	85,7100	x	5	Žilina, Martin
305	Kláštorské lúky	85,9915	x	4	Martin
313	Kornietová	84,0500	x	5	Ružomberok
317	Kotlový žľab	70,7700	x	5	Tvrdošín
835	Kozol	91,5800	x	5	Žilina
323	Krivé	203,7200	x	5	Žilina
326	Kundračka	115,7900	x	5	Ružomberok
329	Kvačianska dolina	461,7900	x	5	Lipt. Mikuláš
337	Lysec	70,0400	x	5	Martin
340	Madačov	330,6400	x	5	Martin
345	Malý Polom	86,1000	x	5	Čadca
357	Minčol	96,1000	x	5	Dolný Kubín, Námestovo
360	Mních	74,7500	x	5	Lipt. Mikuláš
367	Ohnište	852,2600	x	5	Lipt. Mikuláš
369	Osobitá	457,9800	x	5	Tvrdošín
371	Padva	325,4600	x	5	Martin
393	Prípor	272,2700	x	5	Žilina
395	Prosiecka dolina	341,7300	x	5	Lipt. Mikuláš
400	Rakšianske rašelinisko	5,5310	x	4	Turčianske Teplice
402	Roháčske plesá	451,6600	x	5	Tvrdošín
408	Rozsutec	841,5500	x	5	Žilina, D. Kubín
410	Rumbáre	51,5900	x	5	Ružomberok
412	Salatín	1 192,9900	x	5	Lipt. Mikuláš, Ružomberok
415	Sivý vrch	112,6700	x	5	Tvrdošín
418	Skalná Alpa	524,5500	x	5	Ružomberok
423	Sokolec	199,2400	x	5	Dolný Kubín
431	Starý hrad	85,4200	x	5	Žilina
845	Suchá dolina	1 585,5400	x	5	Lipt. Mikuláš
435	Suchý	429,4200	x	5	Žilina
436	Suchý vrch	288,7400	x	5	Ružomberok, Martin

„Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027“

437	Súľovské skaly	543,2300	281,7700	5	Bytča
441	Šíp	301,5200	x	5	Ružomberok, Dolný Kubín
443	Srámková	243,6500	x	5	Dolný Kubín
446	Šútovská dolina	526,6500	x	5	Martin, D.Kubín
451	Tiesňavy	479,2100	x	5	Žilina
453	Tlstá	3 066,0400	x	5	Martin
458	Turiec	89,2899	543,3089	4	Martin, Turč. Teplice
459	Turková	107,0000	30,9500	5	Lipt. Mikuláš
465	Veľká Bránica	332,0900	x	5	Žilina
467	Veľká Rača	313,0000	197,0000	5	Čadca
469	Veľká Skalná	645,2300	x	5	Martin, Turč. Teplice
472	Veľký Javorník	13,9500	x	5	Čadca
487	Vyšehrad	48,6500	x	4	Prievidza, Turč. Teplice

Zdroj: UPN VUC ŽK, ŠOP SR

Tab. 13 Prehľad národných prírodných rezervácií v ŽSK, ktoré zasahujú do iných samosprávnych krajov

Číslo v štátnom zozname	Názov Chráneného Územia	Rozloha (v ha)	Rozloha ochranného pásma (v ha)	Rozloha v kraji (v ha)	Stupeň ochrany	Okres
432	Strážov	480,0100	x	73,650	5	Ilava, Považská Bystrica, Žilina
1110	Svrčinník	222,4900	x	114,204	5	Banská Bystrica, Turč. Teplice
759	Tichá dolina	5966,6400	x	98,556	5	Poprad, Lipt. Mikuláš
487	Vyšehrad	48,6500	x	17,841	4	Prievidza, Turč. Teplice

Zdroj: UPN VUC ŽK, ŠOP SR

Tab. 14 Prehľad prírodných rezervácií v ŽSK

Číslo v štátnom zozname	Názov Chráneného Územia	Rozloha (v ha)	Rozloha ochranného pásma (ha)	Stupeň ochrany	Okres
827	Biela skala	185,0700	x	5	Martin
227	Brodnianka	25,9400	33,3000	5	Žilina, Kys. Nové Mesto
237	Čierna Lutiša	26,3500	50,8200	5	Žilina
318	Dubovské lúky	16,0289	x	4	Dolný Kubín
249	Goľove mláky	6,8300	x	4	Martin
250	Hajasová	7,1700	x	5	Martin
261	Hrabinka	0,4000	x	4	Martin
267	Hrádok	6,7500	x	5	Martin
268	Hričovce	21,1200	x	5	Čadca
276	Ivachnovský luh	10,0400	x	5	Ružomberok
831	Javorinka	35,5200	x	5	Dolný Kubín
290	Jelšie	26,1000	x	5	Liptovský Mikuláš

„Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027“

300	Katova skala	46,6900	x	5	Martin
310	Klokočovské skálie	6,1200	x	5	Čadca
1096	Klubinský potok	0,8258	x	5	Čadca
312	Korbeľka	86,1600	x	5	Ružomberok
834	Kozí chrbát	37,4300	x	5	Ružomberok
327	Kunovo	11,9200	x	5	Dolný Kubín, Ružomberok
836	Ľadonhora	285,7400	x	5	Kys. Nové Mesto
339	Mačie diery	45,6300	x	5	Tvrdošín
341	Machy	25,6100	x	5	Liptovský Mikuláš
353	Medzi bormi	6,5500	x	4	Tvrdošín
839	Močiar	8,1578	x	4	Ružomberok
362	Mohylky	0,7481	x	4	Ružomberok
374	Paráč	45,2700	x	5	Námestovo, Dolný Kubín
843	Polková	5,0824	x	4	Čadca
405	Rochovica	31,5800	3,2000	5	Žilina, Kys. N.Mesto
429	Rojkovské rašelinisko	2,8807	x	4	Ružomberok
421	Sliačske travertíny	7,0162	x	4	Ružomberok
422	Slnčné skaly	90,5400	x	5	Žilina
1207	Smrekovica	234,7500	59,6400	5	Ružomberok
445	Šujské rašelinisko	10,8000	x	4	Žilina
448	Švihrová	5,6472	x	4	Liptovský Mikuláš
846	Turické dubiny	19,0200	x	4	Ružomberok
462	Uplazíky	31,1900	x	5	Tvrdošín
466	Veľká Lučivná	66,3800	x	5	Dolný Kubín
848	Veľký Polom	47,5800	x	5	Čadca
488	Zajačkova lúka	3,9848	x	4	Čadca

Zdroj: UPN VUC ŽK, ŠOP SR

Tab. 15 Prehľad národných prírodných pamiatok v ŽSK

Číslo v štátnom zozname	Názov chráneného územia	Rozloha (ha)	Rozloha ochranného pásma (ha)	Stupeň Ochrany	Okres
223	Brankovský vodopád	x	x	x	Ružomberok
224	Brestovská jaskyňa	x	59,3073	x	Tvrdošín
240	Demänovské jaskyne	x	592,3152	x	Lipt. Mikuláš
1747	Jaskyňa zlomísk	x	x	x	Lipt. Mikuláš
773	Kľacký vodopád	x	x	x	Martin
333	Liskovská jaskyňa	x	15,8545	x	Ružomberok
334	Lúčanský vodopád	x	x	x	Ružomberok
1777	Okno	x	x	x	Lipt. Mikuláš
264	Oravské hradné bralo	3,6200	x	4	Dolný Kubín
1645	Perlová jaskyňa	x	x	x	Martin
428	Stanišovská jaskyňa	x	x	x	Lipt. Mikuláš
1780	Starý hrad	x	x	x	Lipt. Mikuláš
1797	Stefanová	x	x	x	Lipt. Mikuláš
463	Važecká jaskyňa	x OP 87,3728	87,3728	x	Lipt. Mikuláš, Poprad

Správa o hodnotení strategického dokumentu podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

1755	Veľká ľadová priepasť	x	x	x	Lipt. Mikuláš
478	Vrbické pleso	0,7300	24,7100	5	Lipt. Mikuláš
2265	Zápoľná	x	x	x	Lipt. Mikuláš
1767	Záskočská jaskyňa	x	x	x	Lipt. Mikuláš

Zdroj: UPN VUC ŽK, ŠOP SR

Tab. 16 Prehľad národných prírodných pamiatok v ŽSK, ktoré zasahujú do iných samosprávnych krajov

Číslo v štátnom zozname	Názov Chráneného Územia	Rozloha (v ha)	Rozloha ochranného pásma (v ha)	Rozloha ochranného pásma v kraji (ha)	Stupeň Ochrany	Okres
463	Važecká jaskyňa	x	87,373	58,431	x	Lipt. Mikuláš, Poprad

Zdroj: UPN VUC ŽK, ŠOP SR

Tab. 17 Prehľad prírodných pamiatok v ŽSK

Číslo v štátnom zozname	Názov chráneného územia	Rozloha (v ha)	Rozloha ochranného pásma (ha)	Stupeň Ochrany	Okres
211	Bešeňovské travertíny	0,7323	x	4	Ružomberok
262	Blatné	4,2900	116,0000	4	Ružomberok
220	Bôrická mláka	0,6000	x	4	Dolný Kubín
454	Bukovinka	1,8000	x	4	Ružomberok
231	Bukovský prameň	0,0138	x	4	Čadca
242	Dogerské skaly	0,1690	x	4	Ružomberok
243	Domašínsky meander	80,3700	x	4	Žilina
253	Háje	0,0800	x	5	Lipt. Mikuláš
270	Hričovská skalná ihla	0,6300	x	5	Žilina
269	Hričovské rífy	0,2000	x	5	Žilina
273	Hybická tiesňava	11,1800	x	4	Lipt. Mikuláš
287	Jazierske travertíny	2,2200	x	4	Ružomberok
1179	Kamenné mlieko	x	x	x	Lipt. Mikuláš
314	Korniansky ropný prameň	0,1710	x	4	Čadca
320	Kraľoviansky meander	18,2300	x	4	Dolný Kubín
321	Krasniansky luh	15,2100	x	5	Žilina
325	Krkavá skala	0,2619	x	4	Ružomberok
330	Kysucká brána	0,6120	x	5	Kys. N. Mesto, Žilina
455	Lúčanské travertíny	2,9277	3,4752	4	Ružomberok
1181	Malá Stanišovská jaskyňa	x	x	x	Liptovský Mikuláš
207	Mašiansky balvan	0,0056	1,2800	4	Lipt. Mikuláš
350	Matejkovský kamenný prúd	8,6000	x	5	Ružomberok
1180	Mažarná	x	x	x	Martin
352	Meandre Lúžňanky	1,7426	x	4	Ružomberok
1127	Megonky	0,1670	x	4	Čadca
368	Ochodnický prameň	0,0150	0,1866	4	Kys. N. Mesto
384	Poluvsianska skalná ihla	1,9466	x	5	Žilina
392	Prielom Teplého potoka	20,9400	x	5	Ružomberok
397	Pucovské zlepenice	4,8485	x	4	Dolný Kubín
406	Rojkovská travertínová kopa	0,0144 OP 0,2806	0,2806	4	Ružomberok
419	Skalná päšť	0,0015	19,6250	4	Ružomberok
1106	Súľovský hrádok	16,2800	x	4	Bytča
1178	Šarkania diera	x	x	x	Bytča

447	Sútovská epigenéza	52,1936	x	4	Martin
460	Turská skala	4,3800	x	4	Žilina
471	Veľké Ostré	0,0500	x	5	Kys. N. Mesto
475	Vlčia skala	1,4900	x	4	Ružomberok
477	Vojtovský prameň	0,0013	0,0301	4	Čadca
485	Vychylovské prahy	0,3829	x	4	Čadca
486	Vychylovské skálie	26,7200	x	5	Čadca

Zdroj: UPN VUC ŽK, ŠOP SR

Tab. 18 Prehľad chránených areálov v ŽSK

Číslo v štátnom zozname	Názov chráneného územia	Rozloha (ha)	Rozloha ochranného pásma (ha)	Stupeň Ochrany	Okres
215	Bodický rybník	18,5703	x	4	Lipt. Mikuláš
1055	Bratkovčik	20,3940	x	4	Tvrdošín
1208	Demänovská slatina	1,6664	5,4359	4	Lipt. Mikuláš
1109	Diviacke kruhy	1,9591	x	4	Turč. Teplice
373	Háj pred Teplou dolinou	0,2000	x	4	Ružomberok
1099	Hate	0,5793	x	4	Žilina
266	Hrádocké arborétum	7,2403	x	4	Lipt. Mikuláš
1107	Chmúra	0,4087	x	4	Čadca
1126	Ivančinské močiare	2,9300	x	4	Turč. Teplice
286	Jazernické jazierko	0,1618	x	4	Turč. Teplice
997	Mošovské aleje	0,0000	272,9200	4	Turč. Teplice
370	Ostrá skala a Tupá skala	22,3000	12,9800	4	Dolný Kubín
401	Ratkovo	97,5149	x	4	Lipt. Mikuláš
1115	Revúca	39,2192	x	4	Ružomberok
1034	Rieka Orava	441,7463	x	4	D.Kubín, Tvrdošín
219	Sielnický borovic. háj	5,5800	x	4	Lipt. Mikuláš
902	Žarnovica	1,8507	x	4	Turč. Teplice

Zdroj: UPN VUC ŽK, ŠOP SR

V zmysle Dohovoru o mokradiach (Ramsarský dohovor) boli v ŽSK zapísané do zoznamu Ramsarských lokalít území uvedené v Tab. 19.

Tab. 19 Lokality z území ŽSK zapísané do Ramsarských lokalít

Mokrade Turca	
dátum zapísania do zoznamu	17.2.1998
výmera (v ha)	466,89
okresy	Martin, Turčianske Teplice
stručná charakteristika	reprezentatívny, zriedkavý a jedinečný príklad prírodného a prírodnému blízkeho typu mokradí v oblasti Západných Karpát, v území žije veľké množstvo vzácnych, zraniteľných a ohrozených druhov rastlín, živočíchov a ich spoločenstiev
Mokrade Oravskej kotliny	
dátum zapísania do zoznamu	17.2.1998
výmera	9 264
okresy	Námestovo, Tvrdošín

stručná charakteristika	územie je dobrým a reprezentatívnym príkladom prírodných a prírodným blízkyh typov mokradí, charakteristických pre oblasť Západných Karpát, alebo vzácných v tejto geografickej oblasti (rašeliniská). Má podstatnú hydrologickú (rašeliniská, toky), biologickú a ekologickú úlohu v prirodzenom fungovaní povodia Oravy v cezhraničnom území. Má význam pre retenciu vôd v mokradiach a pre dopĺňanie zdrojov podzemných vôd a prispieva k udržiavaniu vysokej kvality vody.
<i>Rieka Orava a jej prítoky</i>	
dátum zapísania do zoznamu	17.2.1998
výmera	865
okresy	Dolný Kubín, Tvrdošín
stručná charakteristika	územie je dobrým a reprezentatívnym príkladom riečneho ekosystému podhorskej zóny v podobe blízkej prírodnému stavu, s vysokým stupňom zachovalosti pôvodných biocenóz charakteristických pre ekosystémy tohto druhu v oblasti Západných Karpát. Má podstatnú hydrologickú, biologickú a ekologickú úlohu v prirodzenom fungovaní povodia Oravy. Má význam pre dopĺňanie zdrojov podzemných vôd a prispieva k udržiavaniu vysokej kvality vody. Riečny systém, a jeho v podstate súvislá a na mnohých miestach pomerne rozľahlá príbrežná vegetácia, predstavujú ekologický komplex s vysokou úrovňou biologickej a ekologickej diverzity a poskytujú dočasne alebo trvale životné podmienky viac ako 50 druhom vzácných, ohrozených alebo kriticky ohrozených stavovcov a viacerým druhom bezstavovcov a vďaka uspokojivému stavu populácií prispieva k zachovaniu biologickej diverzity tečúcich vôd v strednej Európe.
<i>Demänovské jaskyne</i>	
dátum zapísania do zoznamu	17.11.2006
výmera	1 448
okresy	Liptovský Mikuláš
stručná charakteristika	lokality zaberá najreprezentatívnejšiu a zároveň najzraniteľnejšiu časť podzemného krasového a hydrologického systému Demänovskej doliny, ktorý je v súčasnosti najdlhším jaskynným systémom na Slovensku s dĺžkou presahujúcou 35 km. Na jeho vzniku sa podieľali vody podzemnej Demänovky, ktorá spolu so svojimi prítokmi v deviatich horizontálnych jaskynných úrovniach vytvorila v strednotriasových tmavosivých gutensteinských vápencoch križňanského príkrovu unikátny jaskynný systém, § dominantou mokrade je podzemná Demänovka, ktorá sa formuje ponáraním jej povrchového toku a jeho prítokov v krasovom území. V podzemí sú známe úseky Demänovky z Pustej jaskyne, Demänovskej jaskyne slobody a jaskyne Vyvieranie. Na povrch vystupuje podzemná Demänovka v mohutnej vyvieracke, ležiacej v ústí dolinky Vyvieranie.

Zdroj: ŠOP SR

Sústava chránených území NATURA 2000, chránené vtáčie územia

Vstupom do Európskej únie prijalo Slovensko európsky systém ochrany prírody prostredníctvom vybudovania Súvislej európskej sústavy chránených území NATURA 2000. Natura 2000 je reprezentatívnou sústavou chránených území členských krajín EÚ. Každý členský štát je povinný zabezpečiť reprezentatívnosť najvzácnějších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej Európskej únii.

Hlavným cieľom vytvorenia tejto sústavy je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä pre EÚ ako celok. Táto sústava chránených území má zabezpečiť ochranu.

Základom pre vytvorenie sústavy NATURA 2000 sú dve právne normy EÚ:

- smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 79/409/EHS o ochrane voľne žijúcich vtákov (smernica o vtákoch),
- smernica Rady Európskych spoločenstiev č. 92/43/EHS o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (smernica o biotopoch).

NATURA 2000 má zabezpečiť priaznivý stav populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivý stav biotopov, čo však vôbec nevyklučuje hospodárske aktivity v územiach, (ak honenarušujú).

Územia NATURA 2000 sa z 86 % prekrývajú s už existujúcou sústavou národných chránených území a ich stupeň ochrany sa nemenil.

Územia európskeho významu

Navrhované územia európskeho významu sú výsledkom implementácie smernice o biotopoch. S účinnosťou od 1.8.2004 platí Výnos MŽP SR č.3/2004-5.1, ktorým sa vydáva národný zoznam území európskeho významu. Smernica o biotopoch chráni biotopy, ktorým hrozí zánik v ich prirodzenom areáli rozšírenia alebo majú malý areál, prípadne predstavujú výnimočné príklady európskych biotopov. Špeciálny dôraz sa kladie na prioritné biotopy. Smernica ďalej ochraňuje biotopy chránených druhov, ktoré je možné efektívne chrániť iba v prípade zachovania celého biotopu a druhy rastlín a živočíchov, ktoré sú ohrozené, alebo sa stávajú ohrozenými.

Európska komisia vyžiadala od členských štátov dostatočné zastúpenie biotopov a biotopov druhov v územiach zaradených do sústavy NATURA 2000 z hľadiska zachovania ich priaznivého stavu v rámci ich jednotlivých biogeografických regiónov. K vytypovaným 381 územiám európskeho významu bolo vytypovaných ďalších V októbri 2011 bol na základe požiadaviek.

Európskej komisii doplnený národný zoznam území európskeho významu o 97 území pre ochranu biotopov a druhov európskeho významu (Tab. 20 až Tab. 21 a Obr. 6), ktoré neboli dostatočne zastúpené v národnom zozname z r. 2004.

Tab. 20 Prehľad území európskeho významu v ŽSK

Kód lokality	Názov lokality	Rozloha (v ha)	Útvar ŠOP SR
SKUEV0189	Babia hora	504,32	CHKO Horná Orava
SKUEV0141	Belá	327,21	TANAP
SKUEV0143	Biely Váh	36,22	TANAP
SKUEV0647	Bystrické síhly	13,6	CHKO Kysuce
SKUEV0150	Červený Grúň	245,44	NAPANT
SKUEV0061	Demänovská slatina	1,67	NAPANT
SKUEV0381	Dielnice	104,82	NP Veľká Fatra
SKUEV0661	Hruštínska hoľa	148,64	CHKO Horná Orava

„Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027“

SKUEV0142	<i>Hybica</i>	23,46	TANAP
SKUEV0194	<i>Hybická tiesňava</i>	564,08	TANAP
SKUEV0289	<i>Chmúra</i>	0,98	CHKO Kysuce
SKUEV0305	<i>Choč</i>	1626,54	TANAP
SKUEV0060	<i>Chraste</i>	13,73	NAPANT
SKUEV0222	<i>Jelešňa</i>	61,69	CHKO Horná Orava
SKUEV0059	<i>Jeľšie</i>	28,15	NAPANT
SKUEV1059	<i>Jeľšie</i>	8,76	NAPANT
SKUEV0240	<i>Kľak</i>	83,37	NP Malá Fatra
SKUEV0101	<i>Klokočovské rašeliniská</i>	36,72	CHKO Kysuce
SKUEV0659	<i>Koleňová</i>	77,56	CHKO Horná Orava
SKUEV0239	<i>Kozol</i>	92,87	NP Malá Fatra
SKUEV0288	<i>Kysucké Beskydy</i>	6993,7	CHKO Kysuce
SKUEV0660	<i>Macangov Beskyd</i>	16,1	CHKO Horná Orava
SKUEV0308	<i>Machy</i>	165,82	TANAP
SKUEV0252	<i>Malá Fatra</i>	22252,66	NP Malá Fatra
SKUEV0657	<i>Malý Polom</i>	208,82	CHKO Kysuce
SKUEV0145	<i>Medzi bormi</i>	8,11	TANAP
SKUEV0254	<i>Močiar</i>	7,72	NP Malá Fatra
SKUEV0671	<i>Olešnianske rašeliniská</i>	44,95	CHKO Kysuce
SKUEV0243	<i>Orava</i>	419,91	CHKO Horná Orava
SKUEV0304	<i>Oravská vodná nádrž</i>	252,11	CHKO Horná Orava
SKUEV0644	<i>Petrovička</i>	17,01	CHKO Kysuce
SKUEV0188	<i>Pilsko</i>	695,04	CHKO Horná Orava
SKUEV0306	<i>Pod Suchým hrádkom</i>	752,71	TANAP
SKUEV0185	<i>Pramene Hruštinky</i>	217,24	CHKO Horná Orava
SKUEV0655	<i>Predmieranka</i>	23,17	CHKO Kysuce
SKUEV0648	<i>Príslop</i>	19,18	CHKO Kysuce
SKUEV0192	<i>Prosečné</i>	2300,46	TANAP
SKUEV0191	<i>Rašeliniská Bielej Oravy</i>	39,17	CHKO Horná Orava
SKUEV0057	<i>Rašeliniská Oravskej kotliny</i>	839,32	CHKO Horná Orava
SKUEV0187	<i>Rašeliniská Oravských Beskyd</i>	130,92	CHKO Horná Orava
SKUEV0643	<i>Ráztocké penovcové pramenisko</i>	0,71	CHKO Kysuce
SKUEV0164	<i>Revúca</i>	35,86	NP Veľká Fatra
SKUEV0197	<i>Salatín</i>	3345	NAPANT
SKUEV1197	<i>Salatín</i>	19,08	NAPANT
SKUEV0300	<i>Skribňovo</i>	126,3	NAPANT
SKUEV0190	<i>Slaná voda</i>	221,61	CHKO Horná Orava
SKUEV0152	<i>Sliačske travertíny</i>	7,06	NAPANT
SKUEV1152	<i>Sliačske travertíny</i>	0,23	NAPANT
SKUEV0667	<i>Slnečné skaly</i>	88,14	NP Malá Fatra
SKUEV0777	<i>Starobystrické prenovcové pramenisko</i>	10	CHKO Kysuce
SKUEV0665	<i>Strečnianske meandre Váhu</i>	67,7	NP Malá Fatra
SKUEV0663	<i>Šíp</i>	1794,31	NP Malá Fatra
SKUEV0255	<i>Šujské rašelinisko</i>	13,02	NP Malá Fatra
SKUEV0228	<i>Švihrová</i>	3,47	TANAP
SKUEV0058	<i>Tlstá</i>	292,52	NAPANT
SKUEV0382	<i>Turiec a Blatnický potok</i>	264,2	NP Veľká Fatra
SKUEV0296	<i>Turková</i>	403,06	NAPANT
SKUEV0664	<i>Uhoľníky</i>	7,45	NP Malá Fatra
SKUEV0658	<i>Ustie Bielej Oravy</i>	45,36	CHKO Horná Orava
SKUEV0253	<i>Váh</i>	296,78	TANAP
SKUEV0221	<i>Varínka</i>	118,69	NP Malá Fatra
SKUEV0662	<i>Vasíľovská hoľa</i>	48,66	CHKO Horná Orava

Správa o hodnotení strategického dokumentu podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

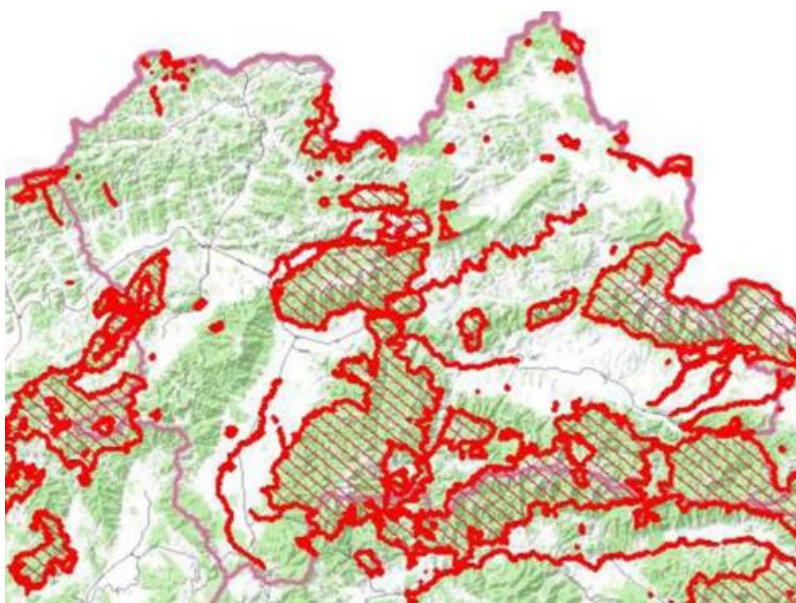
SKUEV0238	Veľká Fatra	46349,42	NP Veľká Fatra
SKUEV0251	Zázrivské lazy	2928,15	NP Malá Fatra
SKUEV0193	Zimník	37,73	CHKO Horná Orava
SKUEV0147	Žarnovica	18,29	NP Veľká Fatra

Zdroj: ÚPN VÚC ŽK, ŠOP SR

Tab. 21 Prehľad území európskeho významu v ŽSK, ktoré zasahujú do iných samosp. krajov

Kód lokality	Názov lokality	Rozloha (v ha)	Rozloha v kraji (v ha)	Útvar ŠOP SR
SKUEV0146	Blatá	185,43	5,42	TANAP
SKUEV 0302	Ďumbierske Tatry	44028,46		NAPANT
SKUEV 0244	Harmanecký Hlboký jarok	50,33	1,34	CHKO Poľana
SKUEV0642	Javornický hrebeň	1356,24	145,97	CHKO Kysuce
SKUEV0310	Kráľovohoľské Tatry	30478,97	18308,51	NAPANT
SKUEV1310	Kráľovohoľské Tatry	70,93	59,91	NAPANT
SKUEV0256	Strážovské vrchy	29972,99	6727,77	CHKO Stráž. vrchy
SKUEV0241	Svrčinník	219,84	114,2	CHKO Poľana
SUEV0307	Tatry	66994,27	23215,12	TANAP
SKUEV0198	Zvolen	2590,07	1866,93	NAPANT

Zdroj: ÚPN VÚC ŽK, ŠOP SR

Obr. 6 Zobrazenie území európskeho významu v ŽSK, ktoré zasahujú do iných samosp. krajov

(Zdroj: ŠOP SR)

Chránené vtáčie územia

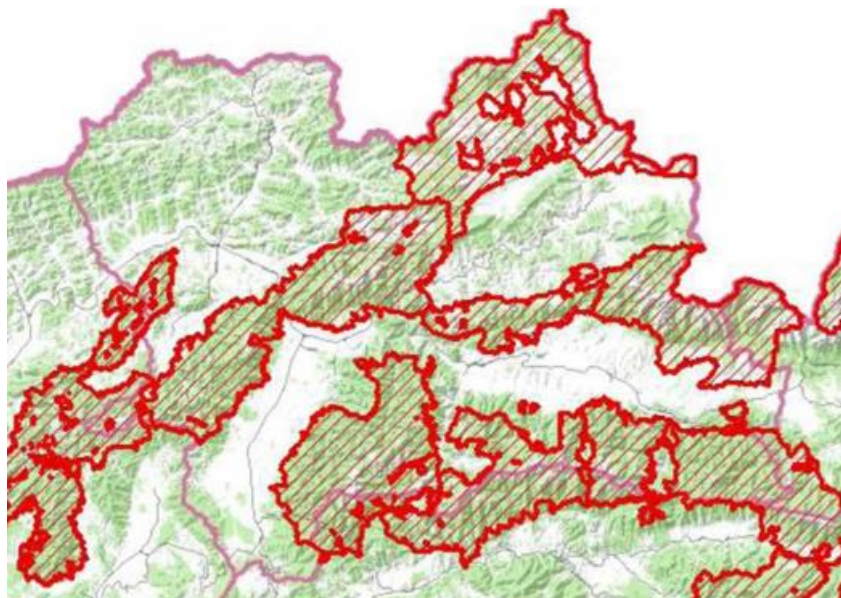
Chránené vtáčie územia (Tab. 22 a Obr. 7) sú biotopy druhov vtákov európskeho významu alebo biotopy sťahovavých druhov vtákov chránených za účelom ich prežitia a rozmnožovania. Sú vyhlásené za chránené na základe kritérií stanovených v smernici o ochrane vtáctva. Na Slovensku v chránených vtáčích územiach platí najnižší stupeň ochrany so základnými obmedzeniami platnými na celom území. Prostredníctvom zakázaných činností sú vo vyhláškach jednotlivých chránených vtáčích území zadefinované špecifické podmienky. Napriek tomu, že chránené vtáčie územia sú navrhované na základe odlišných kritérií od

kritérií uplatňovaných pri vyhlasovaní ostatných chránených území, mnohé z nich sú vymedzované v územiach vyhlásených za chránené územia podľa našej národnej legislatívy. Chránené vtáčie územia nie sú predmetom schvaľovania Európskej komisie, do európskej sústavy NATURA 2000 ich vybrali jednotlivé členské štáty EÚ na základe smernice vtákov.

Tab. 22 Prehľad chránených vtáčích území v ŽSK

Názov lokality	Výmera (v ha)	Výmera v kraji (v ha)	Útvar ŠOP SR
Horná Orava	66 162	66 162	CHKO Horná Orava
Malá Fatra	71 481	71 481	NP Malá Fatra
Veľká Fatra	60 480	42 933	NP Veľká Fatra
Nízke Tatry	96 951	50 217	NP Nízke Tatry
Strážovské vrchy	59 586	7 705	CHKO Strážovské vrchy
Tatry	54 712	29 459	TANAP
Chočské vrchy	16 817	16 817	TANAP

Zdroj: ŠOP SR

Obr. 7 Zobrazenie chránených vtáčích území v ŽSK (Zdroj: ŠOP SR)

Chránené vodohospodárske oblasti (Obr. 8)

V súčasnosti sú v ŽSK vyhlásené 4 chránené vodohospodárske oblasti (CHVO): CHVO Strážovské vrchy, CHVO Beskydy-Javorníky, CHVO Veľká Fatra a CHVO Nízke Tatry s celkovou rozlohou 4547 km.

V chránených vodohospodárskych oblastiach sa zakazujú činnosti, ktoré môžu ohroziť výdatnosť alebo zdravotnú nezávadnosť vodných zdrojov a vodohospodárske pomery.

Na nasledujúcom Obr. 8 sú znázornené chránené vodohospodárske oblasti v SR.

Obr. 8 Mapa č. 4 Chránené vodohospodárske oblasti v SR, z toho 2,3,4, v ŽSK

Územný systém ekologickej stability

Územný systém ekologickej stability (ÚSES) je celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ktoré zabezpečujú zachovanie a rozvoj druhovej rozmanitosti rastlín a živočíchov v ich prirodzenom prostredí, vytvorenie optimálneho priestorového základu ekologicky stabilných plôch a línií, zachovanie unikátnych krajinných prírodných prvkov, udržanie a zvýšenie prirodzenej produkčnej schopnosti krajiny, ako aj ochranu prírodných zdrojov.

Z hľadiska celoštátnej úrovne bol v r. 1992 spracovaný Generel nadregionálneho územného systému ekologickej stability (GNUSES), ktorý vyjadruje základný rámec priestorovej ekologickej stability územia Slovenska. Predstavuje priestorové usporiadanie ekologicky najvýznamnejších a najzachovalejších prírodných území Slovenska a ich postavenie a väzby vo vzťahu k európskemu systému ekologicky stabilných území.

Pre územie Žilinského kraja bol spracovaný regionálny Územný systém ekologickej stability Veľkého územného celku Žilinského kraja, ktorý je súčasťou územnoplánovacej dokumentácie regionálnej úrovne - Územného plánu veľkého územného celku Žilinského kraja v platnom znení.

ÚPN VUC Žilinského kraja boli medzi prvky kostry územného systému ekologickej stability (Tab. 23) zahrnuté krajinné segmenty, ktoré zabezpečujú v riešenom území trvalo udržateľný rozvoj vo vzťahu k prírodným danostiam a potenciálu územia.

Tab. 23 Prehľad prvkov ekologickej siete v ŽSK

Jadrové územia európskeho významu	Horná Orava, Západné Tatry, Krivánska Malá Fatra, Strážovské vrchy, Chočské vrchy, Veľká Fatra, Nízke Tatry
Jadrové územie národného významu	Horná Orava, Kysuce, Lúčanská Malá Fatra, časť Chočských vrchov, Kremnické vrchy
Biocentrá provinciálneho významu	Krivánska Malá Fatra, Vychylovka - Haverlka- Riečnica, Tlstá
Biocentrá nadregionálneho významu	Súľovské skaly, Malá Rača - Skalka, Malý Polom - Veľký Polom, Veľký Javorník, Bzinská hoľa - Minčol, Choč, Osičiny - Ráztoky - Lysec, Západné Tatry, Prosečné, Nízke Tatry Kráľovoľská časť, Nízke Tatry Ďumbierska časť, Liptovská Mara, Klák, Zniev - Sokol - Chlievska, Kláštorské lúky, Marské vršky, Borišov - Javorina, Lysec, Pilsko, Bzinská hoľa - Minčol, Babia hora, Žiar - Oravská priehrada, Šíp, Ivachnovský háj, Bukovina, Vyšná Revúca - Čierna hora, Suchý vrch - Ostré Brdo, Bešeňovské travertíny, Klák - Tlstý diel, Sokol - Žiar, Oravská priehrada - Sosnina, Klák - Reváň, Kozol, Strážov,

Správa o hodnotení strategického dokumentu podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

	Šujské rašelinisko
biokoridory nadregionálneho významu	vodný tok Váh, Veľký Javorník - Malý Polom (terestrický), vodný tok Kysuca a Čierňanka (hydricko-terestrický), Radôstka - Nová Bystrica (terestrický), Lysec - Borové (terestrický), vodný tok Orava (terestricko-hydrický), Malý Vreť - Steny (terestrický), vodný tok Belá (hydricko-terestrický), vodný tok Turiec (hydricko-terestrický), Okružlica - Črchľa (terestrický), Kamenný vrch - Brestovka (terestrický), Brestovka - Poprovka (terestrický), Veľká Fatra - Chočské vrchy (terestrický), vodný tok Jasenica (hydricko-terestrický), územie Handlová - Turček (terestrický), Tichá dolina - Mašnáková (terestrický), Čistý grúň - Stará hora (terestr.), Oškerda - Stráž. vrchy

Zdroj: ÚPN VÚC ZK

Žilinskom kraji sa ďalej nachádza biocentier 92 regionálneho významu a 42 biokoridorov regionálneho významu.

V súčasnosti boli schválené Regionálne ÚSES pre okresy: Turčianske Teplice a Ružomberok. Schvaľovací proces prebieha pre RÚSES okresov: Čadca, Dolný Kubín, Martin, Liptovský Mikuláš a Tvrdošín. Uvedené RÚSES zahŕňajú všetky legislatívne zmeny v ochrane prírody a krajiny vrátane území NATURA 2000, aktualizujú analýzu súčasného stavu krajiny a javov, ktoré vplyvajú na zmenu ekologickej stability a definujú opatrenia a regulatívy na usmerňovanie činnosti v krajine, vrátane Programu Interreg:

3.2.2 Trnavský kraj a NATURA 2000

ÚPN VUC Trnavského kraja bol spracovaný v r. 1998, jeho záväzná časť - Nariadenie vlády SR, ktorým sa vyhlasuje záväzná časť územného plánu bola uverejnené v Zbierke zákonov pod číslom 183/1998. V nasledujúcich tabuľkách je spracovaný prehľad prvkov kostry územného systému ekologickej stability v Trnavskom kraji- biocentrá, biokoridory nadregionálneho významu v zmysle G-NÚSES SR z r. 1992, platnej ÚPN VUC Trnavského kraja (1998) a R-ÚSES-ov jednotlivých okresov. Úroveň spracovania R-ÚSES-ov za jednotlivé okresy je rozdielna. Biocentrá a biokoridory, nachádzajúce sa na rozhraní dvoch alebo viacerých okresov sú uvedené v každom okrese.

Prvky ÚSES podľa okresov (Tab. 24 až Tab. 30)

Tab. 24 Okres Galanta

Kategória	Názov	Jadro
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc Dubník	NPR Dubník
	NBC Uľanská mokraď (podľa ÚPN VUC)	CHA Tamocká mokraď, PP Pustulanská mokraď, PP Cádská slatina (všetky navrhované CHÚ)
Biocentrum regionálneho významu	Abrahámsky les	
	Biskupský les, Orchideova lúka, Sedínske trstie	
	Čelad'	
	Čepeň	
	Hrušovský les	
	Chotárne	
	Mačianský háj	
	Mačiansky presyp	
Meandre Čiernej vody a Dolnochotárske jazierko		
	Mostovianske presypy	

	Mŕtve ramená Čiernej vody	
	Na Garažda a Vlhké lúky	
	Sládkovičovská duna a Vincov les	
	Šoporianske mŕtve ramená a Majšín	
	Štrkovec	
	Štrkovecké presypy	
	Tomášikovský presyp a les, Vodný mlyn a Šoriákoš	
	Vinohradské stráne	
Biokoridor nadregionálneho významu	Rieka Váh	
	Tok rieky Malý Dunaj s jeho okolím	
	Podhorie Malých Karpát	
Biokoridor regionálneho významu	Čierna voda	
	Derňa	
	Dudváh	
	Dudváh a Gidra	
	Jarčie	
	Potok Nový Kálnik	
	Šárd a Salibský Dudváh	

Tab. 25 Okres Dunajská Streda

Kategória	Názov	Jadro
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc Cíčovský luh	NPR Cíčovské mŕtve rameno
Biocentrum regionálneho významu	Dunajské luhy	
	Malý Dunaj	
	Malý Dunaj-Klátovské rameno	
	Ohradský a Belský kanál	
	Potônská mokrad'	
	Cíčovský luh	
Biokoridor nadregionálneho významu	Boheľovské rybníky -Sarkan (návrh)	
	Chotársky kanál-Ciližský potok	
	Tok rieky Dunaj s jeho okolím	
Biokoridor regionálneho významu	Tok rieky Malý Dunaj s jeho okolím	
	Boheľovské rybníky -kanál Dobrohošť-Kračany	
	Kanál Gabčíkovo-Topoľníky	
	Kanál Gabčíkovo-Topoľovec, kanál Topoľovec-Vrbina	
	Kanál Jurová-Sarkan	
	Starý klátovský kanál- Ohrady	
	Komárňanský kanál	
	Useky nadväzujúce na Chotársky kanál-Ciližský kanál	
	Vieska - Jastrabie Kľačany - Mliečanský kanál	
Boheľovské rybníky -Sarkan (návrh)		

Tab. 26 Okres Hlohovec

Kategória	Názov	Jadro
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc Dubník	NPR Dubník
Biocentrum regionálneho významu	Vinohradské stráne	
	Dedova jama (návrh)	
	Háje a Mlynské (návrh)	

	Mladý háj -bažantnica (návrh)	
	Sedliská (návrh)	
	Strkoviská v alúviu Váhu (návrh)	
	Veľká hora Fáneš	
Biokoridor nadregionálneho významu	Rieka Váh	
Biokoridor regionálneho významu	Dudváh	

Tab. 27 Okres Piešťany

Katégoria	Názov	Jadro
Biocentrum nadregionálneho významu	-	
Biocentrum regionálneho významu	Chtelnická dolina	
	Dolina Striebornice	
	Dedova jama (návrh)	
	Nadálky	
	Sľňava a Priesaky	
	Strkoviská v alúviu Váhu	
Biokoridor nadregionálneho významu	Rieka Váh	
	Hrebeňový systém Malých Karpát	
Biokoridor regionálneho významu	Dudváh	
	Holeška	
	Kočínsky potok	
	Lopašský potok	
	Striebornica	
	Steruský potok	

Tab. 28 Okres Senica

Katégoria	Názov	Jadro
Biocentrum nadregionálneho významu	NRBc Bor	NPR Červený rybník, NPR Zelienska
	NRBc Roštún	PR Kamenec, NPR Záruby (podľa UPN VUC)
	NRBc Zámčisko	CHA Zámčisko (návrh)
	PBC Moravsko-dyjský luh (podľa UPN VUC)	PR Bôrová, PR Kačenky (navrhované CHU)
	NBC Gbelský les (podľa UPN VUC)	-
Biocentrum regionálneho významu	Sekule-piesky	
	Ciglad	
	Studená voda	
	Jasenácke	
	Sranek	
	Rašeliniská Cerová	
	Mláka	
	Drviská	
	Kaštielska hora	
	Stvorvršie pri Hradišti	
	Dlhý vrch	
Lipovec-Hlaviny (návrh)		
Biokoridor nadregionálneho významu	Niva rieky Morava	
	Vedúci masívom a okrajom Bielych Karpát a prechádzajúci Sudoměřickým potokom na nivu Moravy	
Biokoridor regionálneho významu	Nivy rieky Myjavu	

významu	Lakšársky potok	
	Rudava	
	Myjavská Rudava	
	Trstienky	
	Rudávka	
	vedúci údolím Unínskeho potoka	
	Chvojnica	
	Teplica	
	Vedúci pohorím Malých Karpát - ekotón typu les-bezlesie	

Tab. 29 Okres Skalica

Kategória	Názov	Jadro
Biocentrum nadregionálneho významu	Gbelský les (podľa R-USES NRBc)	-
	Skalický vrch (podľa R-USES NRBc)	PR Smatlavé uhlisko
	NRBc Zámčisko	CHA Zámčisko (návrh)
Biocentrum regionálneho významu	Holíčský les	
	Veterník	
Biokoridor nadregionálneho významu	Rieka Morava	
Biokoridor regionálneho významu	Chvojnica	

Tab. 30 Okres Trnava

Kategória	Názov	Jadro
Biocentrum nadregionálneho významu	Čachtické Karpaty (podľa R-USES - NRBc) - časť	
	NRBc Roštún	PR Kamenec, NPR Záruby
Biocentrum regionálneho významu	Buková (návrh)	
	Záruby	
	Klokoč	
	Čierna skala	
	Dolina Hlboče (návrh)	
	Slopy-Dobrá voda	
	Orešany	
	VN Boleráz	
	Suchá nad Parnou (návrh)	
	Suchovský háj (návrh)	
	Trnavské rybníky (návrh)	
	Trnavský park (návrh)	
	Boleráz (návrh)	
	Horná Krupá-Horný háj	
	Podháj	
	Brestovianske háje	
	Voderady (návrh)	
	Vičkovský háj	
	Križovanský háj	
Šúrovce		
Zámocký park Dolná Krupá (návrh)		
Biokoridor nadregionálneho významu	Rieka Váh	
	Hrebeňový systém Malých Karpát	
Biokoridor regionálneho významu	Vedúci okolím Trnavy	
	Trnávka	
	Gidra	

	Parná	
	Blava	
	Dudváh	
	Krupianský potok	
	Derňa	
	Podmalokarpatský	
	Ronava	

Ochrana biologickej diverzity

V rámci plnenia úloh vyplývajúcich z Dohovoru o biologickej diverzite (CBD) a zo Stratégie EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2020 bol expert ŠOP SR nominovaný do koordinačného výboru CBD pre Globálnu stratégiu pre ochranu rastlín a zúčastnil sa jej 6. stretnutia, ako aj konferencie Globálne partnerstvo pre ochranu rastlín 2018 (Kapské Mesto). Zabezpečená bola účasť na európskom stretnutí expertov pre prípravu zasadnutia poradného orgánu CBD pre vedecké, odborné a technologické záležitosti SBSTTA a následného jeho 22. zasadnutia (Montreal). Bola zabezpečená tiež aktívna účasť na samotnom 14. zasadnutí konferencie zmluvných strán (COP14) CBD, 9. stretnutia zmluvných strán Kartagenského protokolu a 3. stretnutia zmluvných strán Nagojského protokolu v Egypte. Behom samotných zasadnutí sa schválilo 38 rozhodnutí, medzi ktorými nechýbali rozhodnutia ku revidovaniu biodiverzitných cieľov z Aichi, proces prípravy globálneho biodiverzitného rámca po roku 2020 (Post - 2020), ako aj Global Biodiversity Outlook. V rámci COP14 bola prezentovaná ekologická konektivita v Karpatoch a strednej Európe. Boli pripravené a realizované 2 zasadnutia Pracovnej skupiny pre biodiverzitu v roku 2018. Spracované boli podklady pre MŽP SR pre vyhodnotenie plnenia úloh Akčného plánu pre implementáciu opatrení vyplývajúcich z Aktualizovanej národnej stratégie ochrany biodiverzity do roku 2020, ako aj podklady a návrh pre 6. národnú správu o implementácii CBD. Spracované boli podklady pre scenáre vývoja v životnom prostredí za oblasť biodiverzity do roku 2030 s výhľadom do roku 2050 - aj s využitím výstupov COP14 CBD. Prebiehala spolupráca na rôznych dokumentoch, stratégiách a podkladoch týkajúcich sa mainstreamingu biodiverzity do iných oblastí ŽP, ako aj iných sektorov (napr. zmeny klímy, boja proti suchu, ochrane pred povodňami, rozvojovej pomoci, poľnohospodárstva, lesníctva, rybárstva, turizmu, ochrany zdravia a ďalších). Rovnako už začala príprava podkladov pre globálny strategický rámec pre ochranu biodiverzity po roku 2020 (Post 2020), ako aj príprava novej Spoločnej poľnohospodárskej politiky po roku 2020. Prebiehali tiež práce na nových aktivitách týkajúcich sa najmä ochrany včiel a opeľovačov, keďže ide o pomerne novú, ale zato veľmi dôležitú agendu ochrany prírody, biodiverzity a krajiny. Všetky doterajšie výstupy, ako aj ďalšie podklady už budú súčasťou novej stratégie a akčného plánu pre ochranu biodiverzity na Slovensku po roku 2020.

Chránené stromy

Na Slovensku sa ochrane starých stromov začala venovať veľká pozornosť najmä v druhej polovici 20. storočia, kedy bolo zaevidovaných najviac významných stromov. V októbri 1955 bol Slovenskou národnou radou prijatý zákon č.1/1955 o štátnej ochrane prírody, podľa ktorého mohli byť významné stromy a ich skupiny vyhlásené za chránené prírodné výtvory alebo chránené prírodné pamiatky. O štyridsať rokov neskôr, 1. januára 1995, nadobudol

účinnosť zákon Národnej rady Slovenskej republiky č.287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny. Podľa § 34 tohto zákona mohli byť kultúrne, vedecky, ekologicky, krajinotvorne alebo esteticky mimoriadne významné stromy alebo ich skupiny vrátane stromoradií vyhlásené za chránené stromy. Rovnakú stratégiu ochrany významných stromov prijal aj nový zákon o ochrane prírody a krajiny - **zákon č. 543/2002 Z. z.** - s účinnosťou od 1. 1. 2003.

Katalóg chránených stromov bol vytvorený v roku 2002. Je aktuálnym výstupom databázy štátneho zoznamu chránených stromov a bol určený nielen pre laickú, ale aj odbornú verejnosť. Podľa doterajších skúseností výstupy z neho sú pre svoj obsah využívané nielen orgánmi štátnej správy ochrany prírody, regionálnymi útvarmi odbornej organizácie ochrany prírody, ale aj vedeckými inštitúciami, študentmi škôl rôznych stupňov, mimovládnyimi organizáciami alebo inými záujmovými skupinami a subjektmi.

V riešenom zemí boli identifikované chránené stromy: **Trenčianske ginká** - ginko dvojlaločné (*Ginkgo biloba* L.). Dôvod ochrany: Vedecko-výskumný, náučný a kultúrny význam. Exotická a vývojovo stará ihličina-najväčšia v okrese Trenčín. Rok vyhlásenia: 1990, ochranné pásmo 2.stupeň ochrany.

Územná ochrana

Národná sústava chránených území

Do riešeného prostredia zasahuje jedno veľkoplošné chránené územie: Chránená krajinná oblasť Biele Karpaty. Z maloplošných chránených území boli v riešenom území identifikované nasledovné územia: Prírodná pamiatka (PP) Opatovská jaskyňa, Prírodná rezervácia (PR) Trubárka, Prírodná rezervácia (PR) Zamarovské jamy, Prírodná rezervácia (PR) Bindárka, Prírodná rezervácia (PR) Ostrý vrch, Prírodná pamiatka (PP) Súčanka, Prírodná rezervácia (PR) Prepadlisko.

Európska sústava chránených území

Chránené vtáčie územia (CHVÚ/SKCHVU) boli vyhlásené za chránené na základe kritérií stanovených v smernici Rady č. 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúcich vtákov (smernica o vtákoch). Národný zoznam CHVÚ schválila vláda SR uznesením č. 636/2003 dňa 9. júla 2003. V roku 2004 sa začal proces tvorby vyhlášok a programov starostlivosti pre jednotlivé CHVÚ. Uznesením vlády SR č. 345/2010 z 25. 5. 2010 bol Národný zoznam doplnený a zmenený. Do zoznamu bolo doplnených 5 nových území (Čergov, Chočské vrchy, Levočské vrchy, Slovenský raj a Špačinsko-nižnianske polia) a celkový počet je 41 CHVÚ.

Do riešeného územia nezasahuje žiadne chránené vtáčie územie.

Územia európskeho významu (ÚEV/SKUEV) predstavujú lokality navrhnuté za chránené územia na základe kritérií stanovených v smernici Rady č. 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch). Národný zoznam týchto území schválila vláda SR uznesením č. 239/2004 dňa 17. marca 2004 a bol vydaný výnosom MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004 a zaslaný na schválenie Európskej komisii (EK). Vláda Slovenskej republiky dňa 25. 10. 2017 schválila druhú aktualizáciu národného zoznamu území

európskeho významu, čím si Slovensko splnilo povinnosť vyplývajúcu z členstva v EÚ. Ku 473 chráneným lokalitám s výskytom cenných biotopov a druhov európskeho významu, ktoré boli predložené Európskej komisii v roku 2004 a 2011, pribudne nových 169 lokalít s výmerou 31 656 ha. Celková výmera sa tak zvýši z 11,9 % rozlohy Slovenskej republiky na 12,6 %.

Do riešeného územia zasahujú dve územia európskeho významu: SKUEV0397 Váh pri Zamarovciach, SKUEV0575 Prepadlisko.

Územný systém ekologickej stability

V riešenom území boli identifikované prvky ÚSES na základe dokumentácie ÚPN VÚC Trenčianskeho kraja (AŽ projekt Bratislava, 11/2018), Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Trenčín (SAŽP Banská Bystrica, 2013) a Územný plán mesta Trenčín v znení zmien a doplnkov č. 1 - 3 (AUREX Bratislava, 10/2018).

V riešenom území boli identifikované nasledovné prvky ÚSES:

RBC Krasín (30)

RBC Zamarovské jamy - Nemšová (32)

RBC Trubárka(33)

RBC Považský Inovec (40), Svinnica (41)

NRBk rieka Váh RBk Chocholnica RBk Drietomica

RBk terestrický prepája RBC (32) a RBC (33)

RBk Súčanka RBk Teplička - návrh

NRBk terestrický prepája RBC (40), (41) a NRBC Žihľavník - Baske Lokálne biocentrum

LBC 1 - Šerený vrch: Komplex zachovalých, hodnotných lesných porastov Bielych Karpát

LBC 2 - Nová hora: Mozaika kosených sadov, lúk, lúčnych úhorov, medzí, remízok a plošných porastov drevín, vytvárajúca habitat pre značný počet druhov živočíchov. Lokalita vysoko hodnotená z hľadiska výskytu stavovcov.

LBC 3 - Stará hora - Rúbanisko: Pomerne rozsiahly komplex lesných porastov, mokradí na nive malého vodného toku, sadov a lúk.

LBC 4 - Vinohrady: Plošne najrozsiahlejšia mozaika kosených sadov, lúk, lúčnych úhorov, medzí, remízok a plošných porastov drevín, vytvárajúca habitat pre značný počet druhov živočíchov. Lokalita vysoko hodnotená z hľadiska vegetácie, významná pre viaceré skupiny živočíchov.

LBC 5 - Gardianka: Lesný komplex mimo súvislých lesných porastov, významný najmä z hľadiska výskytu stavovcov.

LBC 6 - Skalka: Zachovalé lesné porasty na vápencoch, porasty sú ochranného charakteru. Patria sem aj skalné porasty na Skalke s výskytom viacerých vzácnejších druhov.

LBC 7 - Zamarovské jamy: Prírodná rezervácia, hodnotné rastlinné a živočíšne cenózy, viazané na vodné ekosystémy a litorálne pásma.

LBC 8 - Trenčiansky luh: Mäkký lužný les, litorálna vegetácia na spevnených nánosoch rieky Váh, poskytujúce životné prostredie najmä vodnému vtáctvu. Významná arachnologická lokalita.

LBC 9 - Biskupická síhoť: Trávobylinná vegetácia na chudobných stanovištiach štrkovitých nánosov Váhu, významné pre niektoré skupiny bezstavovcov. LBC 10 - Horná síhoť: Trávobylinné porasty nivy Váhu, rozptýlené porasty drevín a štrkoviská v iníciaľných štádiách zarastania.

LBC 11 - Halalovka: Lesný porast, izolovaný od súvislých lesov, s dobrým zložením drevinného porastu a relatívne vysokým zastúpením jarabiny brekyňovej. Na opačnej strane cesty nadväzujú na lesný porast mokradné spoločenstvá v bočnom údolí a terénnej zníženine - porasty vysokých ostríc, vrby popolavej a lužných drevín.

LBC 12 - Brezina: Plošne dosť rozsiahle staršie lesné porasty s prevažne prirodzeným zložením, súčasťou lokality sú aj trávobylinné spoločenstvá s výskytom ohrozených druhov rastlín.

LBC 13 - Kočina hora: Zachovalé lesné porasty Strážovských vrchov, lúčne spoločenstvá s výskytom veternice lesnej (*Anemone sylvestris*), mokradné spoločenstvá slatinných jelšín na nive Kubrického potoka i vlhkých nivných bylinných spoločenstiev v údolí prítoku Kubrického potoka.

LBC 14 - Pod Košňovcom: Sústava medzí na svahoch, kosených sadov i opustených a zarastajúcich lúčnych porastoch, lokalita druhovo bohatá, habitat značného počtu živočíchov.

LBC 15 - Radochová: Komplex hodnotných lesných porastov, dobre zachovalých.

LBC 16 - Pod hôrkou: Dubový lesný porast s výskytom vstavača bledého (*Orchis pallens*) a na lesný porast nadväzujúce druhovo bohaté úhory lúčnych porastov s výskytom vzácných a ohrozených druhov rastlín.

LBC 17 - Baranová: Ochranné lesy na strmých, na juh orientovaných svahoch, drieňové dúbavy a drieňové bučiny. Hodnotné, dobre zachované jelšové lužné lesy na nive Opatovského potoka.

Navrhované biocentrum lokálneho významu

LBC-N 1 - Gardianka: Časť, označená ako navrhované lokálne biocentrum, tvorí s vyčleneným lokálnym biocentrom jeden komplex. Kvalita lesných porastov je však menej kvalitná a sú potrebné určité zásahy na zlepšenie stavu týchto porastov.

LBC-N 2 - Urbárska síhoť: Opatreniami v rámci navrhovaných vegetačných úprav, renaturácie vodného toku a rekultivácie mestskej skládky odpadov vytvoriť územie, ktoré sa postup nebude vyvíjať smerom k ekologicky hodnotným ekosystémom.

LBC-N 3 - Nozdrkovské štrkovisko: Štrkovisko bližšie k obci Nozdrkovce má vlastnosti, umožňujúce ho klasifikovať do tejto kategórie už dnes. Navrhujeme riešiť územie tak, aby aj po prípadnom obnovení ťažby štrku zostali hodnoty lokality zachované a ukončenie ťažby aj následné úpravy územia vykonať tak, aby boli prínosom pre územie - vhodné konečné úpravy vodných plôch, výsadba drevinnej vegetácie, ďalšia starostlivosť o územie.

LBC-N 4 - Dolné lúky: Na sútoku Soblahovského a Lavičkového potoka vysadiť plošný porast krovín a nízkorastúcich stromov.

Biokoridor lokálneho významu

Biokoridory lokálneho významu sú viazané prevažne na nivy vodných tokov a ekotóny na okrajoch lesných porastov.

- LBK 1 - Bukovinský potok nad diaľnicou
- LBK 2 - Orechovský potok
- LBK 3 - Bukovinský potok s prítokom pod diaľnicou
- LBK 4 - Lavičkový potok
- LBK 5 - Soblahovský potok
- LBK 6 - Hukov potok
- LBK 7 - Brezina - lúky pod Košňovcom
- LBK 8 - Kubrický potok
- LBK 9 - prítok Kubrického potoka
- LBK 10 - Opatovský potok

Medzi lokálne biokoridory je možné zaradiť aj nasledovné biokoridory:

- Bradlo: biokoridor, viazaný na výrazný geomorfologický a geologický fenomén bradlového pásma, v tomto pásme je i odlišné využitie územia s väčším počtom ekotónov.
- Kostolná - Vinohrady - Hrabovka: biokoridor, viazaný podobne ako predošlý na formačné rozhrania, v území sú súčasťou aj mozaikové plochy Vinohradov, Starej a Novej hory.
- Opatová - Kubrická dolina - Soblahov: biokoridor, viazaný na dlhé formačné rozhrania typu les - bezlesie, vedúci údolím Váhu.

Navrhovaný biokoridor lokálneho významu

- LBK-N 1 - Nad diaľnicou,
- LBK-N 2 - Zlatovský potok,
- LBK-N 3 - Brezina - Halalovka.

Genofondovo významné lokality flóry a fauny

Genofondovo významné plochy a plochy so zachovalými prirodzenými alebo prírode blízkymi fytoocenózami a zoocenózami sú také biologicko-ekologicky významné segmenty krajiny, ktoré majú, okrem iných funkcií, význam hlavne pre zabezpečenie druhovej a krajinnokoekologickej diverzity, zamedzenie vodnej a veternej erózie, udržanie kvality vody, reguláciu odtokových pomerov, vytvorenie refúgií pre mnohé rastliny a živočíchy a vytváranie pufrovacích zón pre zriedkavé ekosystémy. Ich súčasťou sú teda vzácne prirodzené a prírode blízke biotopy z hľadiska ochrany genofondu ako aj územia, ktoré plnia vyrovnávaciu funkciu (tlmia negatívne dôsledky ľudskej činnosti), ochranu vybraných zložiek krajiny a ochranu krajinného systému proti negatívnym degradačným a destabilizačným procesom.

V nasledovnom texte uvádzame zoznam genofondovo významných lokalít územia, ktoré boli vymedzené v rámci dokumentácií MÚSES (Územný plán mesta Trenčín AUREX Bratislava, 10/2018).

GL 1 - Mestský vrch - Drieňová. Komplex lesných porastov bradlového pásma, lúk, lúčnych úhorov a medzí

- GL 2 - Pramenisko. Pramenisko, nachádzajúce sa v okrajovej časti komplexu lúk*
- GL 3 - Brehový porast Bukovinského potoka a lužný lesík. Prirodzený úsek vodného toku so širokým brehovým porastom*
- GL 4 - Úhor v Zlatovskej doline. Rozsiahly úhor po trvalých trávnych porastoch v štádiu zarastania krovinami*
- GL 5 - Nová hora. Rozsiahly komplex kosených i zarastajúcich sadov, medzí a plošných porastov drevín*
- GL 6 - Niva vodného toku v oblasti Rúbane. Dobre vyvinutý lužný porast na nive malého vodného toku*
- GL 7 - Stará hora. Komplex zarastajúcich sadov s lúčnymi úhormi.*
- GL 8 - Vinohrady. Mimoriadne rozsiahly komplex zatrávnených, kosených sadov, medzí, lúčnych porastov xerothermného charakteru, plošných porastov krovin a lesíkov.*
- GL 9 - Gardianka. Lesný komplex mimo súvislých lesných porastov, bučiny a dubové bučiny*
- GL 10 - Orechovský potok. Časť Orechovského potoka, nachádzajúca sa v lesných komplexoch*
- GL 11 - Skalka - Kláštorisko. Komplex lesných porastov, väčšinou zaradených do kategórie ochranných lesov.*
- GL 12 - Park v Záblatí.*
- GL 13 - Park v Zlatovciach. Parku v Zlatovciach dominuje skupinka mohutných platanov západných*
- GL 14 - Váh. Najvýznamnejší prírodný ekosystém v území, jeho prírodná dominanta. Významný biotop pre živočíšstvo, migračná trasa vtáctva a dôležitý biokoridor pre šírenie nových druhov zo severných oblastí na juh a naopak.*
- GL 15 - Zamarovské jamy. Prírodná rezervácia, vyhlásená na ochranu vodných, litorálnych a lužných spoločenstiev nivy Váhu a na ne viazaných zoocenóz.*
- GL 16 - Trenčiansky luh. Územie v medzihrádzovom priestore Váhu, vyskytujú sa tu fázy zarastania vodných stanovíšť od iniciálnych štádií až po lužný les.*
- GL 17 - Biskupická sihoť. Štrkové nánosy, redšie porastené suchomilnou a teplomilnou vegetáciou. Lokalita, významná z hľadiska bezstavovcov.*
- GL 18 - Hrádza Biskupického kanála. Pravidelne kosená hrádza kanála. Výskyt rastlinných spoločenstiev lúčneho charakteru.*
- GL 19 - Soblahovský potok. Zachovalý úsek vodného toku s prirodzeným korytom, dobre vyvinutými brehovými porastmi s prirodzenou štruktúrou.*
- GL 20 - Štrkovisko pri Nozdrkovciach. Štrkovisko s výskytom ohrozených druhov rastlín.*
- GL 21 - Mokrad' pri Halalovke. Mokradňý porast v údolí a pozdĺž cesty za sídliskom Juh.*
- GL 22 - Les Halalovka. Izolovaný, pomerne veľký lesný porast pri sídlisku Juh.*
- GL 23 - Lúka pod Brezinou. Nevyužívaný lúčny porast, druhovo bohatý s prirodzeným druhovým zložením.*
- GL 24 - Medza pod Brezinou. Medza a na ňu nadväzujúci úhor bývalého lúčneho porastu.*
- GL 25 - Tehelňa pri sídlisku Juh. Bývalá tehelňa, v súčasnosti je zachované len torzo sprášovej steny a jej najbližšie okolie. Lokalita ohrozená výstavbou.*
- GL 26 - Medza na okraji Vašíčkových sadov. Medza s trávobylinnými porastmi.*

GL 27 - Brezina. Rozsiahle plochy mestského lesoparku, tvorené staršími porastmi, zaradenými medzi účelové lesy.

GL 28 - Hradný vrch. Lokalita, známa ako stanovište vzácnej vegetácie už z minulého storočia.

GL 29 - Skaly nad sídliskom Pod sokolice. Vegetácia, typická pre skaly a sutiny na vápencovom podloží.

GL 30 - Lúčny úhor nad cintorínom. Lúčny úhor s prirodzeným druhovým zložením.

GL 31 - Jelšina pri Kubrickej kyselke. Mokradná lokalita na pomerne širokej nive Kubrického potoka.

GL 32 - Niva potoka pri miestnej časti Kubrá. Vlhkomilné, druhovo bohaté fytoocenózy vlhkých lúk.

GL 33 - Medza nad zarastajúcim pasienkom v Kubranskej doline. Široká, druhovo mimoriadne bohatá medza.

GL 34 - Medze na okraji lesa a zarastajúce lúčne úhory. Lokalita je mimoriadne druhovo bohatá, zahŕňa sústavu medzí a opustené, nevyužívané trvalé trávne porasty.

GL 35 - Medza. Mimoriadne druhovo bohatá medza s nezvyklo vysokým počtom krov.

GL 36 - Lesík a zarastajúce svahy pri časti mesta Kubrica. Riedke lesné spoločenstvá a lúčky na skalnatom stanovišti, výrazne teplomilné zloženie bylinného poschodia.

GL 37 - Mokrad' pri Kubrici. Plošná mokrad' na nive vodného toku Kubrica.

GL 38 - Kubrická dolina - Trubárka. Záver Kubrickej doliny so zachovalými lesnými ekosystémami.

GL 39 - Lúčny úhor. Druhovo bohatý lúčny porast s prirodzeným druhovým zložením.

GL 40 - Medze, lúky a ich úhory pod Košňovcom. Svah so sústavou medzí, lúky a lúčne úhory, maloplošné sady.

GL 41 - Medza na svahu terasy. Široká medza na terase Váhu, značnú časť zaberá trávobylinný lúčny úhor.

GL 42 - Pod Hôrkou. Rozsiahly úhor po trvalých trávnych porastoch, na časti lokality sa nachádza ovocný sad a lesný porast.

GL 43 - Horné Žilačky - chaty. Svahová mokrad' medzi chatami.

GL 44 - Opatovská dolina - Baranová. Dobre vyvinuté lesné porasty na nive Opatovského potoka. Územia chránené podľa medzinárodných dohovorov.

V rámci medzinárodných dohovorov platí na území Slovenska niekoľko dôležitých zmlúv a dohovorov, ktoré majú za cieľ výraznejšie zachovanie svetového dedičstva na Zemi. Podľa nich sú vyčlenené chránené územia a lokality, ktoré nie sú kategóriou chráneného územia podľa zákona č. 543/2002 Z. z, ale tvoria významnú základňu pre rozvoj vedy a prezentácie ochrany prírody v zahraničí. Tieto územia môžu súčasne patriť aj do národnej sústavy chránených území, alebo do navrhovanej európskej súvislej sústavy chránených území Natura 2000.

Slovenská republika je od 1.1.1993 riadnou zmluvnou stranou Ramsarskej konvencie (ako súčasť ČSFR od 2.6.1990). Slovensko sa pristúpením k tejto konvencii zaviazalo zachovávať a chrániť mokrade, ako regulátory vodných režimov a biotopy podporujúce charakteristickú flóru a faunu. Mokradami sú v zmysle konvencie (čl.1.ods.1) definované ako "územia s

močiarimi, slatinami a vodami prirodzenými alebo umelými, trvalými alebo dočasnými, stojatými aj tečúcimi“.

V riešenom území sa nenachádzajú žiadne mokrade medzinárodného ani národného významu. Identifikované boli mokrade lokálneho a regionálneho významu v zmysle dokumentácie Mokrade SR (Slobodník, Kadlečík, 2000).

Lokálne významné mokrade

K mokradiam lokálneho významu zaraďujeme menšie lokality ovplyvňujúce najbližšie okolie, so sústredeným výskytom bežných druhov rastlín a živočíchov viazaných na mokrade. Patria k nim aj mokrade s miestnym hydrologickým významom a lokality významné svojou ekostabilizačnou funkciou, napríklad ako liahniská obojživelníkov, lokality významné produkciou rýb a podobne.

- Pekelná dolina, JV od obce Soblahov (k.ú. Soblahov),
- Enkláva Trenč. Teplá (k.ú. Trenčianska Teplá),
- Trenčiansky luh (k.ú. Trenčín),
- Trenčianske smetisko (k.ú. Trenčín),
- Depo Trenč. Teplá (k.ú. Trenčianska Teplá),
- Kačák (k.ú. Zamarovce),
- Fuchsove jamy (k.ú. Zamarovce).

Regionálne významné mokrade

Do kategórie mokradí regionálneho významu patria lokality rôznej veľkosti s výraznejším hydrologickým, biologickým a ekologickým ovplyvňovaním okolia (minimálne niekoľkých obcí). Zaraďujeme k nim aj lokality výskytu významných chránených a ohrozených druhov fauny a flóry. Regionálne významné sú aj chránené územia, územia netypické alebo naopak charakteristické pre daný región (okres, kraj, geomorfologický celok). Patria k nim aj významné stanovišťa, a miesta rozmnožovania fauny mokradí.

- Bindárka, dolina JZ od obce Soblahov (k.ú. Soblahov),
- Prepadlisko (Kostolná-Záriečie),
- Zamarovské jamy (k.ú. Zamarovce),
- Trenčianske kaskády (Kostolná-Záriečie).

Pravdepodobný vývoj, ak by sa Program nerealizoval

Navrhovanými opatreniami dôjde v závislosti od lokalít k zlepšeniu aj k zhoršeniu situácie aj napriek tomu, že budú prijaté maximálne opatrenia na ochranu bioty a biodiverzity. Negatívne dopady možno očakávať pri výstavbe a rekonštrukcii ciest a inej infraštruktúry. Celkovo je veľmi ťažké odhadnúť vplyv na biotu v okolí významnejších komunikácií vo výhľadových obdobiach pri nulovom variante. Realizáciou Stratégie na jednej strane dôjde k významnému odľahčeniu dopravných intenzít v zastavaných územiách, ale bude to kompenzované na komunikáciách, ktoré túto záťaž preberú. A to isté platí aj o vplyvoch na okolitú biotu. Pokiaľ sa nebude Stratégia realizovať nedôjde k takej miere ozelenenia mesta a

okolitých sídiel a hlavne nedôjde k takým podmienkam pre oživenie biodiverzity v rámci zastavaných území.

3.2.3 Trenčiansky kraj a NATURA 2000

Európska sústava chránených území

V trenčianskom samosprávnom kraji ju tvoria dva typy území:

- chránené vtáčie územia (CHVÚ),
- územia európskeho významu (ÚEV).

Chránené vtáčie územia (CHVÚ/SKCHVU) boli vyhlásené za chránené na základe kritérií stanovených v smernici Rady č. 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúcich vtákov (smernica o vtákoch). Národný zoznam CHVÚ schválila vláda SR uznesením č. 636/2003 dňa 9. júla 2003. V roku 2004 sa začal proces tvorby vyhlášok a programov starostlivosti pre jednotlivé CHVÚ. Uznesením vlády SR č. 345/2010 z 25. 5. 2010 bol Národný zoznam doplnený a zmenený. Do zoznamu bolo doplnených 5 nových území (Čergov, Chočské vrchy, Levočské vrchy, Slovenský raj a Špačinsko-nižnianske polia) a celkový počet je 41 CHVÚ.

Do riešeného územia nezasahuje žiadne chránené vtáčie územie.

Územia európskeho významu (ÚEV/SKUEV) predstavujú lokality navrhnuté za chránené územia na základe kritérií stanovených v smernici Rady č. 92/43/EHS o ochrane prirodzených biotopov, voľne žijúcich živočíchov a rastlín (smernica o biotopoch). Národný zoznam týchto území schválila vláda SR uznesením č. 239/2004 dňa 17. marca 2004 a bol vydaný výnosom MŽP SR č. 3/2004-5.1 zo 14. júla 2004 a zaslaný na schválenie Európskej komisii (EK). Vláda Slovenskej republiky dňa 25. 10. 2017 schválila druhú aktualizáciu národného zoznamu území európskeho významu, čím si Slovensko splnilo povinnosť vyplývajúcu z členstva v EÚ. Ku 473 chráneným lokalitám s výskytom cenných biotopov a druhov európskeho významu, ktoré boli predložené Európskej komisii v roku 2004 a 2011, pribudne nových 169 lokalít s výmerou 31 656 ha. Celková výmera sa tak zvýši z 11,9 % rozlohy Slovenskej republiky na 12,6 %.

Do riešeného územia zasahujú dve územia európskeho významu: SKUEV0397 Váh pri Zamarovciach, SKUEV0575 Prepadlisko.

Územný systém ekologickej stability

Návrh kostry územného systému ekologickej stability vytvára v krajinom priestore ekologickú sieť, ktorá:

- zabezpečuje územnú ochranu všetkým ekologicky hodnotným segmentom v území,
- vymedzuje priestory umožňujúce trvalú existenciu, rozmnožovanie, úkryt a výživu rastlinným a živočíšnym spoločenstvám typickým pre daný región - biocentrá (majú charakter jadrových území s prioritným ekostabilizačným účinkom v krajine),
- umožňuje migráciu a výmenu genetických informácií živých organizmov - biokoridory a jadrové územia,

- zlepšuje pôdochranné, klimatické a ekostabilizačné podmienky,
- zabezpečuje optimálny rozvoj prírodných, civilizačných a kultúrnych hodnôt v území.
- riešenom území boli identifikované prvky ÚSES na základe dokumentácie ÚPN VÚC Trenčianskeho kraja (AŽ projekt Bratislava, 11/2018), Regionálny územný systém ekologickej stability okresu Trenčín (SAŽP Banská Bystrica, 2013) a Územný plán mesta Trenčín v znení zmien a doplnkov č. 1 - 3 (AUREX Bratislava, 10/2018).

V riešenom území boli identifikované nasledovné prvky ÚSES:

RBc Krasín (30)

RBc Zamarovské jamy - Nemšová (32)

RBc Trubárka(33)

RBc Považský Inovec (40), Svinnica (41)

NRBk rieka Váh RBk Chocholnica RBk Drietomica

RBk terestrický prepája RBc (32) a RBc (33)

RBk Súčanka RBk Teplička - návrh

*NRBk terestrický prepája RBc (40), (41) a NRbC Žihľavník - Baske **Lokálne biocentrum***

LBC 1 - Šerený vrch: Komplex zachovalých, hodnotných lesných porastov Bielych Karpát

LBC 2 - Nová hora: Mozaika kosených sadov, lúk, lúčnych úhorov, medzí, remízok a plošných porastov drevín, vytvárajúca habitat pre značný počet druhov živočíchov. Lokalita vysoko hodnotená z hľadiska výskytu stavovcov.

LBC 3 - Stará hora - Rúbanisko: Pomerne rozsiahly komplex lesných porastov, mokradí na nive malého vodného toku, sadov a lúk.

LBC 4 - Vinohrady: Plošne najrozsiahlšia mozaika kosených sadov, lúk, lúčnych úhorov, medzí, remízok a plošných porastov drevín, vytvárajúca habitat pre značný počet druhov živočíchov. Lokalita vysoko hodnotená z hľadiska vegetácie, významná pre viaceré skupiny živočíchov.

LBC 5 - Gardianka: Lesný komplex mimo súvislých lesných porastov, významný najmä z hľadiska výskytu stavovcov.

LBC 6 - Skalka: Zachovalé lesné porasty na vápencoch, porasty sú ochranného charakteru. Patria sem aj skalné porasty na Skalke s výskytom viacerých vzácnejších druhov.

LBC 7 - Zamarovské jamy: Prírodná rezervácia, hodnotné rastlinné a živočíšne cenózy, viazané na vodné ekosystémy a litorálne pásmo.

LBC 8 - Trenčiansky luh: Mäkký lužný les, litorálna vegetácia na spevnených nánosoch rieky Váh, poskytujúce životné prostredie najmä vodnému vtáctvu. Významná arachnologická lokalita.

LBC 9 - Biskupická sihoť: Trávobylinná vegetácia na chudobných stanovištiach štrkovitých nánosov Váhu, významné pre niektoré skupiny bezstavovcov.

LBC 10 - Horná sihoť: Trávobylinné porasty nivy Váhu, rozptýlené porasty drevín a štrkoviská v iníciaľných štádiách zarastania.

LBC 11 - Halalovka: Lesný porast, izolovaný od súvislých lesov, s dobrým zložením drevinného porastu a relatívne vysokým zastúpením jarabiny brekyňovej. Na opačnej strane cesty

nadväzujú na lesný porast mokradňé spoločenstvá v bočnom údolí a terénnej zníženine - porasty vysokých ostríc, vrby popolavej a lužných drevín.

LBC 12 - Brezina: Plošne dosť rozsiahle staršie lesné porasty s prevažne prirodzeným zložením, súčasťou lokality sú aj trávobylinné spoločenstvá s výskytom ohrozených druhov rastlín.

LBC 13 - Kočina hora: Zachovalé lesné porasty Strážovských vrchov, lúčne spoločenstvá s výskytom veternice lesnej (*Anemone sylvestris*), mokradňé spoločenstvá slatinných jelšín na nive Kubrického potoka i vlhkých nivných bylinných spoločenstiev v údolí prítoku Kubrického potoka.

LBC 14 - Pod Košňovcom: Sústava medzí na svahoch, kosených sadov i opustených a zarastajúcich lúčnych porastoch, lokalita druhovo bohatá, habitat značného počtu živočíchov.

LBC 15 - Radochová: Komplex hodnotných lesných porastov, dobre zachovalých.

LBC 16 - Pod hôrkou: Dubový lesný porast s výskytom vstavača bledého (*Orchis pallens*) a na lesný porast nadväzujúce druhovo bohaté úhory lúčnych porastov s výskytom vzácných a ohrozených druhov rastlín.

LBC 17 - Baranová: Ochranné lesy na strmých, na juh orientovaných svahoch, drieňové dúbravy a drieňové bučiny. Hodnotné, dobre zachované jelšové lužné lesy na nive Opatovského potoka.

Navrhované biocentrum lokálneho významu

LBC-N 1 - Gardianka: Časť, označená ako navrhované lokálne biocentrum, tvorí s vyčleneným lokálnym biocentrom jeden komplex. Kvalita lesných porastov je však menej kvalitná a sú potrebné určité zásahy na zlepšenie stavu týchto porastov.

LBC-N 2 - Urbárska sihoť: Opatreniami v rámci navrhovaných vegetačných úprav, renaturácie vodného toku a rekultivácie mestskej skládky odpadov vytvoriť územie, ktoré sa postup nebude vyvíjať smerom k ekologicky hodnotným ekosystémom.

LBC-N 3 - Nozdrkovské štrkovisko: Štrkovisko bližšie k obci Nozdrkovce má vlastnosti, umožňujúce ho klasifikovať do tejto kategórie už dnes. Navrhujeme riešiť územie tak, aby aj po prípadnom obnovení ťažby štrku zostali hodnoty lokality zachované a ukončenie ťažby aj následné úpravy územia vykonať tak, aby boli prínosom pre územie - vhodné konečné úpravy vodných plôch, výsadba drevinnej vegetácie, ďalšia starostlivosť o územie.

LBC-N 4 - Dolné lúky: Na sútoku Soblahovského a Lavičkového potoka vysadiť plošný porast krovín a nízkorastúcich stromov.

Biokoridor lokálneho významu

Biokoridory lokálneho významu sú viazané prevažne na nivy vodných tokov a ekotóny na okrajoch lesných porastov.

LBK 1 - Bukovinský potok nad diaľnicou LBK 2 - Orechovský potok

LBK 3 - Bukovinský potok s prítokom pod diaľnicou LBK 4 - Lavičkový potok

LBK 5 - Soblahovský potok

LBK 6 - Hukov potok

LBK 7 - Brezina - lúky pod Košňovcom

LBK 8 - Kubrický potok

LBK 9 - prítok Kubrického potoka

LBK 10 - Opatovský potok

Medzi lokálne biokoridory je možné zaradiť aj nasledovné biokoridory:

- *Bradlo*: biokoridor, viazaný na výrazný geomorfologický a geologický fenomén bradlového pásma, v tomto pásme je i odlišné využitie územia s väčším počtom ekotónov.
- *Kostolná - Vinohrady - Hrabovka*: biokoridor, viazaný podobne ako predošlý na formačné rozhrania, v území sú súčasťou aj mozaikové plochy Vinohradov, Starej a Novej hory.
- *Opatová - Kubrická dolina - Soblahov*: biokoridor, viazaný na dlhé formačné rozhrania typu les - bezlesie, vedúci údolím Váhu.

Navrhovaný biokoridor lokálneho významu

LBK-N 1 - Nad diaľnicou LBK-N 2 - Zlatovský potok LBK-N 3 - Brezina - Halalovka.

Genofondovo významné lokality flóry a fauny

Genofondovo významné plochy a plochy so zachovalými prirodzenými alebo prírode blízkymi fytocenózami a zoocenózami sú také biologicko-ekologicky významné segmenty krajiny, ktoré majú, okrem iných funkcií, význam hlavne pre zabezpečenie druhovej a krajinnokoekologickej diverzity, zamedzenie vodnej a veternej erózie, udržanie kvality vody, reguláciu odtokových pomerov, vytvorenie refúgií pre mnohé rastliny a živočíchy a vytváranie pufrovacích zón pre zriedkavé ekosystémy. Ich súčasťou sú teda vzácne prirodzené a prírode blízke biotopy z hľadiska ochrany genofondu ako aj územia, ktoré plnia vyrovnávaciu funkciu (tlmia negatívne dôsledky ľudskej činnosti), ochranu vybraných zložiek krajiny a ochranu krajinného systému proti negatívnym degradačným a destabilizačným procesom.

V nasledovnom texte uvádzame zoznam genofondovo významných lokalít územia, ktoré boli vymedzené v rámci dokumentácií MÚSES (Územný plán mesta Trenčín AUREX Bratislava, 10/2018).

GL 1 - Mestský vrch - Drieňová. Komplex lesných porastov bradlového pásma, lúk, lúčnych úhorov a medzí.

GL 2 - Pramenisko. Pramenisko, nachádzajúce sa v okrajovej časti komplexu lúk.

GL 3 - Brehový porast Bukovinského potoka a lužný lesík. Prirodzený úsek vodného toku so širokým brehovým porastom.

GL 4 - Úhor v Zlatovskej doline. Rozsiahly úhor po trvalých trávnych porastoch v štádiu zarastania krovinami.

GL 5 - Nová hora. Rozsiahly komplex kosených i zarastajúcich sadov, medzí a plošných porastov drevín.

GL 6 - Niva vodného toku v oblasti Rúbane. Dobre vyvinutý lužný porast na nive malého vodného toku.

- GL 7 - Stará hora. Komplex zarastajúcich sadov s lúčnymi úhormi.
- GL 8 - Vinohrady. Mimoriadne rozsiahly komplex zatrávnených, kosených sadov, medzí, lúčnych porastov xerothermného charakteru, plošných porastov krovín a lesíkov.
- GL 9 - Gardianka. Lesný komplex mimo súvislých lesných porastov, bučiny a dubové bučiny.
- GL 10 - Orechovský potok. Časť Orechovského potoka, nachádzajúca sa v lesných komplexoch
- GL 11 - Skalka - Kláštorisko. Komplex lesných porastov, väčšinou zaradených do kategórie ochranných lesov.
- GL 12 - Park v Záblatí.
- GL 13 - Park v Zlatovciach. Parku v Zlatovciach dominuje skupinka mohutných platanov západných.
- GL 14 - Váh. Najvýznamnejší prírodný ekosystém v území, jeho prírodná dominanta. Významný biotop pre živočíšstvo, migračná trasa vtáctva a dôležitý biokoridor pre šírenie nových druhov zo severných oblastí na juh a naopak.
- GL 15 - Zamarovské jamy. Prírodná rezervácia, vyhlásená na ochranu vodných, litorálnych a lužných spoločenstiev nivy Váhu a na ne viazaných zoocenóz.
- GL 16 - Trenčiansky luh. Územie v medzihrádzovom priestore Váhu, vyskytujú sa tu fázy zarastania vodných stanovišť od iníciaľných štádií až po lužný les.
- GL 17 - Biskupická sihoť. Štrkové nánosy, redšie porastené suchomilnou a teplomilnou vegetáciou. Lokalita, významná z hľadiska bezstavovcov.
- GL 18 - Hrádza Biskupického kanála. Pravidelne kosená hrádza kanála. Výskyt rastlinných spoločenstiev lúčneho charakteru.
- GL 19 - Soblahovský potok. Zachovalý úsek vodného toku s prirodzeným korytom, dobre vyvinutými brehovými porastmi s prirodzenou štruktúrou.
- GL 20 - Štrkovisko pri Nozdrkovciach. Štrkovisko s výskytom ohrozených druhov rastlín.
- GL 21 - Mokrad' pri Halalovke. Mokradňný porast v údolí a pozdĺž cesty za sídliskom Juh.
- GL 22 - Les Halalovka. Izolovaný, pomerne veľký lesný porast pri sídlisku Juh.
- GL 23 - Lúka pod Brezinou. Nevyužívaný lúčny porast, druhovo bohatý s prirodzeným druhovým zložením.
- GL 24 - Medza pod Brezinou. Medza a na ňu nadväzujúci úhor bývalého lúčneho porastu.
- GL 25 - Tehelňa pri sídlisku Juh. Bývalá tehelňa, v súčasnosti je zachované len torzo sprášovej steny a jej najbližšie okolie. Lokalita ohrozená výstavbou.
- GL 26 - Medza na okraji Vašíčkových sadov. Medza s trávobylinnými porastmi.
- GL 27 - Brezina. Rozsiahle plochy mestského lesoparku, tvorené staršími porastmi, zaradenými medzi účelové lesy.
- GL 28 - Hradný vrch. Lokalita, známa ako stanovište vzácnej vegetácie už z minulého storočia.
- GL 29 - Skaly nad sídliskom Pod sokolice. Vegetácia, typická pre skaly a sutiny na vápencovom podloží.
- GL 30 - Lúčny úhor nad cintorínom. Lúčny úhor s prirodzeným druhovým zložením.
- GL 31 - Jelšina pri Kubrickej kyselke. Mokradňná lokalita na pomerne širokej nive Kubrického potoka.
- GL 32 - Niva potoka pri miestnej časti Kubrá. Vlhkomilné, druhovo bohaté fytocenózy vlhkých lúk.

GL 33 - Medza nad zarastajúcim pasienkom v Kubranskej doline. Široká, druhovo mimoriadne bohatá medza.

GL 34 - Medze na okraji lesa a zarastajúce lúčne úhory. Lokalita je mimoriadne druhovo bohatá, zahŕňa sústavu medzí a opustené, nevyužívané trvalé trávne porasty.

GL 35 - Medza. Mimoriadne druhovo bohatá medza s nezvyklo vysokým počtom krov.

GL 36 - Lesík a zarastajúce svahy pri časti mesta Kubrica. Riedke lesné spoločenstvá a lúčky na skalnatom stanovišti, výrazne teplomilné zloženie bylinného poschodia.

GL 37 - Mokrad' pri Kubrici. Plošná mokrad' na nive vodného toku Kubrica.

GL 38 - Kubrická dolina - Trubárka. Záver Kubrickej doliny so zachovalými lesnými ekosystémami.

GL 39 - Lúčny úhor. Druhovo bohatý lúčny porast s prirodzeným druhovým zložením.

GL 40 - Medze, lúky a ich úhory pod Košňovcom. Svah so sústavou medzí, lúky a lúčne úhory, maloplošné sady.

GL 41 - Medza na svahu terasy. Široká medza na terase Váhu, značnú časť zaberá trávobylinný lúčny úhor.

GL 42 - Pod Hôrkou. Rozsiahly úhor po trvalých trávnych porastoch, na časti lokality sa nachádza ovocný sad a lesný porast.

GL 43 - Horné Žilačky - chaty. Svahová mokrad' medzi chatami.

GL 44 - Opatovská dolina - Baranová. Dobre vyvinuté lesné porasty na nive Opatovského potoka.

Územia chránené podľa medzinárodných dohovorov

V rámci medzinárodných dohovorov platí na území Slovenska niekoľko dôležitých zmlúv a dohovorov, ktoré majú za cieľ výraznejšie zachovanie svetového dedičstva na Zemi. Podľa nich sú vyčlenené chránené územia a lokality, ktoré nie sú kategóriou chráneného územia podľa zákona č. 543/2002 Z. z, ale tvoria významnú základňu pre rozvoj vedy a prezentácie ochrany prírody v zahraničí. Tieto územia môžu súčasne patriť aj do národnej sústavy chránených území, alebo do navrhovanej európskej súvislej sústavy chránených území Natura 2000.

Slovenská republika je od 1.1.1993 riadnou zmluvnou stranou Ramsarskej konvencie (ako súčasť ČSFR od 2.6.1990). Slovensko sa prístupím k tejto konvencii zaviazalo zachovávať a chrániť mokrade, ako regulátory vodných režimov a biotopy podporujúce charakteristickú flóru a faunu. Mokradami sú v zmysle konvencie (čl.1.ods.1) definované ako "územia s močiarimi, slatinami a vodami prirodzenými alebo umelými, trvalými alebo dočasnými, stojatými aj tečúcimi".

V riešenom území sa nenachádzajú žiadne mokrade medzinárodného ani národného významu. Identifikované boli mokrade lokálneho a regionálneho významu v zmysle dokumentácie Mokrade SR (Slobodník, Kadlečík, 2000).

Lokálne významné mokrade

K mokradiam lokálneho významu zaraďujeme menšie lokality ovplyvňujúce najbližšie okolie, so sústredeným výskytom bežných druhov rastlín a živočíchov viazaných na mokrade. Patria k

nim aj mokrade s miestnym hydrologickým významom a lokality významné svojou ekostabilizačnou funkciou, napríklad ako liahniská obojživelníkov, lokality významné produkciou rýb a podobne.

- Pekelná dolina, JV od obce Soblahov (k.ú. Soblahov),
- Enkláva Trenč. Teplá (k.ú. Trenčianska Teplá),
- Trenčiansky luh (k.ú. Trenčín),
- Trenčianske smetisko (k.ú. Trenčín),
- Depo Trenč. Teplá (k.ú. Trenčianska Teplá),
- Kačák (k.ú. Zamarovce),
- Fuchsove jamy (k.ú. Zamarovce).

Regionálne významné mokrade

Do kategórie mokradí regionálneho významu patria lokality rôznej veľkosti s výraznejším hydrologickým, biologickým a ekologickým ovplyvňovaním okolia (minimálne niekoľkých obcí). Zaraďujeme k nim aj lokality výskytu významných chránených a ohrozených druhov fauny a flóry. Regionálne významné sú aj chránené územia, územia netypické alebo naopak charakteristické pre daný región (okres, kraj, geomorfologický celok). Patria k nim aj významné stanovišťa, a miesta rozmnožovania fauny mokradí.

- Bindárka, dolina JZ od obce Soblahov (k.ú. Soblahov),
- Prepadlisko (Kostolná-Záriečie),
- Zamarovské jamy (k.ú. Zamarovce),
- Trenčianske kaskády (Kostolná-Záriečie).

Pravdepodobný vývoj, ak by sa PUM TN nerealizoval

Navrhovanými opatreniami dôjde v závislosti od lokalít k zlepšeniu aj k zhoršeniu situácie aj napriek tomu, že budú prijaté maximálne opatrenia na ochranu bioty a biodiverzity. Negatívne dopady možno očakávať pri výstavbe a rekonštrukcii ciest a inej infraštruktúry. Celkovo je veľmi ťažké odhadnúť vplyv na biotu v okolí významnejších komunikácií vo výhľadových obdobiach pri nulovom variante. Realizáciou Stratégie na jednej strane dôjde k významnému odľahčeniu dopravných intenzít v zastavaných územiach, ale bude to kompenzované na komunikáciách, ktoré túto záťaž preberú. A to isté platí aj o vplyvoch na okolitú biotu. Pokiaľ sa nebude Stratégia realizovať nedôjde k takej miere ozelenenia mesta a okolitých sídiel a hlavne nedôjde k takým podmienkam pre oživenie biodiverzity v rámci zastavaných území.

Zložky ŽP (vzduch, voda, pôda, fauna a flóra)

V kapitole sú uvedené základné informácie o stave predovšetkým tých zložiek a faktorov životného prostredia, ktorých stav by mohol byť najviac ovplyvnený realizáciou stratégie obsiahnutej v strategickom dokumente. Vybrané časti kapitoly o súčasnom stave životného prostredia sú prevzaté najmä zo Správy o stave životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2016 (SAŽP, 2017) a z Environmentálnej regionalizácie SR (MŽP, 2016). Stav životného prostredia Slovenskej republiky je v týchto dvoch dokumentoch podrobne popísaný a

pravidelne aktualizovaný. Správy o stave životného prostredia MŽP SR každoročne zverejňuje na základe zákona č. 205/2004 Z. z. o zhromažďovaní, odovzdávaní a šírení informácií o životnom prostredí a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V dvojročných až štvorročných intervaloch je verejnosti sprístupňovaná aj Environmentálna regionalizácia SR (www.enviroportal.sk), ktorú spracováva SAŽP z podkladov odborných organizácií rezortu životného prostredia a ďalších rezortov, a to Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra, Slovenského hydrometeorologického ústavu, Výskumného ústavu vodného hospodárstva, Štátnej ochrany prírody SR, Národného lesníckeho centra, Pamiatkového úradu SR, Ministerstva životného prostredia SR - Odboru odpadového hospodárstva, Štatistického úradu SR a Výskumného ústavu pôdohospodárstva a ochrany pôdy. V mapových výstupoch sú prehľadne spracované informácie o kvalite jednotlivých zložkách a o faktoroch životného prostredia SR.

Pri charakteristike súčasného stavu životného prostredia sme využili aj materiály vypracované Inštitútom environmentálnej politiky MŽP SR a ďalšími organizáciami v rezorte MŽP SR (najmä SAŽP, SIŽP, SHMÚ, VÚVH, ŠGÚDŠ) a tiež niektoré informácie zo súvisiacich strategických dokumentov, plánov a programov (napr. z pripravovanej stratégie Zelenšie Slovensko - Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (MŽP, 2017)). Okrem toho sme vychádzali z materiálov Európskej komisie a Európskej environmentálnej agentúry, ktoré sa týkajú Slovenskej republiky.

Demografické údaje + údaje o zdraví

Základným ukazovateľom úrovne životných podmienok obyvateľova úmrtnostných pomerov je stredná dĺžka života (priemerný počet rokov, ktorý pravdepodobne prežije osoba za predpokladu, že sa úmrtnostné pomery v území nezmenia). stredná dĺžka života slovenských mužov a žien stúpa, ale nedosahuje priemer obyvateľov Európskej únie. Do 28 dní od narodenia zomrelo 165 detí, čo predstavuje novorodeneckú úmrtnosť 2,9 detí na 1 000 živonarodených a do 1 roka zomrelo 311 detí (5,4 zomretých na 1 000 živonarodených). Najvyššia miera novorodeneckej aj dojčenskej úmrtnosti bola v Košickom (5,3 a 10,2 na 1 000 živonarodených) a Prešovskom kraji (4,9 a 9,6 na 1 000 živonarodených). Najčastejšou príčinou úmrtí detí do 1 roka boli niektoré choroby vznikajúce v perinatálnej perióde s úmrtnosťou 2,15 %, predovšetkým išlo o poruchy súvisiace s dĺžkou ťarchavosti a s vývinom plodu a tiež vrodené chyby, deformácie a chromozómové anomálie (úmrtnosť 1,45 %) s dominantnou diagnózou vrodené chyby obehovej sústavy.

3.2.4 Zlínsky kraj a NATURA 2000

Lokality národného seznamu soustavy Natura 2000

Zlínský kraj svým územím náleží ke Karpatům. To ho předurčuje k tomu, že se zde nachází velké druhové bohatství rostlin i živočichů. Unikátní flórou proslula zejména biosférická rezervace UNESCO v Bílých Karpatech, kde lze najít na 700 rostlinných druhů, mezi nimiž vévodí vzácné orchideje – vstavače.

Velkou plochu kraje (30 %) zaujímají chráněná krajinná území (CHKO), konkrétně jde o CHKO Beskydy a CHKO Bílé Karpaty.

V kraji se nachází 44 přírodních rezervací, z toho 6 přírodních parků.

Přírodní parky ve Zlínském kraji:

- Vizovické vrchy,
- Záhlinické rybníky,
- Želechovické paseky,
- Hostýnské vrchy,
- Chřiby,
- Prakšická vrchovina.

Ochrana krajiny a území

Rozloha všech zvláště chráněných území Zlínského kraje (bez překryvů) v roce 2018 činila celkem 120,8 tis. ha, tj. 30,8 % území kraje.

Na území Zlínského kraje se v roce 2018 nacházela či do něj zasahovala 2 velkoplošná zvláště chráněná území s celkovou rozlohou 119,4 tis. ha. Jednalo se o chráněné krajinné oblasti Beskydy a Bílé Karpaty.

Kromě toho se na území Zlínského kraje v roce 2018 nacházelo 215 maloplošných zvláště chráněných území o celkové rozloze 2,6 tis. ha. Mezi ně patřilo 6 národních přírodních rezervací, 2 národní přírodní památky, 43 přírodních rezervací a 164 přírodních památek.

Na území Zlínského kraje bylo do roku 2018 vyhlášeno celkem 6 přírodních parků o celkové rozloze 62,3 tis. ha.

Zvláště chráněná území

Dle § 14 odst. 2 písm. a) až f) zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, jsou kategorie zvláště chráněných území následující: národní parky (NP), chráněné krajinné oblasti (CHKO), národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP).

V roce 2018 se na území Zlínského kraje nacházelo či do něj zasahovalo 69 lokalit soustavy Natura 2000. Jednalo se o 3 ptačí oblasti (Hostýnské vrchy, Horní Vsacko, Beskydy) s celkovou rozlohou 34,7 tis. ha a 66 evropsky významných lokalit (EVL) s celkovou rozlohou 113,7 tis. ha.

Celková rozloha soustavy Natura 2000 ve Zlínském kraji činila v roce 2018 (bez překryvů) 117,7 tis. ha (29,7 % území kraje). Zároveň se 85,5 tis. ha (72,6 %) z celkové rozlohy lokalit Natura 2000 nacházelo ve zvláště chráněných územích.

Ve Zlínském kraji se nacházela druhá největší evropsky významná lokalita Beskydy s celkovou rozlohou 120,4 tis. ha, z toho na území kraje se nacházelo 51,9 % její rozlohy.

Přírodní památky:

- Chropýňský rybník,
- Křeby.

3.2.5 Moravskoslezský kraj a NATURA 2000

Celkem je na území Moravskoslezského kraje vyhlášena ochrana 30 evropsky významných druhů na 46 lokalitách. V Moravskoslezském kraji patří do působnosti krajského úřadu výkon státní správy na územích, která nejsou překryta územím Chráněné krajinné oblasti Beskydy, Jeseníky a Poodří. Jedná se o 40 evropsky významných lokalit, kde je chráněno celkem 19 evropsky významných druhů. Mezi nejčastěji se vyskytující druhy patří páchník hnědý, čolek velký, kuňka ohnivá, kuňka žlutobřichá, netopýr černý a vranka obecná. Evropsky významné lokality, které na území chráněných krajinných oblastí zasahují jen částečně, spadají do působnosti krajského úřadu pouze v těch částech, které se nachází mimo tato velkoplošná chráněná území.

Ptačí oblasti

Beskydy

Tato ptačí oblast se nachází v severovýchodní části České republiky, na severní Moravě při státní hranici se Slovenskem a rozkládá se mezi obcemi Rožnov pod Radhoštěm, Dolní Bečva, Hostašovice, Morávka, Komorní Lhotka a Dolní Lomná.

Heřmanský stav - Odra Poolší

Lokalita se nachází v severovýchodní části Moravskoslezského kraje u hranic s Polskem. Páteř oblasti tvoří řeky Odra (v délce cca 10 km) a Olše (v délce cca 16 km) včetně přiléhajících říčních niv. Z východu je připojena soustava Karvinských rybníků a hraniční úsek toku Petrůvka, od jihu soustavy rybníků v Rychvaldě, Bohumíně – Záblatí a Heřmanicích.

Jeseníky

Území se nachází v hraniční oblasti Moravskoslezského a Olomouckého kraje mezi obcemi Heřmanovice, Vrbno pod Pradědem, Karlova Studánka, Rýmařov, Sobotín, Jeseník a Písečná. Ptačí oblast se rozkládá v Hrubém Jeseníku a zaujímá přes 70 % území CHKO Jeseníky. Na délku měří 42 km a v nejširším místě 23 km.

Libavá

Území ptačí oblasti je totožné s územím Vojenského újezdu Libavá. Na území Moravskoslezského kraje přesahuje pouze její část, o rozloze menší než 1 % z celkové rozlohy.

Poodří

Území se nachází mezi městskou částí Ostrava-jih a obcí Jeseník nad Odrou. Hranice ptačí oblasti jsou totožné s hranicemi CHKO Poodří a území tvoří úzký pruh podél řeky Odry, který je 32 km dlouhý a 4 km široký.

Ochrana přírody a krajiny, ekologická stabilita a zemědělství – hlavní identifikované dopady a rizika

Pro oblast **ochrany přírody** je výraznějším rizikem změna distribuce srážek v kombinaci s růstem teplot a zejména s dalšími jevy nesouvisějícími přímo se změnou klimatu – dlouhodobá intenzifikace zemědělství (hospodaření na polích, ale i loukách a rybnících) dále negativně působí na oslabené populace mnoha druhů organismů, jejichž stavy v posledních letech vykazují sestupný trend. Dopady změny klimatu ovlivňují také šíření a konkurenceschopnost invazních organismů, které mohou dlouhodobě a v kombinaci s dalšími vlivy oslabovat populace původních druhů.

Dopad posunu vegetačních stupňů ovlivňuje nejen lesní porosty, ale volně žijící organismy, jejich společenstva (biotopy) a také kulturní plodiny. Chráněné druhy v ZCHÚ s výskytem na hranici svých areálů mohou mít problém se v daném ZCHÚ udržet. Krajinotvorné projekty a snahy zlepšit ekologickou stabilitu ve volné krajině budou řešit menší ujímavost nových výsadeb a vyšší riziko vysychání porostů.

Pro sektor **zemědělství** představuje největší riziko kombinace častějších a intenzivnějších období zemědělského sucha, nárůstu teplot, poklesu srážek v jarním a letním období, menší množství vody ze sněhové pokrývky a zvýšený výskyt extrémních meteorologických situací. Zvyšuje se rychlost mineralizace organické složky a obecně degradace půd, riziko vodní a větrné eroze i riziko výskytu škůdců a chorob. Na stav polních kultur, ale i zásob vody v zemědělské krajině budou působit epizody přehřívání zemědělské půdy zejména po sklizni, pokud pole zůstanou v letních měsících bez porostu.

Zemědělství bude vystaveno posunu výrobních oblastí o jeden až dva stupně (př. z řepařské výrobní oblasti se postupně stane kukuřičná a postupem času nová, mimořádně teplá a suchá oblast). I nadále budou zvyšovat výkyvy v produkci polních plodin, ovoce, zeleniny i dostupnosti krmiv pro zvířata.

Dopady na ekonomiku podniků a jejich životaschopnost mohou být menší, až značné, v závislosti na řadě dalších faktorů jakými je adaptační kapacita, finanční stabilita, vývoj trhu a ochota reagovat na změny.

3.2.6 Juhomoravský kraj a NATURA 2000

V Juhomoravském kraji lze říci, že soustava ptačích území je hotova. Jejich vyhlášení umožnila dlouho očekávaná novela zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (v podobě zákona č. 218/2004 Sb. - účinnost od dubna roku 2004). Zákon vytvořil ptačí oblast jako novou kategorii chráněného území a stanovil, že ptačí oblasti budou zřizovány nařízením vlády.

Pokud jde o území vyhlášená podle biotopové směrnice, je proces složitější, Česká vláda zaslala do Bruselu tzv. národní seznam (vyšel ve sbírce zákonů). Po projednání na biogeografickém semináři bude výsledný, upravený návrh zaslán zpět České vládě, která pak zajistí těmto územím ochranu. Evropská komise kývla na to že pro ochranu Evropsky významných lokalit použije Česká republika jedno ze stávajících kategorií tj. rezervace a památky podle zákona č. 114/92 Sb.. K seminářům a diskusím o NATUŘE 2000 jsou zváni

i zástupci občanských sdružení a nezávislých expertů. Zcela zásadní je takzvaný biogeografický seminář, který se pro Panonskou biogeografickou oblast konal 26. a 27. září 2005 v Maďarsku. Na základě jeho výsledků byl národní seznam upraven a po té předán jednotlivým vládám, tedy i České k neprodlenému vyhlášení.

Při budování soustavy NATURA 2000 by měly být mj. zohledněny aspekty uchování a zlepšení biologické různorodosti v trvale obhospodařovaných systémech všech typů. Tento cíl je realizovatelný v konkrétních lokalitách pouze za přispění všech zainteresovaných, včetně vlastníků a aktivní práci s veřejností při objasňování nutných omezení, která by měla být doprovázena příslušnými kompenzacemi. Připravovaná soustava přitom může přinášet jednu z dodatečných příležitostí pro aktivity lidí při využití krajiny (turistika, rybářství, myslivost) a ochrana přírodního prostředí je považována za potenciální klíčovou oblast pro zaměstnanost v agrárním sektoru.

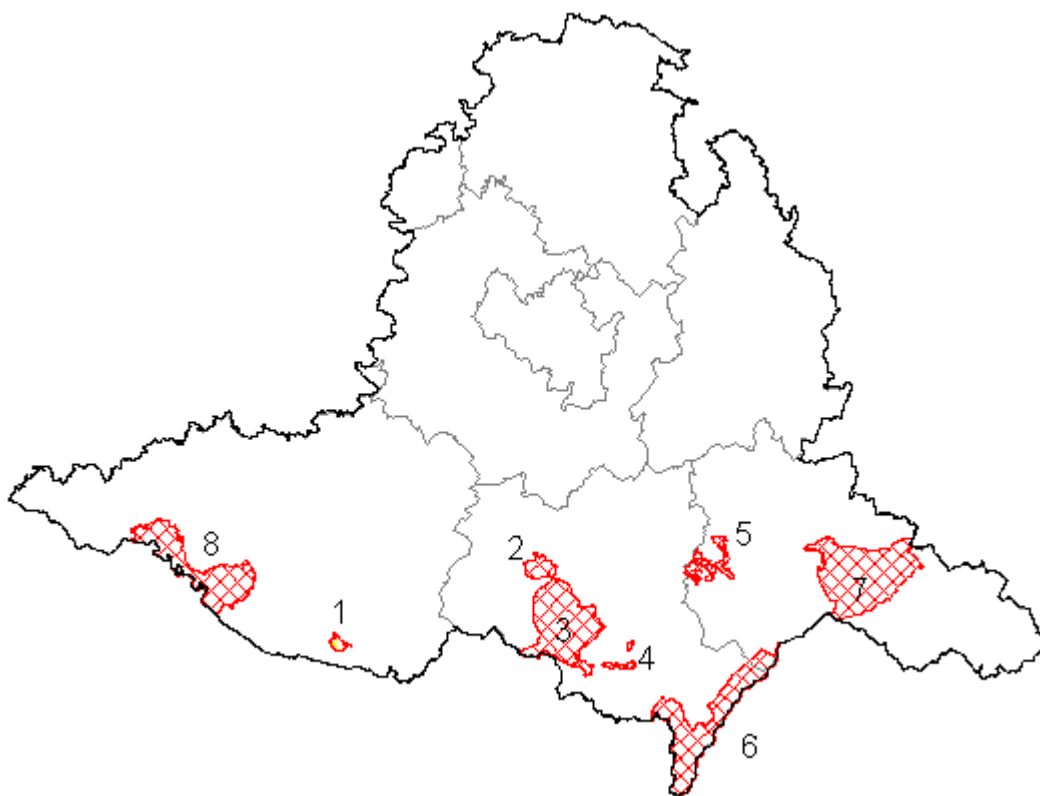
Ptačí oblasti Návrh ptačích oblastí v České republice

V roce 2000 zahájila Agentura ochrany přírody a krajiny ČR spolupráci s Českou společností ornitologickou na přípravě návrhu ptačích oblastí pro Českou republiku. Během tří let byly shromážděny aktuální údaje o početnosti a rozšíření druhů přílohy I směrnice o ochraně volně žijících ptáků a stěhovavých druhů. Do práce se zapojily vedle desítek členů ČSO i další nevládní organizace, pracovníci správ národních parků, správ chráněných krajinných parků, okresních úřadů, muzeí apod. Postupně bylo prověřeno několik desítek navržených lokalit, většina z nich však nespĺňovala stanovená odborná kritéria. Výsledkem je návrh ptačích oblastí obsahující 41 území, který byl v říjnu 2002 předán Ministerstvu životního prostředí.

Návrh ptačích oblastí v Jihomoravském kraji

Jihomoravském kraji se nachází osm lokalit ptačích oblastí (Obr. 9), vyhlášených v souvislosti se soustavou chráněných území Evropské unie Natura 2000. Konkrétně se jedná o tyto lokality (pořadí v seznamu odpovídá číslům v obrázku):

1. Jaroslavické rybníky (rozloha: 357,6 ha).
2. Střední nádrž Vodního díla Nové Mlýny (rozloha: 1050 ha).
3. Pálava (rozloha: 8535,7 ha).
4. Lednické rybníky (rozloha: 705,9 ha).
5. Hovoransko - Čejkovicko (rozloha: 1338,8 ha).
6. Soutok - Tvrdonicko (rozloha: 9660,5 ha).
7. Bzenecká Doubrava- Strážnické Pomoraví (rozloha : 11 910 ha).
8. Podyjí (rozloha: 7 564 ha).

Obr. 9 Návrh ptačích oblastí v Jihomoravském kraji

Biotopové oblasti NATURY 2000

Na území Jihomoravského kraje se nacházejí dvě Biogeografické oblasti, především je to oblasti Panonská a pak oblast Kontinentální. V návrhu který se nazývá Národní seznam je pro území kraje navrženo celkem 179 území (některá ale přesahují hranice kraje). V celé ČR a tedy i v Jm kraji byla navržena území evropského významu (evropsky významné lokality), které až do definitivního vyhlášení požívají předběžnou ochranu. Tato území můžete hledat jednak podle názvu území nebo podle katastrálního území. Pokud jde o biotopové oblasti, nevládní organizace vytvořili svoji vlastní představu o to jak by některé návrhy mohly vypadat, (některé se neshodují se státním návrhem). Konečné slovo k rozlohám a hranicím těchto území bude mít evropská komise. Před tím ovšem proběhne ještě celá řada jednání. Je ale velmi pravděpodobné, že naprostá většina území bude vyhlášena v dnes navržených hranicích.

Vyhlášená chráněná území v kraji

Česká republika má dobře rozvinutý systém chráněných území (přesněji zvláště chráněných území): jde o národní parky, chráněné krajinné oblasti, (národní) přírodní rezervace, a (národní)přírodní památky. Maloplošná zvláště chráněná území (národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památky a přírodní památky) pokrývají celkem 824 km², tedy asi 1 % rozlohy státu.

Velkoplošná zvláště chráněná území. V České republice jsou 4 národní parky. Z toho jeden leží na území Jihomoravského kraje (NP Podyjí) Chráněné krajinné oblasti (CHKO) představují důležitý prvek v systému chráněných oblastí, a zaujímají více než 10 000 km², tedy zhruba 13 % rozlohy České republiky. Jejich celkový počet je 25 a jsou ve všech částech země.

Využívání půdy v těchto oblastech je regulováno, a poskytuje se zde ochrana před určitými ekonomickými aktivitami (např. před těžbou), a dále zde existují restriktce pro určité postupy v rámci lesního hospodářství a zemědělství.

Na vyhlášená zvláště chráněná území, tak jak jsou v evidenci ústředního seznamu státní ochrany přírody, se můžete podívat zde.

O biocentrech a biokoridorech (neboli o územních systémech ekologické stability)

V souladu se zákonem o ochraně přírody a krajiny jsou jako důležité definovány významné krajinné prvky. Ze zákona to jsou lesy, rašeliniště, řeky a vodní toky, rybníky, jezera a nivy (záplavové nížiny), další území mohou být registrována. Právní existence významných krajinných prvků a jejich poměrně jednoduchá registrace vytvářejí významný nástroj sloužící k zachování krajiny v České republice.

V rámci zachování přírody v České republice byl zaveden princip územního systému ekologické stability. Představuje aktivní a dynamický přístup, kde ústředními myšlenkami je vytvoření vzájemně propojené sítě ekosystémů (biocenter), které udržují přirozenou rovnováhu na místní, regionální a nadregionální úrovni.

3.3 Charakteristika životného prostredia vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú významne ovplyvnené

Životné prostredie sa podieľa na celkovom zdravotnom stave ľudskej populácie minimálne 25 %. Vystavenie ľudí chemickým, fyzikálnym, biologickým i mikrobiologickým škodlivinám v životnom prostredí v kombinácii s ďalšími nepriaznivými podmienkami života je príčinou 86 % predčasných úmrtí, vysokej miery chorobnosti a straty rokov prežitých v zdraví. Príčina mnohých tzv. civilizačných chorôb pochádza z interakcií medzi ľudským organizmom a kvalitou životného prostredia. Aj keď existujú údaje, ktoré to potvrdzujú, zostáva ešte stále mnoho bielych miest, ktoré je potrebné vyplniť novými údajmi a dôkazmi aj pre nasledujúce hodnotenie.

Podľa štúdie Inštitútu environmentálnej politiky MŽP SR pre Slovensko boli identifikované tri prioritné oblasti, ktorým je v životnom prostredí potrebné venovať osobitnú pozornosť. Sú to: nakladanie s odpadom, kvalita ovzdušia a sektor lesov. Tieto výzvy sú definované na základe empirického porovnania s inými krajinami a sú nezávislé na medzinárodných záväzkoch a cieľoch Slovenska. **Podrobná charakteristika ŽP vrátane zdravia v oblastiach, ktoré budú výrazne ovplyvnené je podrobne opísaná v prechádzajúcej kapitole 3.1.**

Pribúdanie extrémnych prejavov počasia za posledných niekoľko dekád a poznatky o procesoch, ktoré k tejto situácii viedli, sú príčinou rastúceho záujmu vedcov v zdravotníctve určiť mechanizmy, ktorými zmena klímy ovplyvňuje zdravie obyvateľstva. V najbližších desaťročiach bude ľudské zdravie vystavené významným prejavom zmeny klímy, pravdepodobne najmä v podobe zvýšeného počtu tropických dní a častejšiemu výskytu vln horúčav, víchríc, búrok, extrémnych úhrnov zrážok, povodní alebo sucha. Okrem priameho ohrozenia životov a zdravia počas týchto udalostí hrozí obyvateľom nebezpečenstvo aj v

dôsledku zhoršenia kvality vodných zdrojov, epidemiologického rizika z kontaminácie potravín, výskytu nových vektorov prenosu infekčných ochorení alebo predĺženia peľovej sezóny.

Na základe medzinárodne porovnateľných ukazovateľov Slovensko za vyspelými krajinami najviac zaostáva v spracovaní odpadu a kvalite ovzdušia. Miera spracovania odpadu je na Slovensku jedna z najnižších v EÚ. Pri ovzduší je na Slovensku veľmi závažný problém s nadmernou prašnosťou, prízemným ozónom a vysokými koncentraciami oxidu dusičitého. Tretia priorita týkajúca sa lesov bola definovaná čiastočne indikatívne a je podopretá o zhromaždené objektívne údaje. Bola zaradená medzi prioritné oblasti kvôli vyššej intenzite výrubu, prekračovaniu miery odporúčanej ťažby a nedostatočnej komunikácii s odborníkmi (Haluš & Dráb, 2017).

Tieto skutočnosti môžu byť nosným motívom pri vypisovaní jednotlivých výziev Programu, predovšetkým v **Prioritách 1.1. Životné prostredie, 3.2. Miestne iniciatívy a pod.**

prostredníctvom nasledovných prioritných krokov:

- 1. Ochrana a udržateľnosť využívania prírodných zdrojov, pri zohľadnení zmeny klímy.**
- 2. Rozvoj ľudských zdrojov v súlade s európskym pilierom sociálnych práv.**
- 3. Rozvoj kultúrneho potenciálu a zhodnocovania kultúrneho kapitálu regiónov Slovenska a Čiech.**

3.4 Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu

Podkladom na spracovanie environmentálnych problémov boli pre dotknuté územia dokumenty:

- *Regionálna integrovaná stratégia Žilinského kraja (RIÚS ŽK),*
- *Regionálna integrovaná stratégia Trnavského kraja (RIÚS TA),*
- *Regionálna integrovaná stratégia Trenčianskeho kraja (RIÚS TR),*
- *Žilinský kraj v číslach (2020),*
- *Trnavský kraj v číslach (2020),*
- *Trenčiansky kraj v číslach (2020).*

Riešenie environmentálnych problémov, vrátane zdravotných problémov, zistených na medzinárodnej, národnej a lokálnej úrovni databáz, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu, sú zakomponované v Programe, ako aj to, ako sa zohľadnia počas prípravy a realizácie strategického dokumentu. Dôležité je tiež predpokladať, ako to jeho vývoj ovplyvní, ak sa strategický dokument nebude realizovať.

Program a jeho stratégia vychádza z Agendy 2030 a je nástrojom zabezpečenia udržateľného rozvoja na Západnom Slovensku a plní tiež úlohu národnej stratégie regionálneho a územného rozvoja SR v zmysle Uznesenia Vlády SR a Zákona 539/2008 Z.z. Vychádza z Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 nadväzuje tiež na spracovanie predchádzajúcich strategických dokumentov ako sú Program cezhraničnej spolupráce

Interreg Slovenská republika - Česká republika 2014 - 2020, tiež Vízia a stratégia rozvoja slovenskej spoločnosti do r. 2030, Národná stratégia regionálneho rozvoja a rad odvetvových stratégií. Pri ich formulovaní však nebolo možné anticipovať, a preto ani reflektovať požiadavky Agendy 2030 prijatej v roku 2015, ani nadväzných dokumentov OSN a EU, vrátane Novej urbárnej agendy OSN.

Evidenciu environmentálnych problémov v dotknutom území dobre charakterizuje tiež Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 s definovanými integrovanými rozvojovými programami, prioritnými krokmi, intervenciami a aktivitami majú za cieľ významným spôsobom prispieť k udržateľnému environmentálnemu, sociálnemu a hospodárskemu rozvoju Slovenska a tým aj skvalitneniu kvality života jeho obyvateľov. Ako sa uvádza v Envirostratégii Slovenska do roku 2030 Slovensko v súčasnosti čelí mnohým environmentálnym výzvam, ktoré sa odzrkadľujú v zdraví obyvateľstva. Slovensko má vážne problémy s kvalitou ovzdušia, nízkou mierou recyklácie odpadu, ale aj s ochranou ekosystémov, starostlivosťou o krajinu a nízkym environmentálnym vedomím. Len samotné znečistenie ovzdušia u nás spôsobuje viac ako 5 000 predčasných úmrtí ročne. Environmentálne problémy majú pritom stále väčší vplyv na ekonomiku, zamestnanosť ale aj komfort života obyvateľov. Okrem toho, podobne ako na celom svete, Slovensko už v súčasnosti zasahuje zmena klímy s viditeľnými dopadmi, ktoré sa v budúcnosti budú vážne prejavovať v podobe environmentálnych, ekonomických a zdravotných problémov. Podľa odhadov len v roku 2018 dosiahli na Slovensku ekonomické straty z extrémov zmeny klímy hodnotu viac ako 1,3 miliardy eur (MŽP SR, 2019).

Je preto potrebné, aby sa rešpektovala dôsledne medzinárodné záväzky, ku ktorých plneniu sa Slovenská republika zaviazala. Ide predovšetkým o strategické dokumenty EÚ, OSN a ďalších medzinárodných organizácií týkajúce sa starostlivosti o životného prostredie a tiež všetkých oblastí, v ktorých sa plánujú realizovať infraštruktúrne projekty.

Správa o Slovensku za rok 2019 hovorí, že oblasť informačných a komunikačných technológií prispieva ku tvorbe HDP podielom len okolo 4,6 %. V oblasti digitalizácie verejnej správy napriek postupnému zlepšeniu nedosahujeme úroveň priemeru EÚ. Podiel osôb, ktorí verejným orgánom predložili formuláre prostredníctvom internetu (54 %) oproti priemeru krajín EÚ (64 %) (Európska Komisia, 2019). Tento nedostatok neumožňuje v plnej miere dosiahnuť pozitívne environmentálne dopady digitalizácie verejnej správy, ako je zníženie spotreby zdrojov, redukcie nevyhnutnej mobility a nástroja pre monitorovanie a analyzovanie stavu životného prostredia v reálnom čase, pre zlepšenie prístupu k informáciám, širšieho zapojenia verejnosti a krízového manažmentu a ďalších.

Environmentálne problémy vrátane zdravotných problémov v súčasnosti výrazne ovplyvňuje pandémia COVID - 19, proporčne a striedavo dotknuté kraje na Slovensku, ale aj v Čechách s neprehliadnuteľným cezhraničným vplyvom.

3.5 Environmentálne ciele vrátane zdravotných cieľov zistených na medzinárodnej, národnej a inej úrovni, ktoré sú relevantné z hľadiska strategického dokumentu, ako aj to, ako sa zohľadnili počas prípravy strategického dokumentu

Environmentálne ciele Programu vychádzajú z relevantných vybraných národných a európskych dokumentov:

- *Strategické dokumenty Agendy 2030 v podmienkach SR,*
- *Stratégia štrukturálnych fondov EU na území SR.*

Európa 2030: Stratégia pre inteligentný, udržateľný a inkluzívny rast

Táto stratégia bola prijatá v roku 2020 s cieľom vymaniť sa z krízy a pripraviť hospodárstvo Európskej únie na nasledujúce desaťročie. Stratégia predstavila kľúčové ciele na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu, z ktorých je pre odvetvie hospodárstva a dopravy týkajúci sa predovšetkým dopadov zmeny klímy.

V prípade nenaplnenia Programu, obsiahnutom v posudzovanom strategickom dokumente by mohlo reálne dôjsť:

- *ohrozeniu plnenia až nenaplneniu cieľov Agendy 2030,*
- *nižšej efektívnosti využívania verejných zdrojov v dôsledku ich nekoordinovanosti,*
- *k spomaleniu smerovania slovenskej ekonomiky k inovačne založenej a udržateľnej obehovej ekonomike,*
- *k naplneniu negatívnych prognóz demografického vývoja v SR,*
- *ohrozeniu konkurencieschopnosti ekonomiky Slovenska, zvýšeniu jej citlivosti voči vonkajším otrasom až degresu v ich dôsledku,*
- *nižšej efektívnosti riešenia základných problémov v oblasti environmentálnej, sociálnej a ekonomickej.*

V rámci Programu boli deklarované hlavné Priority (**Životné prostredie, Vzdelávanie, Kultúra a cestovný ruch, Inštitucionálna spolupráca, Miestne iniciatívy - Fond malých projektov**), ktoré majú podporovať pokrok v každej prioritnej oblasti. Hlavnou iniciatívou je „Európa efektívne využívajúca zdroje“ 3, ktorej cieľom je vytvoriť rámec pre politiky na podporu posunu smerom k nízkouhlíkovému a zdrojovo efektívnemu hospodárstvu. Tento posun pomôže:

- *zvýšiť hospodársku výkonnosť a zároveň znížiť využívanie zdrojov,*
- *identifikovať a vytvoriť nové príležitosti pre hospodársky rast a väčšiu mieru inovácií a zvýšiť konkurencieschopnosť EÚ,*
- *zabezpečiť bezpečnosť dodávok základných zdrojov,*
- *bojovať proti zmene klímy a obmedzovať dôsledky využívania zdrojov na životné prostredie.*

V súlade s hlavnou iniciatívou „Európa efektívne využívajúca zdroje“ je zásadným cieľom európskej politiky pomôcť vytvoriť systém, ktorý podporuje európsky hospodársky pokrok,

posilňuje konkurencieschopnosť a ponúka vysoko kvalitné služby v regiónoch, pričom efektívnejšie využíva zdroje.

Pre cezhraničnú spoluprácu je potrebné, aby vzájomná doprava využívala menej energie a navyše ju získavala z ekologickejších zdrojov, aby lepšie využívala modernú infraštruktúru a znižovala svoj negatívny vplyv na životné prostredie a zásadné prírodné zdroje, akými sú voda, pôda a ekosystémy. Obmedzenie mobility pritom nie je riešením.

Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity

S rozvojom infraštruktúry bezprostredne súvisí hlavný cieľ stratégie: Zastaviť zhoršovanie stavu všetkých druhov a biotopov, na ktoré sa vzťahujú právne predpisy EÚ o prírode a dosiahnuť výrazné a merateľné zlepšenie ich stavu do roku 2020, aby v porovnaní so súčasnými posúdeniami: o 100 % viac posúdení biotopov a o 50 % viac posúdení druhov v rámci smernice o biotopoch vykazovalo zlepšený stav ochrany; a o 50 % viac posúdení druhov v rámci smernice o vtákoch vykazovalo bezpečný alebo zlepšený stav (Európska komisia, 2020):

- Partnerská dohoda o využívaní európskych štrukturálnych a investičných fondov v rokoch 2014-2020 (Vláda SR, Európska komisia, 2019).
- Vízia a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030 predstavuje strategický dokument.

Významné je rešpektovať návrhy opatrenia EK v rámci obehového hospodárstva, ktoré sú predmetom rokovaní s cieľom dosiahnuť ich kompromisné znenie a ktoré je **bude v rámci Programu akceptované**:

- spoločný cieľ EÚ do roku 2030 recyklovať 65 % komunálnych odpadov,
- spoločný cieľ EÚ do roku 2030 recyklovať 75 % odpadov z obalov,
- záväzný cieľ do roku 2030 obmedziť skládkovanie na maximálne 10 % všetkého odpadu,
- zákaz skládkovania oddelene zbieraných zložiek odpadu,
- podporu hospodárskych nástrojov na odklon od skládkovania,
- zjednodušené a lepšie vymedzenie pojmov a harmonizovanie metódy výpočtov miery recyklácie v rámci EÚ,
- konkrétne opatrenia na podporu opätovného používania a priemyselnej symbiózy, kde sa vedľajšie produkty jedného odvetvia stávajú surovinou iného,
- hospodárske stimuly pre výrobcov, aby na trh uvádzali environmentálne vhodnejšie výrobky, a aby podporovali systémy zhodnocovania a recyklácie (napr. obalov, batérií, elektroniky, vozidiel).

k čomu budú nápomocné Aktivity - programy z Priority 1.1 Životné prostredie a 3.1: Inštitucionálna spolupráca z Programu.

V prípade nenaplnenia stratégie obsiahnutej v posudzovanom strategickom dokumente by mohlo reálne dôjsť:

- ohrozeniu plnenia až nenaplneniu cieľov Agendy 2030,

- *nižšej efektívnosti využívania verejných zdrojov v dôsledku ich nekoordinovanosti,*
- *k spomaleniu smerovania slovenskej ekonomiky k inovačne založenej a udržateľnej obehovej ekonomike,*
- *k naplneniu negatívnych prognóz demografického vývoja v SR,*
- *ohrozeniu konkurencieschopnosti ekonomiky Slovenska, zvýšeniu jej citlivosti voči vonkajším otrasom až degresu v ich dôsledku,*
- *nižšej efektívnosti riešenia základných problémov v oblasti environmentálnej, sociálnej a ekonomickej.*

4 (IV.) Základné údaje o predpokladaných vplyvoch strategického dokumentu vrátane zdravia

4.1 Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie (primárne, sekundárne, kumulatívne, synergické, krátkodobé, strednodobé, dlhodobé, trvalé, dočasné, pozitívne aj negatívne).

Predpokladané významné environmentálne vplyvy boli analyzované v rámci Programu v štruktúre jednotlivých **prioritných krokov** a intervencií realizovaných prostredníctvom jednotlivých aktivít. Táto štruktúra umožňuje poskytnúť základný obraz o očakávaných vplyvoch, zodpovedajúci miere presnosti výpovedí v Programe, ako zastrešujúcej stratégie, ktorá sa následne premietne do stratégií dotknutých krajov a implementačných dokumentov, ktoré budú predmetom individuálneho environmentálneho hodnotenia. Preto kľúčové je posúdenie **kumulatívnych a synergických** vplyvov v rámci integrovaných rozvojových programov v štruktúre konkrétnych výziev Programu. Tieto samotné budujú na integrácii a efektoch spolupôsobenia celej škály aktivít naplňajúcich jednotlivé prioritné kroky, ktoré by mali byť zárukou dosiahnutia definovaných cieľov.

Ciele a priority sú odvodené od cieľov a priorít Agendy 2030 a reprezentujú ambíciu Slovenska naplniť ciele tejto Agendy s reflexiou špecifik SR. Ciele sa viažu na priority postavené na základe odborných analytických podkladov a širokého participatívneho procesu. Sú ambiciózne a ich dosiahnutie sa javí ako nevyhnutný predpoklad pre zabezpečenie udržateľnosti vo všetkých troch jej pilieroch - environmentálnom, sociálnom aj ekonomickom vo vzájomných súvislostiach. Za kľúčovo novú kvalitu Dokumentu je možno považovať jeho komplexnosť a integrovaný prístup smerujúci ku komunitnému prístupu a k riešeniu tak environmentálnych, ako aj sociálnych a ekonomických výziev a problémov. Dokument Interreg má ambíciu v tomto smere pôsobiť aj voči rezortným stratégiám.

Integrované rozvojové programy prinášajú logický systém tvorený ochranou a tvorbou zdrojov, ich udržateľným využívaním v ekonomike smerujúcej ku kvalite života občanov vo všetkých regiónoch Slovenska a Čiech, pomocou cezhraničnej spolupráce za ich aktívnej účasti na spravovaní vecí verejných a naplňaní vzájomnej **dlhodobej až trvalej** spolupráce. Jednotlivé rozvojové programy, ich prioritné kroky a aktivity je možné posúdiť nasledovne:

Pravdepodobne významné environmentálne vplyvy na životné prostredie a vplyvy na zdravie na dotknutom území pri realizácii Programu cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027 sú spracované v jeho Kap. III. v predpísanej štruktúre podľa zákona č. 24/2006 Z. z.:

- 1. Požiadavky na vstupy.**
- 2. Údaje o výstupoch.**
- 3. Údaje o priamych a nepriamych vplyvoch na životné prostredie.**
- 4. Vplyv na zdravotný stav obyvateľstva.**
- 5. Vplyvy na chránené územia.**

6. Možné riziká súvisiace s uplatňovaním strategického materiálu.

7. Vplyvy na životné prostredie presahujúce štátne hranice.

Opis jednotlivých vplyvov v posudzovanom strategickom dokumente formou aj obsahom spĺňa požiadavky Zákona a v dostatočnej miere a dáva informáciu o predpokladaných vplyvoch dokumentu na ŽP a zdravie. Podrobne je to v Správe hodnotené podľa jednotlivých Priorít Programu.

Priorita 1.1: Životné prostredie

Táto oblasť realizuje predpoklady druhého cieľa politiky EÚ a to Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmierňovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility.. Program bude podporovať dva špecifické ciele:

- Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy,
- Posilnenie ochrany a zachovanie prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach, a zníženie všetkých foriem znečistenia.

Hodnotenie vplyvov priority

Prioritný prvok reaguje na vysoko aktuálnu tematiku, ktorou je ochrana a udržateľnosť využívania prírodných zdrojov s ohľadom na možné dopady klimatickej zmeny. Kľúčovým krokom je **primárna** intervencia zameraná na zníženie zaťaženia životného prostredia znečisťujúcimi látkami.

Dopady zmeny klímy ohrozujú sídla a krajinu, dotýkajú sa ľudských, infraštruktúrnych a prírodných systémov a zároveň ovplyvňujú rozvojové neinvestičné a investičné zámery. Integrácia nadmernej urbanizácie a prejavov zmeny klímy vytvára podmienky pre bezprecedentné ohrozovanie kvality života obyvateľov ako aj ekonomický a sociálny rozvoj. Vysoká koncentrácia ľudí, infraštruktúry, priemyslu a služieb zvyšuje zraniteľnosť sídiel na zmenu klímy. Mestá sú primárne výrazne ovplyvnené fyzickogeografickými vlastnosťami krajiny (teplotné pásma, nadmorská výška, reliéf a i.), ktoré určujú ich energetickú potrebu a mieru hrozieb vyplývajúcu z možných klimatických javov. Preto je potrebné prostredníctvom stratégie a politik, a najmä plnením zadefinovaných cieľov ovplyvňovať aj **sekundárne** faktory v prospech pozitívneho regionálneho a územného rozvoja. Podľa charakteristík zložiek životného prostredia a očakávaných dopadov zmeny klímy by väčšina miest na Slovensku mala klásť dôraz na **kumulatívnu** adaptáciu súvisiacu s vlnami horúčav, záplavami, búrkami, nárastom priemerných teplôt, so suchom či adaptáciu na extrémne prejavy rôznych klimatických javov a ich rýchle zmeny v krátkom čase. Cieľom by malo byť zvýšenie odolnosti sídiel a krajiny voči uvedeným dopadom. Očakávanými benefitmi sú: zlepšenie podmienok na život v sídlach, lepšia ochrana zdravia obyvateľov sídiel, zníženie náchylnosti ekonomických

aktivít na prerušenie (napr. dôsledky extrémnych klimatických javov, havarijné situácie v dôsledku dopadov zmeny klímy a pod.), zníženie škôd na verejnom majetku a pod. Vyššia odolnosť sídiel a krajiny voči dopadom zmeny klímy sa tak stane nielen výhodou pre obyvateľov, ale zvýši sa tak aj atraktivita jednotlivých území pre investorov.

Prepojenie územného rozvoja a adaptácie na zmenu klímy na úrovni sídiel je viac dimenzionálny **synergický** proces vyžadujúci si silnú politickú podporu, sústredenú procesnú a špecializovanú expertízu, spoločné úsilie zainteresovaných subjektov, finančné zdroje a v neposlednom rade podporu verejnosti. Prioritný krok je reakciou na akútnu potrebu zlepšenia stavu adaptability sídiel a krajiny na **krátkodobé, strednodobé, dlhodobé aj trvalé** dopady klimatickej zmeny.

Navrhnuté aktivity v tomto prioritnom kroku sú cielené na: znižovanie emisií skleníkových plynov, zníženie znečistenia životného prostredia a zamedzenie degradácie strategických prírodných zdrojov a vytvorenie adekvátnych kapacít na kontrolu plnenia týchto záväzkov; zavedenie záväzných kritérií udržateľnosti pre všetky obnoviteľné zdroje energie; vyradenie uhoľných palív z energetického systému Slovenska; zahrnutie uhlíkovej intenzity životného cyklu do hodnotenia ich vplyvov na životné prostredie; nastavenie systémových opatrení pre rozšírenie využitia najlepších dostupných techník (BAT); zníženie emisií v doprave; modernizáciu lokálnych zdrojov vykurovania za nízko emisné, vytvorenie a implementácie plánu integrovaného riadenia povodí zahŕňajúceho aj výzvy v súvislosti so zmenou klímy (prevencia riešenia následkov povodní a sucha); obnovu pozdĺžnej kontinuity vodných tokov; zohľadnenie nákladov za vodohospodárske služby v cene vody vrátane nákladov na zachovanie jej dostupnosti a ochranu životného prostredia; využitie inovatívnych, prírode blízkych technológií pre efektívne zabezpečenie podstatného zvýšenia podielu odvádzaných a čistených komunálnych odpadových vôd; spracovanie a implementáciu uceleného plánu obmedzenia biocídov a používania chemikálií v súlade s európskou legislatívou; odstránenie všetkých environmentálnych záťaží s najvyššou prioritou riešenia; optimalizáciu rozdelenia kompetencií orgánov štátnej správy zodpovedných za oblasť ochrany a tvorby životného prostredia a v neposlednom rade na dosiahnutie lepšej vymožitelnosti práva v oblasti životného prostredia. Tieto aktivity možno hodnotiť vo vzťahu k ich dopadom na životné prostredie ako prospešné vzhľadom na skutočnosť, že sú priamo, či nepriamo orientované na efektívnejšie využívanie prírodných zdrojov, vrátane neobnoviteľných zdrojov, sú naviazané na inovatívne (znižujúce energetickú a zdrojovú náročnosť) výrobné a distribučné cykly v hospodárstve a podporujú zároveň inovácie v oblasti životného prostredia.

Pozitívny trend využívania obnoviteľných zdrojov energie je potrebné cieľiť racionálne a systémovo, vrátane vytvorenia dlhodobej nadväzujúcej podpory motivačných systémov, ktorá bude korelovať so záujmami znalostného environmentálneho manažmentu. Kľúčové je vytvorenie mechanizmov pre dlhodobý a systematický prístup k efektívnemu využívaniu obnoviteľných zdrojov. Podstatná by mala racionálna regulácia využívania rôznych zdrojov (bez priority krátkodobého zisku), ktorých efektívnosť bude kumulatívne vyhodnocovaná najmä z hľadiska posilnenia kvality životného prostredia, z hľadiska racionálneho využívania krajiny a aj z ekonomického aspektu. Zároveň je nutné, aby neoddeliteľnou súčasťou takýchto mechanizmov bola aj kontrola dodržiavania pravidiel a kritérií. Zásadným problémom pri

plnení aktivít sú finančné zdroje, preto na plnenie cieľov bude potrebné identifikovať možnosti získania finančných zdrojov na realizáciu systematického odstránenia všetkých environmentálnych záťaží.

Intervencia:

Zlepšenie adaptability ľudských sídiel a krajiny na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy.

Priorita 2.1: Vzdelávanie

Táto oblasť realizuje predpoklady štvrtého cieľa politiky EÚ Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca Európsky pilier sociálnych práv.

V rámci Priority 2.1 bude podporovaný špecifický cieľ Zlepšenie rovnakého prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.

Program cezhraničnej spolupráce Interreg 2021-2027 medzi Slovenskom a Českom je jedným z programov Európskej územnej spolupráce realizovaných v období 2021-2027. Hlavným cieľom Programu je čeliť najdôležitejším výzvam a prekonať slabé stránky typické pre pohraničie. Prostredníctvom realizácie spoločných cezhraničných projektov bude program implementovať politické ciele stanovené v príslušných nariadeniach EÚ týkajúcich sa Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Pracovná skupina vybrala štyri kľúčové oblasti podpory programu na roky 2021-2027.

Hodnotenie vplyvov priority

Slovenský vzdelávací systém so štandardizovanými typmi vzdelávacích systémov je jednoštruktúrový model s atypickým odlivom žiakov v priebehu celého vzdelávania na iné typy škôl. Uvedená atypickosť vzdelávacieho systému a najmä odliv niektorých žiakov do rôznych typov škôl v priebehu nižšieho sekundárneho vzdelávania prispieva k jeho celkovej segregácii (odčerpaním talentovaných žiakov resp. žiakov s lepším sociálnym zázemím) a tiež k štrukturálnemu nesúladu medzi vzdelávaním a dopytom na trhu práce (odkladaním rozhodnutia o profesionálnej orientácii žiakov a zmenšovaním vstupnej kohorty pre stredné odborné školstvo).

Dlhodobo systémovo neriešené je postavenie učiteľa ako centrálného prvku rozvoja systému výchovy a vzdelávania. Úlohou učiteľa je formovanie mladej generácie ako budúceho faktora rozvoja Slovenska. Učitelia musia žiakom a študentom vsterepať vedomosti, ale aj hodnotovú orientáciu, ako postoje, kompetencie a návyky, ktoré im umožnia prosperovať v rýchlo sa meniacich podmienkach súčasného sveta a v prostredí, ktoré vyžaduje komplexné rozhodovanie. Učiteľ by mal byť spoločnosťou cenený ako základný faktor rozvoja spoločnosti. Je nutné zlepšiť celkové podmienky výkonu učiteľského povolania, pozdvihnúť jeho prestíž a zvýšiť celospoločenský kredit učiteľov a úctu voči povolaniu učiteľa. Dosiahnutie uvedených cieľov je dlhodobý proces zahŕňajúci mnoho krokov, akými sú napríklad zvýšenie štandardov prípravy a vzdelávania budúcich pedagógov, zlepšenie systému ich celoživotného

vzdelávania, zvýšenie platového ohodnotenia učiteľov, zvýšenie autonómie učiteľov vo vzdelávacom procese, kampane na podporu zmeny zmýšľania slovenskej spoločnosti a zaužívanj praxe vzťahov medzi žiakmi, učiteľmi a rodičmi.

Žiaduce je vytvoriť podmienky pre efektívne fungujúce vysoké školstvo poskytujúce vysokoškolské vzdelávanie s kvalitou zodpovedajúcou medzinárodným štandardom, dostupné pre všetkých občanov, ktorí majú o štúdium záujem a preukážu predpoklady na jeho úspešné absolvovanie. Kvalitné vysoké školy predstavujú jadro výskumného potenciálu Slovenska v oblasti základného výskumu a v oblasti aplikovaného výskumu a vývoja, sú hybnou silou rozvoja spoločnosti a regiónov.

V rámci aktivít je potrebné preto podporiť ciele sledujúce dostatočne financovanie školstva, kvalitu a spoločenský rešpekt a odmeňovanie učiteľov, kvalitnú výchovu a vzdelávanie, kvalitu odborného vzdelávania reagujúceho na aktuálne a očakávané potreby praxe. Školstvo má byť dostupné pre všetkých, má poskytovať žiakom a študentom základ zdravého životného štýlu.

Navrhnuté aktivity v tomto prioritnom kroku sledujú nasledovné ciele: pôsobiť na zmeny systému a formy vzdelávania na školách so zameraním na rozvíjanie vedomostí žiakov, ich zručností, kritického myslenia a postojov uplatniteľných v ďalšom živote; naviazanie profilov vysokoškolských pracovísk v regiónoch na potreby trhu práce a dopyt regionálnej ekonomiky tak, aby plnili svoju úlohu pri budovaní inovatívne založených regionálnych ekonomík; rozšírenie vzdelávania v oblasti kreatívnych činností so zameraním na podnikateľské zručnosti; zosúladienie systému kvality vysokoškolského vzdelávania so štandardmi a usmerneniami na zabezpečovanie kvality v Európskom priestore vysokoškolského vzdelávania s dôrazom na kľúčové odbory pre sociálne- ekonomický rozvoj; prehĺbenie individuálneho prístupu k jednotlivcovi v zmysle inkluzívneho vzdelávania; úprava systému riadenia regionálneho školstva prostredníctvom zmien v oblasti preneseného výkonu štátnej správy v školstve a jej odbornosti; flexibilnejší prístup k duálnemu vzdelávaniu so zapojením podnikov do praktického vyučovania; reštrukturalizácia predimenzovanej siete vysokých škôl na základe kvality vzdelávania, kvality výskumu a potrieb spoločnosti; zavedenie objektívneho hodnotenia kvality vzdelávania a výskumu na VŠ vo vzťahu k medzinárodným štandardom; nové nastavenie systému riadenia vysokých škôl, modernizácie vysokoškolského sektora, posilnenia akademickej mobility študentov a zamestnancov vysokých škôl; skvalitnenie vysokoškolskej odbornej prípravy na učiteľské povolanie, posilnenia kontinuálneho profesijného rozvoja učiteľov a zvýšenia atraktivity učiteľského povolania prostredníctvom postupného priblíženia sa úrovni platov k priemeru vyspelých krajín OECD; zavedenie systému na overovanie kvalifikácií, ktorý umožní uznávanie výsledkov neformálneho a celoživotného vzdelávania; vytvorenie podmienok na zvýšenie mediálnej gramotnosti širokého spektra príjemcov informácií šírených rôznymi, najmä digitálnymi platformami prostredníctvom formálneho ako aj celoživotného vzdelávania na zamedzenie pokračujúcej infantilizácie spoločnosti.

Otázka zvýšenia kvality vzdelávania má na Slovensku naprieč všetkými stupňami vzdelávania dlhodobé rezervy. Systém vzdelávania sa dlhodobo javí ako nesystémový a nekonceptný. Sieť vysokých škôl je predimenzovaná, je potrebné vytvoriť jej novú štruktúru, pričom

rozhodovacím kritériom pri reštrukturalizácii by mala byť kvalita vzdelávania, výskumu a aj potreby spoločnosti. Žiaci a študenti nemajú po ukončení štúdia požadované vedomosti a zručnosti, nie je samozrejmosťou ich samostatná orientácia v problematike, absentuje kritické myslenia a schopnosť rozhodovať sa. Žiaduce je nové nastavenie systému riadenia vysokých škôl, modernizácia vysokoškolského sektora, posilnenie akademickej mobility študentov a zamestnancov vysokých škôl a výrazné rozšírenie vzdelávacích aktivít v oblasti kreatívnych činnosti so zameraním na podnikateľské zručnosti.

Otázka podpory aktivít v rámci kroku zvýšenia kvality vzdelávania a rozvoja ľudských a materiálnych kapacít smerujúca ku skvalitneniu vysokoškolskej odbornej prípravy na učiteľské povolanie, k posilneniu kontinuálneho profesijného rozvoja učiteľov a zvýšenia atraktivity učiteľského povolania je viac ako potrebná. Aktivity spojené s úpravou systému riadenia regionálneho školstva prostredníctvom zmien v oblasti preneseného výkonu štátnej správy v školstve sú tiež veľmi vhodne nadefinované. Regionálne školstvo má nedostatky vo fungovaní metodického riadenia, ktorým sa rozumie zjednocovanie spôsobu napĺňania koncepcií a dodržiavania, resp. používania predpisov vypracovaných ministerstvom školstva. V oblasti siete škôl a školských zariadení je problém s ich optimalizáciou. Absentuje dohoda pre optimalizáciu siete škôl a školských zariadení. Systém financovania škôl v rámci prenesených kompetencií je nedôsledný, čo predstavuje základnú prekážku na riešenie viacerých problémov regionálneho školstva. Súčasný systém si vôbec nekladie otázku, či finančné prostriedky poskytované školám postačujú na krytie ich aktivít. Z uvedeného priamo vyplýva, že systém financovania prenesených kompetencií v tejto oblasti nie je dôsledný. Súčasný trend vzdelávania prispieva k odchodu vedomostne zdatných študentov a aj absolventov štúdií do zahraničia. Čiastočne to súvisí aj so slabou naviazanosťou profilov vysokoškolských pracovísk v regiónoch na potreby trhu práce a dopyt regionálnej ekonomiky. Dôležitou aktivitou je doplnenie a zosúladenie edukačných tematicky environmentálne orientovaných postupov so vzdelávacími aktivitami aplikovanými na všetkých stupňoch vzdelávania, vrátane celoživotného vzdelávania s cieľom rozvíjania vedomostí žiakov, ich zručností, kritického myslenia a rozhodovania sa. Veľmi dôležitá je aj podpora zlepšenia podmienok na zvýšenie mediálnej gramotnosti širokého spektra príjemcov informácií prostredníctvom digitálnych platforiem. Dôraz je potrebné klásť na spôsob selekcie údajových zdrojov, zvýšenie znalostí v oblasti výberu kvalitných zdrojov informácií a znižovať aj týmto prístupom stupeň infantilizácie spoločnosti.

Intervencia:

Pre túto aktivitu je potrebné využiť skúsenosti z riadenia a štruktúry českého školstva, predovšetkým v dotknutých krajoch. Je tu potrebné analyzovať, prečo slovenský študenti študujú v Čechách.

Priorita 2.2: Kultúra a cestovný ruch

Táto oblasť realizuje taktiež predpoklady štvrtého cieľa politiky EÚ Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca Európsky pilier sociálnych práv.

V rámci Priority 2.2 bude podporovaný špecifický cieľ. Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie.

Hodnotenie vplyvov priority

Hodnota kultúrneho dedičstva je neodmysliteľnou časťou socioekonomického, kultúrneho a prírodného kapitálu každej krajiny. Okrem hmotného kultúrneho dedičstva, ktoré bolo v uplynulých rokoch digitalizované a bude sprístupnené širokej verejnosti reprezentujú objekty kultúrneho dedičstva aj lokality v krajine. Tieto miesta zohrávajú dôležitú úlohu v udržateľnom rozvoji vidieckej a mestskej kultúrnej krajiny. Veľmi zriedkavo sa tieto objekty kultúrneho dedičstva skladajú výlučne z prírodných ekosystémov. Obvykle ide o súhrn poloprírodných a kultúrnych ekosystémov, ktorých rozmanitosť je ovplyvnená manažmentom daného územia v minulosti. Mnohé prírodné a poloprírodné krajiny sú tvorené rôznymi druhmi kultúrneho dedičstva, vrátane archeologických pamiatok, historických krajinných prvkov, architektonických prvkov, ale aj hodnôt nehmotnej povahy ako sú tradície, príbehy a zvyky.

Reflexiu problematiky aktívnej ochrany a udržateľného využitia kultúrneho dedičstva vrátane kultúrnej krajiny je možné z pohľadu posudzovania vplyvov na životné prostredie hodnotiť významne pozitívne a oceniť aktivity podporujúce sprístupnenie zdigitalizovaného obsahu kultúrneho dedičstva širokej verejnosti a podnikateľským subjektom, a to vo viacerých technologických formách, modernizáciu prezentácie kultúrneho dedičstva s využitím nových technológií a progresívnych metód marketingu ako aj zapojenie miestnych aktérov do komerčného využívania kultúrneho dedičstva a poskytovania služieb s originalitou genius loci. V podmienkach Slovenska je potrebné podporiť aktivity (z úrovne štátu a aj z úrovne samospráv), ktoré budú zapájať miestnych aktérov do komerčného využívania potenciálu lokalít kultúrneho dedičstva. Ide často o jedinečné miesta, v ktorých aktéri nemôžu byť existenčne závislí len od komerčných aktivít využívajúcich genia loci a od služieb poskytovaných návštevníkom lokalít. Jedným z dôvodov sú obmedzenia vyplývajúce zo samotnej ochrany lokality. Práve týmto skupinám aktérov je potrebné vytvoriť motivačné podmienky (ekonomického charakteru) a identifikovať postupy na podporu rozvoja činností v lokalitách kultúrneho dedičstva tak, aby sa zachovali miestne tradície hospodárskeho aj kultúrneho charakteru a aby zostal zachovaný aj charakteristický vzhľad krajiny tak, aby bol rozvoj územia v súlade s myšlienkami Európskeho dohovoru o krajine, ktorý sa zameriava na zachovávanie jedinečností kultúrnej krajiny, čo spadá pod posudzovaný prioritný krok rozvoja kultúrneho potenciálu a zhodnocovania kultúrneho kapitálu regiónov Slovenska a Čiech.

V rámci uvedenej intervencie bude vhodné, ak sa k aktivitám pridajú aj také činnosti, ktorými sa bude sledovať zvýšenie intenzity propagácie a tiež kvalita a spôsob spracovávanía osvetu o kultúrnom dedičstve pre rôzne cieľové skupiny.

Intervencia:

Ochrana, rozvoj a využitie kultúrneho potenciálu vrátane kreatívneho priemyslu na cezhraničnej, regionálnej a lokálnej úrovni.

Priorita 3.1: Inštitucionálna spolupráca

Táto oblasť realizuje predpoklady cieľa politiky EÚ ISO 1 Lepšia správa spolupráce. V rámci Priority 3.1 bude podporovaný špecifický cieľ. Zvyšovanie efektivity verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi, aktérmi občianskej spoločnosti a inštitúciami, najmä s ohľadom na riešenie právnych a iných prekážok v pohraničných regiónoch.

Hodnotenie vplyvov priority

Implementácia Programu spadajúceho do pôsobnosti prioritnej oblasti Interreg sa musí riadiť pre prioritu Inštitucionálna spolupráca základnými zásadami, teda „žiadne nové štruktúry“ a „žiadne nové kompetencie“.

Rozdelenie akcií uvedených v akčnom pláne. Do pôsobnosti jednotlivých pracovných skupín je nasledovné:

- **Skupina 1** – Inštitucionálna kapacita. Zahŕňa akcie zamerané na boj proti nedostatkom v inštitucionálnej kapacite a verejnej službe na všetkých úrovniach verejnej správy.
- **Skupina 2** – Občianska spoločnosť. Posilniť dôveru občanov a iných účastníkov voči politickej moci. Založiť regionálne fórum občianskej spoločnosti. Zabezpečiť dostatočnú informovanosť na všetkých úrovniach.
- **Skupina 3** – Regionálna spolupráca. Uľahčiť administratívnu spoluprácu obcí a miest v pohraničných regiónoch a budovať spoločné programy.
- **Skupina 4** – Financovanie. Zahŕňa ako akcie preskúmanie úzkych miest spôsobujúcich nedostatočnú mieru absorbovania fondov EÚ a zabezpečiť lepšiu koordináciu financovania. Podporiť vznik miestnych finančných produktov pre miestny rozvoj a preskúmať možnosti vytvorenia pohraničného investičného rámca.

Intervencie:

Výsledky majú byť dosahované nachádzaním a využívaním synergii medzi existujúcimi aktivitami, odovzdávaním si skúseností a vzájomnou podporou nových projektov.

Schválenie projektov riadiacou skupinou však môže posilniť jeho šance uchádzať sa o financovanie zo zdrojov spravovaných z programov Interreg.

Následne je potrebné prediskutovať okruhy spolupráce, ktoré schválila Európska rada v akčnom pláne pre implementácie **SEUDR**.

Priorita 3.2: Miestne iniciatívy - Fond malých projektov

V rámci Priority 3.2 bude podporovaný špecifický cieľ. Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu "ľudia ľuďom".

Účelom analýzy vplyvu na životné prostredie v rámci oprávneného územia programuje identifikovanie najdôležitejších environmentálnych problémov vrátane ich najcitlivejších prvkov a faktorov spôsobujúcich nepriaznivé zmeny na životné prostredie, ktoré môžu byť dôsledkom realizácie Programu.

Hodnotenie vplyvov priority

Skvalitnenie a zefektívnenie adaptácie ľudského kapitálu prinášanie nielen významné benefity z ohľadom na rozvoj regionálnej ekonomiky a stabilizuje kvalifikovanú silu na lokálnom trhu práce, ale v neposlednom rade zlepšuje kooperačné väzby a podporuje tvorbu platforiem pre zdieľanie informácií, ktoré sú jedným z kľúčových predpokladov na participáciu širokej resp. tzv. kritickej masy v oblastiach ochrany životného prostredia. Kooperácia a zvyšovanie informovanosti vedie ku vyššej senzitivite stakeholderov ku otázkach ochrany životného prostredia a ku možným riešeniam aktuálnych výziev v tejto oblasti, ako je klimatická zmena, udržateľne formy hospodárenia so zdrojmi a ďalšie.

Vytvorenie, resp. skvalitnenie kooperačných väzieb a podpora tvorby platforiem pre zdieľanie informácií, ktoré sú jedným z kľúčových predpokladov na participáciu širokej, resp. tzv. kritickej masy v oblastiach ochrany životného prostredia. Kooperácia a zvyšovanie informovanosti vedie ku vyššej senzitivite stakeholderov v otázkach ochrany životného prostredia a ku možným riešeniam aktuálnych výziev v tejto oblasti, ako je klimatická zmena, udržateľne formy hospodárenia so zdrojmi a ďalšie.

Podpora regionálnych ekonomík budujúcich svoju špecializáciu na lokálnych prírodných, surovinových, ľudských a geografických špecifikách je z pohľadu životného prostredia jednou z vhodných, ak nie najvhodnejšou formou ekonomického rozvoja. A to najmä vďaka efektívnejšiemu využívaniu zdrojov v hospodárstve, vrátane tých neobnoviteľných, zefektívňovaniu výrobných a distribučných cyklov v hospodárstve, čo znižuje energetickú, zdrojovú, ako i dopravnú-logistickú náročnosť výroby v priemysle a v neposlednom rade regionálne ekonomiky, budované na miestnych lokálnych zdrojoch a kapacitách prinášajúca nižšiu potrebu dopravných výkonov, pri výrobe, ako i distribúcií tovarov a služieb, čo má vplyv na ochranu zdravia obyvateľov, zníženie spotreby palív a tým aj produkcie CO₂ a ďalších exhalátov a hluku zaťažujúcich životné prostredie.

Je však vhodné ak sa pri implementácii aktivít prioritizujú tie, ktoré zvyšujú efektívnosť a flexibilitu hospodárstva s dôrazom zvyšovanie schopnosti ekonomiky adaptovať sa na klimatickú zmenu, podporujú smerovanie k znalostnej a environmentálne udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí a ku zvyšovaniu zdravia obyvateľstva SR.

Cenným prínosom z hľadiska posúdenia vplyvov na životné prostredie je podpora rozvoja ekosystémových služieb ako bázy pre rozvoj jednotlivých sektorov regionálnych ekonomík, aj v oblasti poľnohospodárstva, lesného hospodárstva, vodného hospodárstva, turizmu a energetiky vytvára predpoklad udržateľného environmentálne vhodného módu rozvoja hospodárstva jednotlivých regiónov, posilňovania ich odolnosti a adaptability na klimatickú

zmenu a v neposlednom rade tvorby udržateľných pracovných miest saturovaných lokálnou pracovnou silou.

V kontexte hodnotenia vplyvov na životné prostredie je potrebné poukázať na potrebu komplexného posúdenia investícií do podpory tvorby pracovných príležitostí z hľadiska ich udržateľnosti, regionálnej skladby rešpektujúcej disponibilné ľudské zdroje, priestorového rozmiestnenia nederivujúceho neefektívnu dennú dochádzku či medziregionálnu migráciu obyvateľstva derivujúcu dopyt po bytovej výstavbe na jednej strane a opustený nevyužitý bytový fond na strane druhej. V zmysle uvedeného je možné pozitívne hodnotiť orientáciu Intervencie vedúcej ku vzniku výkonných a odolných regionálnych ekonomík na báze lokálnych potenciálov jednotlivých regiónov.

Pokiaľ ide o ukazovatele pracovného trhu a sociálneho začlenenia, územné rozdiely sú naďalej výrazné. Je tu badateľný neutíchajúci odlev stredne a vysokokvalifikovaných absolventov škôl najmä z východného na západné Slovensko a do iných krajín EÚ môže spôsobiť, že regionálne rozdiely sa ešte znásobia (Európska komisia, 2018a). S výnimkou regiónu hlavného mesta zaznamenali všetky regióny na Slovensku v rokoch 2010 - 2016 populačný rast pod úrovňou priemeru EÚ (Európska Komisia, 2019).

Vzhľadom na meniace sa prostredie v priemysle, zmenu štruktúry ako i nedostatok pracovnej sily, resp. jej nesúlad z dopytom na pracovnom trhu (najmä regionálnom) si vyžadujú ďalšie investície do oblastí získavanie zručností a prípravy pracovnej sily. Toto potvrdzuje i Európska komisia (Európska Komisia, 2019), ktorá vyžaduje „investície do rozvoja ľudského kapitálu a prispôsobenie pracovnej sily novým pracovným príležitostiam, a to aj podporovaním digitálnych a podnikateľských zručností a aktivovaním nezamestnaných osôb, predovšetkým tých dlhodobo nezamestnaných. Na úplné využitie pracovného potenciálu sú nutné investície do politik sociálneho začlenenia a sociálnej infraštruktúry, najmä do dostupného sociálneho bývania, zdravotnej starostlivosti, dlhodobej starostlivosti a starostlivosti o deti s náležitým zohľadnením regionálnych rozdielov. Investície sú takisto nutné na zabezpečenie univerzálneho prístupu k verejnej technickej infraštruktúre a službám, najmä v prípade segregovaných rómskych komunit“.

Podrobný popis jednotlivých priorít je uvedený v Prílohe č. 1- Kapitola 2 Programu, komentár k nim je v kapitole 11 (XI.) Špecifické požiadavky.

Analýza stavu životného prostredia v regióne zahrnutom do Programu

Na základe dostupných materiálov, predovšetkým správ o stave životného prostredia v Čechách a na Slovensku, boli identifikované hlavné problémy a environmentálne riziká v oblasti spadajúcej do programu a popísaný jeho aktuálny stav. Na jednej strane to malo slúžiť formovaniu programu tak, aby bol maximálne využitý na zlepšenie stavu životného prostredia, a na strane druhej umožniť zhodnotenie vplyvu na životné prostredie a identifikáciu prípadných významných negatívnych vplyvov a navrhnutie aktivít minimalizujúcich tento vplyv, uviesť alternatívne a prípadne kompenzačné aktivity. Táto

analýza bola využitá tiež na definovanie kritérií výberu projektov na podporu v rámci programu.

Analýza stavu životného prostredia (Kapitola 3 (III.)) zahrnula všetky jeho súčasti, konkrétne: prírodu a biodiverzitu, zmeny klímy, zdroje, zrážky a zemský povrch, kvalitu ovzdušia, vody, pôdy, vplyv na ľudské zdravie, problematiku ochrany proti povodňam a predchádzanie suchám a kultúrne dedičstvo.

Všeobecne možno pri hodnotení prehlásiť, že čo sa prírodných a krajinných hodnôt týka, patrí oblasť programu k najcennejším regiónom v oboch krajinách, s veľkým podielom oblastí Natura 2000, národnými a prírodnými parkami a biosférickými rezerváciami UNESCO. Je tiež bohatá na pamiatky.

Vyskytujú sa v nej však závažné environmentálne problémy, ako sú: strata, fragmentácia a zmeny biotopov, degradácia krajinných hodnôt, zosilňujúce vplyvy meteorologických javov spojených so zmenami klímy, problémy spojené s hospodárením s odpadmi, znečistenie ovzdušia nad normami (predovšetkým na území mnohých miest), problémy s vystavením obyvateľstva hluku, znečistených povrchových vôd a nebezpečenstvo pre podzemné vody, problémy vodohospodárstva (povodne a suchá), ohrozenie zosuvmi pôdy. Negatívne javy sa vyskytujú v rôznom rozsahu v častiach patriacich oboj štátom.

Hodnotenie vplyvu na životné prostredie

V rámci analýz bolo podrobne hodnotené možné pôsobenie všetkých oblastí podpory predpokladaných programom na jednotlivé súčasti životného prostredia, vrátane: ľudí, živočíchov, rastlín, vody, ovzdušia, zemského povrchu, krajiny, klímy, prírodných zdrojov, pamiatok a hmotného majetku. Pri hodnotení boli využité vypracované kritériá hodnotenia vplyvu zohľadňujúce stav a najväčšie problémy životného prostredia, možné negatívne pôsobenie a charakteristiku projektov, ktoré môžu byť podporené z programu, rovnako ako ciele strategických dokumentov EÚ a oboch štátov.

Detailné analýzy boli uskutočnené pre každý druh projektov identifikovaných počas analýzy ako potenciálne projekty, ktoré môžu byť realizované v rámci programu. Sú obsiahnuté v prílohe 5 a ich zhrnutie predstavuje hlavnú časť správy o hodnotení. Je potrebné zdôrazniť, že kvôli **všeobecnému charakteru nemohli byť predstavené potenciálne vplyvy pôsobenia** popísané len všeobecným spôsobom, konkrétne pôsobenia **budú závisieť na umiestnení a charakteristike konkrétnej aktivity navrhovanej na podporu v rámci Programu v jednotlivých výzvach.**

V dôsledku analýz bolo zistené, že najvýznamnejší negatívny vplyv programu na životné prostredie sa môže vyskytnúť v oblasti realizácie projektov spojených so stavbou a modernizáciou ciest, multimodálnych centier a parkovísk (realizovaných v rámci II. osi udržateľná cezhraničná doprava). Môžu sa týkať predovšetkým pôsobenia na biodiverzitu, živočíchy, rastliny a ovplyvniť môžu i integritu chránených oblastí. Výstavba a prevádzka týchto objektov môže vyvolať početné komplikácie vo fungovaní ekosystémov, čo sa spája predovšetkým so vznikom komunikačných bariér a so zásahmi do vodných vzťahov. To môže byť zvlášť dôležité v prípade ciest a parkovísk lokalizovaných v oblastiach Natura 2000, kde môžu predstavovať nebezpečenstvo pre chránené druhy v týchto územiach.

V oblasti vplyvu na kvalitu ovzdušia, klímu a ľudské zdravie budú mať projekty tohto typu tak pozitívny, ako aj negatívny vplyv. Pozitívny vplyv sa bude spájať so zvýšením efektivity dopravy, s čím sa spája zníženie emisií znečisťujúcich látok, vrátane skleníkových plynov. Okrem toho môžu takéto projekty znížiť intenzitu dopravy v najviac obývaných oblastiach pomocou jej presunu na iné cesty a obchvaty. Negatívny vplyv môže byť spojený so zvýšením atraktivity cestnej dopravy, to sa môže prejaviť zintenzívnením cestnej dopravy so všetkými dôsledkami s tým spojenými.

Podobne, ale v o mnoho menšom meradle, budú pôsobiť tiež projekty realizované v rámci I. osi Ochrana a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva oblasti pohraničia v podobe parkovísk, cyklotrás a iných aktivít v prospech využitia prírodného a kultúrneho dedičstva. Ako už bolo uvedené vyššie, miera pôsobenia bude závisieť na druhu projektu a jeho umiestnenia ale všeobecne sa usudzuje, že budú na životné prostredie pôsobiť predovšetkým pozitívne.

Iná skupina projektov realizovaných v rámci tejto osi zahŕňujúcej reštaurovanie, konzervovanie, rozširovanie pamiatkovo chránených objektov a iné aktivity bude tiež pôsobiť na životné prostredie pozitívne, predovšetkým v prípade projektov týkajúcich sa modernizácie a prestavby existujúcich budov, kde budú uplatnené moderné metódy zlepšenia ich tepelného hospodárstva.

Dôležité a pre životné prostredie pozitívne budú i realizované projekty Rozvoj cezhraničného vzdelávania a celoživotného vzdelávania. Akékoľvek projekty realizované v rámci tejto osi nebudú pôsobiť na životné prostredie priamo, avšak pomocou zvýšenia úrovne všeobecných a profesijných znalostí sa bude rozvíjať úroveň znalostí spoločnosti ohľadom životného prostredia.

K analýzám bol využitý tiež software GIS umožňujúci nanášať na seba vrstvy máp, napr. plánovaných investícií a chránených oblastí alebo ekologických koridorov. Umožní to pomôcť identifikovať vplyv, pri známych umiesteniach projektov, na jednotlivé súčasti životného prostredia, napr. na chránené oblasti.

Hodnotenie kumulovaných vplyvov

Kumulované vplyvy analyzovaného programu sú definované ako zmeny v životnom prostredí vyvolané pôsobením aktivít navrhovaných v programe v kombinácii s inými vplyvmi prítomnými v priestore a vplyvy aktivít, s ktorých realizáciou sa počíta v budúcnosti.

Analýza možných vplyvov programu na životné prostredie, ktoré sa môžu kumulovať s inými vplyvmi, je predstavená na stránkach hĺbkových analýz tvoriacich prílohu č. 5 k správe o hodnotení.

Problémom je, že Program má všeobecný charakter a nie sú v ňom konkretizované Aktivity, ktoré možno podporiť, ani čo sa týka charakteristiky ani ich umiestnenia. Za tejto situácie možno len pripustiť, že kumulácia vplyvov je pravdepodobná, pokiaľ sa budú nachádzať v oblasti už existujúcich alebo v budúcnosti predpokladaných kumulácií vplyvov z existujúcej a/alebo plánovanej infraštruktúry.

Pre uvedenie možných oblastí kumulácií vplyvov je potrebné využiť software GIS. Pomocou prekrývania máp rôzneho obsahu boli identifikované miesta s potenciálnou kumuláciou

vplyvov. Využitie na to boli materiály dostupné na oboch stranách hranice v podobe stratégií a programov na štátnej, regionálnej a sektorovej úrovni. Potenciálne miesta, kde sa môžu kumulovať vplyvy programu a iných aktivít mimo program sú predstavené na mape v kapitole 5.3 Správy o hodnotení.

Analýza možností cezhraničného pôsobenia

V rámci prác na správe o hodnotení bola analyzovaná možnosť výskytu pôsobenia na životné prostredie v cezhraničnom aspekte, tak ako v oblasti pôsobenia medzi štátmi, ktoré sa zúčastnia programu, ako aj cezhraničného vplyvu programu na susedné štáty. Identifikovanie charakteru a rozsahu prípadného cezhraničného pôsobenia je nezvykle ťažké s ohľadom na veľmi všeobecne formulovanú väčšinu oblastí podpory a tiež neuvedenie lokalizácie jednotlivých projektov, ktoré môžu získať finančnú podporu pre svoju realizáciu. Počas práce na správe o hodnotení boli analyzované všetky typy projektov zahrnuté do programu a z uskutočnených analýz vyplýva, že prípadné pôsobenia na životné prostredie v cezhraničnom aspekte môžu byť spojené len s realizáciou cestných projektov spájajúcich oba štáty, ktoré sa programu zúčastňujú. Program ráta len s týmto typom komunikácií, preto tiež nemožno očakávať cezhraničné pôsobenie voči susedným štátom, v rátane Poľska a Rakúska.

Intervencia:

Pokiaľ zohľadníme vyššie povedané, nie je uskutočnenie konečného zhodnotenia, čo sa týka možnosti výskytu cezhraničného pôsobenia počas etapy strategického hodnotenia programu možné, môže sa však ukázať byť nevyhnutným počas etapy hodnotenia vplyvu jednotlivých Aktivít na životné prostredie.

5 (V.) Navrhované opatrenia na prevenciu, elimináciu, minimalizáciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie a zdravie

Účelom navrhovaných opatrení je efektívne využívať územný potenciál regiónov, kľúčovou prevenciou je vytvorenie vzájomne zosúladeného systému riadenia verejných politík na zabezpečenie spoločnej intervencie všetkých úrovní verejnej správy (od obcí, cez VÚC až po národnú úroveň) na území dotknutých regiónov Slovenska a Čiech, ktoré predstavujú širšiu úroveň riadenia hospodárskeho a sociálneho rozvoja s medziregionálnou a miestnou úrovňou za účasti všetkých zainteresovaných aktérov.

Tieto opatrenia budú dosiahnuté prostredníctvom nasledovných krokov:

1. Prevencia vplyvov na životné prostredie a zdravie dotknutého územia.
2. Eliminácia vplyvov na životné prostredie a zdravie dotknutého územia.
3. Minimalizácia vplyvov na životné prostredie a zdravie dotknutého územia.
4. Kompenzácia vplyvov na životné prostredie a zdravie dotknutého územia.

Vo vzťahu k vyššie uvedenému hodnoteniu opatrení a očakávanému vplyvu implementácie tohto strategického dokumentu je potrebné vychádzať z ďalších strategických dokumentov s dosahom do roku 2030 a prijať nasledujúce opatrenia na prevenciu, elimináciu a kompenzáciu vplyvov na životné prostredie pri napĺňaní vízie a stratégie v nich obsiahnutej:

- Dôsledne využiť koordinačnú funkciu tohto strategického dokumentu s dôrazom na zvýšenie súčinnosti environmentálnej, sociálnej a hospodárskej politiky, efektívnosti verejných intervencií a ich synergické efekty v dotknutých krajoch.
- Premietnuť jednotlivé Priority Programu do **prevencie** vplyvov na životné prostredie a zdravie pri dôslednom uplatnení integrácie environmentálnych aspektov naprieč všetkými integrovanými investičnými balíčkami a jednotlivými investíciami v krajoch.
- Osobitnú pozornosť venovať podpore environmentálnych inovácií a rozvoju environmentálnej infraštruktúry a využitiu jej synergických efektov vo sfére ekonomickej a sociálnej, potrebnej na **elimináciu** vplyvov na životné prostredie a zdravie.
- Pri rozhodovaní o riadiacich intervenciách smerujúcich k naplneniu jednotlivých aktivít Programu dôsledne uplatňovať nielen monetárne, ale predovšetkým spoločensko-ekonomické, sociálne a environmentálne aspekty posudzovania ich efektívnosti a zabezpečiť ich dôkladné posúdenie v rámci procesov SEA a EIA, a tým **minimalizovať** ich vplyv na životné prostredie a zdravie.
- **Kompenzovať** vplyv Programu cez implementáciu dokumentu Agendy 2030 plniaceho aj funkciu Národnej stratégie regionálneho a územného rozvoja považovať za východiskový záväzný dokument pre formulovanie partnerskej zmluvy SR a EU pre

programové obdobie štrukturálnych fondov 2021-27 a premietnuť ňou definované rozvojové programy do štruktúry podporných nástrojov.

- Pri implementácii Programu dôsledne využívať nástroje monitoringu a objektívneho hodnotenia a na ich základe adaptovať stratégiu reflektujúcu aktuálne zmeny vonkajších a vnútorných podmienok jej implementácie.

5.1. Opatrenia na odvrátenie, zníženie alebo zmiernenie prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia, ktoré by mohli vyplývať z realizácie strategického dokumentu.

Ochrana a rozvoj prírodných, ľudských a kultúrnych zdrojov

V Programe je venovaná osobitná pozornosť lokálnym investíciám verejného sektora v oblasti všetkých navrhovaných Priorít v kľúčových verejných infraštruktúrnych projektoch.

V priemete Programu do regionálnych strategických dokumentov zabezpečiť naplnenie vyvážené všetkých Priorít definovaných v Programe, osobitne:

- Venovať pozornosť investičným intervenciám smerujúcim k optimalizácii modal splitu v zmysle Bielej knihy EU o doprave (Európska komisia, 2020) ako kľúčového aspektu zvýšenia environmentálnej udržateľnosti dopravy.
- Venovať pozornosť investičným intervenciám smerujúcim k zníženiu konečnej energetickej spotreby v sektore dopravy (v dotknutom území).
- Venovať pozornosť investičným intervenciám smerujúcim k elektromobilite v cestnej a železničnej doprave a podstatnému zníženiu emisií a hluku v doprave.
- Do r. 2027 zohľadniť v Aktivitách - projektoch potrebu zvýšenia tempa podielu obnoviteľných zdrojov energie (OZE) na celkovom pokrytí potreby energií v SR do roku 2030 pri zohľadnení environmentálnych limitov a skutočného potenciálu v SR ako aj sociálnej dostupnosti energie z OZE.
- Pri konkrétnych Akciách - projektoch využívania OZE je potrebné brať do úvahy a rešpektovať územia sústavy Natura 2000 a predmety ich ochrany nie len pri ich realizácii, ale už v štádiu ich prípravy a plánovania a taktiež nie len pri ich budovaní priamo v týchto územiach.
- Pri investičnej prioritě podpory využitia biomasy ako zdroja energie v Akciách - projektoch zhodnotiť potenciál produkcie biomasy vhodnej na takýto spôsob zhodnotenia v SR a ČR so zahrnutím inštalovanej kapacity a spotreby už existujúcich zariadení, najmä v prípade energetickeho využívania drevnej štiepky.
- Pri investíciách v oblasti odpadu posudzovať toto ako krajnú možnosť jeho zhodnotenia a preferovať zhodnotenie recykláciou.
- Venovať pozornosť Akciám - projektom smerujúcim k odstráneniu starých environmentálnych záťaží s cieľom zásadne zmeniť kvalitu dlhodobu environmentálne zaťažených území a využiť potenciál týchto lokalít/plôch na racionálny územný rozvoj.
- Pri preventívnych opatreniach na zmiernenie negatívnych dôsledkov potenciálneho zaplavenia, zamokrenia a sucha rekonštrukciami odvodňovacích kanálov v záujme zlepšenia potenciálu poľnohospodárstva je potrebné osobitnú pozornosť venovať

vplyvu týchto opatrení na vodný režim v krajine, režim vodných tokov, na dopady na prirodzené ekosystémy, osobitne na cenné mokradľové spoločenstvá, ale aj na vplyv na eróziu pôdy. V rozpracovaní Programu je potrebné venovať osobitnú pozornosť nasmerovaniu investícií týkajúcich sa rozvoja ľudských zdrojov, Aktivity cieľť na environmentálnu edukáciu (ochrana životného prostredia, ekologické poľnohospodárstvo, zdravé potraviny, dopad kvality životného prostredia na kvalitu života a pod.).

- vo vzťahu k rozvoju ľudským zdrojov je nevyhnuté v rozpracovaní Programu podporovať aktivity smerujúce k zásadnému zvýšeniu kvality vzdelávania sa dlhodobu, vytvorenie funkčnej modernej koncepcie edukačného systému na všetkých vzdelávacích stupňoch, vrátane celoživotného vzdelávania.
- pre rozvoj ľudských zdrojov z hľadiska zlepšenia populačného vývoja prostredníctvom podpory mladých rodín je potrebné podporovať investície rozvíjajúce ekologické obhospodarovanie pôdy.
- z hľadiska stabilizácie mladých ľudí sú v rámci rozpracovania Programu rozvoja sú podstatné Aktivity zamerané na budovanie tzv. stabilizačných bytov, na rozvoj infraštruktúry a tvorbu pracovných príležitostí.
- v podmienkach dotknutých krajov zapájať miestnych aktérov do komerčného využívania potenciálu lokalít kultúrneho dedičstva. Ide často o jedinečné miesta, v ktorých aktéri nemôžu byť existenčne závislí len od komerčných aktivít využívajúcich genia loci a od služieb poskytovaných návštevníkom lokalít. z hľadiska rozvoja kultúrneho potenciálu a zhodnocovania kultúrneho kapitálu regiónov Slovenska je potrebné v rámci rozpracovania Stratégie rozvoja rozvíjať také investície a činnosti, ktorých výsledkom bude zvýšená osвета a propagácia kultúrneho dedičstva.
- vytvorenie systému monitorovania činností v oblasti kultúry na všetkých úrovniach, vrátane mapovania kultúrnych hodnôt a aktivít, inštitúcií a organizácií, aktivít kreatívneho priemyslu s tvorbou informačných databáz.

Konkrétne opatrenia na odvrátenie, zníženie alebo zmiernenie prípadných významných negatívnych vplyvov na životné prostredie vrátane zdravia sú posudzované v štruktúre jednotlivých Priorít hodnoteného Programu (Príloha 1. Kapitola 2. Priority):

Priorita 1.1 Životné prostredie

Prechod z ekologickejšieho, nízkouhlíkového hospodárstva na hospodárstvo s nulovou bilanciou uhlíka a odolnú Európu vďaka presadzovaniu čistej a spravodlivej energetickej transformácie, zelených a modrých investícií, obehového hospodárstva, zmiernovania zmeny klímy a adaptácie na ňu, predchádzania rizikám a ich riadenia a udržateľnej mestskej mobility.

Špecifický cieľ:

Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy.

Súvisiace typy akcií a ich očakávaný príspevok k uvedeným špecifickým cieľom a v relevantnom prípade k makroregionálnym stratégiám a stratégiám pre morské dotknuté oblasti.

Klimatické zmeny majú významný vplyv na životné prostredie a následne aj na hospodárstvo a kvalitu života. Napriek tomu, že sú vnímané ako globálny problém, je žiadúce podporovať aktivity zamerané na znižovanie ich dopadov aj na lokálnej úrovni. V rámci programu cezhraničnej spolupráce budú podporené spoločné aktivity, ktoré súvisia s prevenciou a odstraňovaním následkov prírodných katastrof a s podporou ekosystémov v ich prispôbení sa klimatickým zmenám.

V rámci tejto priority budú financované investičné aj neinvestičné aktivity.

Typy akcií:

Zber a výmena dát, informácií a skúseností:

Zameranie podpory sa orientuje na zber a výmenu dát a informácií potrebných na predchádzanie negatívnych dopadov klimatických zmien, na zmapovanie aktuálnej situácie v tejto oblasti a transfer know-how v súvislosti s manažmentom katastrof zapríčinených klimatickými zmenami.

Tento typ akcie zahŕňa napríklad: zber a vyhodnotenie klimatických dát a očakávaných dopadov zmeny klímy, tvorbu analýz, modelov a prognóz vývoja zmeny klímy v budúcnosti a výmenu skúseností v tejto oblasti (manažment katastrof – povodne, požiare, vodná erózia atď.).

Realizácia spoločných stratégií a akčných plánov:

Podporená bude tvorba spoločných stratégií a akčných plánov na zlepšenie životného prostredia, jeho prispôsobenie klimatickým zmenám a na predchádzanie negatívnych dopadov týchto zmien – predovšetkým však s dôrazom na realizáciu pilotných akcií.

Tento typ akcie zahŕňa napríklad: realizáciu spoločných opatrení na predchádzanie vysychania vodných zdrojov a vodných ekosystémov, realizáciu spoločných stratégií a akčných plánov na prevenciu a odstraňovanie dôsledkov prírodných rizík (povodní, vodnej erózie, požiarov, invázných druhov rastlín a živočíchov), tvorbu spoločných systémov integrovaného rizikového manažmentu.

Zvyšovanie povedomia o zmierňovaní a prispôbovaní sa zmene klímy:

Podpora sa zameriava na zvýšenie informovanosti u rôznych skupín obyvateľstva a praktických a konkrétnych krokoch, ktoré môžu prispieť k zníženiu negatívnych dopadov klimatických zmien.

Tento typ akcie zahŕňa napríklad: zvyšovanie informovanosti o príčinách a dopadoch zmeny klímy s dôrazom na praktické využitie v každodennom živote, disemináciu príkladov dobrej praxe.

Očakávané výsledky (príspevok k plneniu špecifického cieľa):

Realizáciou spoločných aktivít budú posilnené väzby medzi príslušnými inštitúciami a odborníkmi na oboch stranách hranice, vďaka čomu budú môcť byť prijímané vhodné opatrenia a realizované pilotné projekty s cezhraničným presahom. Z dlhodobého hľadiska program prispeje k zníženiu negatívnych dopadov klimatických zmien v regióne a zvýši sa jeho odolnosť voči rizikám a nepriaznivým prírodným javom. Verejnosť bude viac informovaná o súčasnom stave klímy a dopadoch jej zmien a o konkrétnych a praktických možnostiach ich zmiernenia.

Intervencia:

Orientovať sa na detailné spracovanie stavu ŽP v dotknutých regiónoch spracovaných v kapitole 3.1 a 3.2 Správy.

Stanovisko spracovateľa Správy:

Z dlhodobého hľadiska Program prispeje k zníženiu negatívnych dopadov klimatických zmien v regióne a zvýši sa jeho odolnosť voči rizikám a nepriaznivým prírodným javom. Verejnosť bude viac informovaná o súčasnom stave klímy a dopadoch jej zmien a o konkrétnych a praktických možnostiach ich zmiernenia.

Realizácia spoločných aktivít prispeje k posilneniu existujúcich a vytvoreniu nových partnerstiev a sietí, ktoré prostredníctvom výmeny skúseností, spoločných akčných plánov a stratégií budú hľadať riešenia na udržanie biotopov a ochranu územia s vysokým stupňom biodiverzity. Spoločné projekty prispievajú k zlepšenej kvalite životného prostredia v danom regióne, z ktorej budú profitovať obyvatelia aj návštevníci podporovaného územia. Výsledkom tejto priority bude aj lepšia informovanosť o stave životného prostredia a zvýšené povedomie obyvateľov o praktických spôsoboch ochrany prírody.

Priorita 2.1 Vzdelávanie

Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca Európsky pilier sociálnych práv.

Zlepšenie rovnakého prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.

Podporu a školenie učiteľov a školských pedagógov, a spoluprácu s miestnymi komunitami na rozvoji inkluzívnejších postupov.

Špecifický cieľ:

Zlepšenie rovnakého prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.

Súvisiace typy akcií a ich očakávaný príspevok k uvedeným špecifickým cieľom a v relevantnom prípade k makroregionálnym stratégiám a stratégiám pre morské oblasti.

Prihraničné regióny česko-slovenského pohraničia sú charakteristické pomerne dobre rozvinutou infraštruktúrou škôl na všetkých stupňoch ISCED. Napriek uspokojivej kvalite

základného školstva a dostatočnej profilizácii stredného a vysokého školstva existuje potenciál pre zlepšenie v oblasti všetkých stupňov vzdelávania formou cezhraničnej spolupráce.

V rámci tejto priority budú financované neinvestičné aktivity. V odôvodnených prípadoch je možné obstaráť aj nevyhnutné vybavenie na realizáciu aktivít, avšak nesmie predstavovať významnú časť rozpočtu projektu.

Typ akcie:

Výmena vedomostí, skúseností, odborných poznatkov a dobrej praxe medzi vzdelávacími inštitúciami na všetkých stupňoch vzdelávania od predprimárneho až po vysoké školstvo:

S cieľom skvalitnenia obsahu vzdelávania bude podporovaná spolupráca zameraná nielen na rozvoj mäkkých zručností, ale i odborných tém. Spolupráca bude zameraná na hľadanie spoločných tém a záujmov vzdelávacieho procesu v cezhraničnom kontexte; predpokladom zrealizovaných výstupov je preto ich využívanie na oboch stranách hranice.

S cieľom skvalitnenia foriem vzdelávania bude podporované zavádzanie a posilňovanie inovatívnych spôsobov vzdelávania a nových didaktických prístupov, vrátane špecifických foriem vzdelávania ako napríklad práca s talentmi, so žiakmi/ študentmi so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami či praktické vyučovanie.

Tento typ akcie zahŕňa napríklad: vytváranie spoločných vzdelávacích materiálov a obsahov, podpora rozvoja digitálnych zručností vrátane bezpečnosti na internete a prevencie sociálno-patologických javov (kybernetická šikana, diskriminácia atď.), aktivity zamerané na zvýšenie využívania inovatívnych a nových foriem a postupov vrátane online a dištančného vzdelávania (napr. odborné stáže, spoločné vzdelávacie aktivity), aktivity podporujúce mobilitu žiakov a študentov (medzi vzdelávacími inštitúciami) a mobilitu učiteľov, aktivity podporujúce spoluprácu so zamestnávateľmi s cieľom zvýšiť kvalitu a adresnosť duálneho a profesijne orientovaného vzdelávania.

Očakávané výsledky (príspevok k plneniu špecifického cieľa):

Cezhraničná spolupráca a výmena skúseností, poznatkov a dobrej praxe prispeje k skvalitneniu vzdelávania (jeho obsahu i foriem) a k zvýšenej prepojenosti vzdelávania na špecifické potreby prihraničného regiónu.

Intervencia:

Odporúčame robiť podrobné analýzy a porovnania výsledkov vzdelávacích štruktúr na Slovensku a v Čechách.

Stanovisko spracovateľa Správy:

Realizáciou spoločných aktivít budú posilnené väzby medzi príslušnými vzdelávacími inštitúciami, pedagógmi a odborníkmi na oboch stranách hranice, vďaka čomu budú môcť byť prijímané vhodné opatrenia a realizované pilotné projekty s cezhraničným presahom.

Profitujúcou skupinou bude mládež a študenti.

Priorita 2.2 Kultúra a cestovný ruch

Z hľadiska rozvoja kultúrneho potenciálu a zhodnocovania kultúrneho kapitálu dotknutých regiónov je potrebné v rámci rozpracovania Aktivít - projektov rozvíjať také investície a činnosti, ktorých výsledkom bude zvýšená osвета a propagácia kultúrneho dedičstva.

Aktivizovať vytvorenie systému monitorovania činností v oblasti kultúry na všetkých úrovniach, vrátane mapovania kultúrnych hodnôt a aktivít, inštitúcií a organizácií, aktivít kreatívneho priemyslu a tvorba informačných databáz.

Špecifický cieľ:

Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie.

Súvisiace typy akcií a ich očakávaný príspevok k uvedeným špecifickým cieľom a v relevantnom prípade k makroregionálnym stratégiám a stratégiám pre morské oblasti.

Hospodárske a sociálne dôsledky vyplývajúce z cestovných obmedzení z dôvodu pandémie COVID-19 v rokoch 2020 a 2021 významne zasiahli aj sektor cestovného ruchu a znížili cezhraničnú turistickú mobilitu takmer na nulu. Program cezhraničnej spolupráce preto nadväzuje na podporu tohto sektora v predchádzajúcich programových obdobiach a osobitne sa zameriava na využitie potenciálu kultúry a cestovného ruchu pri posilňovaní hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie ako na jeden z nástrojov zmierňovania dopadov pandémie a zvyšovania odolnosti regiónu.

V rámci tejto priority budú financované investičné aj neinvestičné aktivity. Jej súčasťou bude aj **Fond malých projektov** zameraný na menšie investície do infraštruktúry.

Typy akcií:

Zachovanie a obnova kultúrneho a prírodného dedičstva:

V rámci tohto typu akcie bude kladený dôraz na prepájanie existujúcich pamiatok a služieb na oboch stranách podporovaného územia a investičné aktivity na zachovanie, či obnovu hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva, ktoré má cezhraničný význam. Bude preto možné podporiť aktivity na zlepšenie technického stavu hmotného kultúrneho dedičstva a dovybavenie expozícií kultúrnych, technických a prírodných pamiatok s cezhraničným významom.

V rámci tohto typu akcie budú podporené aj aktivity zamerané na zachovanie, modernizáciu a budovanie turistickej infraštruktúry, ktorá umožní prepájanie atraktivít v území (cyklistická, pešia, vodná, bežecká infraštruktúra, odpočívadlá, rozhľadne, informačné a navigačné systémy, riešenia pre uloženie a parkovanie bicyklov či nabíjanie elektrobicyklov, elektrokolobežiek, elektromotocyklov).

Tento typ akcie zahŕňa napríklad: aktivity zamerané na zachovanie a zlepšenie technického stavu hmotného kultúrneho dedičstva a prírodných pamiatok, aktivity na vybudovanie zázemia pre zachovanie a rozvoj nehmotného kultúrneho dedičstva vrátane jeho digitalizácie, aktivity zamerané na vytvorenie komplexnej turistickej ponuky v prihraničí (napr. prepojenie určitého typu pamiatok formou náučných chodníkov, tematických ciest), aktivity zamerané na zachovanie, modernizáciu a budovanie turistickej infraštruktúry.

Spolupráca a výmena skúseností pri vytváraní a propagácii komplexných produktov cestovného ruchu:

Dôležitou súčasťou podpory budú neinvestičné aktivity s cieľom zvyšovania povedomia a informovanosti verejnosti o dostupných produktoch a službách cestovného ruchu. Podpora bude smerovať aj na zatriktívnenie produktov cestovného ruchu a destinácií a posilnenie destinačného manažmentu s cieľom podporiť spoločné stratégie a aktivity zahrňujúce spoločné činnosti v oblasti marketingu a propagácie, výmenu informácií a know-how v oblasti systémov kvality, zvyšovanie atraktívnosti produktov a služieb pre návštevníkov, či vytváranie spoločných produktov a destinácií pod jednotným označením.

Tento typ akcie zahŕňa napríklad: aktivity posilňujúce informovanosť o možnostiach využívania kultúrneho a prírodného dedičstva v prihraničí vrátane inovatívnych a digitálnych prístupov, realizáciu spoločných aktivít a stratégií zahrňujúcich integráciu destinácií, spoluprácu v oblasti vzdelávania pracovníkov cestovného ruchu, výmenu know-how a podobne.

Očakávané výsledky (príspevok k plneniu špecifického cieľa):

Výsledkom podporených aktivít bude zvýšená ponuka turistických atraktivít a zvýšený počet a kvalita služieb v cestovnom ruchu v cezhraničnom regióne. Celý sektor sa postupne vráti ku kontinuálnemu rozvoju pred začatím pandémie COVID-19. Turistické destinácie budú lepšie riadené a propagované, a to aj prostredníctvom posilnených cezhraničných väzieb, spoločných produktov a inovatívnych riešení. Následkom týchto faktorov bude opäť postupne narastať návštevnosť regiónu, čo sa prejaví aj v podobe ekonomických a sociálnych výhod pre obyvateľov územia.

Intervencia:

Dať do pozornosti vplyvy na kultúrne dedičstvo a prírodné chránené oblasti v presahu Slovensko - Česko, ale tiež cezhraničné presahy s ostatnými dotknutými krajinami vrátane Poľska a Rakúska.

Stanovisko spracovateľa Správy:

V podmienkach Programu z úrovne samospráv podporovať Aktivity - projekty, ktoré budú zapájať miestnych aktérov do komerčného využívania potenciálu lokalít kultúrneho dedičstva. Ide často o jedinečné miesta, v ktorých aktéri môžu aktérmi komerčných aktivít využívajúcich genia loci a od služieb poskytovaných návštevníkom lokalít s dôrazom na obmedzenia vyplývajúce zo samotnej ochrany lokality. Práve týmto skupinám aktérov je potrebné vytvoriť motivačné podmienky (ekonomického charakteru) a identifikovať postupy na podporu rozvoja činností v lokalitách kultúrneho dedičstva tak, aby sa zachovali miestne tradície hospodárskeho aj kultúrneho charakteru a aby zostal zachovaný aj charakteristický vzhľad krajiny tak, aby bol rozvoj územia v súlade s myšlienkami Európskeho dohovoru o krajine, ktorý sa zameriava na zachovávanie jedinečností kultúrnej krajiny, čo spadá pod posudzovaný prioritný krok rozvoja kultúrneho potenciálu a zhodnocovania kultúrneho kapitálu regiónov Slovenska a Česka.

Priorita 3.1: Inštitucionálna spolupráca

Zvyšovanie efektivity verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi, aktérmi občianskej spoločnosti a inštitúciami, najmä s ohľadom na riešenie právnych a iných prekážok v pohraničných regiónoch.

Súvisiace typy akcií a ich očakávaný príspevok k uvedeným špecifickým cieľom a v relevantnom prípade k makroregionálnym stratégiám a stratégiám pre morské oblasti.

Napriek pomerne vysokej miere kompatibility systémov verejnej správy a príslušnej legislatívy medzi Českou a Slovenskou republikou existuje výrazný priestor na posilnenie a prehĺbenie ich inštitucionálnej spolupráce a zvýšenie efektívnosti verejnej správy a ďalších spolupracujúcich subjektov, a to najmä v prihraničných regiónoch, ktoré sú najviac zasiahnuté deliacou funkciou štátnych hraníc.

V rámci tejto priority budú financované neinvestičné aktivity. V odôvodnených prípadoch je možné obstaráť aj nevyhnutné vybavenie na realizáciu aktivít, avšak nesmie predstavovať významnú časť rozpočtu projektu.

Typ akcie:

Spolupráca verejnej správy a spolupracujúcich subjektov na oboch stranách prihraničného územia:

Tento typ akcie zahŕňa napríklad: aktivity podporujúce vytváranie a upevňovanie partnerstiev, sietí a podporných cezhraničných štruktúr, aktivity podporujúce výmenu skúseností a dobrej praxe inštitúcií verejnej správy a spolupracujúcich subjektov v rôznych oblastiach, aktivity zamerané na identifikáciu a znižovanie administratívnych bariér cezhraničnej spolupráce (napr. v oblasti zamestnávania osôb z druhého štátu, uznávania vzdelania a kvalifikácií, poskytovania sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti).

Očakávané výsledky (príspevok k plneniu špecifického cieľa):

Výsledkom podporených aktivít bude posilnenie existujúcich a vytvorenie nových partnerstiev, ktoré budú spoločne hľadať riešenia právnych a iných prekážok v prihraničných regiónoch. Výmenou skúseností a príkladmi dobrej praxe sa vytvoria efektívnejšie mechanizmy verejnej správy, a tým budú v územiach s funkčnými cezhraničnými väzbami znížené administratívne prekážky a obmedzená deliaca funkcia štátnej hranice.

Intervencia:

Úlohou Aktivít - projektov je prijatie konkrétnych politík pre nedostatočne zastúpené a znevýhodnené skupiny a zabezpečiť, aby sa súčasne riešili všetky prekážky zamestnania (poskytovanie zamestnania, vzdelávania, odbornej prípravy, zdravotníctva, starostlivosti o deti, bývania, dopravy a iných sociálnych služieb). Posilnenie iniciatívy na tvorbe bezbariérovej dostupnosti verejných budov s funkciami verejného využívania a bývania. Budovanie iniciatív samosprávy a vytvorenie efektívnych a flexibilných nástrojov sociálnej politiky s adekvátnym finančným príspevkom a súčasne zvýšenie ich kontroly nad vykonávaním týchto právomocí.

Stanovisko spracovateľa Správy:

Pri študovaní niektorých zákonov (EIA, Stavebný zákon a pod. a vykonávacích predpisov krajov, nariadení.) na Slovensku a v Čechách došlo v priebehu odlúčenia k zmenám, ktoré môžu byť prekážkou pri schvaľovaní jednotlivých projektov pri Inštitucionálnej spolupráci. V rámci tejto priority budú financované predovšetkým neinvestičné aktivity, o to viac však vytvoria priestor na posilnenie a prehĺbenie ich inštitucionálnej spolupráce a zvýšenie efektívnosti verejnej správy a ďalších spolupracujúcich subjektov.

Priorita 3.2: Miestne iniciatívy

Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu “ľudia ľuďom”. Súvisiace typy akcií a ich očakávaný príspevok k uvedeným špecifickým cieľom a v relevantnom prípade k makroregionálnym stratégiám a stratégiám pre morské oblasti.

Miestne iniciatívy cezhraničnej spolupráce sú zamerané predovšetkým na vzájomné spoznávanie sa obyvateľov prihraničných regiónov a budovanie dôvery medzi nimi. Aktivity sa budú realizovať prostredníctvom nástroja people-to-people v rámci Fondu malých projektov. Ich cieľom je vytvárať podmienky na vzájomné stretávanie sa a spoločné trávenie času obyvateľov všetkých vekových kategórií, predovšetkým prostredníctvom voľnočasových a vzdelávacích aktivít. Sú spravidla dostupné pre široký okruh cieľových skupín na menšom geografickom území, pričom dokážu flexibilne podporovať individuálne aj skupinové iniciatívy s dôrazom na cezhraničné výmeny a spoluprácu. Prínosom týchto projektov pre konkrétnych ľudí žijúcich v prihraničných regiónoch je nadobudnutie povedomia o kultúre a zručnostiach susediacich regiónov, znižovanie jazykovej bariéry, získavanie užitočných informácií a kontaktov, ako aj športové vyžitie.

V rámci tejto priority budú financované neinvestičné aktivity. V odôvodnených prípadoch je možné obstaráť aj nevyhnutné vybavenie na realizáciu aktivít, avšak nesmie predstavovať významnú časť rozpočtu projektu.

Typ akcie:

Vytváranie nových a upevňovanie existujúcich partnerstiev, sietí a cezhraničných štruktúr vrátane činností zameraných na voľnočasové a záujmové aktivity:

Tento typ akcie zahŕňa napríklad: aktivity podporujúce sociálne, športové a kultúrne kontakty v cezhraničnom území, spoločné aktivity v rôznych oblastiach (napr. história, kultúra, umenie, príroda, technológie, zdravie, životný štýl), aktivity podporujúce zapájanie obyvateľov do správy vecí verejných.

Očakávané výsledky (príspevok k plneniu špecifického cieľa):

Výsledkom podporených aktivít budú užšie osobné a pracovné vzťahy medzi obyvateľmi prihraničných regiónov. Intervencie tým prispievajú k budovaniu vzájomnej dôvery a tolerancie na oboch stranách hranice. Intenzívne kultúrne a spoločenské kontakty sú tiež významným predpokladom ďalšieho rozvoja ekonomiky a postupného zvyšovania kvality života v programovom území.

Intervencia:

Úlohou Aktivít - projektov je prijatie konkrétnych politík pre nedostatočne zastúpené a znevýhodnené skupiny a zabezpečiť, aby sa súčasne riešili všetky prekážky zamestnania (poskytovanie zamestnania, vzdelávania, odbornej prípravy, zdravotníctva, starostlivosti o deti, bývanie, dopravy a iných sociálnych služieb). Prínosom týchto projektov pre konkrétnych ľudí žijúcich v prihraničných regiónoch je nadobudnutie povedomia o kultúre a zručnostiach susediacich regiónov, znižovanie jazykovej bariéry, získavanie užitočných informácií a kontaktov, ako aj športové vyžitie.

Stanovisko spracovateľa Správy:

Je potrebné prízvukovať, že cieľom tejto Priority a Aktivít je vytvárať podmienky na vzájomné stretávanie sa a spoločné trávenie času obyvateľov všetkých vekových kategórií, predovšetkým prostredníctvom voľnočasových a vzdelávacích aktivít. Sú spravidla vytvárané pre široký okruh cieľových skupín na menšom geografickom území, pričom dokážu flexibilne podporovať individuálne aj skupinové iniciatívy s dôrazom na cezhraničné výmeny a spoluprácu.

6 (VI.) Dôvody výberu zvažovaných alternatív zohľadňujúcich ciele a geografický rozmer strategického dokumentu a opis toho, ako bolo vykonané vyhodnotenie vrátane ťažkostí s poskytovaním potrebných informácií, ako napr. technické nedostatky alebo neurčitosti

Program sa opiera predovšetkým o Interreg Programme submitted to the European Commission on: 09.2021, a o konsenzuálne definovanie priorít implementácie Agendy 2030 v procese širokého participatívneho procesu a je otvorený ako dokument, ktorý sa bude aktualizovať a detailizovať v realizácii jednotlivých Priorít v dotknutých krajoch.

Jednotlivé Priority sú definované cieľmi, očakávanými zmenami, prioritnými krokmi, intervenciami a akciami bez definovania detailov implementácie, preto bolo posudzovanie poznačené vysokou mierou neurčitosti tak v polohe identifikácie obsahu jednotlivých aktivít ako aj ich geografickej lokalizácie. Preto sa posudzovanie sústredilo na posúdenie prioritných krokov a intervencií a identifikáciu ich prínosov z pohľadu udržateľnosti rozvoja a naplnenia cieľov Agendy 2030 (OSN, 2015).

Ťažkosti s vypracovaní správy o hodnotení spočívali predovšetkým, ako vtesnať špecifické požiadavky do štruktúry obsahu správy o hodnotení strategického dokumentu podľa Prílohy č. 4, k zákonu č. 24/2006 Z.z.. Problémom bolo tiež, kde a ako zaradiť vstav ŽP a NATURA 2000 v dotknutých českých krajoch.

V prenesenom význame možno údaje v kapitole 3 (III.) 3.1. tejto Správy považovať za "nultý variant" a Kap. III. 3. "ako variant, ak sa Program uskutoční" po jeho prijatí ako strategického dokumentu a realizácií jeho Priorít.

7 (VII.) Návrh monitorovania environmentálnych vplyvov vrátane vplyvov na zdravie

Na základe uskutočnených analýz stavu životného prostredia je možné určiť environmentálne kritériá monitorovania prostredia, ktoré by mali spĺňať projekty realizované v rámci programu Interreg.

Splnenie kritérií by malo zaistiť, že projekty realizované v rámci Programu budú proekologické, nastavené na minimalizáciu vplyvov s negatívnymi dopadmi na životné prostredie a ľudské zdravie alebo projekty, ktoré priamo pozitívne pôsobia na životné prostredie.

Pri definovaní environmentálnych kritérií pre projekty realizované v rámci Programu ČR - SR 2021 - 2027 sa uplatňujú napr. všeobecné zásady "zeleného obstarávania", ktoré bolo definované v posledných rokoch na európskej a národnej úrovni. Dôležitou otázkou je tiež udržanie súladu s doteraz realizovanými, alebo navrhovanými Prioritami a národnými programami z oblasti ochrany životného prostredia.

Environmentálne kritériá navrhované na uplatnenie monitorovania Akcií v jednotlivých Prioritách v rámci Programu je možné rozdeliť do dvoch skupín:

- všeobecné kritériá monitorovania,
- podrobné kritériá monitorovania - definované pre daný typ Akcií.

Všeobecné kritériá monitorovania

Formálne - právne kritériá:

- uskutočnenie screeningu v prípade Akcií, zaradených medzi aktivity, ktoré môžu prípadne výrazne pôsobiť na životné prostredie, alebo na oblasť Natura 2000,
- uskutočnenie hodnotenia vplyvu Priorít na oblasť Natura 2000 v prípade, kedy existuje možnosť prípadného výrazného vplyvu za účelom ochrany tejto oblasti,
- uskutočnenie úplnej procedúry hodnotenia vplyvu na životné prostredie v prípadoch, kedy Aktivita (investičný zámer) podlieha takejto procedúre,
- zhoda so štandardami kvality životného prostredia počas etapy realizácie Akcie - projektu aj po jeho ukončení,
- monitorovanie zhody s emisnými štandardmi v prípade výskytu emisií do životného prostredia.

Plánovacie a strategické kritériá:

- zhoda s existujúcimi stratégiami a národnými projektmi týkajúcimi sa ochrany životného prostredia (v čase hodnotenia Akcie - projektu),
- zhoda s existujúcimi územnými plánmi (v čase hodnotenia Akcie - projektu),
- v prípade projektov spojených s využívaním vôd a tých, ktoré môžu ovplyvniť stav vôd: zhoda s plánmi manažmentu povodia,

- v prípade projektov spojených s využívaním vôd a tých, ktoré môžu ovplyvniť stav vôd: zhoda s podmienkami využívania vôd povodia (pokiaľ takéto v čase hodnotenia Akcie - projektu existujú),
- v prípade Akcií - projektov spojených s využívaním vôd: hodnotenie kumulovaného pôsobenia s inými projektmi s podobným vplyvom v rámci jedného povodia; hodnoteniu podlieha aj vplyv na podmienky využívania vôd inými subjektmi,
- v prípade Akcií - projektov ležiacich na územiach obzvlášť ohrozených povodňami je potrebné hodnotiť ich vplyv na zvýšenie rizika povodní a ich zraniteľnosť voči povodňam.

Technicko-technologické kritériá:

- použitie najlepších dostupných techník v prípade, kedy projekt zahŕňa stavbu alebo modernizáciu inštalácií, ktoré môžu výrazne pôsobiť na životné prostredie ako celok;
- uplatnenie ekoinovácií,
- použitie riešení zaručujúcich energetické a surovinové úspory, vrátane úspory vody;
- uplatnenie málo a bezodpadových technológií,
- dodržovanie hierarchie spôsobov nakladania s odpadmi a zásad obmedzovania vzniku odpadov,
- dlhý životný cyklus (životnosť) objektov a inštalácií vzniknutých (modernizovaných) v rámci realizácie projektu,
- použitie zodpovedajúcich spôsobov odvádzania splaškových vôd, predovšetkým zaistenie ich správneho stavu a zloženia pred odvedením do životného prostredia,
- v prípade Aktivít - projektov, ktorých realizácia vedie k zníženiu retenčných schopností povodia, použitie vhodných kompenzačných riešení. Odstúpenie od tejto zásady musí byť dobre opodstatnené. Je nutné myslieť pritom na to, že zníženie retenčných schopností hornej časti povodia predstavuje riziko pre nižšie položené oblasti,
- v prípade Aktivít - projektov spojených so stavebnými prácami - použitie technológií prác zaisťujúcich ochranu vôd pred znečistením,
- preferovanie projektov z oblasti vzdelávania obsahujúcich prvky občianskej náuky.

Sociálne a zdravotné kritériá:

- poskytovanie úplných informácií verejnosti o vplyve projektu na životné prostredie - počas etapy realizácie a po ukončení projektu,
- žiadne (minimalizované)cezhraničné ekologicko-spoločenské konflikty spojené s realizáciou Akcie - projektu,
- obmedzenie veľkosti populácie vystavenej pôsobeniu zdraviu škodlivých faktorov (znečistenému ovzdušiu, hluku) generovaných Akciou - projektom,
- obmedzenie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia (PM10, PM2,5, B(a)P),
- používanie netoxických stavebných materiálov a izolácií, získaných a vyrobených udržateľným spôsobom,

- zohľadnenie adaptácií návrhov na zmeny klímy (napr. zvýšená intenzita prírodných javov) v aktivitách zahrnutých do Programu,
- uplatnenie opatrení obmedzujúcich emisie do životného prostredia počas prípadných investičných (stavebných) prác.

Prírodné kritériá:

- pozitívny vplyv na chránené územia,
- minimalizovanie problémov v ekosystémoch (napr. križovanie ekologických koridorov),
- zachovanie krajinných hodnôt v prípade projektov, ktoré môžu vyvolať konflikty so záujmami ochrany prírody a krajiny,
- zohľadnenie potreby uskutočnenia kompenzácií v súlade so znením zákona o ochrane prírody,
- zohľadnenie nutnosti monitorovania pred a po realizácii pri Akciách - projektoch kolidujúcich s potrebami ochrany druhov a prírodných biotopov.

Kritériá environmentálneho manažmentu:

- uplatňovanie systémového prístupu v environmentálnom manažmente počas výstavby a prevádzky objektov financovaných v rámci programu,
- správna identifikácia environmentálnych aspektov spojených so výstavbou a prevádzkou vyššie uvedených objektov,
- uplatňovanie zásady neustáleho znižovania vplyvu na životné prostredie a ľudské zdravie v objektoch a procesoch, ktoré získali finančnú podporu z programu,
- preferovanie integrovaných Akcií -projektov zohľadňujúcich niekoľko cieľov Programu.

PODROBNÉ KRITÉRIÁ MONITOROVANIA

Využitie obnoviteľných zdrojov:

- využitie obnoviteľných zdrojov energie, tam kde je to možné, zariadení s vysokými technickými parametrami, obmedzujúcimi emisie znečisťujúcich látok do ovzdušia,
- zaistenie vysokých noriem energetickej efektivity vo vzťahu k inštalácii vykurovania, chladenia, ventilácie, zaisteniu teplej vody a elektronickým zariadeniam,
- uplatňovanie zmluvy zohľadňujúcej energetický efekt s poskytovateľmi energetických služieb,
- zohľadniť v Akciách následky možných zmien klímy, ako sú povodne, záplavy, zosuvy pôdy, silné vetry a pod,
- využitie miestnych plánov a máp povodňového nebezpečenstva pri navrhovaní stanovenia rizika spojeného so zmenami klímy,
- zohľadnenie klimatických trendov pri navrhovaní objektov,
- minimalizovanie vplyvu na chránené územia,
- aplikácia vhodných zmierňujúcich opatrení, napr. protihlukových stien alebo špeciálnych povrchov vozoviek v oblastiach citlivých na hluk,

- *používanie prostriedkov chrániacich pred odtokom znečistených vôd do tokov a pôdy,*
- *zohľadnenie dôsledkov možných zmien klímy, ako sú povodne, záplavy, zosuvy pôdy a pod. v projektoch,*
- *využitie máp povodňového nebezpečenstva a iných dostupných materiálov pre stanovenie možných nebezpečenstiev spojených so zmenami klímy pri navrhovaní,*
- *zohľadnenie klimatických trendov a s tým spojeného rizika pri navrhovaní objektov,*
- *preukázanie, že budú vykonané úkony kompenzujúce zníženie retenčných schopností povodia; upustenie od kompenzačných aktivít musí byť opodstatnené, pričom je nevyhnutný komplexný prístup k riziku výskytu povodne v cezhraničnom povodí.*

Kritériá pre vzdelávacie projekty:

- *zohľadnenie problematiky ochrany životného prostredia vo všetkých vzdelávacích programoch, s zvláštnym zameraním sa na nutnosť šetrenia zdrojov, vrátane ekosystémov, vody, energií a pod,*
- *zohľadnenie zvýšenia povedomia o oblasti zmien klímy a minimalizovanie ich dôsledkov vo vzdelávacích projektoch.*

8 (VIII.) Pravdepodobne významné cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie

Program ako strategický dokument a jeho implementácia má priamo identifikovateľné parciálne cezhraničné environmentálne vplyvy vrátane vplyvov na zdravie.

Z možných aktuálnych environmentálnych vplyvov a rizík pri cezhraničných vplyvoch možno vyšpecifikovať:

- Smer prevládajúcich vetrov SR - ČR,
- Intenzita dopravy SR - ČR,
- Povodne na rozhraní SR - ČR,
- Prenos infekcií (COVID - 19 a pod.).

Identifikácia cezhraničných environmentálnych vplyvov, vrátane vplyvov na zdravie

Na základe analýz uskutočnených v dobe počas vypracovania Správy možno zhrnúť nasledujúce všeobecné závery pri hodnotení vplyvu na životné prostredie:

- *Hodnotí sa, že Program ako celok pôsobí na životné prostredie pozitívne a podporuje riešenie niektorých problémov týkajúcich sa zlepšenia stavu životného prostredia, avšak niektoré oblasti podpory budú jednotlivé súčasti životného prostredia ovplyvňovať aj negatívne. Podrobné závery z tejto oblasti sú predstavené v príslušných kapitolách správy o hodnotení.*
- *Všeobecné formulovanie Programu a neuvedenie konkrétnych projektov, ktoré budú v jeho rámci podporené, neumožňuje detailnejšie hodnotenie jeho možného vplyvu na životné prostredie, preto bola správa o hodnotení spracovaná podobne všeobecne ako program.*
- *S ohľadom na predom určené finančné prostriedky určené na program a jeho ciele nemožno očakávať jeho výrazný vplyv na riešenie všetkých environmentálnych problémov na území zahrnutom do programu. Aktivity z tejto oblasti je potrebné chápať ako komplementárne k iným projektom. Uskutočnená analýza vnútornej integrity ukázala celkový vnútorný súlad programu. Veľká časť investičných priorít jednotlivých osí sa vzájomne dopĺňa a/alebo posilňuje.*
- *Na základe analýzy cieľov strategických dokumentov EÚ sa prehlasuje, že Program realizuje ciele týchto dokumentov, predovšetkým ochranu ŽP.*
- *Kvôli všeobecnému charakteru Programu nie je uskutočnenie záverečného hodnotenia možné. Môže sa avšak ukázať, že sa počas etapy hodnotenia vplyvu na životné prostredie uskutočneného pre konkrétnu Akciu - projekt (napr. z oblasti výstavby cyklotrás sa) takéto pôsobenie objaví. Pretože sa pôsobenie Programu v tejto oblasti obmedzí len na výstavbu cezhraničných ciest medzi Slovenskom a Českom, je málo pravdepodobný výskyt cezhraničných vplyvov, ktoré by mohli potenciálne pôsobiť na iné štáty.*

Podrobné závery a odporúčania sú uvedené v nasledujúcej Tab. 31.

Tab. 31 Podrobné závery a odporúčania

P.č.	Závery	Opodstatnenie	Odporúčanie
1 Životné prostredie	Prioritné projekty	Udržateľný rozvoj	Monitoring
2 Vzdelávanie	Výmena skúseností	Zlepšenie úrovne	Výmena študentov
3 Kultúra a CR	Natura 2000	Ochrana	Zabezpečenie stavu
4 Inšt. spolupráca	Navýšenie projektov	Vzájomný efekt	Odbyrokratizovanie
5 Miestne iniciatívy	Zapojenie Obč. združení	Široké spektrum možností	Navýšenie financií

9 (IX.) Netechnické zhrnutie poskytnutých informácií

Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027 vychádza z nadnárodného Interreg Programme submitted to the European Commission on: 09.2021, Agendy 2030 a je vítaným nástrojom pri zabezpečovaní udržateľného rozvoja na Slovensku a v Čechách, plní tiež úlohu pridanej hodnoty pre stratégie regionálneho a územného rozvoja SR v zmysle Uznesenia Vlády SR a Zákona 539/2008 Z.z. Napĺňa tiež informácie z Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030, nadväzuje tiež na spracovanie predchádzajúcich strategických dokumentov ako sú Národná stratégia regionálneho rozvoja a rad odvetvových stratégií, avšak pri formulovaní ich nebolo možné anticipovať.

Cieľom Programu je ochrana a udržateľný rozvoj prírodných a ľudských zdrojov, ako aj kultúrneho potenciálu, tak aby boli zachované pre ďalšie generácie a mohli byť využívané na ďalší rozvoj spoločnosti v cezhraničnej spolupráci SR a ČR. Kľúčovou Prioritou na dosiahnutie želaného stavu je klimaticky neutrálne využívanie prírodných zdrojov, pri rešpektovaní schopnosti obnovy ekosystémov. Vytvorí sa podmienky na seberealizáciu obyvateľov dotknutých krajov na Slovensku a v Čechách a na zachovanie súdržnosti rodín a kultúrnej identity v týchto regiónoch aj cez miestne iniciatívy.

Zhrnutie netechnických informácií, a netechnické efekty:

- využitie vnútorných potenciálov regiónov a diverzifikácii ekonomických aktivít,
- zvýšenie kvality života pre všetky sociálne skupiny v jednotlivých cezhraničných regiónoch a zabezpečenie dostupnosti a kvality verejných služieb, práce a rovných príležitostí pre využitie potenciálu každého jednotlivca bez ohľadu na jeho sociálno-ekonomické zázemie či znevýhodnenie,
- dáva možnosti zefektívniť a priblížiť správu verejných záležitostí občanom prostredníctvom vybudovania viacúrovňového integrovaného manažmentu na regionálnej a miestnej úrovni,
- dáva možnosti efektívne využívať územný potenciál regiónov,
- výzvou je vytvorenie vzájomne zosúladeného systému riadenia verejných politík na zabezpečenie spoločnej intervencie všetkých úrovní verejnej správy (od obcí, cez VÚC) na území strategicko-plánovacích regiónov, ktoré predstavujú nové možnosti riadenia hospodárskeho a sociálneho rozvoja medzi regionálnou a miestnou úrovňou za účasti všetkých zainteresovaných aktérov,
- v pridanej hodnote prepojením akademického, priemyselného a verejného sektora na rozvoj inovácií v regióne,
- v intenzifikácii regionálneho hospodárstva a zmene prístupu k odpadu, k posudzovaniu životného cyklu produktov a Aktivitách podporujúcich obehové hospodárstvo.

Hodnotený strategický dokument je, čo sa týka informácii, priamo naviazaný na ciele udržateľného rozvoja Agendy 2030 pre Slovensko, čím definuje rámec rozvoja Slovenska do roku 2030 vrátane globálnych trendov, pozície a výziev pre Slovensko. Následne definuje kľúčové stratégie pre dosiahnutie priorít Agendy 2030 hľadajúc možnosti efektívneho využitia všetkých dostupných zdrojov na základe integrovaných prístupov v spolupráci s Českou republikou.

V ďalších krokoch jeho implementácie je však potrebné zamerať úsilie na skutočné dosiahnutie synergie v rámci investičných balíčkov nadväzujúcich na integrované investičné programy a preukázanie ich pridanej hodnoty z hľadiska environmentálneho, ekonomického i sociálneho. Preto bude potrebné pri realizácii Programu a nadväzujúcich strategických dokumentov rozpracovať konkrétne Akcie - projekty a v ich rámci osobitne využiť tiež environmentálne orientované informácie.

10 (X.) Informácia o ekonomickej náročnosti (ak to charakter a rozsah strategického dokumentu umožňuje)

Návrh Programu cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027 v teraz zverejnenom obsahu nekonkretizuje výšku finančných prostriedkov vyčlenených na jeho úspešnú implementáciu, avšak zo stratégie je jasné, že realizácia integrovaných cezhraničných programov bude znamenať nielen environmentálny či sociálny, ale aj ekonomický prínos. Objemy potrebných zdrojov na implementáciu verejných intervencií na zabezpečenie implementácie stratégie je treba chápať ako investície s vysokou spoločenskou návratnosťou za predpokladu naozaj integrovaných a integratívnych prístupov a to aj v rámci navrhovaného systému financovania implementácie Programu. Návratnosť vložených prostriedkov bude možné po ukončení Programu po r. 2027 a neskôr, čo nebude ľahké vzhľadom na šírku priorít projektu, ale tiež deformujúcich skutočností, ako pandémia, zhoršenie životnej úrovne obyvateľov dotknutej oblasti a pod.. Je však optimistické veriť v celkový prínos a dobrú návratnosť použitých prostriedkov.

11 (XI.) Špecifické požiadavky hodnotenia

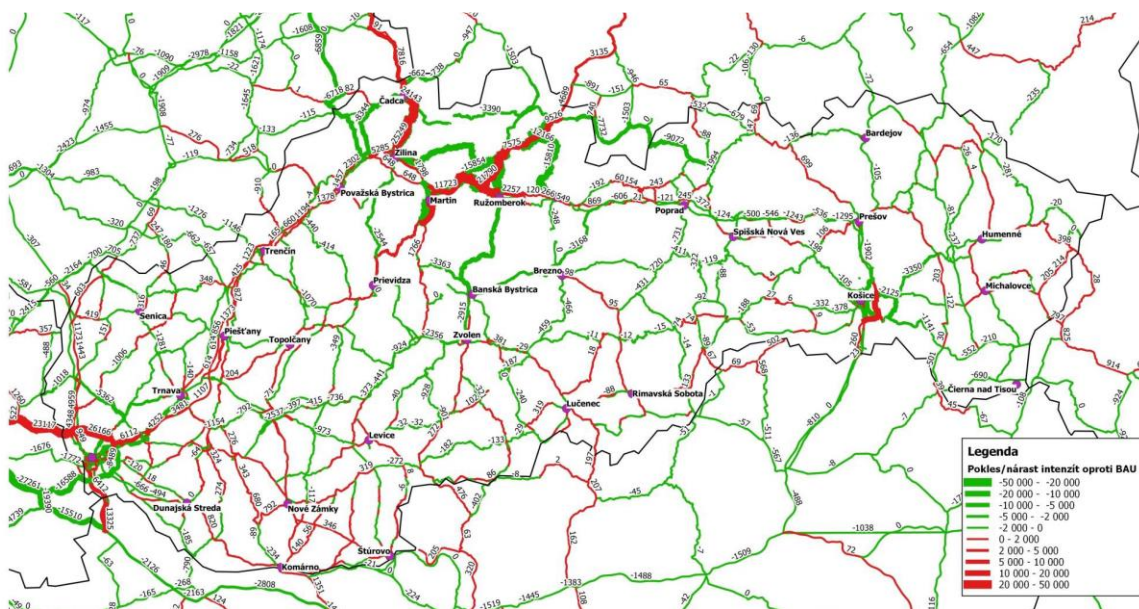
k bodom Rozsahu hodnotenia 2.2

11.1 Vyjadrenia k iným strategickým dokumentom

bod 2.2.1 z Rozsahu hodnotenia:

Vyjadrenie k doplneniu dokumentu **STRATEGICKÝ PLÁN ROZVOJA DOPRAVY SR DO ROKU 2030 – II.FÁZA**

Dokument rieši problém dopravy na Slovensku a vzhľadom na poznatky z jeho analýz (viď. Obr. 10) je intenzita dopravy v dotknutom území krajov SR aj ČR výrazne vyššia ako na ich ostatnom území.

Obr. 10 Zmeny v celkových denných intenzitách v návrhovom scenári Final 2030 oproti BAU 2030

Z uvedeného dôvodu, ako aj ďalších informácií z dokumentu, je potrebné **STRATEGICKÝ PLÁN ROZVOJA DOPRAVY SR DO ROKU 2030 – II.FÁZA** doplniť do zoznamu pre vypracovanie správy o hodnotení, aj sa ním pri jej vypracovaní riadiť.

Vyjadrenie k dokumentu "Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky".

Plán obnovy a odolnosti je zameraný na päť kľúčových oblastí verejných politík, ktoré plne korešpondujú s programom Interreg SR - ČR:

- zelená ekonomika,
- vzdelávanie,
- veda, výskum a inovácie,
- zdravie,
- efektívna verejná správa a digitalizácia.

Cieľové oblasti pre reformy a investície zohľadňujú kľúčové problémy slovenskej ekonomiky a najdôležitejšie spoločenské výzvy. Boli vybraté na základe porovnania výsledkov krajiny oproti priemeru EÚ ako aj podľa spoločných európskych priorít. Vzdelávanie, veda, výskum a inovácie a zdravie patria k oblastiam, v ktorých Slovensko vo výsledkoch v medzinárodnom porovnaní najviac zaostáva a Európska komisia v nich opakovane odporúča zintenzívniť reformné úsilie. Efektívna verejná správa a digitalizácia sú dôležitými faktormi, ktoré ovplyvňujú podnikateľské prostredie a kvalitu života. Zelená ekonomika podporí environmentálnu udržateľnosť, kvalitu života a prispeje k rozvoju zelených inovácií. Tieto priority majú priestor v Aktivitách projektov z Programu.

Z uvedeného dôvodu, ako aj ďalších informácií z dokumentu, je potrebné " **Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky**" doplniť do zoznamu pre vypracovanie správy o hodnotení, aj sa ním pri jej vypracovaní riadiť.

Vyjadrenie k dokumentu " **Národný investičný plán Slovenskej republiky na roky 2018 – 2030 - pilotná verzia**".

Národný investičný plán Slovenskej republiky na roky 2018 – 2030 - pilotná verzia (ďalej len „NIP SR“) je spracovaný ako jeden zo základných implementačných nástrojov Agendy 2030 v Slovenskej republike v súlade s relevantnými odvetvovými a prierezovými stratégiami. NIP SR vrátane.

Obsah a hlavné ciele strategického dokumentu a jeho vzťah k iným strategickým dokumentom ho predurčujú k tomu, **aby bol doplnený** do zoznamu pre vypracovanie správy o hodnotení, aj sa ním pri jej vypracovaní riadiť.

Vyjadrenie k dokumentu " **Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike**".

Dokument má hlavné priority:

- zlepšenie mobility,
- zlepšenie zdravia populácie,
- ochrana životného prostredia,
- rozvoj cestovného ruchu.

Systematická podpora rozvoja cykloturistiky môže urobiť zo Slovenska atraktívnu destináciu pre čoraz početnejšiu cieľovú skupinu Európanov preferujúcu aktívne trávenie dovolenky spojené s poznávaním krajiny zo sedla bicykla. Cykloturistika pritom nezaťažuje prírodné prostredie či frekventované turistické ciele hlukom a exhalátmi. Navyše záujem cykloturistov nie je natoľko koncentrovaný v hlavnej turistickej sezóne, a tak ponúka jestvujúcim turistickým destináciám šancu zabezpečiť si lepšie využitie kapacít aj v jarných či jesenných mesiacoch (zimným strediskám samozrejme aj v lete).

V záujme naplnenia stanovených cieľov je nutné už od začiatku ich zastrešenie a riadenie národným cyklokoordinátorom v úzkej súčinnosti so samosprávami, resp. cyklokoordinátormi na regionálnej úrovni, príslušnými odbornými útvarmi regiónov a v spolupráci s jednotlivými dotknutými rezortmi.

Zodpovednosť za plnenie jednotlivých navrhnutých opatrení bude za MDVRR SR niesť národný cyklokoordinátor. V tejto súvislosti bude zohrávať nezastupiteľnú úlohu navrhované riadenie a koordinačná činnosť cyklodopravy a cykloturistiky.

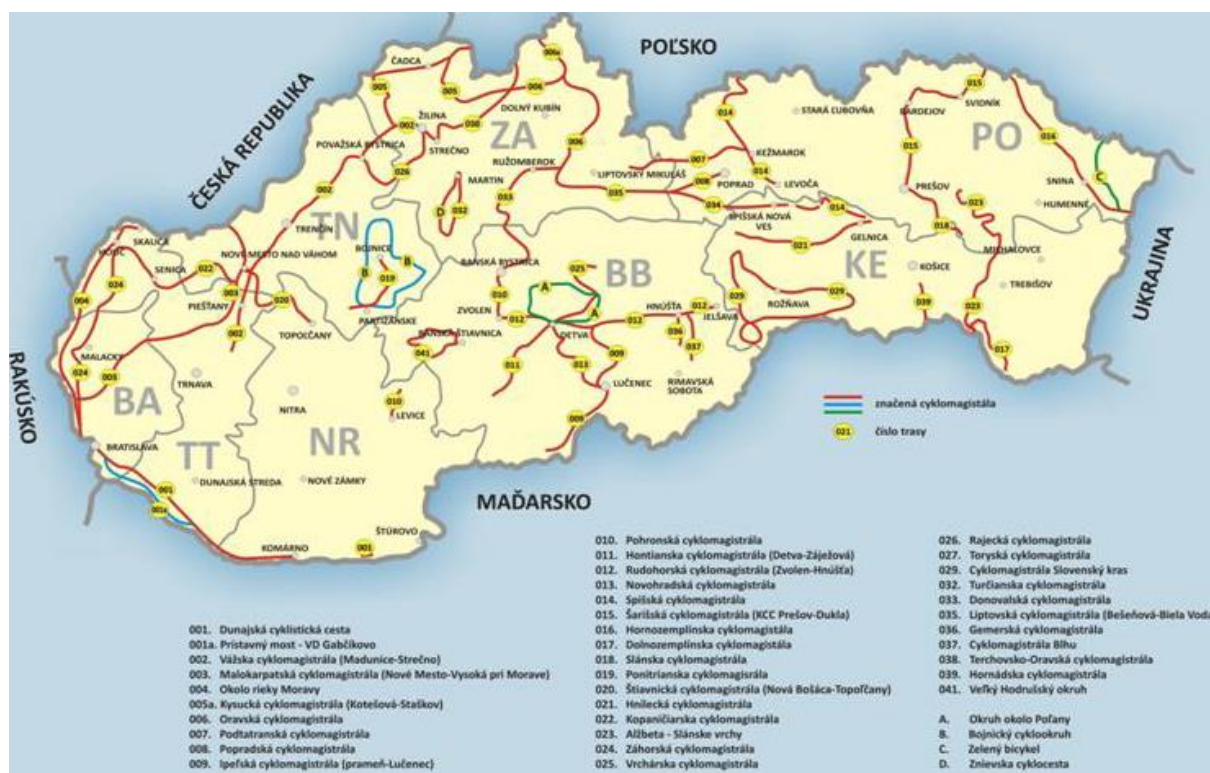
Odporúčame , aby bol dokument doplnený ako záväzný. Navrhujeme tiež zvážiť využitie cyklotrás v zimnom období na udržiavané bežecké trate v cezhraničnom režime.

2.2. 2. Vyjadrenia k "cykloturistika a ŽP a Kultúrne dedičstvo:

V správe v bode III. 1 sú podrobne mapované v jednotlivých dotknutých krajoch možnosti dopravy formou cyklotrás, s detailne vyšpecifikovanými oblasťami CHÚ. Realizácia cyklotrás má však najviac problémov vo vysporiadavaní sa s vlastníkami pozemkov v plánovaných trasách. Nápomocné Strategické dokumenty EÚ a SR sú:

- **Biela kniha:**
Plán jednotného európskeho dopravného priestoru o „Podpora pešej dopravy a cyklistickej dopravy by sa mala stať neoddeliteľnou súčasťou mestskej mobility a plánovania infraštruktúry.“
V jej zozname iniciatív pre oblasť bezpečnosti dopravy sú prvoradé úlohy vyplývajúce najmä z cieľa 1.4. – Konať v prospech bezpečnosti dopravy, zachrániť tisícky životov. Tu sa zdôrazňuje potreba venovať osobitnú pozornosť najzraniteľnejším skupinám, ako sú chodci, cyklisti a motocyklisti prostredníctvom bezpečnejšej infraštruktúry a technológie vozidiel.
- **Zelená kniha**
Na ceste k novej kultúre mestskej mobility (2007) a jej Akčný plán (2009). EK tu identifikuje päť výziev, pred ktorými stoja európske mestá a ktorým je potrebné čeliť integrovaným prístupom. Prvá výzva sa týka plynulosti cestnej premávky, kde je možným riešením podpora environmentálne šetrných spôsobov dopravy ako je chôdza, cyklistika a verejná doprava.
- **Uznesenie Európskeho parlamentu zo dňa 27. septembra 2011 o európskej bezpečnosti cestnej dopravy v rokoch 2011 – 2020 (2010/2235(INI)).**
„Dôrazne odporúča, aby zodpovedné orgány zaviedli obmedzenie rýchlosti na 30 km/hod. v obytných zónach a na všetkých jednopruďových cestách v mestách, ktoré nemajú samostatný jazdný pruh pre cyklistov, a to k účinnejšej ochrane zraniteľných účastníkov cestnej premávky.“

Rozvoj hlavných cyklotrás v SR (Obr. 11)

Obr. 11 Návrh národnej stratégie rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike

Z uvedeného vyplýva, že hlavné cyklotrasy mŕňajú najzáčnejšie kultúrne a prírodné oblasti SR, prechod hlavných cyklotrás je plánovaný aj na cezhraničné prechody SR - ČR. Lokálne cyklotrasy budú zvlášť posudzované v rámci jednotlivých výziev Aktivít Programu.

2.2.3. Vyjadrenia k „cykloturistika a chránené územia“:

Vplyv cykloturistiky a chránené územia môže byť závažný v prípade, že cyklotrasy pôjdu cez, alebo v blízkosti chránených území. To platí predovšetkým pre vtáčie chránené územia, ale tiež pri dnešnej oblube adrenalinových športov aj pre vysokohorské oblasti s populáciou vzácných živočíchov či endemitických rastlín.

Z uvedeného vyplýva, že dotknutého územia krajov SR a ČR je pravdepodobnosť negatívnych vplyvov cykloturistiky na chránené územia minimálna. Schvaľovanie cyklotrás je potrebné citlivo riešiť v spolupráci s ochranármí a určením časového termínu ich využívania (zima - leto, noc, ruja a pod.).

2.2.4. Vyjadrenia k doplneniu špecifikácii priorit:

Jednotlivé priority sú v Programe špecifikované dobre, v dostatočnej šírke a v obsahu. Vzhľadom na špecifičnosť dokumentu, že konkrétne projekty budú navrhované cez jednotlivé Aktivity - výzvy, tieto budú samostatne posudzované a tiež schvaľované individuálne.

Špecifikácie je potrebné doplniť o konkrétne hodnoty v tabuľkách v zmysle "Interreg programe submitted to the European Commission on 09.2021" a pridelených prostriedkov na tento Program.

2.2.5. Vyjadrenia k doplneniu relevantných požiadaviek, vyplývajúcich z doteraz doručených stanovísk:

Všetky doteraz doručené stanoviská z ČR a SR boli zohľadnené v Správe o hodnotení v jednotlivých kapitolách I. až X.

2.2.6. Vyjadrenia - sú v Príloha 1. Správy o hodnotení

2.2.7. Vyjadrenia - sú v Príloha 2. Správy o hodnotení

12 (XII.) Zoznam riešiteľov a organizácií, ktoré sa na vypracovaní správy o hodnotení podieľali

za SR:

Dr.h.c mult. prof. Ing. Miroslav Badida, PhD. - vedúci tímu

prof. Ing. Dušan Šebo, CSc., - zodpovedný riešiteľ

prof.h.c. prof. Ing. Milan Majerník, PhD.

doc. Ing. Juraj Šebo, PhD.

Ing. Tibor Dzuro, PhD.

za ČR:

prof. Ing. Vladimír Lapčík, CSc.

Firma:

Sebex Slovakia, spol. s.r.o.

Severné nábrežie 41,

040 01, Košice

Firma:

SLOVPROFIT, spol. s.r.o.

Detvianska 16

040 01, Košice

Dátum a potvrdenie správnosti a úplnosti údajov podpísom oprávneného zástupcu spracovateľa Správy o hodnotení:

Dátum: 15.12.2021

.....
Dr.h.c mult. prof. Ing. Miroslav Badida, PhD.

Použité zdroje

Dokumenty všeobecného charakteru

- *NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2021/1060, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde plus, Kohéznom fonde, Fonde na spravodlivú transformáciu a Európskom námornom, rybolovnom a akvakultúrnom fonde a rozpočtové pravidlá pre uvedené fondy, ako aj pre Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Fond pre vnútornú bezpečnosť a Nástroj finančnej podpory na riadenie hraníc a vízovú politiku.*
- *NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2021/1058 o Európskom fonde regionálneho rozvoja a Kohéznom fonde.*
- *NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2021/1057 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Európsky sociálny fond plus (ESF+) a zrušuje nariadenie (EÚ) č. 1296/2013.*
- *NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY EÚ 2021/1059 o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Európska územná spolupráca (Interreg) podporovaného z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a vonkajších finančných nástrojov.*
- *(Návrh) NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o mechanizme riešenia právnych a administratívnych prekážok v cezhraničnom kontexte, COM(2018) 373.*
- *NARIADENIA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2021/1056 z 24. júna 2021, ktorým sa zriaďuje Fond na spravodlivú transformáciu.*

Strategické dokumenty Európskej únie

- *Interreg CENTRAL EUROPE 2021-2027 (on 24.06.2021).*
- *Európa 2020: Stratégia na zabezpečenie inteligentného, udržateľného a inkluzívneho rastu.*
- *Border Orientation Paper Slovakia- Czech republic.*
- *Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj - rezolúcia prijatá Valným zhromaždením OSN 25. septembra 2015.*
- *Biela kniha o budúcnosti Európy a ďalší vývoj. Úvahy a scenáre pre EÚ-27 do roku 2025, COM(2017) 2025, 1. marca 2017.*
- *Európska zelená dohoda, oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Európskej rade, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, Brusel 11. decembra 2019, COM (2019) 640 záver.*
- *Balík opatrení v oblasti energetiky a klímy (vrátane Rámca politík v oblasti klímy a energetiky na obdobie do roku 2030).*
- *EÚ - Agenda 2030 pre udržateľný rozvoj (jún 2021).*

Slovenské strategické dokumenty

- *Predpoklady partnerskej dohody.*

- *Národný program reforiem Slovenskej republiky 2020.*
- *Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030.*
- *Východiská implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj (Vláda SR, 2016).*
- *Nízkouhlíková stratégia do roku 2030, s výhľadom do roku 2050 a jej aktualizácia (MŽP, 2018).*
- *Stratégia hospodárskej politiky pre Slovenskú republiku do roku 2030.*
- *Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky.*
- *Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky.*
- *Zelenšie Slovensko - Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030 (Envirostratégia 2030).*
- *Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu Slovenskej republiky.*
- *Akčný plán pre inteligentný priemysel SR (s Národným investičným plánom na roky 2018 -2030).*
- *Strategický plán rozvoja cestnej dopravy SR do roku 2030 - Fáza II.*
- *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania.*
- *Správa o hodnotení vplyvu na životné prostredie k programu cezhraničnej spolupráce Interreg SK-CZ 2006-2020.*
- *Regionálna integrovaná stratégia Žilinského kraja (RIÚS ŽK).*
- *Regionálna integrovaná stratégia Trnavského kraja (RIÚS TA).*
- *Regionálna integrovaná stratégia Trenčianskeho kraja (RIÚS TR).*
- *Žilinský kraj v číslach (2020).*
- *Trnavský kraj v číslach (2020).*
- *Trenčianský kraj v číslach (2020).*
- *STRATEGICKÝ PLÁN ROZVOJA DOPRAVY SR DO ROKU 2030 – II.FÁZA.*
- *Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky.*
- *Národný investičný plán Slovenskej republiky na roky 2018 – 2030 - pilotná verzia.*
- *Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike.*

České strategické dokumenty

- *Dohoda o partnerství České republiky pro programové období 2021 - 2027.*
- *Národní program reformy České republiky 2021+.*
- *Krizový akční plán cestovního ruchu v České republice 2020-2021.*
- *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+.*
- *Strategický rámec Česká republika 2030.*

Použité skratky a zjednodušenia

"Program" - Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027.

"Zákon" - Zákon NR SR č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

"Aktivity" - Aktivity z Programu cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko - 2021 - 2027.

CHA	- Chránený areál
CHKO	- Chránená krajinná oblasť
CHKP	- Chránený krajinný prvok
CHVÚ	- Chránené vtáčie územia
CKO	- Centrálny koordinačný orgán
CO	- Certifikačný orgán
CON	- Celkové oprávnené náklady
COSME	- Európsky program pre konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov
ČR	- Česká republika
EFRR	- Európsky fond regionálneho rozvoja
EZÚS	- Európske zoskupenie územnej spolupráce
EK	- Európska komisia
ENI	- Nástroj európskeho susedstva
EP	- Európsky parlament
ERASMUS+	- Program Európskej únie na podporu projektov v oblasti vzdelávania a vedy
ES	- Európske Spoločenstvo
EŠIF	- Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	- Európska únia
EÚS	- Európska územná spolupráca
FMP	- Fond malých projektov
IROP	- Integrovaný regionálny operačný program
IKT	- Informačné a komunikačné technológie
IÚI	- Integrované územné investície
LEADER	- Iniciatíva, ktorá podporuje hospodársky rozvoj vidieka
LIFE+	- Program pre životné prostredie a ochranu klímy
MSP	- Malé a stredné podniky
NATURA	- Celoeurópska sieť chránených území
NFP	- Nenávratný finančný príspevok
NO	- Národný orgán
NPP	- Národná prírodná pamiatka
NPR	- Národná prírodná rezervácia
NUTS	- Spoločná nomenklatúra územných jednotiek
OECD	- Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
PD SR	- Partnerská dohoda Slovenskej republiky
PM₁₀	- Tuhé prachové častice
PP	- Prírodná pamiatka
PR	- Prírodná rezervácia

PRV	- Program rozvoja vidieka
RO	- Riadiaci výbor
SEA	- Strategické environmentálne hodnotenie
SMV	- Spoločný monitorovací výbor
SR	- Slovenská republika
TEN-T	- Transeurópske dopravné siete
ŽP	- Životné prostredie